NICOLAE TIC
Oraşul cu o mie de blesteme
I

Pe la începutul anului 1946 – B. era un orăşel amorţit şi murdar, cu multe case de când lumea (opt negustori (îşi ridicaseră vile, dar nu aici, în împuţenia asta, ci la vreo zece kilometri depărtare, între dealuri cu vii) şi zeci de străzi cu miros specific, dintre care ar fi să amintim: strada Principală, care mirosea a colonie, aici fiind înghesuite, pe lângă magazinele de confecţii, opt frizerii şi două drogherii; strada Gimnaziului, care vară şi iarnă mirosea a iahnie de fasole; strada Spitalului, cu mirosul de spirt; strada Câmpului (pe care staţionau zilnic între douăzeci şi treizeci de birje) mirosind a urină de cal.

Cât ţinuse războiul, pe-aici şi prin apropiere nu trecuseră tancuri şi nu căzuse nicio bombă. Doar într-o noapte din primăvara lui 1944, în piaţeta din centru răsunase ceva, ce parcă aducea a explozie. Negustorii de ne strada Principală, unii speriaţi de moarte, alţii numai curioşi, alergaseră spre centru în pijama, în cămăşi de noapte, desculţi, ori cu papuci stâlciţi în picioare. Când colo, mai nimic, un camion cu saci de fasole şi o – roată plesnită. Cu acest prilej, avocatul Siminoc, în pijama şi papuci, o invitase pe soţia procurorului Alexiu undeva, după o poartă, unde ea, de plăcere şi de teamă, avusese un atac de cord.

Pe-aici, transportul se făcea cu birjele, cu căruţa, ori cu nişte camioane trase de cai. Birjarii şi căruţaşii n-aveau voie să răcnească. Vânzătorii ambulanţi îşi anunţau marfa discret, ciocănind în ferestre. B. Era cel mai liniştit orăşel de pe pământ. Dar iată că în prima zi de martie 1946 un zgomot infernal se abătu asupra lui; acest zgomot se dezlănţui undeva, la periferie, pe aproape de târgul de

vite, de unde se întinse ca un blestem. Era ora când ieşeau copiii de la şcoală. Cu gentile într-o mână, cu şepcile în cealaltă, năduşiţi, prăfuiţi, de o veselie neroadă, ei se luară pe urma zgomotului, de pe o stradă pe alta, care mai iuţi, care împiedicaţi – până îi apucă ameţeala pe toţi. Implacabil, zgomotul se apropia de centru. Şi deodată, la întretăierea Câmpului cu Teilor, apăru un motociclist în costum de vânătoare, cu o cască neagră pe cap şi un steguleţ tricolor trecut pe după centură. El înconjură de trei ori hotelul „Dacia”, apoi se opri la intrarea principală, unde aşteptau câteva notabilităţi avocăţeşti, negustori, un profesor de matematică şi unul de muzică. Sărind de pe motocicletă, abia-sositul luă imediat poziţie de drepţi şi strigă: „Sus inima, prieteni!” Câteva ore mai târziu, toţi aflară că partidul naţional ţărănesc din localitate, care în ultimul deceniu dăduse doi deputaţi, doi criminali de război şi un spărgător de case de bani, a devenit o forţă prin numirea în funcţia de preşedinte a lui Mielu Siminoc, fratele cunoscutului avocat. „Uniţi în faptă şi în gând, după cum o cere momentul istoric, ţărăniştii de-aci şi de-aiurea vor izbuti ca în cinci, şase luni să anuleze partidul comunist”. La recepţia dată în cinstea sa, preşedintele făcuse o declaraţie extrem de grăitoare în acest sens: „Dacă la alegerile din noiembrie un singur cetăţean de onoare din acest orăşel va vota pentru comunişti, eu mă agăţ de primul felinar!”

Seara, pe la nouă şi jumătate, doi avocaţi şi trei negustori, dintre cei mai răsăriţi, îl escortară pe preşedinte până pe strada Viilor, unde se afla sediul partidului comunist. Dintre toţi, numai Siminoc, fratele, avea pistol, un Beretta, cu glonţ pe ţeavă, pe care îl păstra în buzunarul drept al pantalonilor. De la 23 August 1944 încoace, el nu mai ieşea din

Casa fără pistol, dar cum nu avea curajul să tragă în

comunişti („uneori, mi-e şi milă de ei”), îl folosea în scopuri mult mai paşnice…

Preşedintele, fost ofiţer de artilerie, nu se omora după pistoale – ce să faci cu un pac-pac nenorocit?! – apreciind că „momentul istoric cere mitraliere şi tunuri cu tragere lungă”. Înalt de aproape doi metri, cu gâtul strâns într-un guler cadrilat, el păşea maiestuos, în contul gloriei ce-avea să-i vie. De braţul lui se agăţase o femeie încă tânără, pieptoasă cât trei, cu părul negru răsfirat pe umeri şi pe sâni. Ani la rând, domnişoara Nely Gos, căci aşa o chema pe femeie, năzuise să intre în cercurile politice din B. Acum îşi vedea visul cu ochii, datorită preşedintelui care se jurase că o ia de nevastă cu orice risc. (Ce risc ar fi? se alintase ea. Dar nu primise niciun răspuns.) „Nely dragă, o gâdilă Siminoc, viitorul cumnat, vrei să tragem o salvă? Traaagem – de să răsune pân’ la Bucureşti!” „Halt! ceru preşedintele. În chestii dintr-astea numai eu am dreptul să ordon! apoi i se adresă fratelui, în şoaptă: Dacă o fi să tragi, nu-l scoţi la vedere. Pac, pac, din buzunar. Doar mai ai pantaloni destui!”

Când ajunseră în faţa sediului comunist, avocatul zise că îşi caută un loc mai potrivit pentru dezlănţuirea atacului. Despărţindu-se de ceilalţi, se ascunse după un stâlp. Era să adoarmă rezemat de stâlp, dacă nu se-mpiedica frate-său de el. „În seara asta am dat o raită… Mâine seară trimitem un pluton… în două luni, i-am ras!” anunţă Mielu. Însă Dindin, care se mândrea cu o vastă experienţă politică (în cinci ani îi schimbase pe legionari cu liberalii, iar pe aceştia cu ţărăniştii), îşi îngădui să exprime oarecari îndoieli. Din informaţiile pe care le-a primit chiar azi („dar să nu mă-ntrebaţi de la cine şi prin ce mijloace”), rezultă că în ultimele trei luni s-au înscris la comunişti 221 de meseriaşi, zilieri, vânzători de prăvălie şi gospodine. („Cu ce aveau mai dinainte, fac o sumă

frumuşică!” aprecie Dindin.) Iar peste câteva zile, e vorba să sosească aici uit comunist de mare forţă, trimis chiar de Comitetul Central. („Ceva amănunte pot să vă dau mâine după-amiază. Mi-e să nu fie unul care a stat prin închisori. Piftie ne face!”) Preşedintele se arătă foarte interesat, până când auzi de piftie. Atunci îi arse un dos de palmă lui Dindin, de era să-l dea peste cap. („Crezi ori nu crezi în noi?!” „Cred, se grăbi Dindin, însă voiam să mă exprim mai popular…”)

În sinea lor, avocaţii şi negustorii din B., chiar şi Siminoc, fratele, aveau păreri catastrofale despre noul preşedinte. (Siminoc: „nu ştie de mamă, nici de tată, nici de Dumnezeu”; Dindin: „un bădăran de clasa-ntâi”; Arpad: „mi-e să nu-mi ceară stofe şi pantofi pe datorie!”) dar se închinau în faţa lui, socotind că aşa le-o cere momentul istoric. Cei doi teoreticieni ţărănişti din localitate, Dindin şi Arpad, formulaseră nenumărate avertismente care să treacă din gură în gură, şi toţi să ia aminte! „Acum ori niciodată, se hotărăşte soarta naţiunii române… Dacă până la alegerile din noiembrie nu-i zdrobim pe comunişti, o să ne blesteme strămoşii din morminte… N-avem nevoie de meseriaşi comunişti! (Folosind felurite pretexte, patronii concediaseră unsprezece meseriaşi comunişti.) N-avem pâine pentru comunişti! (Pâinea, câtă mai era, se vindea la negru.) N-avem case pentru comunişti! (Optzeci şi unu de proprietari încercau să se scape de chiriaşii comunişti.) Daţi-ne un conducător verificat în luptă!” (Ascultând această dorinţă, conducerea ţărănistă de la Bucureşti îl numise pe Mielu Siminoc preşedinte…)

A doua zi, pe la şapte dimineaţa, zgomotul infernal alergă de la hotel „Dacia” până pe strada Frumoasei, la numărul 68, unde locuia Nely Gos şi de acolo pe strada Târgului, unde se afla sediul partidului ţărănist. „Sus inima, prieteni!” strigă Mielu, intrând în sala de şedinţe. În

urma lui, somnoroasă, cu părul mirosind a ţuică, apăru domnişoara Nely. Ea se aşează în capul mesei şi ciocăni de câteva ori în cana de apă. Sala era plină până la refuz, de negustori, patroni de ateliere şi câţiva membri de nădejde ai partidului. Uitând să deschidă şedinţa, preşedintele trecu direct la ameninţări, pe care le voia prieteneşti, izvorâte din „grija pentru naţiune”: „O să fie vai şi-amar de voi şi de noi toţi, dacă nu le băgăm pumnul în gură! Ştiţi care-i norocul aici? Este unul mare de tot: n-avem fabrici! Dar ateliere sunt, lucrători sunt – care eşti Stamate, să te văd?! Ai lucrători comunişti!” Stamate, patronul unui atelier de tinichigerie, om la aproape şaizeci de ani, cărunt, mohorât, ţinu să informeze adunarea că el nu mai are niciun lucrător comunist. Ieri la prânz le-a dat cu piciorul.

Dorind acţiuni comune, patronii se grăbiră să propună un regulament de ordine interioară: de azi încolo, orice lucrător, vânzător, ucenic, om de serviciu, care se-nscrie la comunişti, ia parte la mitinguri, ori se lasă, chiar fără voie, folosit de ei, va fi înlăturat în mai puţin de douăzeci şi patru de ore. „Să vă fie gura de aur şi pumnul de oţel!” strigă preşedintele. În încheiere, el aduse la cunoştinţa tuturor că astăzi, la ora unu, va avea loc o acţiune a doamnelor, prima dintr-un ciclu de acţiuni ofensive.

Între orele nouă şi douăsprezece, preşedintele şi domnişoara Nely se plimbară prin orăşel cu motocicleta. În semn de simpatie, patronii şi vânzătorii, înşiraţi în faţa prăvăliilor, bătură din palme, iar Dindin, ceva mai isteţ, făcu rost de nişte flori artificiale, pe care le aruncă înaintea motocicletei. Zeci de curioşi apăreau la ferestre. Profesorul de matematică de la gimnaziu le vorbi elevilor din clasa a doua despre „şoimii libertăţii”, domnul Mielu şi domnişoara Nely. Elevii îl ascultau cu admiraţie, mai ales

că de câteva ori îl văzuseră la braţ cu domnişoara, afară din orăşel, pe unde erau lanuri de porumb. Cei doi şoimi, apreciind că această plimbare triumfală înseamnă

Un atac direct împotriva comuniştilor, se întrecură în măscări.

Pe la ora unu fără un sfert, în piaţeta din centru se adunară vreo patruzeci de soţii şi fiice de negustori. Acestor soţii şi fiice – unele prea grase, altele prea slabe, care-năcrită, care pocită - li se atrăsese atenţia să se-mbrace modest, curat, dar modest, întrucât vor trebui să manifesteze ca nişte femei din popor. Câteva, printre care şi soţia lui Dindin, după oarecari mofturi, se conformaseră instrucţiunii; dar cele mai multe atârnaseră pe de ca într-un cuier, toate scumpeturile primite de-a lungul anilor de la bărbaţi şi de la amanţi.

Domnişoara Nely Gos apăru la unu fix, în costum de călărie, împrumutat de la soţia procurorului Alexiu, cu biciuşca într-o mână şi cu poşeta în cealaltă. Ea vru să strige, după îndemnul preşedintelui: „Sus inima, prieteni!” – dar simţea nişte arsuri la stomac şi i se stingeau ochii de oboseală. „Ce faceţi, tu? o întrebă pe soţia lui Dindin. Cum merge, tu? Ce şuşotiţi acolo, tu?” De când cu intrarea ei în cercurile politice, Nely avea plăcerea să tutuiască pe toată lumea şi să gâdile discret bărbia doamnelor mult mai în vârstă decât ea: „Cum te mai simţi, tu?”

Cele patruzeci de soţii şi fiice porniră alandala spre sediul partidului comunist, lăsând în urmă o adiere de colonie şi sudoare. Vânzători de prăvălie, împinşi din spate, înaintau spre mijlocul străzii, urlând „bravo”! De la o fereastră a hotelului „Dacia”, preşedintele şi avocatul Siminoc urmăreau prin binoclu desfăşurarea acţiunii. Trei aghiotanţi, duhnind a ţuică, făceau legătură între capul coloanei, domnişoara Nely, şi preşedinte. Într-o cabină telefonică, păzită de doi zdrahoni, Arpad îşi transmitea

corespondenţa către ziarul ţărănist.

Ajunse în faţa sediului, soţiile şi fiicele se apucară să-şi rumenească obrajii, de parcă urma să aibă o întâlnire cu nişte amanţi pretenţioşi. Câteva n-aveau pudriere, şi se rugară de cele care aveau să le dea şi lor cu pudră pe la cearcăne şi pe nas. Vreo zece minute se tot dichisiră, până când domnişoara, primind mustrări de la preşedinte, le băgă pe toate în mama lor: „Uitaţi-vă la ferestre, tu! La ferestre!…”

Clădirea, un fel de casă ţărănească, acoperită cu şindrilă, avea doar două ferestre spre stradă, ceva mai mari decât palma. În dosul lor nu se ghicea nimic, dar toate cele patruzeci de soţii şi fiice, strângând rândurile, înghesuindu-se una-ntr-alta, se jurau că văd doi bărbaţi înalţi – unul dintre ei are mustaţă! şi o femeie cu ochelari, care joacă pocher. „Ieşiţi afară, mă! strigă domnişoara. Să staţi de vorbă cu noi!” Se porniră toate, repetând fiecare ce învăţase acasă, în faţa oglinzii, însă de ferestre nu îndrăzniră să se apropie.

Deodată se făcu linişte; nu ştiau ce să mai strige şi le deruta faptul că cei dinăuntru nu se grăbeau să apară la ferestre, ori la poartă. Acum se-ndoiau că văzuseră, cu ochii lor, doi bărbaţi şi o femeie jucând pocher. „Haideţi, tu, porunci domnişoara, să-i luăm de păr!…” Niciuna din cele patruzeci de soţii şi fiice nu se clinti. „Dacă or să tragă în noi?!” se sperie doamna Dindin. „Şi de ce ţi-e frică, tu? Că doar în tine au tras destui!” îi aruncă domnişoara. „Vai, ce zdreanţă! Eu o scuip, daţi-vă la o parte, s-o scuip!” „Aici am venit pentru politică! le aminti soţia lui Arpad. Staţi locului că vă plesnesc pe amândouă!”

După acest mic incident avântul politic scăzu simţitor. Vreo câteva fiice se retraseră, cam ruşinate. Domnişoara se duse singură să-i provoace pe comunişti. În prag o întâmpină un bărbat în vârstă, cu banderolă roşie

pe braţul stâng. Zise că tovarăşii au plecat pe teren, prin satele din apropiere, n-a rămas aici decât el, de pază... Dacă duduia are ceva de discutat, să treacă mai spre seară. „Cu voi n-am nimic de discutat! Pe voi o să vă nimicesc!” Paznicul îşi alese o ţigară din pachet şi spuse: „Cum doriţi dumneavoastră, aşa să faceţi!”

Nely se întoarse în stradă, unde era linişte şi pustiu.

În după-amiaza acelei zile, uitând de motocicletă, preşedintele bău un kilogram de rom şi-i arse încă o palmă lui Dindin, care îndrăznise să-i ofere amănunte despre viitorul secretar al comitetului de plasă: de meserie petrolist, comunist din patruzeci şi unu, cincisprezece luni de închisoare... „Mă, se zbătu preşedintele, trebuie să pregătim acţiuni!” După ce mai bău vreo două pahare, ordonă: „Să iasă careva cu motocicleta... de la margine spre centru... pâr, pâr, pâr... Să afle ăştia că existăm!” Căzu năpasta tot pe Dindin, singurul dintre ţărăniştii din localitate care ştia să conducă motocicleta. Pe la ora şapte nu se mai aflau în separeul de la hotel „Dacia” decât Mielu, trăsnit de băutură şi domnişoara, trăsnită şi ea.

Atunci apăru, prin fumul de ţigară, un cetăţean îmbrăcat pestriţ, cu pantaloni bufanţi, de o culoare nedefinită, bătând spre negru, scurtă din piele galbenă, fular albastru, pălărie neagră, destul de ponosită... El ţinea o mână în buzunarul scurtei şi trăgea cu ochii în toate părţile. Discret, îi făcu semn domnişoarei să-l urmeze afară. Dar ea abia îl recunoscu: „Petre, mă, tu te desfaci! Mâinile într-o parte, picioarele în alta...” Cetăţeanul se aplecă la urechea ei: „Vii cu mine! Faci cum îţi spun eu! Mâine dimineaţă plecăm în Argentina”. Domnişoara se agăţă de braţul preşedintelui adormit. „Dacă te spun ăstuia, îl preveni pe cetăţean, ai dat-o dracului, rămâi crăcănat pe viaţă. Şi se văită: Vrea să mă fure, auzi tu, Mielule?!” Dar cum Mielu sforăia, primi să-l însoţească pe

cetăţean la o plimbare spre marginea orăşelului. Când ieşi în stradă, de undeva, de departe, ajunse la urechile ei zgomotul infernal, semn că Dindin îşi făcea datoria.

Cam pe la miezul nopţii, domnişoara se întoarse la hotel „Dacia” într-o căruţă trasă de doi cai. Medicul legist anunţă că este vorba de omor premeditat

— Patru gloanţe în piept şi unul în tâmpla dreaptă. Preşedintele, avocatul Siminoc, Dindin şi ceilalţi din suita preşedintelui, treziţi, chemaţi la poliţie, apoi la hotel „Dacia”, stabiliră de comun acord că este la mijloc „un atac mişelesc al comuniştilor”. Şeful de poliţie, care nu voia să se strice cu negustorii, se grăbi să le dea dreptate: domnişoara Nely Gos a căzut eroic, pentru naţiune! „Mama ei de târfă! şuieră preşedintele, când se văzu ochi în ochi cu frate-său. Ăla putea să mă cureţe şi pe mine. Dar o să-l curăţ eu!” „Pleacă în Argentina, lămuri fratele, aici ce să mai caute, şef de legionari?”

Patru femei de serviciu din casele negustorilor, înghiontite, înjurate, o ridicară pe domnişoara din căruţă. Cu ea în braţe urcară până la etajul întâi, unde hotelierul pregătise, în grabă, un fel de cameră mortuară. Cei doi fotografi ai partidului ţărănist, Şerbu şi Velinţă, se prezentară să-şi facă datoria faţă de moartă. Arpad transmise redacţiei centrale o corespondenţă de şapte pagini. Doamna Dindin sfâşie o rochie neagră de mătase, cam purtată, şi pregăti astfel nouă panglici late, care să cernească drapelul tricolor.

Comisia de funeralii, având în frunte pe Arpad, stabili că înmormântarea domnişoarei trebuie să fie cea mai de seamă acţiune anticomunistă, despre care să se vorbească în toată ţara şi peste graniţă. Invitaţii cernite porniră, chiar în acea noapte, spre Bucureşti şi alte câteva centre; clopotele bisericii catolice, trase cu schimbul de Arpad, Dindin şi Popău, sunară într-una până la opt dimineaţa. La

opt fix, avocatul Siminoc anunţă comisia de funeralii că la groapă, când îşi vor lua toţi rămas bun de la „eroină”, el va trage douăzeci şi una de salve de pistol. De tunuri nu poate fi vorba, nici măcar de mitraliere care să răpăie puţin, dar va trage el cu Beretta!

Pe la noua şi jumătate, însă, tot avocatul Siminoî aduse la cunoştinţa preşedintelui o veste extrem de neplăcută: comuniştii hotărâseră să dea pe faţă, prin ziarul judeţenei de partid, cum stau lucrurile. Cunoşteau biografia târfei de-a fir a păr, după cum ştiau şi cine o omorâse. „Nu există decât o singură soluţie, preciză avocatul, s-o înmormântăm chiar azi pe la prânz, altfel nu mai vine nici dracu’ la groapă!”

Trei vânzători de prăvălie fură trimişi să sape groapa; alţi doi, să pregătească o cunună de flori artificiale; ştafete ameţite de rom şi de ţuică porniră din casă în casă, pentru a scoate oamenii la mitingul de doliu. Cei trei preoţi catolici, pretextând fiecare motive de viaţă şi de moarte, plecară din orăşel; preoţii ortodocşi refuzau să înmormânteze o catolică; după lungi şi chinuite dezbateri, avocatul invită doi preoţi dintr-un orăşel apropiat.

Pe la ora unu, în faţa hotelului „Dacia” opri un camion tras de şase cai. Cele patru femei de serviciu o coborâră pe braţe pe domnişoara Nely, pentru ca cetăţenii să-şi ia un ultim rămas bun. Preşedintele, avocatul Siminoc, Arpad şi un vânzător de prăvălie (care ţinea locul lui Dindin) făceau de gardă la căpătâiul moartei. „Ţi-ai luat gloanţe destule?” se interesă preşedintele. Avocatul, parcă hăituit, îşi ştergea faţa de sudoare cu două batiste.

Trecu o jumătate de oră şi nu se prezentară la miting – nici măcar frtuntaşii partidului ţărănist. Câţiva ţărani, veniţi la piaţă, se uitau la camion de la distanţă, cu mâna streaşină la ochi. În clipa în care preşedintele îi invită să se apropie, ei o luară la fugă. Abia pe la două fără un sfert se

arătară, în grup, îmbrăcate în negru, cu haine de-ale stăpânelor, unsprezece femei de serviciu. Cei doi preoţi, pierzându-şi răbdarea, începură să cânte la întrecere, care mai tare, care mai pe nas.

Preşedintele ceru să i se aducă o pereche de ochelari de soare. După ce îşi puse ochelarii, se scărpină îndelung sub bărbie. „Mergeţi voi înainte, îi spuse avocatului, eu v-ajung din urmă, cu motocicleta”. „Ajungi pe mă-ta!” vru să strige avocatul, dar îşi aduse aminte că se trag amândoi din aceeaşi mamă.

Biciuiţi cu îndemânare, cei şase cai o luară în trap mărunt spre cimitir. Unul din preoţi izbuti să se urce pe platforma camionului, celălalt se lăsă păgubaş.

Avocatul Siminoc intră într-o tutungerie şi nu mai ieşi de-acolo până la ora trei, când un zgomot infernal străbătu orăşelul pentru ultima oară.

Îl

Azi-dimineaţă m-am sculat târziu, pe la nouă şi jumătate (una ca asta mi se-ntâmplă o dată la zece ani) – şi în timp ce Valeri pregătea ceva de mâncare, nişte ouă cu brânză şi ceapă, mă tot întrebam ce-ar mai lipsi ca să mă simt într-adevăr bine. Şi deodată mi s-a părut că văd cum se-nşiră pe masă, printre farfuriile cu ouă, cu brânză şi ceapă multe halbe cu bere (am apucat să număr vreo unsprezece) şi o sticlă de rom de Jamaica. Măi, să fie! ieri am luat salariul, azi e duminică, poate că dă norocul peste mine! „Valeri, de când n-am mai băut noi o bere?” Ea nu ştie ce mi-a venit şi nici dacă trebuie să-mi răspundă. În ultima vreme o întreb tot felul de prostii, şi-abia când insist: ia nu te mai hlizi atâta! acceptă să mă ia în serios, întâi se aşază cuminte pe un scaun şi îşi sprijină bărbia în pumn. (O ţin minte pe maică-sa. Cât de repede se îngrijora pentru fiece! A murit pe treptele casei, cu bărbia sprijinită în pumn…) „Ce-ţi veni cu berea?” întreabă Valeri. E pe

undeva şi puţină revoltă în întrebarea ei: de ce-o oblig să se gândească la ceva trist?! (Căci mai toate amintirile noastre, chiar şi cele care ţin de bere, sunt întoarse pe dos!) Într-un târziu, când eu regret întrebarea – dacă ne dă atâta bătaie de cap!

— Valeri constată:

— Cred că n-am mai băut bere dinainte de război.

— Of, of, of! şi vai de noi!

— Îi aşa cum spun eu! se apără Valeri.

— Toate sunt aşa cum le spui tu! şi vreau s-o strâng la piept (clipele noastre de duioşie!). Dar de ce trebuie să pomeneşti mereu de război?! De când n-am mai băut o bere? Dinainte de război! Dă-l dracului de război, a fost, s-a dus, hai să vedem ce-o fi!

Valeri e gata să izbucnească în plâns. Ca s-o îmbunez, mă prostesc şi eu. Îmi aduc aminte: eram în gară la Braşov… aşteptam de patru ore să vină un accelerat şi nu veneau decât mărfare încărcate cu soldaţi şi cu tunuri. „Valeri, ţi-e foame? Valeri, ţi-e sete? Eu leşin aici!” Ne-au făcut poftă nişte nenorociţi, care tot intrau în restaurant, şi-n loc să bea acolo până plesnesc, repede ieşeau cu halbele de bere în mână: „Noroc, noroc la toată lumea!…” Mare minune că au scăpat teferi! „Valeri, eu îmi vând biletul de tren şi iau nişte bere cu rom”. A fost ca-n poveşti: când să-mi dea berea, a venit trenul.

— Ce-ar fi să dai tu o fugă până la restaurant?! o îndemn pe Valeri. Zece halbe şi nişte rom.

— Zece! Bem noi zece halbe?!

— Dacă n-om reuşi, mai chemăm pe cineva.

— Şi-n ce să iau atâta bere? (nu ştie cum s-o întoarcă, doar – doar mă las păgubaş!). Ne-ar trebui o damigeană.

— Greu cu tine! şi mă scarpin în creştet. Ştie ea ce urmează după asta. Îndată se duce la bucătărie, de unde ia sticle şi oale, rit să-i ajungă… Să nu uiţi de rom. Un sfert

de rom, şi hai să fie şi-un sfert de măsline. Pe urmă, Dumnezeu cu noi!

— Mă întorc în zece minute, întotdeauna, înainte de-a pleca de-acasă, îşi face nişte socoteli (mi le-am făcut şi eu, ani la rând, şi de la mine le-a-nvăţat!) – cât îi ia drumul, rit vreo discuţie, cât vreo altă drăcie! – (ieri a fost nu ştiu pe unde, să vadă un cais înflorit) … pentru ca să-mi poată spune, cu destulă exactitate, peste cât timp se va-ntoarce. Ţin minte acea zi în care i-am spus pentru prima oară: „Dacă nu mă-ntorc până la trei şi cinci minute, înseamnă că am nimerit pe undeva, pe la siguranţă”. Voiam să fac pe deşteptul şi-am izbutit atât de bine, încât ea a izbucnit în plâns. Pe urmă, s-a obişnuit cu plecările mele, cu ale ei, cu ore fixe – din nenorocire, n-am reuşit să facem rost de-un ceas! – şi cu multe altele! Dar acum, când au trecut toate, ar trebui să uite… Mi-e o sete cumplită (ca atunci, în gară la Braşov), dar nu beau apă, ca să nu-mi stric pofta de bere. Cele zece minute se lungesc la o jumătate de oră.

O fi mare înghesuială la restaurant, ieri sjau dat salariile, azi e duminică – ei! dragă Valeri, strigă şi tu să te servească mai repede. Trei sferturi de oră… Trebuie să beau un pahar cu apă. Mi-e foame

— Iau nişte brânză cu pâine. Şi încep să mă îngrijorez, fiindcă pe-aici, pe la crâşmele noastre, din când în când se iscă zarvă şi nu o dată oameni nevinovaţi se pomenesc cu câte-o halbă-n cap; îmi trag hainele; vreau să ies. Mi-apare Valeri cu sticlele goale.

— Ce bătaie ţi-ar trebui! Vrei să râdă oamenii de mine.

— De ce să râdă, măi?

— De ai dracului ce sunt! şi se duce la bucătărie, să lase sticlele. (Mi se pare că a spart vreo două. Atâta pagubă!) De-acolo, din bucătărie, îmi explică: Nu se mai găseşte bere de cinci luni. A vrut să-mi dea rachiu din ăla

verde. Zice că toţi beau verde.

— Să bea până le-oi plânge eu de milă!

— Îşi plâng ei singuri, când se trezesc.

— Treaba lor! Dar tu de ce nu-mi spui pe unde-ai umblat?

— Pe unde să umblu?

— Ziceai că te-ntorci în zece minute.

— Şi ţi-a fost urât fără mine?

— Valeri dragă, ia s-auzim!

— Pe-aici, prin vecini – ori n-am dreptul?!

Îşi caută de lucru în bucătărie, pe-afară, pe unde poate, numai să nu dea ochi cu mine. Acum pot să jur că a făcut o trăsnaie de-a mai mare dragul; ce anume e greu de ştiut; de-a lungul anilor am înţeles că sâcâiala nu ajută la nimic; iar de bănuieli stupide m-a ferit Dumnezeu!… (cred că nu bănuiesc pe alţii, din pricină că prea mulţi m-au bănuit pe mine. Chiar ieri m-a întrebat directorul general dacă-i adevărat că iau bani de la tinerii pe care-i învăţ meserie. Pretinde că ar avea nişte declaraţii, însă nici gând să mi le-arate. I-am spus că, dacă nu mi le-arată în douăzeci şi patru de ore, îl dau în judecată.) Aşadar, azi e duminică, oamenii beau rachiu verde, Valeri a făcut o trăsnaie, iar eu mă tot întreb ce-mi lipseşte, ca să mă simt bine?! Om la patruzeci şi unu de ani, şi încă nu ştiu cum să-mi petrec duminicile! Prea slabă nădejde c-aş mai putea să-nvăţ de-aici înainte! Şase zile, cât lucrez de dau în brânci, mă tot rog să vină duminica mai repede. (Eu mă rog şi nimeni nu m-ascultă!) Când vine, parcă mă ia pe nepregătite, încât renunţ: „Hai, du-te la alţii, mai deştepţi!” Singurul câştig ar fi că dorm până la şapte, opt. Dacă rămân acasă după ora nouă, să lenevesc, ori s-o ajut pe Valeri la gospodărie, îndată se agaţă de mine tot felul de întrebări şi de gânduri, de care n-am nevoie: De ce-o fi dând X declaraţii împotriva mea? – când ştie că n-are

dreptate, iar eu pot s-aduc dovezi?! – când ştiu şi cei care îl îndeamnă să scrie?! Dar lui Y ce i s-o fi năzărit să mă înjure faţă de alţii, când faţă de mine se vrea prieten şi tovarăş?! Ştiu că asemenea întrebări nu duc niciunde, ori, cel mult, la balamuc. Să treacă pe-acolo cine n-are altă treaba! Şi-atunci, ca să scap de urât, mă-mbrac şi o iau din loc. De obicei nimeresc la sondă, ori la comitetul de partid; oriunde aş nimeri, e urgentă nevoie de mine. Astfel, mă întorc acasă pe la trei, sau patru, ca în oricare zi de lucru, obosit, mulţumit, cum îmi stă mie bine.

Valeri mă întreabă, din bucătărie (aşa conversăm noi, când ceva nu-i în ordine: ea din bucătărie, eu din cameră):

— Iar ai de gând să pleci?

— Văd că te descurci şi fără mine.

— Când ţi-oi zice una!

— Ei, ce-o să fie?!

— Mai nimic.

Intră în cameră şi se aşază pe un scaun în faţa mea. Asta ar vrea să însemne că a venit de bunăvoie la spovedanie. Iar eu, ca duhovnic, ar trebui s-o întreb: „Pe unde mi-ai umblat, haimana?” (Jocurile noastre, de la douăzeci de ani…) Valeri îşi ascunde sub năframă o şuviţă de păr alb. Dar eu tot nu pot să-ntreb…

— Am bătut-o pe doamna Gheran, spune Valeri.

Aşa o spune, de mă-ngheaţă. Ce n-aş da să izbucnesc în râs: „Fugi de-aici, că te lauzi!”… Mă văd nevoit să mi-o închipui dând palme şi pumni, şi primind, ori trăgând-o de păr pe doamna Gheran.

— Şi unde v-aţi încăierat? o întreb pe Valeri.

— Acasă la ea.

— Acolo te-am trimis eu?

— Tu m-ai trimis după bere.

— Iartă-ne, Doamne, că eşti mare şi bun! Acum chiar că-mi vine să râd. Şi cum a fost? – poc, la măsele? – ori i-ai

smuls părul din cap?!

— Crezi că numai voi, bărbaţii, ştiţi să vă bateţi!

Presupunerea mea, că ar fi tras-o de păr pe doamna Gheran, nu-i convine de loc. De ce-o pun alături de toate nenorocitele, care se-ncaieră în văzul lumii, pentru amanţi şi alte nimicuri? Ea s-a bătut în numele unor principii!

— Dragă Valeri, e cât se poate de urât.

I m

— Dar ce face ea, cum ţi se pare?

— Vii şi tu cu nişte întrebări, de mă sperii! Ce poate să facă o târfă?!... Şi ce mă priveşte pe mine?!

— Îşi bate joc de noi!

— Doar nu-i fi vrând să moară de dragul nostru!

Câteva clipe, Valeri se luptă cu plânsul. Ştiu că mi-ar rămâne recunoscătoare pe viaţă, dacă i-aş veni în ajutor cu o vorbă bună. Păcatele mele, de unde să mai scot atâtea vorbe, câte mi se cer în fiecare zi? Dau să mă ridic de pe scaun şi-atunci, bănuind că vreau să plec de-acasă, ea se grăbeşte să-mi spună cum a fost. Cum să fie?... Doamna Gheran se interesează îndeaproape de soarta mea. De ce nu mi se dau nişte onoruri pentru cât am suferit? Comunist ilegalist, cu cincisprezece luni de închisoare! Ar trebui să fiu membru în Comitetul Central, ori cel puţin secretar de judeţeană. Dacă nu cumva, Doamne fereşte! – după atâtea chinuri... (O întreb pe Valeri: Chiar aşa a zis: „Dacă nu cumva, după atâtea chinuri?") Ea îşi duce mâna la inimă: A zis mai rău: „Dacă nu cumva a ciripit!"

Povestind, Valeri se indignează mai mult decât ar fi nevoie, până când se strânge, plângând, la pieptul meu. (O ţin minte pe maică-mea: tot aşa, cu lacrimi în ochi. Într-o dimineaţă de vară, bănuind că nu se simte bine – altfel, cum de întârzie în pat? – m-am dus s-o trezesc. „Îs trează de mult". „Şi de ce nu te scoli?" „Aştept să se facă ziuă". „Ce ziuă, că-i soarele sus!" „Unde vezi tu soare?" Bâjbâind,

s-a apropiat de fereastră: Unde vezi tu?... Abia împlinise patruzeci de ani.) Dragă Valeri, care te zbaţi şi plângi, fiindcă o târfă pretinde că i-aş fi trădat pe comunişti în închisoare, cum de un pricepi cât de mare-i prostia?! De vreun an şi ceva, de când ne-am întors la rosturile noastre de-aici, tot primim scrisori de ameninţare – pe care tu le citeşti şi plângi, eu le citesc şi-njur; aproape că nu trece o zi în care să n-auzi câte în lună şi-n stele despre mine: criminal (se zice că aş fi omorât un protopop!) beţiv, cartofor, zurbagiu, trădător... Iar tu te-nspăimânţi. Îţi dau lacrimile şi te strângi la pieptul meu. Însă mie mi-e teamă că într-o dimineaţă de vară, ori de iarnă, o să întârzii în pat, aşteptând să răsară soarele... De aceea aş vrea atât de mult să nu asculţi ce spune doamna Gheran. Ce poate să spună o târfă? Orice-ar spune, ea nu are cuvânt şi nici putere aici, unde miroase a petrol, unde lucrează patru mii de oameni, prietenii şi tovarăşii mei. (Se întâmplă ceva destul de curios: cu cât mă străduiesc mai tare să o calmez pe Valeri, cu atât mă enervez eu. Încep să-mi pun întrebări idioate, să caut răspunsuri logice, dar mi-e cu neputinţă să înţeleg: de unde-a mai scos-o doamna Gheran şi pe asta, că aş fi trădat?! – de unde curajul de a-i spune Valeriei? O ştiu pe doamna Gheran: de mulţi ani pretinde că, datorită relaţiilor cu „marele Sfinx”, e ceva mai informată în chestiunile politice decât un ministru. Chiar dacă nu-i aşa – cum o să fie!

— Câte ceva tot îi ajunge la ureche. Dar cum de i-a ajuns tocmai o prostie ca asta?)

— Valeri, de când n-am mai ieşit noi la plimbare?

— Ehei, nici nu mai ţin minte! Cred că dinainte de război. Repede îşi duce palma la gură. Se preface speriată, dar ochii îi râd: Iar m-ai prins! îmi întinde mâna în semn de bună înţelegere casnică: Din clipa asta n-o să mai pomenesc de război! Mă aplec şi-i sărut mâna. Gestul o

surprinde, se uită la mine, ochii îi lucesc, ochii i se umezesc: m-a regăsit, cel din urmă cu douăzeci de ani, supusul ei. Unde mergem azi?

— Ştii tu unde. Mai e vreo undiţă pe-aici?

Ea bate din palme:

— Este, este! şi se duce s-o caute.

Cândva, în copilărie, şi mai târziu, când mi-am adus aminte, mi-a plăcut să merg cu undiţa, dar peşte n-am prins nici de sămânţă şi nu ştiu să mă fi gândit vreodată la peşte, când ţineam trestia în mână. Leneveam în ierburi mari, sub sălcii pletoase, ca un Dumnezeu în ziua a şaptea.

Ilie Strihan era, înainte de toate, un om disciplinat. Când i se ceru să renunţe pentru o vreme, poate chiar pentru doi, trei ani, la meseria de sondor şi să plece în orăşelul B., ca activist al partidului comunist, răspunse fără ezitare că se va duce acolo unde e mai multă nevoie de priceperea lui, dacă această pricepere există.

— Pe când plecarea?

— Ai trei zile de pregătire.

A treia zi, spre seară, Strihan coborî dintr-un mărfar în gara din B., cu soţia după el, şi cu trei geamantane, în care se afla cam toată averea lui şi-a soţiei. Cum nu îşi anunţase sosirea – şi chiar de şi-ar fi anunţat-o, ce folos, dacă el se urcase într-un mărfar, iar mărfarul întârziase aproape două ore – nu îl aştepta nimeni la gară. Ieri seară vorbise la telefon cu un instructor de aici, cu Manole, care îi spusese că i-au găsit o cameră, foarte bună cameră, numai să fie atent, că doamna Stamate, la care va locui, nu îi vede cu ochi buni pe comunişti. Acest Manole îi dăduse mai multe informaţii despre doamna Stamate decât despre el şi despre ceilalţi activişti, şi despre ce se întâmplă în oraş. Acum avea s-o cunoască pe doamna Stamate, fapt care nu îl încânta absolut de loc. O birjă cu arcuri rupte îi duse pe strada Gimnaziului, la numărul 58. El plăti, coborî

geamantanele, apoi îi zise soţiei să facă ea o recunoaştere, iar dacă totul e în ordine, dacă sunt aşteptaţi, să-l cheme. Era o mai veche înţelegere între ei, în virtutea căreia Strihan nu se amesteca în afacerile strict gospodăreşti (el conducea gospodăria în principiu...), iar pe de altă parte, după o călătorie de şase ore cu un mărfar gemând de înfometaţi, nu-i mai ardea să trateze cu gazda

— Cât vreţi chirie? – nu s-ar putea mai puţin? – lumina o plătiţi dumneavoastră, ori tot noi?

Cât păzi ei geamantanele, pe stradă trecu un flăcău în zdrenţe şi desculţ, încărcat cu portrete de-ale regelui Mihai I: vreo zece portrete într-o mână, zece în cealaltă, zece portrete pe piept şi pe burtă, legate cu sfoară – zece pe spate. „Ce faci cu astea, mă?" se nedumeri Strihan. Dar flăcăul nu se osteni să-i răspundă. După câteva minute, soţia se întoarse în stradă, încercând să facă haz de necaz. Zise că, în noaptea asta, ei doi or să doarmă la gară, ori în parc, iar mâine dimineaţă or să-şi caute altă gazdă, asta e scârboasă, nici nu merită să-ţi pui mintea cu ea! „Slabă nădejde cu tine!" se gândi el – şi se înfurie, nu pe soţie, ci pe doamna Stamate, pe care încă n-o văzuse, dar îi era destul de uşor să şi-o închipuie la cei şaizeci şi cinci de ani ai ei (aşa îi 9 pusese Manole, că are şaizeci şi cinci), măruntă, şi rea, şi cernită, numai bună de speriat ciorile.

El deschise portiţa, o lăsă deschisă şi pătrunse în curte. Doamna se retrase după un colţ al casei, chemând la ea trei pisici negre, dolofane, care lingeau nişte farfurii lăsate pe trepte: „Pis, pis, aici! Pis, pis, pis, aici!" Strihan se opri în dreptul treptelor, scoase o hârtie, cu care îşi făcu vânt, şi strigă să vină gazda. După câteva clipe, ea apăru înaltă şi slabă, adusă de spate, cu nas proeminent, bărbătesc şi bărbia ascuţită. Purta o rochie neagră, lungă până la călcâie, iar pe umeri avea broboadă neagră de lână. De sub baticul negru, strâns sub bărbie, ca o cască, îi

ieşeau câteva şuviţe de păr alb. „Stamate!” se prezentă ea, milităros, fără să întindă mâna. Zise că soţul ei a condus cel mai mare atelier din acest oraş. Dar a murit în urmă cu două săptămâni, din pricina comuniştilor, care se amestecau în afacerile lui. Cum se ştia bine informat, datorită lui Manole, Strihan îi aminti (bineînţeles, după ce spuse: „Dumnezeu să-l ierte!”) că domnul Stamate suferea de gută încă de la treizeci de ani, şi de gută a murit. Apoi îi întinse doamnei hârtia. „Una cameră, citi doamna, şi dependinţe…” împături hârtia şi ridică din umeri. Apoi îşi făcu de lucru cu pisicile, adună farfuriile, se duse la fântână cu de să le spele. După câteva minute se râs! – gândi, urcă treptele de piatră şi-abia când să intre în cameră privi în urmă, la Strihan. Avea ochi mici, verzui, încercuiţi de sprâncene albe, stufoase, şi de pungi de grăsime, galbene, ca nişte boabe de porumb. „Domnu’ Strihan, spuse ea monoton, vlăguit, vă dau aşternut şi covor, dar să nu scuipaţi pe jos. Fiecare lucru adunat în casa asta mă costă o avere…” „Parcă am fi nişte derbedei! spuse Strihan. Parcă ţi-ai face pomană cu noi, în amintirea răposatului!” Soţia îl apucase de braţ şi încerca să-l tragă spre poartă: ea nu stă aici, mai bine în parc, mai bine la gară, oriunde, numai să nu aibă de-a face cu scorpia asta, să n-o mai vadă, să n-o viseze. Dar el o sfătui o dată pentru totdeauna, să se lase de mofturi – o să stea aici, unde au repartiţie, iar dacă doamna o să-i amintească de bărbatu-său, ea să-i dea peste nas: a murit de gută, de bătrâneţe, de scârţan ce era!

Aduse din stradă cele trei geamantane şi le lăsă pe trepte. Era neliniştit, cu gândul la treburile lui din seara aceea şi de a doua zi, nu mai avea răbdare să intre, să vadă camera şi s-o ia de la capăt cu cearta.

— Eu mă duc, îi spuse soţiei. Dacă nu se-astâmpără, chemi poliţia! Cu ăştia-i greu să te descurci altfel. Doamnă

dragă, îi strigă doamnei Stamate, să n-avem discuţii!

De pe strada Gimnaziului coti pe alta, fără nume, fără stâlpi de telegraf, cu grămezi de gunoi în faţa porţilor; aici duhnea a putred şi a peşte prăjit; după vreo două sute de paşi se pomeni într-un parc natural, cu ulmi falnici şi balegă de vite. Îngrijitorul parcului îi spuse că pe-aici trec vitele la păşune… „Dar unde-i sediul comitetului de plasă?” întrebă Strihan. Celălalt ridică din umeri şi se depărtă fluierând. Undeva, la marginea parcului, necheza un cal.

Pe strada Principală se aprindeau becuri prăfuite, care clipeau de câteva ori şi se stingeau pe rând, la intervale egale, de parcă cineva ar fi alergat de la tih stâlp la altui, să le stingă. Băieţandri desculţi măturau strada, cu măturoaie de nuiele, ori cu crengi de copac. Negustorii aranjau în vitrine portretul regelui. Două fete rujate strident, cu bocanci în picioare, se plimbau pe mijlocul străzii, scuipând coji de seminţe. Un bărbat zâmbăreţ traversă strada cu un portret al lui Marx în braţe. El intră într-un magazin, deschise vitrina şi fixă portretul lui Marx lângă portretul lui Mihai I. Strihan citi: „S. V. Popău, Postăvărie, Fierărie, Mercerie… înregistrat la tribunalul…”

După vreun sfert de oră, Strihan ajunse la sediul comitetului de plasă, unde era o zarvă şi-o îngrijorare ca înainte de atac. Prin curte, pe jos, erau risipite zeci de bucăţi de carton, de toate culorile. Doi tineri scriau ceva pe cartoane, scriau cu furie. Alţi doi meştereau ceva pe acoperişul clădirii. Curtea era luminată de lămpi cu feştilă. În cele două camere, cu pereţi coşcoviţi, ardeau şase lămpi cu feştilă. Tineri şi câţiva bărbaţi mai în vârstă, toţi nebărbieriţi, tăiau litere de carton, pe care le coseau pe nişte fâşii de pânză roşie.

Când aflară că le-a venit secretarul – e aici, în faţa lor – toţi izbucniră în urale: era ca după o victorie grea, de mult aşteptată. Imediat se înghesuiră toţi pe laviţe şi pe

birouri, numai ochi şi urechi, gata să dea explicaţii şi să primească îndrumări. Acum aveau pe cineva mai puternic şi mai înţelept decât ei, căruia puteau să-i treacă, tovărăşeşte, întreaga lor îngrijorare. Astfel, în mai puţin de cinci minute, Strihan află că, în noaptea trecută, un grup de huligani atacaseră sediul comitetului: paznicul abia se mai ţine, între viaţă şi moarte; din hârtiile de evidenţă, din broşuri s-a ales praful, linia de curent e întreruptă… Iar mâine dimineaţă, pe la zece, unsprezece, vine regele Mihai!

— Ce să caute regele aici?! se nedumeri Strihan, fără niciun rost. În clipa următoare, tot el îşi răspunse: Dacă e rege, poate să meargă unde vrea, când vrea. Şi îndată se închipui faţă în faţă cu regele, adică la vreo zece paşi distanţă de el, neştiind

C6 sa iaca şi ce să spună, decât cel mult să râdă… Nu îşi dorise niciodată să dea ochi cu regele, cu atât mai puţin să-i iasă în întâmpinare cu discursuri, cu pâine şi sare… Aţi primit dispoziţii speciale? întrebă.

— Mai nimic, spuse activistul Voichiţă. Cât putem, să ne orientăm la faţa locului. Dacă tace din gură, tăcem şi noi. Un fel de cât-mât! făcu el cu dispreţ pentru diversele formule tactice pe care se vedea nevoit să le accepte. În sinea lui, Voichiţă era partizanul unor măsuri radicale: „Jos! Jos! Jos!” ca să isprăvim odată! Aţi putea să-mi explicaţi, îl întrebă pe Strihan, cum se-mpacă principiile noastre cu ideea de regat? E o problemă care mă frământă, insistă Voichiţă, ducând mâna la inimă, pentru a spulbera orice bănuială de ironie. Clasicii marxismului ne învaţă că regii sunt o nenorocire pentru popor. În Internaţionala se spune: … regi, ciocoi şi-ai lor lachei… Revoluţia din Octombrie a nimicit ţarismul…

— Iar noi îi căutăm în coarne majestăţii sale – asta vrei să spui? întrebă Strihan, cu o uşoară iritare în glas.

Mă mir de dumneata, doar există documente în care se explică poziţia noastră faţă de rege în momentul de faţă.

— Eu mă refer la o poziţie de principiu.

— Ar fi mai bine să faci altfel, spuse Strihan. Să vezi ce se-ntâmplă în ţară şi-apoi să vorbeşti de principii: e mai practic şi mai cinstit. Câţi din orăşelul ăsta mai sunt încă de partea regelui? Vrei să-i convingi printr-o dispoziţie să treacă de partea noastră? Ce să mai vorbim prăpăstii!... Până una-alta, aş vrea să cunosc scopul vizitei. Dacă vi s-a transmis ceva în privinţa asta: vrea să vadă oraşul, vrea să ţină un discurs, vrea să-i încurajeze pe cei amărâţi?

— De unde să ştim ce-o fi în capul lui! spuse Voichiţă.

— E obligatoriu! înţelegi? E obligatoriu să ştiţi!

— Credeam că veniţi dumneavoastră cu noutăţi.

— Am auzit de nişte pluguri, informă un alt activist.

— Că o să vină călare pe-un plug? îl ironiză Voichiţă.

Strihan ieşi din sediu, urmat de cei doi, care continuau să discute în şoaptă despre plugurile majestăţii sale. „Zece mii de pluguri pentru ţărănişti!” susţinea Manole. „Zece mii de draci în capul tău! îi aruncă Voichiţă. Vezi, să n-ajungi de pomină!...” Curtea era plină de cartoane-lozinci scrise în grabă de doi pictori amatori. Primul carton: „Jos regele, jos suferinţa!” Al doilea: „Jos Bâlbâitul”. Al treilea: „Jos ciocoiul! Jos suferinţa!”... Spre uimirea celor de faţă, Strihan rupse cele trei cartoane şi le aruncă peste gard, într-o curte pustie. Nimeni nu îndrăzni să-i ceară socoteală, deschis; doar Voichiţă, în semn de protest, îşi trase şapca pe ochi. Parcă amuzat de împotrivirea lui, Strihan spuse:

— Cu lozincile astea aţi luat-o razna.

— Ce simţim, aia îi dorim! spuse Voichiţă.

— Şi cu politica noastră cum rămâne?

— Cum vreţi dumneavoastră, eu ce să mai zic! Sunt gata să v-ascult: aveţi mai multă experienţă decât mine, aţi

stat la închisoare, cunoaşteţi clasicii din scoarţă în scoarţă. Dar o părere pot să am: cred că ar fi mai bine să măturăm odată tot gunoiul.

— E chiar părerea dumitale?

— Am mai citit şi eu nişte pagini!

— Eşti convins că le-ai înţeles?

— Dacă mă luaţi de-a-ndoaselea, tac din gură!

— Dragă Voichiţă, şi ceilalţi, mâine vine regele şi voi trebuie să ştiţi, asta vi-o spun o dată pentru totdeauna, că aici nu ne jucăm de-a politica. Cine nu pricepe cum stau lucrurile să-ntrebe, să-nveţe! Iar dacă nu vrea, ori nu-l duce capul, să ne-o spună cinstit, de la început. Tovarăşii de la judeţeană ştiu ce s-a întâmplat azi-noapte aici? De unde să ştie! făcu Strihan. Nu le-aţi dat de ştire, ca să nu vă mai critice!

— În fiecare şedinţă ne critică, recunoscu Manole.

— Atunci îi de mirare că nu se prinde nimic de voi! Comitetul ăsta de plasă a ajuns să fie criticat şi în şedinţele Comitetului Central, fiindcă voi nu faceţi muncă politică, voi vă luaţi la harţă cu ăştia de-aici, iar ei vin noaptea să vă dea în cap. Am dreptate?

Manole se trase la o parte, cam plouat.

Ceilalţi îl consultară pe Strihan în privinţa noilor lozinci. El nu admise decât trei, în care se vorbea despre reconstrucţia ţării şi despre pace. Vreo jumătate de oră după aceea se învârti prin curte, printre cartoane, mai rupse câteva şi alese două, cu lupta împotriva speculanţilor. „Povestea asta cu regele, se gândi, n-am s-o uit nici în mormânt! Cine m-a adus tocmai azi?” Nici în visele cele mai urâte nu se văzuse faţă-n faţă cu regele, dând mâna cu el, discutând. Nici măcar nu ştia dacă ai voie să te-apropii, să dai mâna cu el, ori trebuie să i te-nchini de la douăzeci de metri. Manole veni după el să-i spună că au pregătit o tavă cu pâine şi sare, dar au

pregătit şi ţărăniştii una... „Şi ce-ţi fi vrând, să-i dau eu pâine şi sare? se zbârli Strihan. Să-i dea cine l-a făcut. Şi imediat se corectă: Fără exagerări. Poate vorbim cu un preot”.

— Cu un protopop, îi sugeră Manole. Avem un protopop care s-a specializat în chestia asta, şi anul trecut, şi acum doi ani, tot el i-a dat pâinea şi sarea... Ori nu ştiţi? se miră activistul. Nu ştiţi că regele trece des pe-aici, cam de două ori pe an, primăvara şi toamna? Trece spre Săvârşin, unde are un castel de vânătoare. Phii! ce-aş mai râde să vă invite şi pe dumneavoastră!

— Are obiceiul ăsta? se sperie Strihan.

— Sigur, sigur! râse Manole. Îi invită pe toţi oficialii.

— Prea mare cinstea pentru mine!

— Ar însemna să-l jigniţi!

— Hai să ne-ntoarcem la ale noastre, îi propuse Strihan. Parcă ziceai de nişte pluguri: e ceva serios, ai informaţii precise?

— De unde să am? se scuză Manole. Ştiu şi eu ce mi-a şoptit domnul primar Mârza, care se ocupă de partea economică a primirii, de mâncări şi băuturi. Ar fi vorba de vreo zece mii de pluguri, pe care ţărăniştii vor să le obţină de la rege, pentru alegătorii lor. Ar fi o propagandă! aprecie Manole.

— Primarul ce hram poartă? întrebă Strihan.

— Om de treabă. Aţi vrea să-i faceţi o vizită?

— Acum e târziu.

— Îl găsiţi mâine dimineaţă la tribunal.

Strihan îşi luă rămas bun şi porni spre casă.

Soţia îl aştepta la poartă, ca în primii ani de căsnicie. Îi spuse că n-a mai avut neplăceri cu doamna Stamate: doamna a spart o farfurie, un geam, a fugărit o pisică şi s-a dus la culcare. Doarme într-o cameră ferecată, cu drugi de fier la ferestre şi la uşi. Lăsând impresia că e furios din

pricina doamnei Stamate, Strihan trânti portiţa şi urcă treptele casei, bocănind. Soţia se grăbi să-i deschidă, aprinse lumina, îi luă şapca, şi spuse:

— Hai să mâncăm!

El se opri în prag, cu ochii holbaţi.

— Doamne, iartă-mă! şi se-nchină în batjocură. Pe pereţi, numai sfinţi şi sfinte, în rame mari, aurite. Un sfânt, în mărime aproape naturală, la căpătâiul patului, un sfânt şi-o sfântă de-a lungul patului, alţii de-a dreapta şi de-a stânga dulapului, deasupra măsuţii de toaletă. Când înaintă şi ajunse în mijlocul camerei, îşi mai făcu o dată cruce: toţi sfinţii, din toate colţurile, erau cu ochii pe el. Cum vrei să stau aici?! se răzvrăti Strihan. Să se uite ăştia tot timpul la mine?! întoarce-i cu faţa la perete!

Soţia izbucni în râs: cum o să-i întoarcă, doar nu sunt şcolari! Doamna Stamate i-a atras atenţia să nu se-atingă de sfinţi.

— Mi-e frică, se mărturisi soţia, pe Cuvântul meu că mi-e frică să m-ating de ei!

Strihan înghiţi mâncarea cu noduri. Avea impresia că se află iar la siguranţă, în biroul şefului, înconjurat din toate părţile de agenţi: „Vorbeşti? De ce nu vrei să vorbeşti? Aranjăm noi să-ţi fie bine 1. Îi zise soţiei să stingă lumina, iar mâine dimineaţă să rezolve într-un fel – ori scoate sfinţii, ori caută altă gazdă. Soţia se aşeză pe marginea patului; el mai rămase la masă aproape o oră, bău ceaiul pe întuneric şi fumă trei ţigări. Când începu să se dezbrace, îi spuse de rege. Apoi se întinse pe pat şi, în linişte, păzit de sfinţi, încercă un plan tactic. Dar el nu cunoştea orăşelul, străzile, pe unde vine şi pe unde pleacă regele, nu-i ştia pe oameni, pe cine să conteze, pe cine nu, habar n-avea de nimic.

Dimineaţa, pe la şase şi jumătate, ieşi pe trepte şi privi cerul de april, înalt şi limpede, ca un cer de vară; ici,

colo se înălţau spre cer suluri de fum; peste case pluteau fulgi de găină, raţele doamnei Stamate măcăiau îndrăcit; aerul începea să fiarbă…

— Eu mă duc, spuse Strihan.

Soţia îi întinse un pachet cu sandvişuri.

— Cum arăt? întrebă el.

— Parcă te-a speriat cineva.

Era îmbrăcat într-un costum maro, din celofibră, mult prea larg şi prost cusut, cu revere ca de smoching şi umerii căzuţi. Altul, mai bun, mai pe măsura lui, n-avea. Cravata nouă, scorţoasă făcea faţă, însă el nu era obişnuit cu cravată, şi mereu o smucea în toate părţile.

Din stradă îi făcu semn soţiei să fie cuminte şi să nu-i poarte lui de grijă. Coti iar pe strada fără nume şi fără stâlpi de telegraf, ajunse în parc, pe urmă îşi aduse aminte că el are treburi ceva mai importante. Strada Principală gemea de portrete ale regelui, sute de portrete acopereau pereţii, vitrinele, porţile. De o sârmă, între doi stâlpi de telegraf, era agăţată o lozincă: „Nu vrem tratative cu comuniştii!” „Cine sunteţi voi, să vreţi, ori să nu vreţi?!” se mânie Strihan.

În piaţeta din centru apăruse o tribună din scânduri negeluite, pe care vreo zece băieţandri se chinuiau s-o îmbrace în pânză albastră. Cei zece erau zoriţi de un bărbat bondoc, cu ochelari de soare, căzuţi pe vârful nasului. „Ce faceţi aici? întrebă Strihan, apropiindu-se. Ce dracu’ faceţi?” Doi băieţandri ridicară din umeri şi, vinovaţi, se traseră la o parte; ceilalţi, parcă puşi pe rele, trăgeau de pânză, băteau cuie şi se-njurau de zor. „Alte treburi nu mai aveţi? reveni Strihan. Ia să vă căutaţi de lucru în altă parte!” Dar nimeni nu se grăbi să-l ia în seamă. Atunci i se adresă bărbatului bondoc, care tocmai îşi strângea cureaua de la pantaloni:

— Eu sunt secretarul comitetului de plasă, văd că

dumneata dirijezi pe-aici…

— Avocat Siminoc, se prezentă celălalt.

— Dacă eşti avocat, de ce nu te duci la tribunal?

— Anumite obligaţii obşteşti mă reţin aici.

— Ce-ar fi să nu te mai reţină? îl repezi Strihan. Ori, dacă vrei tribună, de ce n-o ridici dumneata? Cu ce ţi-au greşit băieţii ăştia?

— Eu nu mă amestec în afacerile partidului comunist, precizează avocatul, şi nu sunt dispus la niciun fel de tratative!

— De unde-aţi mai scos şi prostia asta cu tratativele? ripostă Strihan, scârbit. E o invenţie locală? Dacă a ieşit din capul vostru, înseamnă că n-aţi priceput nimic. Cum e şi cum o să fie nu depinde de voi, ca să puneţi condiţii. Mergem în alegeri – să vedem câţi muncitori şi ţărani sunt în ţara asta şi câţi de-ai voştri.

De teamă să nu alunece într-o hârjoană politicoavocăţească, Strihan duse un deget la şapcă, în chip de salut (aşa îi saluta pe neisprăviţi, pe adversarii de tot felul) şi porni spre sediu, chinuit de nenumărate întrebări, dintre care una îi scotea peri albi: să-l primeşti pe rege!? „Parcă el n-o să-şi dea seama cu cine are de-a face! Se uită o dată la mine… la şapca mea… şi-i destul!” Pe lângă el trecură în fugă doi tineri, fluturând steaguri roşii…

Strada Viilor, unde se afla sediul comitetului, era blocată de tineri, vreo şase sute de tineri, în salopete, în halate, în haine de sărbătoare, toţi cu banderole roşii pe braţul stâng. Activiştii alergau de ici, colo, împărţind broşuri, hârtii, steguleţe roşii. Când îl zăriră pe Strihan, ei salutară cu pumnul ridicat. Se stârni zarvă, înghesuială, şi tinerii salutară în cor: „Noroc bun!” „Norocul dracului!” se gândi Strihan.

— Noi suntem gata, îl anunţă Voichiţă. Oare ce-aţi

zice de nişte portrete ale regelui, pe care să le purtăm cu capul în jos? Ori să le punem o bandă neagră?

— Ce-ţi veni cu banda?

— Era, aşa, o idee! se scuză Voichiţă.

Atunci s-apropie de ei o femeie de vreo douăzeci şi doi de ani, purtând un loden roşcat, larg şi lung ca un halat de spital. Ea zâmbi şters, îşi încheie lodenul la toţi nasturii şi nu găsi ce să spună.

— Dânsa e soţia mea, explică Voichiţă, îndemnând-o pe femeie să dea mâna cu Strihan. Ne-am căsătorit în timpul războiului, când mi-au dat o permisie de trei zile. Pe urmă, care-ncotro, eu pe front, ea aici, femeie de serviciu. Uite-aşa ne-au trecut anii... Dar mi-e să nu treacă toţi şi noi tot greu s-o ducem.

Însoţit de Voichiţă şi de alţi doi tineri, Strihan intră în sediu, unde mirosea a pâine caldă. Vreo zece fetişcane tăiau pâinea felii, iar Manole număra feliile, făcând observaţii că unele sunt prea mici – nu ţin nici de-o-nghiţitură – altele prea mari – cât să saturi doi vlăjgani. „Tăiaţi cu grijă, cerea el, cu mare grijă, să se-ajungă la toţi”. Văzând că Strihan e cam nedumerit şi parc-ar vrea să-l ia la rost, se grăbi să explice:

— Am discutat între noi, dacă ar fi o greşeală politică.

— De ce să fie?

3 – Oraşul cu o mie 4 e blesteme

— Din multe motive, interveni Voichiţă, socotindu-se mai în drept să răspundă. Întâi de toate, să nu zică reacţiunea că-i atragem pe tineri cu mâncare şi băutură. Dar n-am avut încotro! Sunt aici, afară, întrebaţi-i cât de prost o duc. Pâine o dată pe săptămână, carne o dată pe lună.

— Şi cu ce vreţi să-i ospătaţi?

— Câte-o felie de pâine şi-o cană de ceai.

— Dau şi eu cât am, spuse Strihan, scoţând din

buzunar cam toţi banii pe care-i avea pentru el şi nevastă. Poate găsiţi nişte salam, ori nişte marmeladă, orice, numai să ţină de foame.

— A venit poliţia în persoană! anunţă un tânăr.

— Dacă a venit cu gânduri bune, să intre, spuse Strihan.

În uniformă de gală, înmănuşat, împintenat, numai fireturi şi curele, şeful de poliţie era bun de carnaval. După un salut cu călcâie pocnite, adresat tuturor, el îşi scoase repede chipiul aurit şi se-nclină respectuos în faţa lui Strihan. Aici, printre comunişti, era mic şi păcătos şi năduşit. Câteva glume cazone oferite lui Strihan, şi reacţia acestuia, de parcă ar fi mâncat mere pădureţe, îl făcură să se simtă ridicol. Venise din îndemnul conducătorilor ţărănişti, cu misiunea extrem de dificilă de a-i convinge pe comunişti să renunţe la manifestaţie. În alte împrejurări, şi mai ales în lipsa lui Strihan, şi-ar fi îndeplinit misiunea cu pricepere şi devotament. Ani la rând dăduse destule dovezi în această privinţă.

— Cu ce treburi? se interesă Strihan, binevoitor.

— Aş dori o scurtă convorbire între patru ochi.

— Sunt gata să v-ascult, poftiţi!

În chip de gazdă bună, Strihan îl conduse pe şeful poliţiei în camera de-alături, dinspre stradă, unde erau vedrele cu ceai, vreo şapte, şi multe căni de tablă, pahare, sticle – de toate, ca la pomană. Din nou, vrând să fie amabil, şeful îşi permise o glumă cazonă, cu nişte şobolani care nimeriseră într-un cazan de ceai.

— N-ar fi mai bine să trecem la ale noastre? îi propuse Strihan.

— Evident, chestiunile de serviciu primează! se grăbi celălalt. Tocmai aceste chestiuni m-au adus aici – şi nu glumele cu şobolani, pe care nu le-aţi gustat.

— Dacă erau proaste?!

— Vă admir pentru francheţă! spuse şeful poliţiei, în timp ce îşi potrivea chipiul pe cap. Şi doresc să vă aduc la cunoştinţă următoarele: în drum spre castel, majestatea sa ne va face o scurtă vizită de bunăvoinţă, fără niciun substrat politic. Instrucţiunile sosite de la palat interzic orice întrunire scandaloasă. Astfel, am socotit de datoria mea să vă previn.

— Pe la ceilalţi aţi fost? întrebă Strihan.

— Vă asigur că instrucţiunile se referă şi la ei – cu precizarea că aici e o veche tradiţie ţărănistă. Dar pentru dumneavoastră e mai important să reţineţi că dânşii n-au de gând să manifesteze împotriva partidului comunist.

— Phii! ce oameni de treabă! se amuză Strihan. Şi cât de binevoitori sunt faţă de noi! Iar dumneata, care ai venit să ne pui căluş de aur, faci un joc periculos. Pe unde-ai fost în timpul războiului?

— Tot pe-aici.

— Tot şef de poliţie.

— Pentru asta m-am instruit.

— Mă rog, fiecare cu meseria lui, conveni Strihan, simţind că a mers prea departe cu avertismentele. Pot să te asigur de toată seriozitatea noastră. Ieşim în stradă, pentru ca să-şi amintească majestatea sa de noi… De ce să plece cu impresia că pe-aici sunt numai avocaţi şi negustori? Dar noi nu spargem capul nimănui. O să fii şi dumneata de faţă la primire?

— E prevăzut să fiu.

— Să-mi dai şi mie de veste, cu vreun sfert de oră înainte. Poate trimiţi un sergent.

În stradă izbucniră ţipete.

3*

Câteva clipe mai târziu, fereastra sări în ţăndări şi două sfere de metal, mari cât pumnul, se rostogoliră la picioarele lui Strihan. Rând pe rând zufuiră toate

ferestrele. Acoperişul de şindrilă gemea sub ploaia de lovituri. De undeva, de foarte aproape, din curtea vecină zburau spre acoperiş mingi de cârpă, muiate în benzină, şi aprinse. Învins de furie, ceea ce i se întâmpla foarte rar, Strihan îl înghesui pe şeful de poliţie într-un colţ. Printre vedrele de ceai; două vedre se vărsară pe cizmele şefului: „… Prietenii dumitale! Escrocii dumitale! Dacă în două ceasuri nu-i prinzi, avertiză Strihan, o s-ajungi la tribunal!” Fără să mai aştepte scuze şi asigurări, îl îmbrânci pe uşă.

— Apă, aduceţi apă! strigă Manole.

— Vedrele cu ceai, repede!

Voichiţă şi alţi doi se căţărau pe acoperişul aprins.

Năduşit, cu cravata sucită, Strihan ieşi în stradă: tinerii se risipiseră care-ncotro, prin curţi şi pe străzile apropiate, în căutarea huliganilor. Şeful de poliţie alerga spre centru, cu şapca în mână. De undeva, de departe, răzbătea un semnal de alarmă. „Şi toate astea se petrec la opt şi un sfert, dimineaţa!” îşi spuse Strihan, convins că atacul a fost pregătit cu sprijinul poliţiei şi al conducerii ţărăniste, încât va fi destul de greu să-i prindă pe huligani.

Tinerii se întorceau, în grupuri, amărâţi şi înăspriţi.

Un instructor al comitetului, care dăduse o raită prin centru, veni să-l informeze pe Strihan că ţărăniştii au ocupat tribuna, iar pe lângă tribună, acoperite, păzite – sunt numai grămezi de pietre. În faţa tribunei, pe un postament se află un plug împodobit cu panglici tricolore: majestatea sa va dărui acest plug domnului Dindin, preşedintele ţărănist din B., în semn de preţuire, iar Dindin, preţuitul, va cere majestăţii încă zece mii de pluguri pentru alegătorii ţărănişti. E aproape sigur că totul se va desfăşura normal.

— Au adus mulţi ţărani? întrebă Strihan.

— Să tot fie vreo zăce, ăprecie instructorul. Încolo, negustori şi avocaţi, în costume naţionale, cu opinci de lac

şi căciuli de astrahan. Căciuli, pe vremea asta!

Din ce în ce mai neliniştit, încercând un plan tactic, Strihan o luă spre centru, să vadă exact cum se prezintă situaţia. Imediat se stârni o zarvă ciudată, cu fluierături şi semnale şi paşi grăbiţi. Doi suflecaţi mirosind a rom, cu dreapta în buzunare, cu stânga la şold „se izmeniră în urma lui. Alţi doi, în zdrenţe şi desculţi, improvizând o ceartă, fugărindu-se, îl izbiră de vreo două ori cu cotul. Iar el, învăţat, prea învăţat cu astfel de provocări, îşi văzu de drum.

În jurul tribunei stăteau de gardă vreo două sute de bărbaţi în costume naţionale, cu căciulile într-o mână şi cu steguleţe tricolore în cealaltă. Femeile, în costume naţionale, cu coroniţe tricolore în jurul frunţii şi coroniţe albe în mână (toate din hârtie creponată), se învârteau pe lângă plug, pentru a fi în atenţia majestăţii sale. Avocatul Siminoc, în chip de rege, însoţit de o suită imaginară, tocmai se pregătea să primească tava cu pâine şi sare de la un protopop tinerel. „Mai smerit, părinte, mai smerit!…” Apariţia lui Strihan îl zăpăci pe părinte. „Unde fugi?” strigă Siminoc. Un poliţist mustăcios se urcă la tribună şi răcni: „Pentru orice abatere există nişte legi!”

Aici, în piaţă, Strihan n-avea ce să mai caute.

Porni spre tribunal. Şi nimeri cum nu se poate mai bine, în toiul pregătirilor pentru masa regală. Vreo treizeci de femei, în halate albe, împrumutate de la spital, cărau tăvi cu friptură, cu prăjituri, sticle de bere, de vin, sifoane. Funcţionarii şi avocaţii se transformaseră în şefi bucătari, în ospătari şi portari. Primarul alerga de ici-colo, de la portar la bucătar, cerând tuturor ordine şi disciplină.

— Eu sunt Ilie Strihan.

— Încântat să vă cunosc! Dar trebuie să vă previn, se scuză primarul, că m-aţi prins într-un moment de mare zăpăceală. De ieri de la prânz mă ocup de fripturi, de

cozonaci şi de ouă cu maioneză. E ridicol, ştiu, şi nu există nicio scuză, totuşi, nu-mi rămâne altceva de făcut, decât să mă conformez instrucţiunilor. De trei zile primesc instrucţiuni.

— De la cine?

— Direct de la palat.

— Nu v-a trimis şi mâncare de la palat? întrebă Strihan, arătând spre nişte tăvi cu fripturi şi cozonac, înşirate pe mese, pe scaune, pe pervazul ferestrelor. Domnule primar, asta-i de pomină: să transformi tribunalul în restaurant de lux! Numai aici se putea întâmpla. Vin mulţi mâncăi?

— Între zece şi douăzeci de persoane.

— Şi cine-o să le dea onorul?

— Dispoziţia ar fi pentru mine, spuse primarul, cu oarecare jenă, dar nu vă ascund că se ivesc multe complicaţii: până în clipa asta încă nu cunosc scopul vizitei… Domnul Dindin şi ceilalţi fruntaşi ţărănişti! ar dori să obţină de la majestatea sa unele asigurări în privinţa alegerilor.

— Zece mii de pluguri, preciză Strihan.

— Aţi avea ceva împotrivă?

— Praf în ochi!

— Daţi-mi voie să vă spun că exageraţi. Şi asta din pricină că nu cunoaşteţi satele noastre: mizerie, cea mai cruntă mizerie. Pe-aici, pe la noi, încă se mai ară cu pluguri de lemn. Un dar al majestăţii sale ar fi binevenit.

— Praf în ochi! repetă Strihan. Propagandă înainte de alegeri: „Vă dăm zece mii de pluguri, iar voi, dragi ţărani, să ne daţi zece mii de voturi!”

— E o chestiune care mă depăşeşte, se scuză primarul.

— Dimpotrivă, se încăpăţână Strihan, e o chestiune foarte simplă! Dacă îmi daţi voie, să vă-ntreb: Cine apără

interesele milioanelor de ţărani? Dar să revenim la ale noastre: cine o să-i dea majestăţii pâine şi sare?

— Prea sfinţia sa Valeriu.

— Alte mărunţişuri? stărui Strihan.

— Practic, se îngrijoră primarul, nu mai e timp de mărunţişuri. După o clipă de ezitare, el adăugă: Mă tem că nu aveţi informaţii prea exacte. Majestatea sa a trecut de Sibiu şi în cel mult douăzeci şi cinci de minute va fi aici. Dacă doriţi să asistaţi la primire… deşi protocolul nu se referă la dumneavoastră… va trebui să vă puneţi o eşarfă tricoloră – ori sunteţi împotrivă?!

— Cum o să fiu! Doar e din steagul nostru!

— Atunci, vă invit!

— Ce aiureala dracului! izbucni Strihan. În douăzeci şi cinci de minute! Ce mai fac eu în douăzeci şi cinci de minute?

Primarul nu mai avea timp şi nici răbdare să-l asculte. După ce îi strigă unui funcţionar bătrâior, în halat de spital, să aducă urgent o eşarfă tricoloră, el se repezi să inspecteze sala de mese. Funcţionarul veni cu o eşarfă lată de două palme, pe care i-o prinse lui Strihan în diagonală, de la umărul drept la şoldul stâng.

— Vă rog să poftiţi la oglindă!

— Ce doreşti? Oglindă? Ia mai du-te, cu oglinda dumitale cu tot! Unde mi-e şapca? Măi, cum le-a încurcat dracul pe toate!

Câteva clipe i se păru că se află acasă, la Moineşti: e o noapte grea şi el a fost trezit în miez de noapte; un băiat din echipă trage de el să se-mbrace repede, repede şi să alerge la sonde; dacă nu ajunge în câteva minute… dacă nu se iau toate măsurile necesare… îşi înfundă şapca pe cap şi ieşi din cancelarie val-vârtej. Trecu printr-un hol imens, cu multe steaguri şi portrete de-ale regelui, cu zeci de inscripţii în cinstea regelui, şi îndată se dezmetici. Peste

douăzeci şi cinci, peste douăzeci, peste un sfert de oră… da, cam peste un sfert de oră se va întâmpla ceva foarte neplăcut.

Când se limpezi mai bine, avu o strângere de inimă. Aici totul era pus la cale împotriva lui; or fi existând înţelegeri, porunci pe care el n-are de unde să le cunoască; iar regele o să-şi dea seama din prima clipă… şi-atâta timp cât mai e rege, îşi poate îngădui orice! (La siguranţă şi-apoi la închisoare, Strihan suportase mult mai uşor bătăile, privaţiunile de orice fel, decât strădania călăilor de a-l umili. Pedeapsa lui sporise cu doi ani pentru nişte înjurături la adresa directorului închisorii, care în timpul unei inspecţii îi ordonase să-i lustruiască pantofii.) Când ajunse la sediul comitetului, era lac de sudoare. Activiştii îl aşteptau, în nădejdea unor instrucţiuni precise.

Atunci el expuse un plan tactic, însăilat la repezeală, privind desfăşurarea forţelor: un grup de două sute de tineri va trebui să ocupe poziţia cheie, din faţa tribunei şi să deschidă un culoar nu mai larg de un metru, pe unde va trece regele; un alt grup, de o sută, să înconjoare tribuna. Ceilalţi, două, trei sute – pe trotuar, pe stradă, pe unde se simte nevoie. După o scurtă ezitare, Strihan lămuri: „Cât despre mine, să nu vă faceţi griji; eu o să-l primesc pe majestatea sa!

Un freamăt şi-o uimire îi cuprinse pe toţi. Vrând să limpezească situaţia în favoarea lui Strihan, Manole strigă:

— Aşa sună instrucţiunile!

— Of, Manole, Manole!

Încolonaţi ca la paradă, de o bărbăţie chinuită, încercând să uite de foame şi de oboseală, cei peste şase sute de tineri, la un semnal al lui Strihan, înălţară steagurile. Tocmai atunci, soţia lui Voichiţă, care dăduse o raită pe la magazine, se-ntoarse cu vreo zece pungi cu bomboane de mentă. Ea le împărţi în grabă şi, tot în grabă,

cumva, pe ascuns, de parc-ar fi fost de furat, pungile trecură din mână în mână, iar una, aproape plină, ajunse la Striihan. „N-ar fi rău să ne-aducem aminte de ziua asta, spuse el. Şi adăugă îndată, pentru soţia lui Voichiţă: Când ne-o merge ca pe roate şi-om avea palate!”

Până să ajungă în centru, din ce în ce mai îngrijorat, Strihan transmise, prin activişti, tot felul de prevederi şi instrucţiuni: când o fi să cânte „Internaţionala”, neapărat să sară peste „Regi, ciocoi şi-ai lor lachei”; nu se strigă decât lozinci despre pace şi reconstrucţie; în timp ce ţărăniştii vor intona „Trăiască regele”, tinerii să stea cuminţi, cu hraţele încrucişate. Din însărcinarea sutelor de manifestanţi, Manole veni să-l întrebe: „Dar în caz de atac, ce atitudine luăm?” Iritat, Strihan îi aruncă din mers: „Doar n-o să vă scărpinaţi în ceafă!”

Câţiva fruntaşi ţărănişti, cam speriaţi, în vădit dezacord cu avocatul Siminoc, care se ţinea deoparte, lustruit şi căpos, îi ieşiră înainte lui Strihan, pentru a lămuri pe loc şi în interesul ambelor părţi o chestiune extrem de delicată: partidul naţional ţărănesc, numărând şapte sute de membri, verificaţi în cinste şi onoare, nu are nimic comun cu huliganii care-au atacat sediul comunist… „Domnii mei, spuse Strihan, în timp ce le strângea mâna, sunt încântat să vă cunosc, în această dimineaţă superbă! Cât priveşte atacul la care vă referiţi, nu vă ascund că noi avem suficiente dovezi – şi, după cum ştiţi, există un tribunal. Dar, nu-i aşa? – toate la vremea lor. Acum trebuie să-l primim pe majestatea sa cum se cuvine! Cu o degajare scrâşnită, pentru care se blestema, Strihan se grăbi să strângă mâna şefului de poliţie şi câtorva bătrâni înfrăcaţi. Domnii mei, multă stimă şi consideraţie! Domnii mei, e o adevărată plăcere…” Cum nu era nimeni dintr-ai lui pe-aproape, care să-l audă, se întrecu în a găsi formula de doi bani. În scurt timp, respectând planul tactic, vreo două

suţe de tineri se înghesuiau în faţa tribunei. Soţiile de avocaţi şi negustori – îmbrâncite dintr-o parte de tineri, din cealaltă chiar de bărbaţii lor, care le îndemnau să reziste pe poziţie – se porniră toate să strige ajutor. Câteva, mai în vârstă, care se aflau pe margine, în afara primejdiei „se retraseră doi, trei paşi, cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune. Şi îndată se auzi: „Tatăl nostru, carele eşti în ceruri… Tatăl nostru…”

Un poliţist cu trâmbiţă, cocoţat pe acoperişul casei lui Dindin, dădu semnalul de atenţie, semn că zărise pe undeva convoiul regal. Atunci se lăsă o linişte prevestitoare de rău. Şeful de poliţie încremeni în poziţie de drepţi. Primarul, călcând pe vârfuri, se apropie de Strihan şi spuse: j, vă rog să acţionăm împreună!” De emoţie, ori de înghesuială, o femeie izbucni în plâns.

Trei maşini negre, ca trei gândaci enormi, se apropiau de piaţetă, stârnind nouri de praf. Trompetul de pe casă şi alţi doi din faţa tribunei se grăbiră să dea onorul. Avocatul Siminoc, desprins de-ai lui, pe care-i acuza de trădare, făcu vreo câţiva paşi în întâmpinarea maşinilor, cu intenţia de-a fi primul care îşi prezintă omagiile. Intenţia sa dădu greş, căci şoferul primei maşini, bănuind o încercare de atac, ori vrând, pur şi simplu, să se amuze, viră scurt, zdrelindu-i genunchii.

— Pâine şi sare! îşi aminti Strihan. Domnule primar!

— Era prea sfinţia sa pe-aici.

— Vai, vai, cum le-aţi încurcat pe toate!

Cele trei maşini înaintau la pas, cam la un metru distanţă una de alta. În care-o fi? se agită Strihan, vrând să facă din vreme onorurile cuvenite. De prea mult zel organizatoric, el aproape că uitase pe cine are de primit, zorindu-i pe toţi, pe şoptite şi prin semne, să fie la înălţime. „Domnule primar, unde-i majestatea?! Domnilor, vă rog…” în fiecare din cele trei maşini se aflau câte trei

domni tineri şi rozalii, în costume de vânătoare, cu cozi de veveriţă la pălării. Domnii, cam visători, parcă abia treziţi din somn, nu dădeau niciun semn că i-ar interesa ce se petrece aici. „Domnule primar, domnilor!” Primarul tremura în poziţie de drepţi, privind ţintă la şoferul primei maşini. „Ce aiureala dracului! gândi Strihan, cât pe-aci să izbucnească în râs. Majestatea sa are pasiuni, vânează, şofează!”

Din clipa aceea nu mai simţi niciun fel de emoţie, decât o mare dorinţă de a-şi bate joc. Înaintând un pas spre maşină, îşi flutură şapca în chip de salut: „Să trăiţi, majestate! strigă. Şi bine-aţi venit!” Deodată i se păru că regele, mâhnit de-aşa primire, ar vrea s-o ia din loc. Cât ai clipi, deschise portiera şi se-nclină: „Poftiţi, majestate!” Atunci, regele îi zâmbi şters, îndepărtat, ca de pe alt tărâm, şi spuse ceva, poate nu lipsit de bunăvoinţă şi nici de importanţă, ceva cu cifra trei, ce Strihan nu înţelese…

Însoţitorii din maşina regală şi din celelalte două îşi deschiseră singuri portiera, coborând pe rând, câte unul, cu dreapta în buzunar şi cu stânga la gură. Parcă le venea să caşte. Când se adunară toţi lângă aripa primei maşini, coborî şi majestatea sa, cam prea zâmbăreţ şi neaşteptat de sprinten. El se apropie de Strihan, cu gândul aiurea. Pe urmă, tot într-aiurea gândind şi privind, îl bătu camaradereşte pe umăr. În spatele majestăţii, numai fireturi şi ochi holbaţi, şeful de poliţie îşi pocnea pintenii de zor. Primarul, care nici el nu se bucurase de nicio atenţie, îi făcu semn lui Strihan să se descurce singur şi repede se pierdu în mulţime. „Aţi călătorit bine? întrebă Strihan, socotind că aceasta e întrebarea cea mai potrivită pentru un început de conversaţie. Drumuri bune, ziua frumoasă!” în contul regelui, care se uita, fascinat, la pocitania cu trompetă de pe acoperişul casei lui Dindin, îi răspunseră însoţitorii. Drumurile sunt pline de hârtoape.

Cât despre zi, parcă era prea călduroasă pentru luna aprilie. O să fie secetă mare… „E adevărat, majestate, că o să ne-aduceţi o regină?” mai încercă Strihan.

De data asta, plăcându-i ce auzise, regele se dădu învins. Pe faţa lui, ca de săpun de rufe, se iviră câteva pete vineţii, care păreau a ţine de-o boală fără leac, ajunsă la el din moşi-strămoşi. Apreciind că e momentul să spună ceva, închise ochii pe jumătate şi se opinti; încercarea, poate nu de-ajuns de chibzuită, dădu greş; cu răbdare, încurajat de însoţitori, o luă de la capăt; vorbele se smulgeau cu greu, de undeva, de prin stomac, de unde urcau în piept, în gât, dar, când să-i iasă din gură, se înecau pe rând, ca într-o mlaştină. „Ce-a zis?” se zbârli Strihan. Prea amabili, vreo trei dintre însoţitori îl bătură pe umăr: „Majestăţii sale îi place că eşti popular!…” „Şi bun de-o trântă! adăugă regele, destul de limpede. Ştii să vânezi?” „Ştiu şi eu ce-au uitat alţii! se apără Strihan. Vrând să-ntoarcă repede discuţia spre ceva ce nu i-ar conveni majestăţii şi, astfel, să scape de laude şi simpatii, mai spuse: Pe-aici e mult de lucru şi-i o mizerie de să-ţi bagi picioarele în ea!” Exprimarea atât de pestriţă (de care Strihan se-ngrozi, fiind gata să-şi ceară scuze, imediat) îi aduse alte laude şi bătăi pe umăr. „Popular!” se sforţă regele, apucându-l de după umeri. „Popular!”… oftă Strihan. Prinzând de veste că doi dintre însoţitori îşi pregătesc aparatele de fotografiat, pentru a imortaliza clipa înfrăţirii între tron şi popor, el se smuci şi se-ntoarse cu spatele, înjurând.

Clipa de răzvrătire se scurse chinuitor de greu. Pe lângă el se învârteau însoţitorii, cu dreapta în buzunar, cu stânga la şold, iar şeful de poliţie, care îşi tot zornăise pintenii în zadar, se bucură de atenţie: „Ordonaţi! Ordonaţi!” Atunci, într-un avânt, unindu-şi rândurile. Cei şase sute de tineri începură să cânte „Internaţionala”. Totul se petrecu atât de neaşteptat şi de intens, încât vreo

câteva minute nimeni nu îndrăzni să mai facă o singură mişcare. Şeful de poliţie şi însoţitorii încremeniră cu ochii pe rege: „Ordonaţi, ordonaţi, ordonaţi!”

Cu un oarecare efort, regele se arătă paşnic şi înţelegător. „Cărânt! spuse el, apropiindu-se de maşină. „Cărânt!” şi zâmbi. Toţi din jur se întrebară de ce-o fi zâmbind. Iar1 Strihan, prea curios, vru să-ntrebe ce înseamnă „cărânt”!

În atelierul de croitorie al doamnei Costinaş se discuta foarte mult în ultima vreme – din cele opt ore de lucru, cam şase ore se discuta, se râdea şi se plângea. Ultimul eveniment în discuţie şi care merita să i se acorde toată atenţia era vizita regelui în B. Şase femei se căzneau, timp de şase ore pe zi, să-l scoată pe majestatea sa şi frumos, şi deştept, suveran adevărat, care nu se pierde cu firea când şase sute de tineri cântă „Internaţionala” în faţa lui, nici măcar nu dă ordin să fie arestaţi. Şi ar avea dreptul să dea ordin… Dar el e rege, din viţă regească, el stă cu mâinile la spate, nu aude ce nu trebuie, nu vede ce nu trebuie, se gândeşte la ţară. „În locul lui, declara doamna Costinaş, îi arestam pe toţi. Eu sunt alt temperament, soţul meu a fost colonel, a ştiut el de ce mă ia… Şi, în primul rând, îl achitam pe ăla cu şireturile desfăcute. Să-l întâmpini pe rege cu şireturile desfăcute!” Comparaţia se făcea mereu între rege şi Ilie Strihan. Doamna Costinaş pretindea că îl văzuse pe acesta din urmă împiedicându-se în şireturi.

Cele şase femei se pricepeau de minune să pună în valoare calităţile majestăţii sale – însă când ajungeau la cum fusese primit majestatea şi cum plecase, se încurcau toate în nişte explicaţii politice şi sociale, după mintea fiecăreia, până când doamna Costinaş îşi împreună mâinile: „Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, că nouă ne-a prins bine vizita asta. Două sute de hăinuţe… măcar de-ar mai

veni pe-aici!” Cu prilejul vizitei, atelierul doamnei Costinaş confecţionase două sute de hăinuţe şi costume de îngeraşi din hârtie creponată, pentru copiii negustorilor din B. Dar hăinuţele, îmbrăcate cu grijă, purtate cu grijă, nu ajunseseră la vedere: copiii fuseseră strânşi toţi în spatele tribunei şi-apoi evacuaţi în mare grabă.

— Destul cu vorba! spuse doamna CostinâŞ.

— Destul pe ziua de azi! preciză o lucrătoare.

Uşa cu clopoţel se deschise şi în atelier intră o fetişcană cam zurlie, îmbrăcată într-o rochie albă, din pânză de in Ea aruncă pe o măsuţă nişte reviste de modă, vechi de trei şi patru ani, toate soioase, ferfeniţde apoi se înclină în faţa lucrătoarelor, cu un respect îndoielnic: „Doamnele mele, graţie şi virtute!” Câteva protestară, că de n-ar fi doamne. „O să fiţi!” le încurajă fata, ştiind câtă silinţă îşi dau de să păcătuiască şi cum fuge păcatul de de Patroana înţepenise după tejghea, în picioare:

— Domnişoara Cristina, aştept să aflu…

— Iar s-a dezbrăcat în faţa mea, se plânse Cristina.

— Eu tot mă-ntreb, spuse patroana ieşind de după tejghea, tot mă-ntreb de ce nu te-ai făcut dumneata împărătească a Bizanţului?

Cristina ridică din umeri, vrând să spună că nici ea nu ştie de ce nu s-a făcut. Celelalte lucrătoare, care pândeau de mult o vorbă de duh, izbucniră în râs.

— Domnişoara Cristina, spuse patroana, eşti lucrătoare şi trebuie să te duci acolo unde te trimit eu. În faţa doamnei procuror nu eşti decât o lucrătoare. Dacă dânsa vrea să se dezbrace, se dezbracă! Când o să fii soţie de procuror, tot aşa o să faci.

— O învăţ eu minte! ameninţă Cristina.

— Dumneata ai vrea să ne-nveţi minte şi pe noi! Dar o să-ţi fie ceva mai greu decât îţi închipui, o preveni doamna Costinaş. Acum ia câteva mostre de stambă şi

până mâine dimineaţă să-mi vii cu cinci comenzi. Nu uita: lucrăm şi pe datorie, contra unei declaraţii.

— Doamnele mele, graţie şi virtute! salută Cristina.

De vreo cinci luni, de când doamna Costinaş aflase că s-a înscris în partidul comunist, Cristina petrecea puţin timp în atelier. Mereu trebuia să facă vizite, pe la soţii de negustori şi avocaţi, să ia comenzi, să execute comenzi şi să suporte toate mojiciile doamnelor. Bănuia că doamna Costinaş le îndeamnă să se dezbrace în faţa ei, ca s-o umilească. Ea nu putea să se răzbune altfel decât spunându-şi părerea cinstit despre cum arătau doamnele. Soţiei procurorului îi spusese că are pielea ca de găină… Diseară, sau cel târziu mâine dimineaţă, soţia procurorului i se va plânge doamnei Costinaş: „Auzi, ce mi-a zis slujnienţa!”… Dar în cei trei ani, de când învăţa croitoria, Cristina se obişnuise cu de toate, ştia cât preţ să pună pe insulte, cât preţ pe ameninţări. Din tot ce făcea, croitoria o atrăgea cel mai puţin. Altă meserie nu cunoştea, alt loc, unde să lucreze, nu ştia. Doamna Costinaş se ferea să discute în prezenţa ei despre rege, ori despre ce se întâmplă în lume, de teamă ca ea să nu spună, ce-aude, la comitetul de plasă. Cristina nu era curioasă să afle ce spune patroana. Îi era de-ajuns că patroana se fereşte de ea.

După ce străbătu strada principală, Cristina se întrebă unde să se ducă: în parc, ori la sediu?! Ar fi trebuit să se ducă în interes de serviciu, cum îi ceruse doamna Costinaş: din casă în casă, cu mostrele de stambă. Cristina nu îndrăznea să intre în case de oameni săraci şi să le-ntrebe pe femei dacă au de gând să-şi facă rochii şi bluze. Femeile nu se mai gândeau la rochii, se gândeau la pâine şi la apă. O singură dată intrase într-o casă cu trei femei. Toate trei îşi trecuseră din mână în mână mostrele de stambă şi de mătase. „Frumoase! Aveţi mostre frumoase!

spusese una dintre femei. Dar să nu mai treceţi cu de pe aici. Să nu mai treceţi, că vă scuipăm…” Cristina se hotărî să se ducă la sediu. De cum coti pe strada Viilor, îl văzu venind spre ea pe procurorul Alexiu. Şi-o umflă râsul: „Omul ăsta caută ceva, ce n-o să găsească niciodată”. Îl întâlnea mereu dimineaţa, când el ar fi trebuit să fie la tribunal, singur, tot singur, părând că se gândeşte foarte serios la ceva. Cristina era sigură că omul nu se gândeşte la nimic, umblă, se uită, iar când ajunge acasă nici nu mai ştie pe unde a umblat.

Procurorul o salută, binevoitor, de la trei paşi:

— Cum vă mai lăudaţi, domnişoară?

— Destul de prost, se plânse Cristina, astăzi am fost acasă la dumneavoastră, pentru o comandă de rochie, şi doamna iar s-a dezbrăcat în faţa mea. Eu vă rog să o convingeţi că nu e frumos şi nici demn nu e. Aş îndrăzni să spun că vă pune şi pe dumneavoastră într-o situaţie extrem de neplăcută şi-mi pare rău, fiindcă eu vă respect.

— Chiar mă respecţi?

— Sunteţi procuror.

— O, nu pentru asta!

— Dacă altfel nu vă cunosc!… şi Cristina ridică din umeri, după obiceiul ei. Aş vrea să vă-ntreb de ce umblaţi atât de mult pe străzi? Într-o zi s-a luat un câine după dumneavoastră. Zău că aş fi vrut să vă muşte puţin… cât să nu vă doară… dar să vă muşte, fiindcă prea mult umblaţi, chiar mai mult decât mine. Eu sunt! nevoită să umblu, pe la cliente, dar dumneavoastră?!

— Am şi eu clienţii mei.

— Atunci, conveni Cristina, vă înţeleg.

— O, nu, e sigur că nu mă înţelegi!

Când auzi că ea n-ar fi în stare să înţeleagă un procuror, Cristina îşi văzu de drum. Astfel de oameni, care se voiau, ori erau într-adevăr enigmatici, n-o mai

impresionau de mult. N-ar fi dat nici cinci minute ca să afle ce taină grea ascunde procurorul. Pe cine să mai intereseze taina lui?! Cristina ajunsese la părerea că multe taine şi oamenii care le poartă s-au demodat, nu mai au nicio valoare. Se închipui faţă în faţă cu procurorul, de nimeni văzuţi, de nimeni auziţi, el încercând să-i destăinuie ce îl chinuie de ani de zile: „Soţia, soţia mea e vulgară şi rea, mă trimite la plimbare…” Ea, Cristina, nici nu are răbdare să-l asculte până la capăt. „Vai, domnule procuror, dar de ce trebuie să vă chinuiţi ani la rând? Mai aveţi puţin şi o să ieşiţi la pensie. Atunci o să vă pară rău că n-aţi trăit ca lumea. Totul e simplu, destul de simplu: într-o zi plecaţi de-acasă, plecaţi pentru totdeauna!… Doar mai sunt femei!” Cristina se obişnuise să-i judece pe toţi după felul ei de a fi şi de a trăi: dacă îţi trebuie pâine, te duci şi munceşti, dai cu sapa, cari pietre în spate, până faci rost de pâine. Dar să oftezi, ori să te vaiţi că nimeni nu te crede şi nu te-nţelege, şi să te dai cu capul de pereţi, ori să umbli năuc pe străzi, asta nu mai ajută la nimic, nimeni nu te ia în seamă, e ceva demodat. Ea nu se văită niciodată, chiar dacă rabdă două zile, chiar dacă doamna Costinaş o ameninţă cu poliţia. Ea râde când o văd toţi şi plânge când nu o vede nimeni; în miez de noapte se uită la stele, se uită la lună, şi plânge. A ajuns să urască stelele şi luna. Stelele nu mai clipesc, nu mai tremură, nesigure, ca altă dată. Niciun nor nu le ameninţă, sunt; stăpâne pe nopţi – cine să urce până la de să le culeagă? în miez de noapte, Cristina se ruga să cadă stelele. Iar spre dimineaţă să se pornească ploaia. Când oamenii îşi dorm somnul greu. O ploaie năprasnică, din nori de cenuşă. Oamenii să se răsucească în somn. Să audă cum bate ploaia în acoperişuri. Femeile să-şi trezească repede copiii. Şi să iasă, cu toţii, afară…

Când să intre în sediu, îl întâlni pe Strihan.

— Aţi ţinut vreo şedinţă şi-acum plecaţi!

— Vezi, cum le ghiceşti tu pe toate!

— Şi cu cine stau eu de poveşti? se răsfăţă Cristina.

— Cu mine nu. Când ai mai stat cu mine de poveşti?

— De multe, de foarte multe ori… Aşa, în gând, explică ea. Dar voiam să vă întreb ceva: e adevărat că l-aţi primit pe rege cu şireturile desfăcute?

— S-ar putea şi una ca asta, şi Strihan se uită la pantofi.

— Ştiţi ce se spune despre dumneavoastră? mai întrebă Cristina, pe acelaşi ton, şăgalnic. Ştiţi? Că aţi adus: moartea aici şi tot felul de nenorociri.

— Gura lumii, zâmbi Strihan. Ştia şi el să zâmbească, de faţă cu alţii. Moartea se-nvârte de mult pe-aici. Iar nenorocirile atârnă, peste tot, ca nişte mere coapte. Doar nu-i fi crezând tot ce se spune?

Întrebă Strihan, tot zâmbind, dar numai de teamă să n-o sperie. Hai, du-te la Manole!

— De ce tocmai la Manole? se prefăcu ea.

— Mă gândeam că ţi-o fi dor de el.

— Vreţi să vă spun ceva cinstit, cinstit? Mi-e dor.

Intră în biroul în care lucra Manole şi, după ce salută „cu graţie şi virtute”, îi ceru omului să lase pe mâine alte treburi, oricare ar fi de şi s-o însoţească la râu. Ce importanţă are că pe-aici nu curge niciun râu?! O să meargă, tot o să meargă, până când or da de un râu de munte, cu apă înspumată şi rece. Îşi scot hainele, se-aruncă şi se lasă duşi! de valuri… Manole nu-i zâmbi şi nu se luă cu vorba, îşi văzu în continuare de dosarele lui: avea pe masă patru dosare cu sute de hârtii, procese verbale, discursuri, declaraţii.

— Am auzit că te-au criticat ieri în şedinţă.

— Ieri? zâmbi Manole. Ce-a fost ieri a trecut. Azi era să fie mai rău! Din pricina lui Voichiţă care şi-a pus în gând să m-ajute. „Eu cred, imită Manole, că tovarăşul are nevoie

de un ajutor concret... Dânsul n-a cunoscut suferinţa, nu ştie să lupte împotriva ei, uneori dă semne de împăciuitorism..." O pofti pe fată să ia loc pe un scaun, iar el se ridică în picioare: Dragă tovarăşă, care mereu auzi şi ce trebuie şi ce nu – ştii să cânţi?

— Cât să nu mă fac de ruşine.

— Ştii să dansezi?

— Cât să nu mă las călcată pe picioare.

— O să răspunzi, aşa, în principiu, de echipa artistică. În faţa biroului o să răspund eu! preciză Manole şi în clipa aceea simţi că îi revine umorul: Oricum, sunt mai obişnuit cu autocritica. Azi, mai spuse el, în şoaptă, au tras în mine ca-n brânză. Uite aşa, uite-aşa se-nvârte sancţiunea, până când m-apucă de coadă! Deodată îşi aminti că ea ar trebui să fie la atelier, la ora asta. Nu cumva te-a dat afară?

— Ce să facă?! se miră Cristina. O, mai degrabă o dau eu! Nici nu ţi-am spus cât se teme de mine. Când intru în atelier, se face linişte, toate fetele îşi găsesc ceva de lucru, iar doamna se retrage după tejghea: „Destul cu vorba pe ziua de azi!" aşa spune doamna, dar fetele n-au ce să lucreze, îşi povestesc mereu cum a fost aseară şi-alaltăseară, ştiind toate că n-a fost nicicum, au stat acasă şi-au plâns. Fetele nu se tem de mine, doamna se teme. Are cincizeci şi opt de ani şi până acum nu s-a temut de nimeni, nicio clipă. Eu m-am temut din prima zi, de când am deschis ochii. Să vadă şi ea cum el

— Iar îţi umblă nişte gărgăuni prin cap.

— Ai vrea să mă vezi plângând? se-mbufnă ea.

— Aş vrea să te duci pe teren. Pe strada Acvilei n-a mai fost nimeni de vreo două săptămâni. Chiar, ce-ar fi să iei tu strada asta în răspundere? îi propuse Manole. Te duci cam de trei ori pe săptămână, din casă în casă, vezi ce spun oamenii şi-i chemi pe la sediu. Azi trebuie să

mobilizezi fetele pentru echipa artistică.

— Şi dacă or să mă-ntrebe de făină?

— Pe toţi ne-ntreabă, oftă Manole. De făină, de apă, de case, ieri s-au prăbuşit trei case… Azi-dimineaţă aşteptau aici, în faţa sediului, vreo şaizeci de oameni. Dacă te-ntreabă de făină, le spui aşa: „Aveţi toată încrederea, că n-o să vă lăsăm”… dar nu intri în amănunte, că nici noi nu ştim de unde să mai facem rost de alimente, iar dacă dai peste unii mai încăpăţânaţi, îi trimiţi la sediu, să-i lămurim noi.

lâni sinea ei, Cristina era de părere că i se cere să facă un lucru nu tocmai cinstit: acum e ora prânzului, oamenii ar vrea să se-adune la masă şi nu au la ce se-aduna, iar ea trebuie să-i întrebe de sănătate şi să-i invite la echipa artistică – cântece revoluţionare, dansuri clasice şi moderne, antren. Câteva minute rămase în faţa sediului, trăgând nădejde că Manole o să-i strige să nu se mai ducă niciunde. Ea venise aici pentru Manole, cum venea în fiecare zi, când ştia că el lucrează la sediu şi, ca de obicei, Manole o trimisese pe teren. El nu ştia altceva decât să meargă pe teren şi să trimită pe alţii pe teren. Nu l-a văzut niciodată plimbându-se, întârzidind în faţa unei vitrine, ori mâncând covrigi pe stradă, fiindcă numai covrigi se mai găsesc – stau oamenii la coadă, cumpără covrigi şi îndată încep să-i ronţăie. Şi ea cumpără, dimineaţa, înainte de-a intra în atelier. Celelalte fete îşi aduc de-acasă sandvişuri cu salam. Doamna Costinaş îşi aduce sandvişuri cu şuncă, pe care ar vrea să le-mpartă cu maistrul Coj oca.ru, însă el şi-a găsit o altă doamnă cu care trăieşte şi se-mpacă foarte bine.

Strada Acvilei era la o margine a oraşului pe-aproape de baia de aburi, şi număra doar vreo şaisprezece case, acoperite cu şindrilă, ori cu stuf. Până în urmă cu vreo patru ani, nimeni nu ştiuse că există în B. O; stradă cu

acest nume, în afară poate de proprietarii celor şaisprezece căsuţe, dar nici ei nu-i ziceau Acvilei, ci „strada de lângă baie”. Strada îşi câştigase oarecare faimă, se scrisese şi la ziar despre ea, datorită lui Iosif / Dindin, care o jucase la pocher şi o pierduse. Atunci se înfiinţase o comisie specială de evaluare a străzii, cu case, cu dependinţe şi animale necuvântătoare. Dindin pretindea că n-ar fi avut prea mult de plătit... Acum, în amiază, strada era năucită de foame şi de soare. Toate porţile erau deschise, toate uşile şi ferestrele erau deschise şi nu se vedea niciun om. Cristina intră într-o curte, se-apropie de prispă şi întrebă: „Acasă sunteţi?” Nu se simţi nicio mişcare. Nici câini nu mai erau pe-aici, care să dea de veste că a intrat un străin. Era ora prânzului şi nu mirosea a mâncare. Soba de tuci era scoasă în curte, sub un măr uscat. Cristina urcă treptele de lemn, ciocăni în uşorul uşii, apoi se uită înăuntru: pe un pat înalţ şi îngust era întinsă o femeie în vârstă, cu pometii palizi şi fruntea îmbrobonată de sudoare. Când simţi că a intrat cineva în cameră, ea încercă să se-acopere pe picioare cu un cearşaf. „Sunteţi bolnavă?” întrebă Cristina, apropiindu-se pe vârfuri. Nu primi niciun răspuns. Femeia zăcea cu ochii închişi, dusă de pe-aici, iar broboanele de sudoare de pe frunte îi alunecau uşor spre tâmple. Fruntea ei se limpezi şi parca toată faţa i se limpezi, ca după o vestfi bună. Cristina ieşi repede şi trecu în curtea vecină. Era atâta linişte aici, încât nu avea curajul să strige, nici măcar să strige că a murit un om. În şoaptă vorbi cu oamenii, mai mult îi trase după ea, arătând spre casa bătrânei. Ei îşi muşcau buzele şi ridicau din umeri. Ştiau de bătrână că o să moară. Dar la spital nu mai sunt paturi, doctorii de la spital nu pot să-şi lase bolnavii şi să vină aici, doctorii ceilalţi, din oraş, nu vin fără plată – de unde, cu ce să-i plătească? Bătrâna are un copil de treisprezece ani, care-a plecat acum o lună,

prin ţară; să-şi caute de lucru, şi de-atunci n-a mai dat niciun semn. Oare el o mai fi trăind? Erau şi ei flămânzi şi bolnavi, de ce să se mai ducă acasă la bătrână, ce să facă acolo? O să se ducă femeile – ei ar vrea să stea cu domnişoara, s-o întrebe de unde-i şi ce doreşte. Se strânseră în jurul Cristinei bărbaţi mohorâţi şi palizi, cu frunţile îmbrobonate, trăgând, pe rând, din ţigări groase din frunze de nuc.

— Sunteţi a lui domnul procuror? întrebă careva.

— Sunt de la comitetul de plasă. Şi-am venit… am venit să vă chem să spuneţi… noi vrem să vă ajutăm… Dacă aţi trece pe la sindicat… o întoarse ea.

Oamenii îi simţiră bunăvoinţa, dar numai cu atât, numai cu bunăvoinţa ei nu scăpau de foame şi de boală. Se priviră pe furiş, îndemnându-se la vorbă. Niciunul nu îndrăzni să deschidă gura. Cristina insistă să meargă cu ea, la sindicat, unde s-arate cum trăiesc.

— V-a trimis cineva anume pentru noi, ori aţi nimerit aşa, de pe-o stradă pe alta? se interesă un bărbat. După ce primi răspunsul Cristinei, că ea a venit anume, omul se scărpină în ceafă şi îi îndemnă zâmbind pe ceilalţi: Spuneţi-d cum stăm. Dânsa a venit anume, dar nu ştie cum stăm! Tot el se oferi să dea explicaţii: Pe strada asta, de-a pierdut-o domnul Dindin la pocher, era un noroi de umblam pe catalige. Ne-am dus toţi la primărie – pe catalige ne-am dus, ca să ne vadă primarul – şi n-am plecat de-acolo până când n-a ieşit pe-a noastră. Dar a ieşit prost, a ieşit că, numai dacă ne înscriem în partidul ţărănesc, o să ne pietruiască strada. Aşa ne-am înscris, cu neveste, cu tot, acum suntem ţărănişti cu vechime, râse omul. S-a scris şi la ziar despre noi şi ne-a dat poza, cum batem din palme când trece domnul Dindin pe strada pietruită. Şi-atunci, îi greu să ne primească pe noi domnul Creţoiu, despre care am auzit că ştie să ţină la oamenii săraci.

— O să vă primească, se înduioşă Cristina.
— Nu cerem nimic pe de pomană.
— Domnul Creţoiu o să găsească o soluţie.

Aşa le spunea tuturor, care n-aveau ce mânca şi unde dormi: Creţoiu o să găsească o soluţie! Pe urmă, când şi-l imagina pe Creţoiu faţă în faţă cu oamenii aduşi de ea, osos şi sprâncenat, pierdut într-o salopetă de mecanic, numai catarămi şi buzunare – se prăpădea de râs: unde să mai găsească Creţoiu atâtea soluţii? Era omul care alerga zi1 şi noapte după soluţii, încercând să-i împace pe toţi. Când nu izbutea (asta i se întâmpla rar de tot), ridica smerit din umeri: „E o problemă care mă depăşeşte. Sunt multe probleme care mă depăşesc…" Astfel, Cristina porni spre sediul sindicatului: privind drept înainte, ca un comandant, cu opt bărbaţi desculţi după ea. Şi se gândi că, dacă nu I-o găsi pe Creţoiu la sediu, o, să-i ducă pe cei opt la cantină, unde să le facă rost de câte o ciorbă, de nişte cartofi prăjiţi şi de câte o felie de pâine.

Un anume Ion Zamfir (poreclit în sat, în Poieni, Sfârsfâr, din pricină că, după părerea lui, nu era nicio „sfârâială" nici să te naşti, nici să mori!) veni la oraş, cu căruţă de împrumut, cu doi cai de împrumut şi cu trei saci de grâu în căruţă – grâul fiind din proviziile lui de gospodar cu trei hectare de pământ. El îşi calculase astfel timpul, încât să intre în oraş cam pe când se îngână ziua cu noaptea. Cam pe-atunci intră, îndemnând căluţii cu un cântec improvizat: „Hăi, Marie, hăi, şoldie, că te duc la cununie!" Din când în când, pentru ca efectul cântecului să fie mai sigur, el pocnea nervos dintr-un bici cu pleasnă scurtă. Căruţa huruia pe străzile aproape pustii, fără să atragă atenţia cuiva; asta era şi dorinţa lui Zamfir, să scape nevăzut şi ne-ntrebat – de unde vine, unde se duce… Dar când ajunse în dreptul parcului, avu ghinion, îi sări o roată din dreapta. (Cineva spusese că locul acela e

blestemat: acolo cădeau copiii de pe biciclete, se răsturna câte o birjă, sărea o roată, şi asta de mulţi, chiar de foarte mulţi ani.) Oprind caii, Zamfir sări din căruţă şi o luă la fugă după roata care se ducea de vale. Până să se-ntoarcă el cu roata, de căruţă se apropiară trei flăcăi posomorâţi, cu şepcile trase pe ochi. Primul zise: „Dacă ăsta nu face negoţ, să mă trageţi de coadă!” Al doilea zise: „Hai, măi, acasă, ce dracu’!” Al treilea scormoni fânul îndesat între loitre, descoperi sacii cu grâu şi strigă: „Te-a văzut sfântul, cucoane!” Ion Zamfir îşi împinse pălăria de paie spre ceafă, scuipă în palme şi zise: „Mai aşa, că-mi fac dreptate!” Câteva minute, Zamfir şi cei trei se înfruntară cu vorbe, apoi Zamfir se răsuci pe călcâie, cu pumnii strânşi: „Pe care te-nroşesc, pe care te-nvineţesc?” Aşa se porni învălmăşeala. Dintr-o neînţelegere, din mai nimic. Cei trei erau convinşi că ţăranul e dintre aceia, care fac negoţ cu grâu; ei strigau să vină poliţia, ca să-l aresteze pe speculant; Zamfir striga să vină poliţia, ca să-i aresteze pe cei trei.

După ce împărţi câţiva pumni, Zamfir se văzu imobilizat şi târât spre căruţă. Bănui că tinerii vor să-l lege de o loitră. Atunci urlă, să se-audă până departe. Poliţiştii nu auziră nimic: auzi Dindin, auzi Siminoc, auzi avocatul Pralea… Cinci negustori şi trei avocaţi se repeziră în ajutorul lui Ion Zamfir. Se nimeri ca avocatul Pralea să-l ştie de la un proces: „E om sărac şi credincios!” garantă el, în faţa celorlalţi. Cum negustorii se agitau şi strigau, cum mai veneau şi alţi negustori, dornici şi ei să se agite, cei trei tineri se cam speriară: doi dintre ei o rupseră la fugă prin parc, al treilea se retrase de-a-ndărătelea, strigând că el o s-anunţe poliţia.

Dindin îi ştia pe cei trei: doi, care fugiseră, erau lucrători la Predoiu, al treilea era vânzător la Silvian. Îi notă pe coperta unui bonier, apoi îl asigură pe Zamfir că

„banditii vor da socoteală!” Zamfir era zguduit de un plâns de om necăjit: se temea pentru grâu, pentru caii de împrumut – dacă o să-i ia caii şi grâul? Cinci negustori şi trei avocaţi – şi pe lângă aceştia, alţii, mai neînsemnaţi – se grăbiră să-l asigure pe bietul om că există un Dumnezeu în cer şi un rege pe pământ; ei vor merge la majestatea sa, pentru a-i susţine cauza dreaptă. Despre ce cauză era vorba, nimeni nu preciză, iar Zamfir nu se mai osteni să întrebe. Când auzi însă de rege, el clătină din cap: „Sfâr! Sfâr!” (nici cu regele nu-i nicio sfârâială!) Singura lui dorinţă era să ajungă pe strada Mixandrelor, la 24, unde locuia frate-său. Dindin îi oferi o ţigară, un pachet cu biscuiţi (întotdeauna1 avea în buzunar un pachet cu biscuiţi) şi o batistă curată şi parfumată. Drept recunoştinţă, Zamfir trebuia să rămână lipit de loitra căruţei. Nu mult, zece, douăzeci de minute, până când vor sosi cei doi fotografi ai partidului ţărănist, Şerbu şi Velinţă. Din indicaţia lui Dindin, negustorii şi avocaţii se căzneau să reconstituie scena maltratării lui Zamfir. Totul se cerea reconstituit cu migală şi pricepere. Arpad, care sosi cu întârziere, vru să ştie câte vânătăi are Zamfir. „Cum de nu v-a trecut prin cap să-i cercetaţi vânătăile? se scandalizâ el. Imediat să vină aici doctorul Călinoiu!” Toţi se arătară entuziasmaţi de idee. „Dovezi! spuse Dindin, cât mai multe dovezi, pe care să nu le poată dezminţi nici Maica Domnului!” Porniră ştafete spre poliţie, spre spital, spre tribunal. Arpad nu mai avea răbdare să aştepte rezultatul anchetei, el se apucă să-şi scrie articolul către redacţia centrală: „Un atac banditesc al comuniştilor, la ora opt seara, pe o stradă principală din B”. Doctorul Călinoiu veni în cinci minute, dar Zamfir zise că el nu-şi scoate cămaşa, nimeni să nu se-apropie de el, că nu şi-o scoate. Când Dindin vru să-l apuce de-o mână, el se răsuci, cu pumnii strânşi: „Măi, domnule, ce vreţi de capul meu?!”

Bunăvoinţa negustorilor îl cafti speria; el se urcă repede în căruţă şi trase de hăţuri. Caii, ţinuţi de Pralea şi Silvian, se smuciră într-o parte, în cealaltă, apoi se ridicară în două picioare. „Domnu’ Zamfir, hai de ne-arată vânătăile alea!” se ruga doctorul Călinoiu. „Domnu’ Zamfir, asta e o mare nedreptate! striga Dindin, făcând semne celorlalţi să insiste şi ei pe lângă încăpăţânat. Până când să admitem nedreptatea?” Zamfir era de acord că i se făcuse o nedreptate şi în gând încă îi mai înjura pe cei trei, care tăbărâseră asupra lui, dar nu-i convenea de loc să se lase în voia negustorilor, bănuind că ei ar vrea să-l dea la ziar. De ziar se temea ca de foc: „Măi, domnule, ce vreţi cu mine?” se zbătea el, întrebându-se dacă n-ar fi mai înţelept să lase căruţa aici şi s-o rupă la fugă. Dar căruţa era înconjurată de zeci de bărbaţi cu feţe îngrijorate, de doamne şi de copii nebunatici, care voiau să treacă pe sub burta cailor. Încetul cu-ncetul, neştiind exact ce i se pregăteşte, intră spaima în el. Sări din căruţă, îmbrânci nişte cucoane, dar, când s-o ia la fugă, se pomeni îmbrăţişat de Pralea. „Domnu’ Zamfir, aici nu este vorba numai de dumneata, ei şi de un principiu ai dreptăţii, îi explică avocatul. Ai fost insultat, acuzat, lovit – de către cine? De către comunişti. De către cei care spun că ţin partea omului sărac. Eşti sărac, acum judecă şi trage concluzii!” Astfel se văzu Ion Zamfir prizonierul unor domni asudaţi şi îngrijoraţi. Domnii se sfătuiră în câte doi, în câte trei. Arpad era de părere că Zamfir trebuie să fie pregătit pentru poză. „Dacă i-am descoase peticul de pe cămaşă?! propuse el. Dacă i-am desprinde panglica de la pălărie? Domnu’ Zamfir, vrei să-mi dai puţin pălăria?” Doctorul Călinoiu stabili că maltratatul are trei vânătăi, una sub ochiul stâng, alta la umărul drept, iar a treia pe antebraţul stâng. „Nu cumva să exagerezi, îl preveni Dindin. Cu maximă răspundere!” Avocatul Pralea reuşi să

desprindă peticul de pe cămaşa lui Zamfir, apoi îl întrebă pe acesta dacă n-ar vrea să-şi descheie nasturii de la piept, doar e cald, e chiar foarte cald… „Măi, domnule, ce mama dracului vreţi cu mine?”

Cu cămaşa descheiată, cu panglica de la pălărie desprinsă, cu părul căzut în şuviţe pe frunte, Zamfir arăta ca unul gata să-şi dea duhul. Cei doi fotografi, Şerbu şi Velinţă, sosiră la timp, cu aparatele în mână. Zamfir îşi acoperi faţa cu palmele. „Eu sunt frontist de-al lui domnu’ Sonoc! strigă el. Să vină domnu’ Sonoc aici!” Aparatele ţăcăniră o dată şi încă o dată. „Măi, domnule!” se zbătu Zamfir. Cât ai clipi, se aruncă asupra lui Velinţă, îl cocoşă bine şi-i arse un picior în fund. Apoi se învârti, se răsuci, lovi cu desperare, până când se pomeni întins pe burtă, ţinut de mâini şi de picioare.

V

Maria Voichiţă îi aduse nouă scrisori, şase oficiale, trei anonime – din care spicuim: …*I*) *Dacă aveţi o casă, de ce n-aţi rămas la casa dumneavoastră*? *Dacă aveţi o meserie, de ce n-aţi rămas la meseria dumneavoastră*? *Dacă aveţi un rost pe lume, de ce n-aţi rămas la rostul dumneavoastră*? *E ciudat cu câtă uşurinţă v-aţi despărţit de toate*; *e ciudat cu câtă grabă aţi venit aici, în orăşelul nostru amorţit şi păcătos, ca să ne învăţaţi cum se face politica… Credeţi că politica ne lipsea nouă*?! *Ar trebui să ştiţi că avem o tradiţie bogată în această privinţă: aici, politica se transmite din tată în fiu* şi *prin rude lăturalnice, ca o boală fără leac*. *Aveam destule partide politice, mari şi mici, de guvernământ* şi *de opoziţie*; *de voie, de nevoie am ascultat*) *sute de discursuri, gândite de unii, rostite de alţii*; *acum avem încă un partid*! *După anii de război – ani de secetă şi de politica… Dumneavoastră veniţi cu politica aici, tocmai când noi am vrea să ne gândim la ale noastre: cei bătrâni să murim în linişte, cei în putere să ne*

câştigăm pâinea… Vă ascult la mitinguri: discursurile dumneavoastră încep cu vorbe avântate şi se-ncheie cu vorbe avântate. Vă aplaud, în rând cu alţii. Apoi mă duc acasă, la copii şi la nevastă, şi aştept: oare ce câştig o s-avem de pe urma atâtor vorbe avântate? Eu mă gândesc mereu, dacă vreţi – sunt obligat să mă gândesc la acest câştig. Ieri aţi spus că peste vreo doi, trei ani întreţinerea copiilor noştri în şcoli şi facultăţi n-o să mai fie o problemă: o să-i întreţină statul, dacă învaţă bine, dacă se poartă bine. Stau şi mă-ntreb: oare pe ce v-aţi bazat, făcând această afirmaţie? Anii trec repede. Doi, trei ani – mai nimic. Şi dacă peste doi, trei ani nu va fi aşa cum aţi spus? Unde să vă căutăm? Şi dacă o să vă găsim, oare ce-o să ne mai, spuneţi? Cred că am fost singurul care nu v-am aplaudat la mitingul de ieri. Înţelegeţi de ce? De teama că nu va fi aşa… Copiilor nu le-am spus nimic. Au aflat ei, de la alţi copii. Gândiţi-vă cât de mare e răspunderea dumneavoastră. Gândiţi-vă cât mai e timp!… 2) De aproape douăzeci de ani mă duc în fiecare duminică la biserică. Aşa se obişnuieşte aici, duminica dimineaţa să te duci la biserică, ori la crâşmă. Eu am ales biserica. Scrie undeva că n-am voie? Să-mi arătaţi negru pe alb. Scrie undeva că dacă mă duc la biserică n-am voie să iau parte la mitingurile dumneavoastră? Dacă nu scrie, atunci de ce se leagă domnu' Lupaşcu de mine? Pe ăsta îl ştiu: o dată, mai demult, pe când nu era şef la dumneavoastră, i-am mutat măselele. Acum îmi pare rău că n-am dat mai tare. Ia să mă lase în pace! 3) Ieri au dispărut din gară ziarele dumneavoastră, azi aţi permis domnului şef de poliţie să aresteze un om bătrân, bolnav şi analfabet, care face hamalâc în oraşul nostru de peste patruzeci de ani. Ce vină are el, dacă i-au pus pătura în cap, dacă i-au ars la pumni de-i numai vânătăi, dacă atunci când şi-a venit în fire nu mai era, a *ziare, nu mai era cărucior, nu mai era*

om în jur, care să-i fie de martor?! *Stere Popic stă la beci, mâine-poimâine va sta la închisoare, iar dumneavoastră ridicaţi din umeri – aşa am auzit, că aţi ridicat din umeri*: *„Poliţia nu ţine de noi*!*”… Chiar dacă nu ţine, trebuia să vorbiţi la Bucureşti, că aveţi două telefoane şi o secretară, ori să ne fi chemat pe noi*: *am fi ieşit în stradă, am fi strigat*!…

…Zăpuşeala care se simţea de pe la opt dimineaţă şi care pe la prânz se dovedea de nesuportat (în ciuda paharelor cu apă de la gheaţă, a ventilatoarelor, a batistelor) îi dădea senzaţia că stă pe o vatră încinsă şi că, dintr-o clipă într-alta, s-ar putea să ia foc. Prin fereastra deschisă pătrundeau, în răstimpuri, valuri de căldură, parcă minate de undeva într-adins, odată cu mirosuri grele; din stradă, ori dintr-o curte vecină, cineva îi trimitea o pată de soare; jucăuşă, pata alerga de ici, colo, de pa un perete pe celălalt, de pe tavan pe casa de bani, până când îi fulgera ochii. Atunci, el împingea hârtiile la o parte, îşi trecea palma peste faţă, tot închidea şi deschidea ochii, buimac: „Cine s-o fi jucând cu oglinda?” Soţia lui Voichiţă se repezea la fereastră: nu era, nu se simţea nimeni pe-aproape. După o vreme, pata de soare se ivea iar… Oamenii oare veneau să stea de vorbă cu el purtau pe cap coifuri de hârtie, ori pălării de paie, ori năfrămi de-ale nevestelor. Ei vorbeau puţin şi asudau, şi se rugau de un pahar cu apă rece. Erau zile istovitoare, leşinate, când toate îi ieşeau pe dos, ori nici măcar aşa: când nu mai ştia ce să facă şi ce să spună; când se visa lenevind pe marginea unui râu, sub sălcii pleto-ase. Pe-aici nu curgea niciun râu, niciun firicel de apă, iar să plece de-aici, măcar pentru o zi, nu se gândea, nici nu îndrăznea să se gândească. În primele zile după sosirea în B. Primise câteva scrisori de ameninţare şi de blesteme

— Cu flăcările iadului, cu viermi neadormiţi, cu

lanţuri şi cătuşe. El se aşteptase la asemenea scrisori, bănuia de unde-i vin, era pregătit pentru a le citi fără nicio tresărire, ba, uneori, după nişte blesteme mai acătării, îl încerca satisfacţia celui care a ţintit bine, provocând deruta şi isteria adversarilor. Acum, scrisorile de ameninţare se răriseră – câte una la trei, patru zile, dar se înmulţeau, îngrijorător, de la o zi la alta, cele scrise de oameni cumsecade, care se descurcau greu în întâmplările de fiecare zi, ori nu se mai descurcau de loc, nu mai pricepeau nimic. Nemulţumiri de tot felul, adesea mărunte, şi nu o dată provocate de măsuri pripite, de vorbe mari şi într-aiurea, îi făceau pe mulţi să stea deoparte, iar pe unii, mai amărâţi, mai fără speranţă, să-şi astupe urechile, îndată ce auzeau de politică. El se chinuia să afle de unde vin nemulţumirile mari şi mărunte, şi când afla că tinerilor înscrişi în partid li s-a interzis să mai spună bună ziua preoţilor, negustorilor, avocaţilor, celor bănuiţi că n-ar fi de partea comuniştilor – se mânia cumplit: „Cine a dat asemenea dispoziţii?!” Erau zile când alerga de ici-colo, numai ca să îndrepte greşeli, mai vechi, mai noi, ori să-şi ceară scuze.

Deschise casa de bani, unde păstra carnete, hârtii de evidenţă, rapoarte şi, tot scotocind pe-acolo, în căutarea unui raport, descoperi nişte note informative despre X, sau Y, din B. Care n-au vrut să se-nserie în partid, ori au zis ceva despre partid. Notele acestea erau însoţite de o listă, cuprinzând numele a şaptezeci şi doi de cetăţeni din B., printre care profesori (unul care „zăpăcise autorităţile, pretinzând că ar fi pe-aici zăcăminte de cupru!”), funcţionari, lucrători, zilieri… în dreptul fiecărui nume era şi câte o scurtă caracterizare: „şovăielnic” – sau: „Îi înjură pe toţi, şi pe ţărănişti, şi pe noi” – sau: „răspândeşte bancuri despre comunişti” – sau: „Îndeamnă oamenii să iasă la miting cu steaguri tricolore (atenţie, naţionalism!)

„… Chemaţi să dea socoteală (în timp ce îşi făceau vânt cu nişte evantaie improvizate), Manole, Voichiţă şi soţia acestuia nu găsiră că ar fi săvârşit o greşeală, doar partidul le cere să fie vigilenţi: notele acestea le adunaseră din indicaţia lui Vlad Lupaşcu, în vremea când acesta ţinuse loc de secretar… Repetând nişte argumente ale lui Vlad (socotit ideologul plasei!), Manole făcu observaţia că notele informative, câte sunt şi câte vor mai fi, se vor dovedi de preţ odată cu instaurarea dictaturii proletariatului, când se va pune deschis problema: cine nu e cu noi e împotriva noastră! – şi când va trebui să ştim totul despre fiecare… „Un fel de inchiziţie?” întrebă Strihan aproape în şoaptă. Cum nu prea auzise de inchiziţie şi nici nu intuia gravitatea situaţiei, Manole bravă: „De ce nu?!”… Apoi i se păru că se-nvârte casa cu el; vru să se sprijine de un colţ al biroului şi se pomeni în braţele lui Voichiţă. Când se adună, când îşi reveni, îl văzu pe Strihan în faţa lui, la birou, notând ceva pe o agendă. Clipele se scurgeau anevoie, parcă se târau. „Asta el” spuse Voichiţă, ridicându-se de pe scaun. Soţia îl trase de mână, să tacă şi să stea jos. El se smuci şi mai spuse ceva, vrând să înlăture primejdia. Dar nu mai era nicio primejdie. Cei doi nu mai îndrăzneau nimic, nici să se acuze, nici să-şi ceară iertare. Şi-abia într-un târziu Manole spuse: „Cum a fost, cum n-a fost, e obligatoriu să tăcem din gură!”

De trei ori încercă să pătrundă în cabinetul primarului, în timp ce primarul şi cei şapte consilieri, întruniţi în şedinţă extraordinară, la orele cinci după-amiază, hotărau soarta celor mai nevoiaşi dintre locuitorii oraşului. De două ori îl opriră, cam brutal, vlăjganii de ordine, a treia oară veni chiar primarul să-i ţină piept. Nu-i mai rămânea decât să se retragă, învins. Ar fi putut să fie învingător: în stradă îl aşteptau Voichiţă, Manole şi încă

zece tineri, toţi cu biciclete, gata să alerge de pe o stradă pe alta, să adune oamenii... în mai puţin de o jumătate de oră s-ar fi adunat în faţa primăriei sute de oameni strigând să li se dea de lucru aici, unde îşi au casă, nevestele şi copiii şi toate nenorocirile. Când îl văzură ieşind, răzvrătit şi negru de mânie.

Voichiţă şi ceilalţi se repeziră la biciclete. Dar el se răzgândi: „Acasă! Mergeţi pe la casele voastre!”... El se duse la sediu, de unde chemă la telefon secretariatul Comitetului Central. Seara, pe la opt şi jumătate, se hotărî să-i facă o vizită primarului acasă, deşi aflase1 că omul nu mai acceptă nici măcar vizitele prietenilor apropiaţi.

Femeia de serviciu îi zise că domnul Mârza nu s-a întors de la primărie. Doamna Mârza, mai binevoitoare, zise că soţul ei ar vrea să-l primească, dar tocmai acum şi-a făcut o injecţie şi trebuie să stea întins.

Capitulând, primarul ieşi să-l întâmpine:

— Dacă aţi venit, fiţi bine venit! Iar dacă doriţi o discuţie între patru ochi, vă stau la dispoziţie. Poftiţi!... îl conduse pe Strihan într-un fel de chilie mirosind a pâine caldă: Aici ţinem pâinea, aici murăturile. Şi tot aici, din când în când, îmi primesc musafirii politici. Amuzat, ridică din umeri: Asta e situaţia! Cine e de vină? Eu sunt de vină: în urmă cu treizeci de ani, când am construit casa asta, nu m-am gândit că o s-ajung primar... Clipind şiret, întrebă: Ar fi de efect o bere de la gheaţă?

— Ar fi, se-nvoi Strihan.

— Ia să dăm comanda! Deschizând larg uşa chiliei, primarul strigă: Patru sticle de bere, nişte brânză, nişte ardei, tot ce-aveţi pe-aici! Apoi, destins, încercând să evite o discuţie gravă, i se adresă lui Strihan: Sunt gata să vă ascult, deşi cunosc argumentele dumneavoastră, sunt gata să vă dau explicaţii, deşi de vă sunt cunoscute. Dar să încep cu o precizare: aici a fost o zarvă a dracului, când eu

alegerea primarului. Ţărăniştii se luptau să-l scoată pe Siminoc. Vax! Ai dumneavoastră se luptau să-l scoată pe Lupaşcu. Mă rog… Iar oamenii strigau să fie primar domnul Mârza, De unde, până unde?! Ca profesor de chimie, nu m-am simţit atras de politică. Acum îmi vine foarte greu. Cu ce pot să mă laud? Doar cu aceea că n-am luat nicio hotărâre de capul meu: după cum ştiţi, există un consiliu…

— Şi mai există oamenii care v-au ales, îi aminti Strihan.

— Dacă aveţi vreo dovadă că am uitat de oameni, de interesele lor, vă rog să mi-o aduceţi la cunoştinţă, ceru primarul. De când mă ştiu, am ţinut seama de dovezi – doar n-o să mă încăpăţânez la aproape şaptezeci de ani.

— Mulţi înainte!

— Care „mulţi”? Doi, trei, câţi or mai fi! Urarea asta, pe care mi-o aud mereu de când sunt primar, nu mai rezolvă nimic; nici nu mai e nevoie să rezolve! Dar, cu voia dumneavoastră, să revenim la dovezi.

— Ce-aţi hotărât azi? întrebă Strihan.

— Una şi bună!

— De asta, „una şi bună”, depinde totul.

— Vreţi să spuneţi că de asta depinde soarta mea? se amuză primarul. Sărmană soarta mea! Eu şi bătrână, şi casa asta. Am avut un băiat, s-a dus băiatul la război şi-n război a rămas. Nu are niciun rost să mai discutăm despre soarta mea, cu atât mai mult cu cât nu m-am temut niciodată de nimic.

— Nici nu văd ce motive aţi avea să vă temeţi.

— O manifestaţie… Era vorba s-o organizaţi chiar azi după-amiază. Hă, hă! făcu primarul. Aici v-am prins. Dumneavoastră ştiţi tot ce se petrece la primărie, eu ştiu tot ce se petrece la comitetul de plasă. Asta ţine loc de colaborare… Oare mai e nevoie să vă spun ce am hotărât

azi? reveni el, pe un ton cam zeflemitor. Cu durere, am hotărât aşa: două sute de tineri pentru Reşiţa, optzeci pentru Bucureşti, o sută şaptezeci pentru o carieră de piatră din Dobrogea. Vă declar cu mâna pe inimă că nu văd altă ieşire din situaţia în care ne aflăm. Ştiu, e greu pentru oameni să-şi lase casă, nevasta, şi să rătăcească prin ţară…

— E o adevărată nenorocire, precizã Strihan.

— Exageraţi! spuse primarul, apropiindu-se de uşă. Dragă Fana, ce s-aude cu berea aia? Aşteptă în prag, cu spatele la Strihan, până când soţia îi aduse o tavă cu sticle şi pahare. De ce sunteţi atât de categoric? îl întrebă apoi pe S.triban. De ce vreţi să ne convingeţi că numai dumneavoastră aveţi dreptate? Ca să nu zic mai rău, aş zice că vă lipseşte o anume experienţă.

— Experienţa se câştigă, spuse Strihan.

— Cu ce preţ! Ar trebui să vă gândiţi la preţul ăsta, să vă gândiţi mereu! insistă primarul. În urmă cu vreo trei luni am vrut să discut cu domnul Vlad Lupaşcu despre nişte greşeli strigătoare la cer. Dânsul mi-a transmis că n-are ce să discute cu un primar de ocazie. De trei ori a încercat să mă schimbe. De trei ori a fost huiduit. Ce se va întâmpla a patra oară? Dumneavoastră trebuie să ştiţi mai bine.

— Sigur că ştiu!… zâmbi Strihan.

— Atunci să bem, se-nvoi primarul, turnând în pahare. Să bem pentru cât mai puţine greşeli; pentru noi şi pentru copiii noştri. Aveţi copii?

— Am avut o fetiţă.

— Încă sunteţi tânăr.

— Încă mai sunt, admise Strihan, cu oarecare jenă pentru tâmplele lui cărunte. Apoi întrebă: Ce vă face să respingeţi cu atâta înverşunare propunerea noastră?

— Iar exageraţi! se apără primarul. De unde până

unde „înverşunare”? Am spus doar atât, că nu-mi plac aventurile. Mai ales când este în joc soarta unor oameni. Veţi fi de acord cu mine că promisiunile politice nu ţin loc de milioane de lei, nici de maşini, nici de pâine.

— Am vorbit azi la Comitetul Central, îl informă Strihan. Cred că în cel mult o lună şi jumătate am putea să începem. Cu puţine fonduri, cu mai nimic, dar cu mult entuziasm. Deci… vă cerem să anulaţi hotărârea consiliului.

— În numele cui mi-o cereţi?

— În numele cetăţenilor de-aici.

— I-aţi întrebat?

5 – Oraşul cu o mie de blestem»

— O să-i întreb de faţă cu dumneavoastră.

— Şi-o s-aveţi câştig de cauză! se mohorî primarul. Doar suntem înainte de alegeri. Ce poate fi mai de răsunet decât o propunere ca asta? De când se face politică aici, niciun partid nu ne-a promis fabrici, cămine, cantine. Iată că ne-a pus Dumnezeu mâna în cap!

— Asta – era?! se uimi Strihan.

— Asta.

— Prea uşor ne judecaţi.

— Judec şi eu după fapte şi împrejurări.

— Dacă ne treceţi în rândul escrocilor, e dar! Ce să mai discutăm! izbucni Strihan. Dar am făcut noi o singură promisiune aiurea? Am aruncat praf în ochii nu ştiu cui? Vrem, să construim aici o fabrică de maşini agricole. Cu voia, ori fără voia dumneavoastră – o s-o construim. Vă asigur că n-o să batem, toba înainte de-a avea toate aprobările, înainte de a porni la lucru. Niciun cuvânt.

— Oricum ar fi, spuse primarul, vă luaţi o mare răspundere, faţă de mii de oameni, care au fost înşelaţi de mii de ori. Şi, Doamne fereşte! – n-aş vrea să plecaţi de-aici pe targă!

Îl văzu înaintând agale pe strada Principală, pe mijlocul străzii, cu un geamantan jerpelit, legat cu sfoară, în mâna dreaptă, cu un balonzaide în stânga, prăfuit şi boţit, semn că venea de la gară. Ici-colo se oprea în dreptul tarabelor cu îngheţată, îşi făcea loc printre oameni (ori mai degrabă oamenii se dădeau, respectuoşi, la o parte), lua o îngheţată şi pornea iar, molâu, asudat, cu ochelarii căzuţi pe vârful nasului. Vânzătorii de îngheţată, sifonării, siroparii, toţi care aveau ceva de vândut îl salutau slugarnic, ba câte unul îi sărea în drum, cu un pahar de sifon, cu bomboane, cu covrigi… El răspundea la salut printr-o uşoară înclinare a capului. Respingea covrigii, bomboanele, dar se bucura de sifon: sorbea jumătate din pahar, cu cealaltă jumătate se răcorea pe faţă, pe mâini, pe piept.

Îi telefonase în urmă cu trei zile să vină urgent la sediu, îi mai telefonase şi ieri pe la prânz, şi iată că abia acum se arăta, dar nu ca unul chemat la ordine, ci ca un stăpân: chiar avea ceva de stăpân, de boiernaş care se-ntoarce de la moşie (nu prea încântat de cum arată câmpul, de cum lucrează argaţii, dar va lua el nişte măsuri drastice…) Dintre activiştii din B., Vlad Lupaşcu era singurul cu faimă de conducător. (Chiar Dindin îi prezicea o carieră politică fără precedent: dacă din fiu de negustor a ajuns activist cu decoraţii, înseamnă că, în câţiva ani, plasa noastră se va mândri cu un ministru!…) Manole spunea: „Este de o mie de ori mai pregătit decât mine, ştie Marx şi Engels pe dinafară, cum să nu-l ascult?” Voichiţă spunea: „A fost închis doi ani, îi ştiu de frică şi morţii din morminte, cum să nu-l respect?!”… Instructorii de teren, flăcăi de bun simţ, cu şapte clase primare, uimiţi de vorbăria lui împestriţată cu maxime celebre, îl aprobau în toate: „Dacă a zis tovarăşul Vlad, aşa el”… Vlad Lupaşcu se aşteptase să fie numit secretar al comitetului de plasă.

Când aflase de Strihan, când totul era hotărât, îşi îngăduise faţă de ceilalţi activişti doar o singură observaţie: „De!… Credeam că se va ţine seama de anii de închisoare…” (El avea doi ani de închisoare! Strihan, numai cincisprezece luni.) Atunci îşi aduse aminte că e surmenat: în câteva ore obţinuse un certificat medical, un loc la sanatoriul Comitetului Central, obţinuse chiar şi nişte îngrijorări şi urări de sănătate. După expirarea termenului de concediu, îi trimisese lui Strihan o telegramă: „Sunt sănătos, începând de mâine îmi iau munca în primire”. Era instructor pentru trei sate, prin satele acelea îşi trecea vremea discutând cu ţăranii ca de la „suflet la suflet”, împărţindu-i în prieteni şi duşmani, ori încercând să-i convingă de absurditatea credinţei într-o forţă supranaturală. („Dacă există un Dumnezeu, cum pretindeţi voi, atunci rugaţi-l să mă trăsnească!”… îşi scotea şapca şi ridica mâinile spre cer: „Ei! Cât să mai aştept?!”… Oamenii se cam speriau de astfel ide experienţe. În loc să se roage lui Dumnezeu, ei se rugau de Strihan să le dea un alt instructor, mai de-al lor, de la coada vacii.)

Înainte de a lua, o hotărâre, pe care ar fi dorit-o cât se poate de severă, Strihan îl poftise la o discuţie între patru ochi, vrând să-şi dea seama dacă are de-a face cu un apucat din fire (experienţele ateiste ar fi fost o dovadă), ori cu unul care a înţeles pe dos nişte principii. Intră în sediu doar cu câteva minute în urma lui. Mare îi fu mirarea când îl găsi în biroul de la evidenţă, trăgând de sertare, vrând să deschidă un sertar cu briceagul. „Hai noroc! strigă Lupaşcu. Aveam nişte hârtii aici!”… Apoi scoase din buzunar două batiste, cu una se şterse pe faţă, cu alta pe piept. Avea buzunarele pantalonilor pline cu batiste. Rând pe rând le scoase pe toate (murdare, boţite, tăiate, înnodate) şi le întinse la uscat pe scaune, pe mese,

douăzeci de batiste. „E o chestiune personală, pentru care m-aţi chemat?” îl întrebă pe Strihan, în timp ce îşi aranja batistele. Strihan îi ceru să se poarte cuviincios. Atunci el îşi ridică ochelarii pe frunte, îşi duse mâinile la spate şi întrebă: „Vi se pare că m-am purtat altfel? Nici nu mi-a trecut prin cap…” îl urmă pe Strihan în biroul acestuia tot cu ochelarii pe frunte şi cu mâinile la spate. Abia când Strihan îl pofti să citească nişte scrisori, îşi coborî ochelarii. Citi optsprezece scrisori, în mai puţin de zece minute. Poveste veche! zise că toate aceste scrisori anonime nu sunt altceva decât o ilustrare a tezelor marxiste despre lupta de clasă, despre revoluţie – chiar dacă unele or fi scrise de oameni cinstiţi, doar se ştie că în toiul revoluţiei se întâmplă, adesea, ca nişte oameni cinstiţi să cadă sub influenţa duşmanului. Din vorbă în vorbă se dezlănţui, având grijă să-şi întărească părerile cu citate din clasici, eu exemple din istoria mişcării muncitoreşti mondiale, cu anecdote mai mult, sau mai puţin celebre la adresa celor şovăielnici, care ar vrea să stea cu un picior în socialism, cu celălalt în capitalism. Din tot ce spunea reieşea limpede că „cine nu merge în rând eu noi, cinstit ori necinstit, merge împotriva noastră, încât suntem datori să luăm măsuri de apărare a revoluţiei”. Iar Strihan se gândea cât de ciudată poate să fie uneori viaţa: până la Vârsta de douăzeci şi trei de ani, Vlad Lupaşcu avusese cam tot ce îşi dorise, tatăl său fiind proprietar a trei prăvălii de coloniale; pe la douăzeci şi trei de ani, pe când era student la Academia comercială, se înscrisese în U.T.C. Din îndemnul unei prietene, pentru ca două luni mai târziu să fie arestat împreună cu prietena şi cu alţi patru; închisoarea îl transformase (sau cel puţin aşa pretindea el) dintr-un fiu de exploatator într-un duşman al tuturor exploatatorilor din lume! Acum se dedica revoluţiei: în numele celor doi ani de închisoare făcea experienţe ateiste

şi visa frumos, visa recompense pentru o ureche sfârtecată. („Iată dovada apartenenţei mele politice! spunea el, trăgând fără milă de urechea sfârtecată. În timp ce călăii siguranţei mă schingiuiau, am înţeles…”) Urechea sfârtecată de baionetă îl oprea pe Strihan să dea replici vehemente, ori să ia hotărâri pripite. Pornind de la principii şi ajungând, mai pe ocolite, la situaţia din B. (Vlad Lupaşcu nu prea admitea să fie amestecate principiile cu o situaţie concretă, deoarece nu principiile, universal valabile, trebuie să ţină sea/mă de o realitate oarecare, ci realitatea trebuie să se ridice la nivelul principiilor!), el se arătă extrem de îngrijorat de folosirea unor metode străine practicii de partid, care stârnesc nedumeriri, dacă nu chiar proteste în rândul unor oameni de bună credinţă, iar dacă ar fi să-i pierdem pe aceştia – cu cine rămânem, cu cine construim, cu cine mergem mai departe?! „Ia s-auzim, cu cine?” întrebă Strihan, cu o amară blândeţe. Vlad Lupaşcu scoase din buzunarul de la spate al pantalonilor un blocnotes, un capăt de creion şi se apucă să facă o socoteală. După câteva minute de tăcere şi-ncordare, subliniind cu două şi trei linii nişte cifre, el spuse: „cu cei conştienţi!… şi accentuă: O să rămânem cu cei conştienţi! Care nu sunt puţini… Dar fiindcă veni vorba, de ce să nu spunem lucrurilor pe nume? Ave (m o populaţie de vreo şaisprezece milioane de locuitori (o sută sau două de mii, în plus sau în minus, nu contează, noi zicem că sunt şaisprezece) din care: un milion de exploatatori (am zis mult?!) deci mai rămânem cu cincisprezece, un milion de afacerişti de tot soiul, deci mai rămânem cu paisprezece, vreo cinci sute de mii de şovăielnici, din care am putea recupera jumătate, deci mai rămânem cu treisprezece milioane şapte sute cincizeci de mii. Cum generaţiile viitoare vor creşte în spiritul nostru, în mai puţin de cincisprezece, douăzeci de ani vom realiza o unitate de

vederi…” Ultimele cuvinte le rosti aproape în şoaptă. Ceva îl speria, ceva nelămurit, ca un început de boală, parcă îl dureau ochii, îi vâjâiau urechile, parcă se sufoca. Mai degrabă simţi decât înţelese că a săvârşit o greşeală de neiertat discutând asemenea chestiuni cu un om care în cincisprezece luni de închisoare n-a învăţat, poate că nici n-a vrut să-nveţe, cine îi sunt prietenii, cine duşmanii. Dar cum era prea târziu ca să mai dea înapoi, ori să-şi caute justificări teoretice, el se plesni uşor peste urechea sfârtecată: „Iată o dovadă că revoluţia cere sacrificii din partea ambelor tabere! Noi am făcut aceste sacrificii de-a lungul a zeci şi sute de ani, acum e rândul lor!…” Aci se opri, aci se topi: broboanele de sudoare de pe frunte i se scurgeau pe ramele ochelarilor, apoi pe lentile, încât îl vedea pe Strihan ca printr-o pânză de apă. După un vechi şi prost obicei, Strihan îşi consuma revolta trăgând setos dintr-un muc de ţigară. Pata de soare îi căuta ochii, el se ferea. „Ce mai aştepţi?” îl întrebă pe Lupaşcu. Acesta îşi ridică ochelarii pe frunte. „Doar nu-ţi fi vrând să trecem de la principii la ameninţări?!”… îşi întinse mâinile asudate pe birou şi se lăţi peste birou, gâfâind. Strihan îi smulse de sub mâini nişte hârtii. Împături hârtiile şi le puse într-un sertar. Apoi îşi aprinse o nouă ţigară. Şi se gândi: „Ce negustor isteţ eşti dumneata! Cum te joci cu milioanele!”… Cu oricare dintre ceilalţi activişti s-ar fi descurcat mai repede şi mai uşor, dar Vlad Lupaşcu avea doi ani de închisoare şi mai avea şi o ureche sfârtecată. „Ce negustor eşti dumneata!”… Altceva nu-i mai venea în minte, nimic, nimic. Cu oarecare părere de rău îi arătă uşa: „Du-te să împarţi milioanele lui tat-tu!”

VI

Aproape în fiecare zi, doamna Stamate ne pregăteşte câte o surpriză. Dintre toate de până ieri, cea mai neplăcută mi s-a părut a fi aceea cu pisicile. Câteva

dimineţi la rând ne-am trezit în mieunat de pisici. Are trei negre, pe care le-a instruit să stea de pază, zi şi noapte, la uşa noastră. Crede că astfel, tot văzând pisici negre, o să dăm de dracu'! Dar ce s-a petrecut ieri seară, când eu şi Valeri ne întorceam de la spital (de când am venit în B., Valeri se plânge mereu că o doare capul şi are palpitaţii), m-a scos dintr-ale mele, de era să pun mâna pe topor, şi-apoi Dumnezeu cu mila! Poarta era ferecată pe dinăuntru, cu un drug de fier. Am sărit peste gard; uşa de la verandă, încuiată; a trebuit să mă caţăr pe zid; iar la uşa noastră, un lacăt mare, în formă de inimă. De când mă ştiu, n-am înjurat atât de fără ruşine. De-ar fi fost morţi pe-aproape şi ei s-ar fi speriat. Doamna Stamate nici gând să tresară. Câte ameninţări, toate le-am strigat:

„Dacă nu deschizi, te dau în judecată!"

„Dacă nu deschizi, sparg uşa!"

Altceva, mai convingător, ce să-i mai strig? Vrând să-mi dau seama dacă-i acasă, ori nu, măcar să nu strig în pustiu, m-am lipit de fereastra ei, fereastră de închisoare, cu gratii şi o plasă de sârmă subţire. Îndată, de teamă, ori numai de sminteală, a început să spună „Tatăl nostru". O bănuiam, după voce, la un pas de mine, poate că îngenunchease chiar lângă fereastră. Din când în când îşi îngăduia să corecteze rugăciunea, strecurând blesteme câte îi veneau în minte... „vie împărăţia ta, facă-se voia ta, să ardă comuniştii de vii!"... Când a văzut că n-o scoate, la capăt cu mine, s-a apucat să cânte „Trăiască regele". Cânta leşinat, cu pauze lungi, în care abia îşi mai trăgea sufletul.

Vecinii, adunaţi la poartă, îmi strigau să sparg uşa.

Valeri îmi striga să fiu cuminte.

Cele trei pisici negre mieunau pe întrecutele.

Cum era târziu, trecut de zece (în B. Mai toţi se culcă pe la nouă, ori nouă şi jumătate), m-am gândit că cel mai

înţelept ar fi s-o iau pe Valeri şi să ne ducem la sediu. Din trei scaune, un pat pentru Valeri; din două mese, un pat pentru mine. Dar un vecin, mai cu relaţii, s-a angajat să ne facă rost de o cameră pe cinste, la o doamnă cumsecade. Astfel, după vreun sfert de oră ne aflam pe strada Decebal, în faţa unei case cu etaj, poate cea mai veche casă cu etaj din ţară, de care ţi-era şi teamă să te-apropii; pereţii crăpaţi de sus până jos, geamurile sparte, acoperişul de şindrilă cârpit cu tablă. Însoţitorul ne-a rugat să aşteptăm câteva minute în stradă, până când aranjează el ca totul să fie bine. Cred că am aşteptat o jumătate de oră

— Cu Valeri lângă mine plângând. În fiecare zi îmi repet de-o mie de ori: „ia mai dă-i încolo de nenorociţi! Doar n-o să ţinem seama de ei! De Siminoc şi de doamna Stamate. Am venit aici cu treburi mult mai importante!” Dar nu-i chip să avem o zi bună.

Stăpâna casei cu etaj ne-a declarat că-i o mare cinste pentru ea să ne găzduiască; mulţi fruntaşi politici de la Bucureşti i-au trecut pragul; chiar şi „Sfinxul” a petrecut câteva zile aici. Văzând-o încă tânără şi încă frumoasă, era cât pe-aci să-nitre b: cu cine a petrecut? Dar s-a grăbit ea să mă-ntreb e:

— Îl cunoaşteţi personal pe „Sfinx”?

— Nici măcar din vedere.

— Mă mir că n-aţi avut prilejul. E un mare politician!

— E un marţafoi, doamnă. Un mare marţafoi!

— Vai de mine, cum vă exprimaţi! şi doamna a izbucnit în râs, repetând: Un marţafoi, un mare marţafoi! Şi o să-l închideţi?

După asemenea aprecieri la adresa politicianului favorit al casei, era firesc să mi se arate uşa; nu m-aş fi supărat absolut de loc; ba chiar îmi doream să mă văd cât mai degrabă la sediu: din trei scaune, un pat pentru Valeri, din două mese, un pat pentru mine; însă doamna But, căci

aşa o chema pe gazdă, prinsese dragoste de noi. De vreo două ori m-a înghiontit, ca din greşeală, iar Valeriei i-a spus: „Aveţi un soţ aşa de popular…” (Parcă-i un făcut, toţi nenorociţii mă laudă că aş fi popular!) Valeri s-a uitat o dată la ea, de s-o bage în mormânt. „Dragă doamnă But, mă gândeam, de-ai şti matale ce-a păţit doamna Gheran, te-ai lăsa de isprăvi dintr-astea”. Parcă simţind că se tulbură apele, doamna s-a grăbit să ne conducă în camera noastră. Vreun sfert de oră s-a tot chinuit să descuie cu tot felul de chei ruginite. Din zece, câte a încercat, nu se potrivea niciuna, încât a trebuit să facă rost de un şperaclu. „Poftiţi! ne-a spus. Şi să vă simţiţi ea la dumneavoastră acasă!”… „Vai, dragă doamnă But, asta-i mai greu! Ce n-aş da să fiu la Momeşti, acum să mă-ntorc de la lucru, ori să plec la lucru! Aici miroase a colonie. M-aţi omorât cu mirosul ăsta! Aici miroase a de toate…”

Valeri clătină din cap în semn că ea nu rămâne aici, şi o vreme nici nu s-a clintit de lângă uşă. Eu mă învârteam printre mobile, încercând un fel de inventariere: şase scaune cu arcuri, toate arcurile rupte; patru scaune fără arcuri, dintre care două legate cu sârmă pe la încheieturi; o masă rotundă, pe care se află cinci pahare, o cană de apă, două cărţi, un pachet de ţigări, batiste, o sticlă de colonie; un dulap eu vitrină – în vitrină vreo treizeci de pahare, de toate mărimile şi culorile; două canapele – pe fiecare canapea câte trei perini mici şi două mari; încă un dulap, cu oglindă; un lighean „o isobă de tuci, două geamantane, o noptieră – lângă noptieră, oala de noapte. Între sobă şi dulapul cu oglindă e ceva – un fel de coşciug acoperit cu pături şi cearşafuri. Cu grijă şi cu oarecare teamă dau păturile la o parte; o vitrină cu ceşcuţe (Valeri îmi spune că sunt ceşcuţe chinezeşti), cel puţin două sute de ceşcuţe, în două sute de modele şi culori. Valeri se roagă de mine să fiu cuminte. Cât de tare m-ar ruga, nu

mă rabdă inima şi, una-două, deschid vitrina. Pun mâna pe o ceşcuţă, vreau s-o ridic, rămân cu toarta în mână!

— Ai spart-o! se-ngrozeşte Valeri.

— Păcatele mele, cum s-o sparg!

— Acu' ce ne facem? Eşti mare şi prost!

— Care prost, măi? că era spartă de mult şi lipită!

Valeri se luptă cu mine să las vitrina, eu rid să mă prăpădesc. Iau altă ceşcuţă, care se desface în două, şi încă una, care se desface în trei. Toate sunt sparte şi lipite! mai ai ceva de zis?

Valeri îmi dă peste mână şi se apucă să lipească ceşcuţele. De bine, de rău, îmi găsesc altă distracţie, una cu poze; sute de poze atârnă pe pereţi, în rame aurite; câte doi, câte trei borţoşi, un copil, o cucoană, un câine – pe stradă, în grădini, la gară, la cimitir, la restaurant. Ici, colo îl descopăr şi pe „Sfinx", care trebuie să fi fost un fel de prieten al familiei. Cu câte poze sunt înghesuite pe cei patru pereţi poţi să organizezi o expoziţie. Deodată, Valeri mă apucă de braţ: „Uite, ia uite! Hai să plecăm…" îmi tot zice să mă uit, dar nu-mi arată unde. „Uită-te la poză! Poza de deasupra patului!" Pe perete, deasupra patului în care ar fi trebuit să dormim, era agăţată o fotografie mare, în ramă aurită, înfăţişând pe domnul But, stăpânul casei, într-un frur nds coşciug cu motive naţionale. „Sfinxul" stă de gardă la căpătâiul mortului. Văduva plânge şi alături de ea mai plâng două doamne, dintre care una pare a fi soţia procurorului Alexiu.

În miez de noapte am trezit-o pe doamna But.

— Veniţi să vă dăm camera în primire!

— De ce nu rămâneţi? s-a întristat ea.

— Îi greu, doamnă, îi greu să dormi cu şobolanii la un loc.

— S-ar putea să fie.

— Şapte am văzut eu. Câţi or fi toţi, habar n-am.

— Îmi pare aşa de rău!
— Cât vă datorăm, doamnă But?
— De la oameni politici nu iau bani.
Valeri s-a dus să doarmă la soţia lui Voichiţă.

Eu am zis că mă duc la sediu, unde să-mi fac un pat din două mese, dar până spre dimineaţă m-am Plimbat pe străzi adormite şi mirosind a de toate, întrebându-mă în ce fel s-o scot la capăt cu treburile mele de aici? Dacă ar fi luptă deschisă, cred că m-aş descurca mai uşor. Ori dacă mi s-ar cere să forez douăzeci de sonde într-un an. A! şa, aproape în fiecare zi mi se trece în cont câte-o escrocherie, încercări de viol, sub ameninţarea: „Dacă faci pe nebuna, te bag la sabotaj” – mâine o să aflu că i-am pus gând rău doamnei But; plocoane de la negustori – Arpad pretinde că mi-ar fi dat până acum două costume de haine şi o pereche de pantofi… înaintea mea au mai fost doi secretari, primul s-a ales cu o sancţiune, al doilea a intrat în sanatoriu şi mi se pare că o să rămână acolo. Dindin s-a grăbit să anunţe că nici eu n-o să rezist mai mult de două luni. Cu mine se încearcă un fel de război psihologic. Şi nu numai cu mine.

În urmă cu vreo câteva zile m-a căutat la sediu o femeie de vreo patruzeci de ani, care mi-a spus că nu poate să mai treacă pe la noi. E singură şi săracă, de şapte ani trăieşte din spălat şi din cârpit, dar de când s-a înscris la comunişti nu-i chip să mai găsească de lucru, nici să adune hârtiile de pe stradă n-o mai lasă. „Cine nu te mai lasă, femeie?” „Ăştia, de care ţinem noi cu pâinea, cu sarea şi cu laptele”. De două ori i-au spart ferestrele. Are un petic de livadă, cu trei meri şi trei peri. I-au tăiat merii şi perii. „Atunci, bag seama, ce folos? îmi daţi voi de mâncare? Aveţi fabrici? Aveţi prăvălii?” Şi mi-a întins carnetul: „Să-l poarte alţii, că mie nu mi-a adus noroc!”

În fiecare dimineaţă, cam între şapte şi nouă, primarul mă cheamă la telefon: „Ce se mai aude? Ce

noutăţi?” îi cer mereu să aibă răbdare şi încredere, multă încredere. Atunci el îmi spune că iar s-au adunat oamenii în faţa primăriei – zece, douăzeci, o sută – şi toţi îi cer să le dea un răspuns precis: va fi de lucru, nu va fi? – ce să-şi mai piardă vremea pe-aici? „Eu n-am curajul să le mai vorbesc de răbdare şi de încredere, mă avertizează primarul. Să ţi-i trimit plocon?” Şi mi-i trimite. „Ce-aveţi de gând cu noi?” întreabă oamenii. Eu le spun, ei m-ascultă, cu mare atenţie m-ascultă. Apoi se scarpină în ceafă: „Şi dacă vă jucaţi de-a politica?”

Azi-noapte, cam pe la miezul nopţii, am nimerit pe strada Sf. Niculae – zece case acoperite cu stuf, ori cu şindrilă, zece tei uscaţi şi nişte garduri prăbuşite. Toate ferestrele erau deschise; ferestre joase, te salţi o dată şi te-ai pomenit înăuntru. Dar pe-aici nu sare nimeni pe fereastră, nici ziua, nici noaptea: nu-i nimic de furat! Nu cunosc povestea acestei străzi, deşi sunt sigur că are o poveste, cum au toate străzile din B.; una a fost pierdută la pocher, pe alta s-a îmbătat un ofiţer, care a împuşcat un mire, tocmai când acesta se îndrepta, însoţit de nuntaşi, spre casa miresei. Toate s-au petrecut pe-aici ca în ţara nimănui… în miez de noapte, strada miroase a carne friptă şi a usturoi. Într-una din case trebuie să fie petrecere – s-o fi născut un copil, s-a întors cineva de departe? Mă iau după miros şi îndată ajung în faţa unui şopron pe jumătate dărâmat, care ţine loc de sală de petrecere. În jurul a două mese, acoperite cu ziare, stau băieţi şi fete, pe puţin douăzeci, cam ciufuliţi, în cămăşi de noapte, poate abia sculaţi din somn. Mai la o parte, pe nişte butuci, pe o roată stricată, stau bătrânii, cinci-şase. Dintr-o ochire îi cuprind pe toţi, şi aşa îmi rămân, muşcând din carne şi din pâine cu duşmănie, ca într-o întrecere pe viaţă şi pe moarte. N-au timp să scoată o vorbă, nici măcar să se uite unul la celălalt. Pe masă, printre tăvi cu carne, cu pâine şi cu

usturoi, sunt aşezate trei lămpi cu gaz, iar o alta atârnă de o grindă a şopronului. Când îmi simt paşii, toţi se întorc cu faţa spre mine. Apoi se ridică în picioare, şi tineri şi bătrâni, cu bucăţile de carne şi de piâine în mână. Nu ştiu cum să le spun mai repede şi mai frumos bună seara şi să-mi văd de drum. Pentru prima oară îmi pare rău că am tulburat nişte oameni în timpul mesei. De când sunt n-am mai văzut pe cineva mâncând cu atâta poftă. Imediat se eliberează un scaun; o femeie în vârstă, care face pe ospătăriţa, îmi aduce o farfurie cu nişte bucăţi de carne şi sunt poftit, chiar rugat să iau loc. După ce mă aşez, se aşază toţi: mănâncă şi se uită la mine pe furiş. Încerc să ghicesc dacă-i botez, ori nuntă, ori dacă s-a născut cineva. Nu-i nimic – au găsit nişte raţe, cinci raţe, şi s-au gândit să facă o mică petrecere. N-au băutură. Nici acordeon… Mănânc carne de raţă şi mă tem că petrecerea asta se face cu raţe de furat. Când le-o spun, toţi izbucnesc în râs, iar un flăcău, mai mare pe-aici, scoate din buzunar o fiţuică pe care mi-o întinde, rugându-mă să citesc: „Fraţi şi surori! Nu vă pierdeţi credinţa în victoria noastră. Nicio lege n-o să vă poată pedepsi pentru că refuzaţi să vă-nscrieţi la comunişti. Acţionaţi în aşa fel, încât să nu vă prindă cu legea…” Flăcăul îmi ia hârtia din mână:

— Cu hârtia asta am făcut rost de cinci raţe.

— De la domnul Siminoc? întreb.

— De la dânsul am luat acum trei săptămâni, când a venit să ne ţină o cuvântare, îmi explică flăcăul, mândru de ispravă. Am luat un purcel. Dai purcelul, scapi teafăr! Şi ni l-a dat. Raţele astea sunt de la domnul Dindin care a venit în seara asta, după ce pe Culcasem, să ne-arunce pe fereastră hârtii. I-am pus mâna în piept şi-am mers la tocmeală: „Dai cinci gâşte, scapi teafăr şi nici nu te spunem la nimeni”. S-a învoit. Acasă ne-a tras pe sfoară, ne-a dat raţe în loc de gâşte – şi s-a rugat, cu lacrimi în

ochi, să nu-l spunem la nimeni. Nici nu l-am spus decât la poliţie.

Flăcăul e încântat de cum a povestit întâmplarea.

Îmi vine greu să-l dezamăgesc. Doar atât îi spun:

— Să nu vă faceţi din asta o meserie.

— Nu moare dânsul pentru cinci raţe! spune femeia care mi-a dat carne şi pâine. Şi chiar de-ar muri, pagubă n-ar fi, de ăştia nu-i pagubă nici dacă le piere graiul, nici dacă putrezeşte carnea pe ei. Eu aşa mă rog, să putrezească.

— Acum ţi-ai găsit cu putrezitul, când noi mâncăm, izbucneşte flăcăul, lăsând bucata de carne în farfurie. Apoi trage o lampă mai aproape, ca să-mi vadă mai bine faţa, şi întreabă: E adevărat că o s-avem o fabrică?

— Nu ştiu şi nu pot să vă spun nimic. Voi de unde ştiţi?

— De la tovarăşul Voichiţă.

— El o fi ştiind mai bine.

— Cine să vă dea de capăt!

Am un obicei, care până acum nu m-a dat de ruşine: nu spun şi nu promit nimic înainte de a fi sigur. Dacă ar fi să promit, puţini, tare puţini m-ar crede. Aici îi greu cu promisiunile. După câtă politică neghioabă s-a făcut aici, vorbele mari sună în gol, iar cele de bun simţ dau de bănuit: asta ce tactică o mai fi? (Dar, în ce mă priveşte, poate că e la mijloc şi o dorinţă de a-i stârni pe oameni: să întrebe, să discute, să-şi iasă din amorţeală…)

— Tovarăşul Voichiţă zicea că există un plan.

— Planuri există!

Gravitatea cu care le repet că nu ştiu nimic îi pune pe gânduri pe toţi. Petrecerea se încheie înainte de vreme, într-o tăcere apăsătoare. Îi întreb ce meserii au. Ridică din umeri – ce meserii să aibă, dacă aici nu sunt fabrici, nici măcar ateliere mari?

— Lucrează şi ei cu ziua pe unde-apucă, alţii au plecat în oraşe cu fiabrici.

Aş vrea să-mi iau rămas bun: fac un pas, fac şi ei, se ţin de mine şi îi simt cum ar vrea să-mi smulgă cu forţa o promisiune. Ar fi de-ajuns să le spun că există un proiect… Pentru ei ar fi ceva sigur… Şi poate că, după multe nopţi de chin, în noaptea asta ar dormi liniştiţi.

Femeia care a împărţit carnea şi pâinea vine după ei, rugându-i să-şi ia mâncare pentru mâine dimineaţă. Cine s-o mai ia în seamă? încep să-l înţeleg pe Voichiţă. Dar eu nu pot decât să le urez noapte bună.

O iau la pas şi, după vreo douăzeci de paşi, mă uit în urmă: aşteaptă toţi, aşteaptă să mă-ntorc.

Trei zile îi trebuiră lui Iosif Dindin până când reuşi să compună o scrisoare către preşedintele său de la centru, „Marele Sfinx”. Iată un scurt fragment din această scrisoare: *„Prin mila lui Dumnezeu, prin bunăvoinţa Majestăţii sale şi datorită sfaturilor dumneavoastră, care ne călăuziţi cu paşi siguri spre victorie, secţia din B.A.P.N.Ţ. A înscris multe succese în Cartea de aur a partidului nostru, după cum bine v-aţi exprimat în discursul rostit în ziua de 9 aprilie, anul trecut. Dacă ar fi să afirm că vă bucuraţi de stima noastră, ar fi mai nimic; dacă ar fi să afirm că vă bucuraţi de admiraţia noastră, poate că ar fi ceva; dacă ar fi să afirm că vă bucuraţi de veneraţia noastră, ar fi pe-aproape de adevăr… (Am deschis o listă de subscripţii pentru statuia dumneavoastră. Vă rugăm să stabiliţi dimensiunile statuii şi să ni le comunicaţi…) Noi nu avem alţi îndrumători decât pe Majestatea sa şi pe dumneavoastră. Vă urmărim cu ochi mari. Vă ascultăm cu urechi atente. Fiecare cuvânt rostit de dumneavoastră la Bucureşti este recepţionat aici, în B. Am citit şi ultimul dumneavoastră discurs din ziua de îl mai,* a.c., *discurs pătruns de acea înţelepciune care,*

uneori, pe noi, cei de-aici, ne depăşeşte. Nu tot ce se înţelege la Bucureşti din primul moment se înţelege şi aici; nu tot ce deschide o perspectivă la Bucureşti deschide şi aici; nu tot ce se înalţă la Bucureşti, ca un porumbel, se înalţă şi aici! Aţi spus că sufletul nostru se înalţă de bucurie ca un porumbel acum, când P.N.Ţ. Va merge singur în alegeri. Precis că se-nalţă, domnule preşedinte, şi am luat măsuri în consecinţă, pentru ca membrii noştri să fie lămuriţi. P.N.Ţ. Are tradiţii, are membri care v-au jurat credinţă, are un preşedinte care veghează. Interese superioare cer ca noi să ştim mai puţin decât ştie preşedintele. Există un plan tactic pe care noi nu-l cunoaştem, dar pe care o să-l respectăm până la victorie. Altfel, n-o, în pricepe de ce P.N.Ţ. Merge singur în alegeri, iar P.C.R. Merge cu alţii, în Blocul partidelor democrate. Dacă îmi permiteţi, aş vrea să vă transmit nişte nedumeriri care îşi fac loc aici: cum a fost posibil ca dumneavoastră, care azi-mâine o să intraţi în istorie, să admiteţi un asemenea Bloc?! Comunişti, social-democraţi, frontişti, nomonal populari, fracţiunea liberală, fracţiunea ţărănistă etc. etc. Etc. – *ori credeţi că sunt puţini, domnule preşedinte? Să ştiţi că nu tot ce pare puţin la Bucureşti pare şi aici. Noi, cei din B., ne unim glasul cu glasurile fraţilor noştri din alte secţii ale P.N.Ţ. Şi strigăm: „Să se despartă pământul de ape!” Domnule preşedinte, să strigăm cu toţii acum, cât nu e prea târziu. Numai astfel o să intraţi în istorie. Altfel, nu! Căci nu tot ce intră în istorie la Bucureşti intră şi aici!… Post-scriptum: Comuniştii promit să construiască aici o fabrică de maşini agricole. Ce-ar fi, domnule preşedinte, să promitem şi noi un lăcaş de cultură?*

După vreo săptămână, Dindin primi un plic din hârtie cretată: *„Domnul preşedinte vă transmite acest răspuns intim: Nu iese întotdeauna cum vrea omul. Dar victoria*

noastră va fi cu atât mai… Semna secretarul preşedintelui. *Post-scriptum*: *Promiteţi tuturor – dreptate, egalitate şi frăţietate*”.

Mihai Manole se grăbea spre casă, cu gândul la o baie fierbinte şi la multe ore de somn. Îl dureau ochii de oboseală şi de praf, se uita la fete de optsprezece ani şi le preţuia cam la patruzeci, iar când se ciocnea de trecători avea impresia că ei îi zâmbesc, mulţumiţi de a fi primit un ghiont de la un cetăţean simpatic şi binevoitor când e vorba de ghionti. Pe frunte i se lăţise o pată de ulei de la sprânceana dreaptă până la rădăcina părului; barba îi crescuse, neagră şi deasă, perie; hainele, călcate în urmă cu trei zile chiar de el, păreau scoase dintr-un fund de cufăr – unde n-o duseseră prea strălucit.

Când coti pe strada Viilor, unde locuia, îl trase cineva de mânecă, uşor, complice. Puţin iritat, fără a se opri din mers, întoarse capul. Era Gică, lustragiul, şi, cu toată oboseala, Manole se înseninã. „Să trăieşti, Gică, mult noroc la clienţi, dar pe mine te rog să mă ierţi de data asta, ştii cum sunt?”… Nu apucă să-i spună cum e şi nici nu găsi la repezeală o expresie potrivită pentru starea lui; împins de Gică, smucit, răsucit, se pomeni sub umbrela colorată cândva în galben, albastru şi verde, acum de un negru spălăcit, îmbâcsită de praf, de funingine, putrezită de ploi, de ţi se făcea milă când o vedeai. „Gică dragă, tu mă omori cu zile! Cred că mâine, ori cel mai târziu poimâine o să cer să te schimbe de aici”… De vreo trei luni, Gică se stabilise pe strada Viilor şi de atunci îl pândea pe Manole când ieşea din casă şi când se întorcea. Un bărbat frumos şi deştept şi pe deasupra activist, decretă Gică, n-are voie să umble cu ghetele murdare!

Manole urcă pe scăunelul de sub umbrelă, întinse picioarele în voie şi în mai puţin de un minut adormi. Geanta îi căzu din braţe, se izbi de asfalt, ceva se sparse.

„Ce poate fi? se întrebă Gică. O sticlă de vin, de ţuică – mare pagubă!” îşi văzu de meserie, bucuros că are un client atât de cuminte, care nu-i face observaţii, nu vine cu pretenţii, iar după ce i-a lustruit bocancii nici măcar nu se uită la ei, să vadă dacă nu cumva au mai rămas urme de noroi. După vreun sfert de oră îl zgâlţâi de umăr pe Manole. „În privinţa bocancilor e în ordine, dar v-a căzut geanta şi s-a spart ceva”. „Oglinda, spuse Manole, încercând să deschidă pleoapele, aveam o oglindă de bărbierit, din aceea cu ramă. Încă nu mi s-a întâmplat să am de-a face cu tine şi să ies teafăr – ori una, ori alta – data trecută mi-a căzut umbrela în cap!”

Cu chiu, cu vai, Manole scăpă de lustragiu, acum se temea de stăpânul casei, de Mihoc, fost primpretor pe aici vreo doisprezece ani, un tip bătăios şi beţiv şi afemeiat şi care, de când fusese scos din funcţie, întreba mereu, pe cine se nimerea – ce au de gând comuniştii cu el? („Vor să mă pună la zid? primesc, dar să se scrie la ziar despre asasinarea mea, ca să ştie tot poporul!”) Fostul prim-pretor lipsea de-acasă, poate că, în sfârşit, îşi luase câmpii. („într-o bună zi, prevestea el, când avea chef, veţi afla o veste foarte tristă, prim-pretorul Mihoc etc. Etc – şi-o să vă pară rău…”) Curtea, cât o grădină, cu fântână arteziană şi ronduri de flori şi trei tufe de liliac, era pustie, potopită de soare. Manole o străbătu călcând pe vârfuri, ca să nu fie simţit nici măcar de bunul său prieten, Voichiţă, care, fără-ndoială, i-ar fi pus multe întrebări: cum e pe unde-a fost, ce zic oamenii, creşte porumbul, e vreun semn de ploaie?

Când să descuie uşa, îl izbi un râs de femeie; în stradă, în faţa porţii, ea îşi lua rămas bun de la cineva, care nu-i era nici drag, nici indiferent: „Eşti un muţunache păcătos… doar ţi-am spus de-atâtea ori că n-am talent. Hai, fără mofturi, şi la revedere”. Poarta se deschise şi apăru o zvăpăiată, numai râs şi gălăgie. Îndată ce îl zări pe

Manole, ea se cuminţi, ca o biată fiinţă fără noroc. „Salut voios! îi strigă el. Iar ai uitat să-ţi pui mărgelele!”

Cu înfăţişarea ei smerită, Cristina se apropie şi-i întinse mâna. „Chiar acum ai sosit?” întrebă. „Chiar!”… Observând zăpăceala ei, Manole zâmbi, îngăduitor. „De ce s-o fi simţind vinovată? Doar nu i-am dat niciun motiv”. Ca s-o înveselească, îi ceru să-i spună ce-a mai păţit în lipsa lui. O, ce zile-au fost, ce zile! Dar acele zile nu se deosebeau cu nimic de multe altele din viaţa Cristinei. Ea se scula dimineaţa la şase, la şapte era la atelierul de croitorie, lucra opt ore, iar la trei după-amiază se întorcea acasă. Deosebite erau doar întâmplările, nenumăratele întâmplări hazlii de care avea parte în fiecare zi, încât pentru Manole şi pentru alţi câţiva, mai apropiaţi, ajunsese de pomină.

— Ia s-auzim! o pofti Manole.

— Tu habar n-aveai că sunt o stricăţică! începu Cristina, aşezându-se pe trepte. Dar să vezi. Aseară am citit până pe la unsprezece şi jumătate, când mi-a venit somnul, şi aşa, somnoroasă, am uitat să-ntorc ceasul. Dimineaţa mă scol la şapte fără douăzeci. Repede, repede, repede… (acest „repede, repede” era însoţit de toate gesturile necesare, adică: s-a spălat, s-a îmbrăcat, a trântit uşa…) Ajung la atelier, vine patroana: „Unde-i bluza pe care ţi-am dat-o ieri la prânz?”

— Iar tu uitaseşi bluza acasă! conchise Manole, ştiind că ea se supără de moarte când nu-i dai voie să relateze totul cu lux de amănunte şi, uneori, să-i imite pe cei care-i fac zile amare. Altă dată să nu mai iei de lucru pentru acasă. Ori, faci cum vrei. Eu nu pot să te oblig!

— Mai aveai îndoieli în privinţa asta? îl repezi ea.

— Oarecari. Şi cine ţi-a zis că eşti o stricăţică?

— Cine are limba lungă!

Cristina se ridică de pe trepte, cu gândul să-şi vadă

de ale ei, de mâncare, de cusut, de spălat, însă după câţiva paşi se opri, încercând o explicaţie pe care, din anumite motive, o socotea absolut necesară:

— Ştii cu cine râdeam la poartă? Cu maistrul nostru Cojocaru. De trei zile, de când ai plecat tu, mă tot invită la el. Ce părere ai?

— O părere oarecare, zâmbi Manole.

— Ce faci diseară? mai întrebă ea.

— Ce să fac? şi el ridică din umeri. Dacă nu dorm, citesc, mă duc la plimbare; dacă niciuna, nici alta, mă uit la stele!

— Dacă niciuna, nici alta, îl imită ea, o să vezi curând stele verzi!

Manole descuie uşa, intră şi aruncând geanta pe un scaun se repezi să deschidă fereastra.

Din toată casa fostului prim-pretor – cea mai arătoasă din orăşel, cu cinci camere mari, la stradă, şi alte şapte, un fel de chilii, pentru neamuri şi servitori, în interior – lui îi revenise o chilie de doi metri pe doi, în care abia încăpeau un pat, o măsuţă şi un cuier. Decât nimic, decât să doarmă la sediu, pe mese, ori pe podele, cum dormise patru luni la rând – era bună şi asta. Când îi ardea să se plimbe prin cameră, ori să se-ntindă în voie, se ducea în vizită la Voichiţă, care stăpânea cea mai bună cameră (fostul dormitor al lui Mihoc), de vreo treizeci de metri pătraţi, iar când voia să facă baie, se înscria pe o listă şi îşi aştepta rândul.

Pe un perete al chiliei, deasupra patului, Manole afişase două planşe, una cuprinzând programul de lucru pe săptămâna în curs, iar a doua un program maximal, pe cincisprezece ani, unde înşirase cam tot ce-şi dorea el: „1) în şapte ani trebuie să termin liceul (încă nu se-nscrisese la liceu) şi o facultate tehnică; 2) în trei ani trebuie să mă-nsor şi să am un copil; 3) până în 1950 trebuie să fac rost

de-o casă bună, cu cel puţin două camere, şi să am cinci rânduri de haine, cămăşi, pantofi…” Urmau alte câteva puncte, mai puţin importante, şi semnătura. Vreo două, trei săptămâni, Manole se uitase cu mult respect la cele două planşe, mai ales la cea cu programul maximal. De-aici porneau, în clipe de răgaz, multe gânduri frumoase şi o mare încredere că va fi bine cu el şi cu toţi care luptă, asemenea lui.

Disponibil pentru fapte mari, scotea din cufăr o carte de istorie pentru clasa a IV-a, una de ştiinţe naturale, o trigonometrie, o gramatică (pe toate le găsise la sediu, printre broşuri de propagandă) şi se apuca să înveţe din toate o dată, cu o râvnă de speriat, ca şi când peste cel mult o oră ar fi trebuit să se prezinte la un examen. Curând, prea curând, îl biruia somnul, ori i se făcea foame (şi trebuia să alerge după mâncare), ori îl chemau la sediu într-o chestiune urgentă. După trei săptămâni se uita cu jenă la cele două planşe, după alte trei – nici nu le mai luă în seamă. În ultima vreme, de când cu seceta, petrecea foarte puţin timp acasă, cam o după-amiază şi o noapte pe săptămână, cât să facă o baie şi să-şi spele cămăşile. Întrebat de Voichiţă ce are de gând cu programul maximal, lămurea prompt: „Întâi să facem rost de pâine şi de apă şi să ne-adunăm pe la casele noastre”.

După ce îşi spălă o cămaşă, pe care s-o îmbrace a doua zi, ori chiar în seara acelei zile, dacă era să meargă undeva – Manole se apucă să scoată din geantă oglinda spartă, două cămăşi murdare, săpun, pastă, prosoape, cravate. De câte ori pleca în delegaţie, lua cu el multe mărunţişuri de care acolo ori uita, ori n-avea nevoie: două, trei cravate ieftine, din celofibră, o sticluţă de colonie, pilă de unghii, ochelari de soare, ace de cravată. Când să golească geanta de ultimele din aceste mărunţişuri, îi căzu în mână o fotografie de-a Cristinei, fotografie dezlipită de

pe vreun act, ceva mai mare decât un timbru. „Bună ziua, fată dragă, ce cauţi tu aici, fără să-ntrebi şi fără să-ţi dau voie?” Privi fotografia amuzat, o întoarse pe dos, în nădejdea că va găsi un rând, o dedicaţie, o explicaţie măcar – şi în cele din urmă ridică din umeri: „Dacă tu vrei aşa, dacă tu crezi că-i bine, eu n-o să stau prea mult pe gânduri”.

Era de mirare cum de reuşise Cristina să-i strecoare fotografia în geantă. La plecare, cam împotriva voinţei lui, îl condusese la gară, se tot agăţase de braţul lui, ca o zvăpăiată ce era, iar la un moment dat, în joacă, îi luase geanta şi se învârtise cu ea, de era s-o scape. „Ce să mai discutăm! conchise Manole. Dacă ea şi-a pus în gând!” Lăsă fotografia pe masă, printre mărunţişurile scoase din geantă şi se trânti pe pat. Încă puţin, încă cinci minute, până să-nchidă ochii... După vreo jumătate de ceas trebui să constate, cu părere de rău, că somnul i se risipise. Rămase întins, când treaz, când între somn şi trezie, până pe la şapte seara, când auzi bătăi în uşă. Atunci sări din pat. Când să deschidă, se răzgândi, parcă îl învinse oboseala. Asta nu-i oră de vizite! (Uneori îl sculau în miez de noapte, ori la cinci dimineaţa, şi-n loc să-şi ceară scuze pentru deranj, abia îl certau: „Pe unde umbli, că nu mai poate să dea omul de tine?”) Bătăile din uşă se repetară, cu o anume nervozitate. Manole deschise şi, fiindcă tot nu mai avea nimic de pierdut, îi zâmbi celui de afară:

— Mult noroc şi sănătate!

— Mult noroc! îi ură vizitatorul. Mult noroc şi-un pic de pâine! Ori să nu v-aduc aminte?

Era un tânăr de vreo douăzeci şi trei de ani, slab şi bărbos, cu ochi mari, în care se ghiceau foamea şi spaima. Hainele, cârpite, înnodate, ai miroseau puternic a benzină. Tocmai din pricina mirosului, el se sfii să intre, întrebând dacă n-ar vrea tovarăşul Manole să meargă undeva în parc,

unde-i aer şi răcoare. Manole, bănuind ce i se întâmplase tânărului în lipsa lui şi ce mare necaz îl aduce, se nelinişti brusc. Cu câteva zile înainte de a pleca pe teren, îl sfătuise să-şi prezinte adeziunea de înscriere în partid. Tânărul se jurase de-o mie de ori că el vrea să fie în partid, să fie alături de comunişti, dar e absolut convins că, în ziua în care află, Predoiu o să-l dea afară din atelier. Poate comitetul de plasă, într-un asemenea caz, să-i asigure un loc de muncă? Dacă tovarăşul Manole zice că poate, atunci el nu se mai teme de nimic. Ţine adeziunea în cufăr de trei luni. Chiar mâine dimineaţă o s-o prezinte.

Văzându-l pe tânăr atât de speriat, Manole înţelese că va avea mult de furcă, fie cu Predoiu, fie cu alţii – şi se mustră pentru izbucnirile lui cam prea optimiste, când îi asigura pe oameni că totul e în ordine, de-aici încolo să nu se mai teamă de nimeni şi de nimic. El era activist de cinci luni, după ce înainte fusese, pe rând, ţăran, zilier, hamal, tâmplar, tinichigiu – şi abia dacă se descurca în „Manifestul Partidului Comunist”; la mitinguri nu vorbise niciodată; adesea tuna şi fulgera împotriva reacţiunii, dar se ferea de discuţii cu ţărăniştii, fiindcă el ştia câteva lucruri limpezi, iar ţărăniştii veneau cu întrebări şi tot felul de argumente pe care nu le pricepea.

— Cum te lauzi, Codrescule?

— Când mai bine, când mai prost! spuse tânărul, cu o încercare de zâmbet. Intrând în cameră, se aşează pe marginea patului, cu şapca în mână. Dacă dumneavoastră mă-ntrebaţi cum o duc, eu vă spun: când mai bine, când mai prost. Dar acum, că suntem între noi, să vă-ntreb şi eu: când o să fie bine, bine de tot, să ştiu că mă scol dimineaţa, în casa mea, mă duc la lucru şi nu mi se-ntâmplă nimic rău?

— Ai avut neplăceri?

— Multe, cam prea multe de ieri până azi, de-mi vine

să mă dau de-a dura. Alaltăieri pe la prânz, cum m-aţi sfătuit, i-am dat adeziunea tovarăşului Strihan. „Bine, zice dânsul, când se-ntoarce Manole şi ceilalţi, care te cunosc şi-au dat în scris despre tine, ţinem şedinţa”. „Aşa să fie”, zic eu, şi mă întorc la atelier, unde era o zarvă şi-un prăpăd! „Unde-ai fost?” mă scutură Predoiu. „Pe-aici, pe la magazine, după nişte sandale, că astea m-au lăsat de tot”. „Să dea Dumnezeu să fie vorba de sandale!” Eu nimic, am fost după sandale, n-am găsit azi, o să găsesc mâine. Trece z: lua de ieri, fără alte discuţii. Azi-dimineaţă, Predoiu dă mâna cu mine, mă bate pe umăr – „Ce mai faci, când te-nsori?”

— Pe urmă se tot plânge de-ale lui, că-i greu, are mulţi lucrători şi impozitele-s mari, vine o vreme a dracului pentru patroni şi, din pricina asta, el e obligat să reducă numărul lucrătorilor. Atât zice, ca din scriptură, şi mă lasă pe mine să înţeleg ce trebuie. Stau şi lucrez, stau şi după-amiază, pentru nişte comenzi, iar acum un ceas, când mă duc la dormitor, mai intră dacă poţi! De-aceea vă întreb: când o să fie bine de tot? Mi-o veni şi mie rândul să mă-nsor – pot eu să ţin nevastă? – ori să am un copil?… Apoi, speriat, tânărul se ridică în picioare: /Sunt necăjit, vorbesc multe, v-aţi supărat cumva pe mine? Nu venii să vă trag la răspundere pentru ce m-aţi sfătuit, ăsta era şi gândul meu, dar să-mi spuneţi mie, cum de partidul comunist n-are putere asupra lui Predoiu? E aşa cum zic eu: poate să mă dea afară într-o mie de feluri. Lucrători sunt mulţi, impozitul creşte, el n-are bani, se scapă de mine!

— Trebuia să rămâi în dormitor.

— Unde să rămân, dacă uşa era încuiată, iar după uşă, doi cu vergele de fier?!

— Trebuia să încerci im plan tactic.

— Multe trebuia să fac eu!

— Chiar aşa, i-o întoarse Manole.

— Chiar! izbucni tânărul. O zi bună să fi avut şi eu, nu mi-ar fi necaz. Aş zice: mă doare azi, da' ieri, sau nu ştiu când, mi-a plăcut. O zi, o singură zi, să m-agăţ de ea. Ştiţi cum vreau să fie acea zi? Parcă începui să vă spun: dimineaţa să mă scol în casa mea, să plec la lucru unde-i nevoie de mine şi unde nimeni nu se uită urât, iar la prânz să mă-ntorc: un ceas pentru masă, unul pentru odihnă, apoi de învăţat, de mers pe la petreceri, că nici fără de nu se poate… Vreau mult? Vreau cât îi trebuie unui om cumsecade. Da' până una-alta, spuneţi-mi, când o să avem fabricile noastre?

— Un an, doi, hai să zicem trei.

— Trei, e cam mult.

— Sigur că-i mult, dacă vrei totul în clipa asta. N-ai avut nimic şi vrei totul. Cum şi de unde, nu te priveşte!

— Ce s-aude cu fabrica de-aici?

— Ce fabrică? Nu deţin nicio informaţie.

— Ştiu că există un proiect.

— Ca să vezi ce-ţi umblă ţie prin cap!

— Aşa mi-a ajuns la ureche.

— Altă dată să te informezi de la sursă, de la noi, de la tovarăşii tăi. Cum îţi spunem noi, aşa să crezi!

— De data asta nu vă cred, îndrăzni Codrescu.

— Oare când m-ai crezut? se supără Manole. Dar să vorbim despre altceva: câteva zile poţfv să stai aici. Noaptea, om vedea noi! – unul în pat, celălalt pe jos – poate că facem rost de o saltea.

— Una ca asta, nici gând!

— Dacă nu vrei, eu cum să te ajut?

— Altfel! îi propuse tânărul. Să faceţi dumneavoastră cum ştiţi, dar să nu mă dea afară. Eu nu sunt sluga şi zdreanţa nimănui! Cu jenă se mărturisi: Mi-a tras unul doi pumni, de-am văzut stele verzi. Calfa lui Vintilă… Eu n-am dat. Eu sunt comunist şi n-am voie să dau.

— Uneori, n-ai încotro.

— Între noi fie vorba, dacă mă simţeam în stare, îi mutam fălcile. Însă de când cu seceta, mănânc pâine o dată pe săptămână. Şi mă tem de plămân-i…

„Dacă aş avea de unde, se gândi Manole, şi dacă ar ţine de mine, i-aş da de toate – o casă cu ferestre mari spre soare-răsare şi cu grădiniţă de flori, bani cât să-i ajungă şi o hârtie la mână, în care să arăt că nimeni nu are voie să-l jignească pe tovarăşul Codrescu, ori, Doamne fereşte, să-l scoată din vreun drept al său. Dar aşa cum sunt, Manole de la comitetul de plasă, nemâncat şi nedormit, nu pot să-i dau decât multe asigurări că în curând va fi bine”.

— Vrei o pereche de pantofi? îl întrebă pe Codrescu. Vrei o cămaşă? O cravată? Vrei camera asta? „El nu vrea decât să-l duc la dormitor şi acolo să-i demonstrez că noi, comuniştii, în orice împrejurare suntem mai tari decât domnul Predoiu. E de datoria mea, eu am numai datorii faţă de toţi, oare când o să mă achit de de? Nici în vecii-vecilor – de ce să ne facem iluzii? Vino.

Manole, du-te Manole, rezolvă, Manole, ai greşit, Manole, altă dată să îi mai atent!” Ştia că îl aşteaptă Cristina, i se părea firesc să-l aştepte o fată frumoasă şi tot firesc ar fi fost ca el să se ducă – doar abia a trecut de douăzeci de ani, e încă la vârsta dragostei, dacă nu se duce acum la întâlniri, mai târziu ce folos?

Îşi trase pantalonii, bocancii şi haina. Şi cum îi era foame, bău un pahar de apă. (Reţeta lui Voichiţă: când ţi-e foame, bei apă; când te doare capul de foame, îţi pui o compresă cu apă rece pe frunte…) „Ce-ar fi să meargă şi Voichiţă cu noi? Cu o cuvântare de-a lui scăpăm mai uşor!” Faţă de toţi ceilalţi activişti ai comitetului de plasă, chiar şi faţă de Strihan, Voichiţă avea un patos de om necăjit. Îşi începea cuvântările cu: „Măi tovarăşi, până când să mai suferim?” – şi îndată aducea argumente zdrobitoare

împotriva reacţiunii, iar când se-ntâmpla să nu-i folosească argumentele, el se-ntorcea la suferinţa lui şi-a altora, din care storcea lacrimi. Dar acum, când era mare nevoie de el în înfruntarea cu iscoadele, Voichiţă lipsea; după spusele soţiei, avea să mai lipsească trei zile, fiind trimis prin sate să rezolve problema alimentelor. „Asta-i mai greu, se gândi Manole, problema asta n-o rezolvă nicio mie de Voichiţi, cât de înflăcăraţi ar fi ei. Pentru asta trebuie ploaie. Să se lase cerul jos de tot, deasupra copacilor şi-a caselor, şi-a holdelor – şi să toarne cu găleata, aşa de tare să toarne, de să nu vezi la doi paşi”. În urmă cu mai bine de zece ani, pe când era copil în cămăşuţă largă de in îi plăcea să alerge prin ploaie, cu alţii după el, şi să prindă ploaia în căuşul palmei. Odată era pe câmp, în primăvară, cu alţi doi de seama lui, când se pornise o ploaie deasă, ca o pânză, învăluind oamenii şi copacii, parcă vrând să-i fure; poleită de nişte raze de soare, ploaia părea galbenă ca mierea; apoi, când soarele, temător, îşi trase razele încetul cu încetul, ploaia se-nnegri, de se lăsă peste câmp un miez de noapte, cu spaime şi chemări. Manole era pe-aproape de tovarăşii săi, dar nu-i mai vedea. Ei îl chemau, îi chema şi el – şi tot nu se puteau întâlni.

— Ce ne facem cu seceta asta? îl întrebă pe Codrescu. A, în fost trei zile prin sate, acum a plecat Voichiţă; iarba s-a uscat, pământul s-a uscat, cumpenele de la fântâni nu mai ajung. Toată ziua scârţâie cumpenele şi apa se lasă, tot se lasă, parcă s-ar teme de noi.

Codrescu se gândea la ale lui:

— Parcă ziceaţi că o să mergem la dormitor.

— Ce să căutăm acolo? îl repezi Manole. Nu te vezi şi nu vezi cum arăt eu?! Dacă se pun ăia cu pumnii pe noi? Codrescule, trei zile şi trei nopţi n-am stat o clipă locului, nici cât să răsuflu. Aş zice să vorbim cu Creţoiu.

— Hă! hă! Să mă apere Creţoiu?

— Să te apere, Codrescule. De ce râzi?

— Dacă el m-a trimis la dumneavoastră?! Azi şi mâine trebuie să apere nişte cărăuşi, vreo patruzeci de cărăuşi; abia poimâine ar fi să mă apere pe mine.

— Şi de ce nu vrei să aştepţi?

— Cât să mai aştept? Că mi-a ieşit pe nas!

— Ei, ei! încearcă să te linişteşti!

— Dacă îmi spuneţi ce s-aude cu fabrica.

— O! De m-ar lua dracu'! îşi dori Manole, sperând că astfel o să scape de sâcâială. De ce-o fi trebuind să pătimesc eu pentru toţi? Am douăzeci şi trei de ani, douăzeci şi trei! Şi mi s-a dat sarcină să răspund de soarta ta şi-a altora. Tu vrei să ştii când o să fie bine iar eu trebuie să te lămuresc. Oare ce-ar fi să schimbăm? Să răspunzi tu de soarta mea? Ia spune, Codrescule, când o să fie bine? Izbucnirea, cât de violentă, nu-i folosi la nimic. Celălalt simţise că el ascunde o veste mare şi voia cu orice preţ să i-o smulgă. Pe ce vrei să te juri? îl întrebă pe Codrescu.

— Pe cinstea mea!

— O să construim aici o fabrică de maşini agricole.

— Pot să-mi retrag jurământul? se agită Codrescu. Daţi-mi voie să mi-l retrag. Oamenii trebuie să afle. De ce nu-i adunaţi pe toţi în piaţă? îi adun eu! şi Codrescu se închipui în faţa unei mulţimi imense, orator înflăcărat: „Voi, care aţi suferit!"

— Codrescule!

— Vă rog să mă iertaţi.

De pe strada Viilor cotiră pe Frumoasei şi vreo două sute de metri, cât mai aveau de mers, nu-şi mai spuseră nimic. Ca de puţine ori până acum, Manole se temea de bătaie şi de umilinţă, auzise că, tot aşa, un activist dintr-o altă plasă se dusese la un cămin de ucenici să facă ordine, dar acolo încăpuse pe mâna unor huligani şi, după o bătaie

cumplită, acei huligani îi luaseră hainele. Dormitorul se afla într-o clădire dărăpănată, ascunsă în dosul alteia mai arătoasă, aparţinând negustorului Arpad. Ferestrele erau luminate şi înăuntru se ghicea încăierare. „Înseamnă că au jucat pocher şi o fi pierdut Spirache, lămuri Codrescu. Ăsta, Spirache, de câte ori pierde, se ia la bătaie, până i se-ntorc toţi banii. „Am nimerit al dracului de bine! oftă Manole. Am eu un noroc, de să-i plângi de milă!” în sinea lui era convins că mai uşor s-ar fi înţeles cu patronii, cu Predoiu şi cu Arpad, care nu mai îndrăzneau să se-arate chiar atât de bătăioşi faţă de comunişti, decât cu slugile lor; slugile au pumn greu şi au cuţite; pentru cât primesc simbrie, dau şi fug! Cum n-avea încotro, Manole ciocăni în uşă o dată, de două, de trei ori, din ce în ce mai tare. Zarva dinăuntru încetă brusc. Paşi târşiţi se apropiară de uşă. Cheia se răsuci în broască de două ori. „Aici e Manole, de la comitetul de plasă, şi vă rog să deschideţi!” După câteva minute, în care nu primi niciun răspuns, el izbucni: „Cine v-a minţit că sunteţi de capul vostru?!” Aşa se scurse un sfert de ceas – Manole ameninţând, cei dinăuntru şuşotind, când apropiindu-se, când depărtându-se de uşă. „Vreţi să chem poliţia?”

Când veni vorba de poliţie, uşa se deschise.

— Ce doriţi? întrebă Predoiu.

— Dumneavoastră eraţi aici?

— Aici, ori n-am dreptul? Plătesc în fiecare lună chirie.

— Şi de ce nu mi-aţi deschis de la început?

— Fiindcă sunt în casa mea. Dumneata deschizi oricui bate? Predoiu nu se mişcă din prag. În spatele lui încremeniseră doi băieţandri cu părul zburlit, numai în izmene şi cămăşi. Amândoi aveau ochii roşii de plâns. Eu ştiu pentru ce-aţi venit, continuă Predoiu, sever. Să-i dau voie ăstuia... Degeaba, domnule Manole, nu merge cum

credeţi dumneavoastră! Dacă tot sunt patron şi plătesc impozit, dacă tot mi-aţi pus gând rău, atunci daţi-mi voie să fiu patron până la capăt.

— Domnu' Predoiu, există nişte legi!

— Câte există, le ştiu mai bine decât dumneata.

— Dar băiatul ăsta a semnat un contract pe care trebuie să-l respectaţi, îi aminti Manole. Degeaba vă plângeţi de impozite – eu chiar voiam să scriu un articol la ziar.

— E dreptul dumitale, recunoscu Predoiu. Aveţi ziare şi, mâine, poimâine, cât de curând, o s-aveţi toată puterea în ţară. Dacă aş fi de seama dumitale, ori chiar mai în vârstă cu zece, cincisprezece ani, m-aş da de partea voastră. Dar sunt bătrân, domnule Manole, am şaizeci şi trei de ani, sufăr de inimă şi abia dacă mai trăiesc până să-mi luaţi atelierul. Dacă aşa stau lucrurile, ce gânduri să-mi mai fac? Voi porunciţi în sediul vostru şi vă-nţelegeţi cu cine v-ascultă; eu poruncesc la mine…

— Şi pe ăştia doi, care stau de strajă, de ce i-aţi bătut?

— Cine-mi stă de strajă? se miră Predoiu, întorcându-se. Îi înghionti pe cei doi, după care, bravând, îi explică lui Manole: Sunt trei pe care i-am bătut. Dar nu mai pot să bat ca altă dată, dau şi icnesc. Şaizeci şi trei de ani!

— Domnu' Predoiu, ar trebui să vă purtaţi omeneşte cu lucrătorii.

— Hă! dar cu mine cine se poartă omeneşte? Dumneata, care îmi baţi la uşă, când eu nu te-aştept? Domnul Strihan, care nu vrea să plece de-aici, până nu ne bagă în mormânt pe toţi? înjurând, spumegând, Predoiu vru să-l apuce de-o mână pe Codrescu: De câte ori m-ai furat şi m-ai vândut?

— Eu să fur? se apără Codrescu. Îmi spui mie că am furat?

— Tu, cu ai tăi!

— Care ai mei?

— Cu cine te-a adus aici!

— Pentru vorbe dintr-astea ajungi la tribunal, îl preveni Manole.

— Asta-i lege! admise Predoiu, cu o mândrie de neînţeles. Pentru vorbe, ori pentru altceva, ştiu eu prea bine ce m-aşteaptă! îmi trimiteţi în noaptea asta un control, iar mâine dimineaţă, când ies oamenii la lucru, mă târâţi pe străzi, cu tabla de gât: „Speculant, duşman al poporului!” Dragii mei şi-ai cui v-a făcut, de ce nu-mi veniţi odată în control? Predoiu îşi suflecă mânecile repede, repede, ca şi când ar fi trebuit să se apuce de-o treabă grea, ori să se ia la trântă. Control, acasă la mine! Vă poftesc! Vă aştept! se isteriză el. Şi-o să fac ceva în faţa voastră, îhî! Toţi ţărăniştii ăştia crăcănaţi se tem de voi, azi, mâine, îi daţi gata. Dar eu nu mă tem nici de moarte. Am şaizeci şi trei de ani şi-o credinţă. Eu am o credinţă!

În clipa aceea ţâşniră pe lângă el, cu câte-o bocceluţă în mână, cei doi băieţandri, lucrătorii lui, pe care-i snopise în bătăi; ajunşi la poartă, se opriră doar cât să scuipe şi să-l înjure de mamă pe stăpân; apoi, desculţi, dezbrăcaţi, cu toată averea în bocceluţă, ei o luară la fugă în lungul străzii. Predoiu rămase să se uite la cei doi din faţa lui, când la Manole, când la Codrescu, dar nu cu ură, ci mai degrabă cu o mare nedumerire.

Când ei se traseră la o parte, jenaţi, el îşi privi palmele mari, cu degete noduroase, pătate de ulei. Degetele îi tremurau şi o clipă avu senzaţia că toată vlaga i se scurge prin degete, încet, enervant de încet, picătură cu picătură. Zicea că are şaizeci şi trei de ani, avea şaizeci şi cinci, nu mai ţinea la înfruntări, iar de bătut, reuşea să-i mai bată doar pe cei care îi aşteptau loviturile cu fruntea plecată. Aceştia erau din ce în ce mai puţini.

— Să mergeţi acasă la voi, spuse el, mârâit, şi acolo să porunciţi! Se clătină, şi astfel, clătinându-se, intră în dormitor. Aici mai era cel de-al treilea ucenic bătut, care nu dădea niciun semn că ar vrea să fugă. El aştepta clipa răfuielii, cu o vergea de fier în mână.

— Ia-ţi ce ai, şi Dumnezeu să te bată! spuse Predoiu.

— Aşa să vorbeşti cu slugile! i-o întoarse tânărul.

— Toţi îmi sunteţi slugi! Eu v-am primit în casa mea, eu vă scot, ale mele să fie păcatele!

— Nu ne scoţi de niciunde. Şi să nu te-apropii!

Predoiu îşi duse palma la frunte şi chibzui ceva. Apoi, fulgerător, se repezi s-apuce vergeaua. Trase o dată – în clipa următoare se pomeni izbit de perete; astfel, gemu şi se-ndoi pe o parte, cu amândouă mâinile în dreptul inimii.

— Ţi-am zis să nu te apropii, se justifică tânărul. Aici îi casa noastră. Nu ieşim de aici. Nici din atelier nu ieşim. Dacă nu vrei să-l mai ţii, îl trecem la stat.

Codrescu, parcă străin de înfruntarea celor doi, îşi aduse cufărul de-afară şi din el scoase şi aşternu pe un pat două prosoape, două cămăşi, două perechi de izmene, pastă, săpun.

— Asta mi-e toată averea, îi spuse lui Manole. Atâta am adunat până la douăzeci şi trei de ani. Căzu pe pat. De foame, ori de vreo durere, se adună ca un arici. Celălalt tânăr îi întinse un pahar cu apă stătută…

În acest timp, Manole cerceta încăperea cu un interes de gospodar care ia în primire. Aici fusese, până în urmă cu vreo opt luni, magazia de dulciuri, de lumânări şi de sare a negustorului Arpad. Încă mai mirosea a de toate şi a sudoare. Paturile din scândură de brad, înguste şi adânci, aşezate pe butuci, fără saltea şi cearşafuri, semănau cu nişte sicrie de oameni săraci. „Pentru grajdul ăsta trebuie să ne luptăm! Nimic n-avem, pentru toate trebuie să ne luptăm, iar anii trec. Poate că are dreptate

Voichiţă: „Oameni buni, dragii mei, care mâncaţi prost, dormiţi prost şi visaţi prost – când o să trăim şi noi cu adevărat?”

Codrescu şi celălalt, cel cu vergeaua, uitaseră de primejdie, ori nu mai aveau putere să ţină seama de ea. Ai fi zis că sunt beţi: amândoi se împleticeau prin dormitor, sprijinindu-se când de scaune, când de paturi, ori de pereţi, cerând apă să bea, să se spele, cerând ţigări şi pâine, şi iar apă şi ţigări… Predoiu stătea lipit de perete şi se uita, pe rând, la fiecare, chibzuind asupra căruia dintre ei să se repeadă mai întâi. Singurul de care se temea era Manole. „Du-te acasă! îi porunci Manole. Du-te la slugi şi la nevastă, şi la alea tinerele, ştii matale! înclinându-se în batjocură, Manole arătă cu mâna spre uşă: Poftiţi!” Cei doi, care se sprijineau unul de celălalt, arătară şi ei cu mâna spre uşă. „Poftiţi!” Predoiu înaintă până în mijlocul camerei şi începu să se descheie la pantaloni. Împins, îmbrâncit, huiduit – se pomeni afară, cu pantalonii uzi.

După ce închise uşa în urma lui, Manole se aşeză pe o margine de pat, destins, mulţumit. Ca niciodată, avea sentimentul unui triumf deplin; din vorba lui, din puterea lui se născuse dreptatea pentru el şi pentru băieţii aceştia care, înainte de toate, înainte de pâine şi de apă, voiau să ştie când va fi bine. „Va fi! În seara asta aţi avut o dovadă. Să le spuneţi şi celorlalţi doi, prietenii voştri şi-ai mei, care-au fugit cu bocceluţa sub braţ. Aici e casa lor, să se-ntoarcă aici, de nimeni să nu se teamă!”… Prins de izbândă, el închipui o casă frumoasă, cum era casa procurorului Alexiu, cu multe încăperi, fiecare altfel mobilată, cu jilţuri şi covoare, cu flori şi oglinzi, o casă în care tinerii aceştia, abia întorşi de la lucru, îşi găsesc tihna binemeritată… „Dacă aş avea o mie de case, pe toate vouă vi le-aş da!”

Cei doi îl ascultau între somn şi trezie. Codrescu tot

voia să spună ceva, dar morfolea vorbele, de nu se pricepea nimic. Într-un târziu, se răsuci pe-o parte, cu faţa spre Manole, şi parcă se lăsă în grija lui. Celălalt tânăr spuse: „În noaptea asta, ori mâine noapte o să ne dea foc. Aşa s-a jurat, că toarnă benzină şi ne dă foc. Să ardem ca şobolanii…” „Măi, măi! oftă Manole. Voi prea repede vă speriaţi. Cum o să vă dea foc?…” în clipa următoare, cu toată împotrivirea, îngrijorarea tânărului i se transmise. Parcă era un făcut, el nu putea, nu avea dreptul să se bucure de linişte; zilele şi nopţile lui se scurgeau ca într-o bătălie chinuitoare, cu mult neprevăzut; ştia că va ieşi mereu învingător din orice înfruntare, cu orice preţ, dar se gândea tot mai des la acea zi a victoriei depline, când îi va fi îngăduit să spună: „Acum să ne vedem şi de zilele noastre, câte-au mai rămas!” într-adevăr, se socoti, Predoiu simte cât a pierdut şi cât o să mai piardă de-aici înainte. „Ori ne dă foc, ori trimite nişte bătăuşi…” îl întrebă pe tânăr dacă n-ar vrea să dea o fugă până la poliţie. Nu primi niciun răspuns, semn că acesta, asemeni lui Codrescu, se lăsase în grija lui. „Bine, măi, Feţi-frumoşi, asta se cheamă tovărăşie? Cu ce-oi fi eu mai sătul şi mai odihnit decât voi?”… în primul moment vru să se repeadă la ei, să-i zgâlţâie, iar când s-or trezi de-a binelea, să-i ardă ca pe hoţii de cai. „Dacă voi nu sunteţi slugile lui Predoiu, nici eu nu sunt sluga voastră! Măcar un pic de respect să existe!”

7 – Oraşul cu o mie de blesteme

Dar îşi înfrânse repede pornirea şi-abia se-ngrijoră de cei doi şi de toţi care se culcau flămânzi.

„Dacă aş avea de unde, vouă v-aş da. Ce să fac, sunt sărac, trebuie să mai aşteptaţi un an, doi, poate chiar trei…” îşi aminti de Codrescu: un an, doi

— Ar merge, trei sunt prea mult. „Încă nu le pricepi pe toate, Codrescule. Ştii că o să fie bine, şi-ai vrea să fie

mai repede. Dar cei care s-au zbătut pentru binele nostru atât amar de vreme?” Manole deschise ferestrele, să intre aer; cu un prosop de-al lui Codrescu alungă fluturii care se-nvârteau în jurul lămpii. Apoi se gândi să meargă el la poliţie.

Coborând treptele se opri şi, ca-n atâtea seri, căută semne de ploaie. Şi, deodată, se văzu copil de-o – şchioapă, ciufulit şi îndrăcit, pierdut într-o cămăşuţă de in E zi de vară, plouă cu soare, plouă şi trăsneşte, iar el aleargă pe câmp, aleargă în răsfăţ, vrând să adune toată ploaia în căuşul palmei.

VIII

Avocatul Siminoc îşi scoase haina, cravata şi pantofii şi se întinse, icnind, pe o canapea. Era atât de iritat şi de obosit, încât îi ardea capul, îi ardeau mâinile şi picioarele, parcă luase foc. Mai încercase cândva senzaţia aceasta, că s-a aprins, în urmă cu vreo cincisprezece ani, când aflase, pentru prima dată, că soţia îl înşală cu prietenul său, Dindin. Întâi îi scăpăra ceva, ca un amnar, în cap, cam pe unde bănuia că ar fi creierul mare; încetul cu încetul i s-aprindeau urechile, fruntea, bărbia – şi de-aici, vâlvătaia îi cuprindea tot corpul. Ar fi trebuit să facă un duş rece, însă lui Siminoc nu îi plăcea să facă duş, nici măcar să se spele mai cu nădejde pe mâini şi pe ochi nu-i plăcea. Încă de mic se-mpăcase de minune cu mirosul de transpiraţie, cu praful de pe mâini şi cu ceara din urechi.

— Când te-ai întors? se auzi glasul soţiei, din hol.

— Acum vreo zece minute.

— Cu ce rezultat?

— Cu unul foarte îmbucurător: că trebuie să mă spânzur!

— Ei, ei! Cu tine nu se poate vorbi!

7*

În acea zi, avocatul făcuse o vizită într-un sat din

apropiere, unde avea rude şi cunoscuţi, în speranţa că îi va convinge pe ţărani să se declare împotriva oricărei colaborări cu comuniştii şi, mai ales, cât ţine seceta, să nu le dea comuniştilor nicio posibilitate de aprovizionare cu alimente. Îşi pregătise şi un discurs, din care să reiasă limpede că, în momentul de faţă, soarta naţiunii depinde în primul rând de poziţia milioanelor de ţărani faţă de partidul comunist: „Voi – aveţi pâinea şi cuţitul în mână. Voi să hotărâţi!” în câteva memorii trimise conducerii ţărăniste de la centru, Siminoc ceruse măsuri urgente şi eficace care să-i împiedice pe comuniştii de la oraş să ajungă la sat, fiindcă, după părerea sa, existau două feluri de comunişti, cei de la oraş, extrem de periculoşi, cu care nu poţi să ajungi la înţelegere, decât dacă le dai în cap şi le pui cruce – şi cei de la sat, mai şovăielnici… Deoarece nu primise niciun răspuns la aceste memorii, iar zilele treceau – alegerile băteau la uşă

— Siminoc încercase să acţioneze de unul singur. Cu rudele şi cunoscuţii căzuse uşor de acord: niciun bob de grâu pentru comunişti, nicio felie de slănină… Prin rude şi cunoscuţi şi prin alţi câţiva, cărora le promisese câte un pahar de ţuică, îi adunase pe aproape toţi ţăranii din sat în curtea şcolii, unde i se improvizase o mică tribună, dominată de portretul regelui. Dar nu apucase să urce la tribună, din pricina unor femei guralive şi ţâfnoase, care voiau să ştie de la domnul avocat, înainte de a-l auzi vorbind, dacă dumnealui i-a împroprietărit pe ţărani, ori partidul comunist? După cum singur recunoscuse ceva mai târziu, când alerga gâfâind pe uliţele satului, Siminoc se dovedise lipsit de tşet: „Ce-o fi cu împroprietărirea, vom vedea noi îndată după alegeri… Partidul naţional ţărănesc consideră că ea nu este satisfăcătoare!” Pentru acest răspuns primise palme şi pumni, şi picioare în fund. Îl loveau femeile cu piciorul desculţ în fund şi-apoi se văitau

că le doare piciorul. Bărbaţii nu se clinteau din loc, continuau să râdă, ţinându-se cu mâinile de burtă, femeile aduceau din uliţă balegă uscată şi nisip, rudele şi cunoscuţii, care erau de partea lui, sigur erau de partea lui! – nu îndrăzneau să-i vină în ajutor.

Avocatul se obişnuise să doarmă în fiecare după-amiază.

Adormi repede, răsucit pe partea dreaptă şi cu perna pe cap. Numai aşa dormea bine: pe partea dreaptă şi cu perna pe cap. Din pricina pernei, soţia nu prea voia să doarmă în pat cu el. Zicea că o acoperă şi pe ea cu perna, încât o să se-năbuşe într-o noapte. Aproape în fiecare după-amiază, avocatul visa ce i se întâmplase de dimineaţă la tribunal. Cum în dimineaţa acelei zile fusese la sat, visă că ţine un discurs în faţa a mii, poate a zeci de mii de ţărani, toţi îmbrăcaţi frumos, în costume naţionale înflorate şi cu opinci galbene în picioare. Era la tribună: o tribună impunătoare, dominată nu de portretul regelui, ci de portretul său; vorbea şi – din când în când se întorcea spre portret, să vadă dacă mai e acolo… Dar simţi nişte pişcături pe fluierul picioarelor, apoi mai sus, pe burtă şi pe piept… Parcă îl bătea cineva cu urzici. Începu să se scarpine: cu o mână gesticula, cu cealaltă se scărpina. Până când, de sub manşetele cămăşii ieşiră trei ploşniţe. Atunci îşi scoase haina: era plină de ploşniţe… Ţăranii din primele rânduri îi strigară: „Domnule avocat, lepădaţi repede cămaşa!” Lepădă cămaşa, pantalonii, pantofii şi ciorapii; rămase numai în izmene. „Domnule avocat, fugiţi la râu, fugiţi la râu…” O luă la fugă spre râu. Înainte de-a ajunge, se trezi. Ce înseamnă când visezi ploşniţe? îşi frecă ochii cu dosul palmelor şi văzu că în cameră a pătruns prietenul său, Predoiu. „Tu eşti?!” se miră Siminoc. Prietenul ceru un pahar cu apă rece. Abia după ce se răcori cu trei pahare de apă, izbuti să povestească ce i se

întâmplase lui la dormitor, cu numai câteva minute în urmă. „Poliţia! strigă Siminoc. Trebuie să anunţi poliţia imediat!” Dorind să vină în ajutorul prietenului, se duse la ai paratul de telefon, ridică receptorul şi îl sună pe şeful poliţiei, pe Alion, cu care era prieten de peste douăzeci de ani: „Salve, Ham-ham!” salută el, îndată ce i se răspunse. „Ce vreţi, domnule?” „Vreau să vorbesc urgent cu şeful vostru!” în clipa următoare se-ndoi, ca şi când l-ar fi izbit cineva în cap. Puse receptorul în furcă şi s-apropie de Predoiu:

— Auzi, măi, auzi? zice că Ham-ham a fost arestat!

— Cum să-l aresteze pe şeful poliţiei?! se revoltă Predoiu. Adică, da… El se răsuci în fotoliu, cu faţa spre fereastră, de parcă ar fi aşteptat un semn de la cineva de-afară. Fereastra: era deschisă şi deodată lui i se făcu frică: să nu-i audă cineva vorbind. Se duse la fereastră, se aplecă mult peste pervaz; când se convinse că nu e nimeni, spuse: Pe mine mă doare ici! şi arătă cotul. Am şaizeci şi cinci de ani. Vreau să văd ce-o să-mi facă.

— Dă şi tu un telefon, poate că… îl rugă Siminoc.

— Dacă l-au închis, cum să-mi răspundă?

— Poate că şi-a bătut cineva joc de mine.

— În numele tatălui, şi-al fiului, şi-al cui i-a făcut pe amândoi, mârâi Predoiu, în timp ce se-apropia de telefon. După o scurtă ezitare, formă numărul şi ceru: Cu Ham-ham, dacă mai e pe-acolo! Imediat lăsă receptorul din mână, ca şi când l-ar fi curentat. Şeful ăsta, de i-a venit în loc, ştie să-n jure!

— Vrei să bei ceva? întrebă avocatul.

— Parcă mai am chef?

— Drept să-ţi spun, nici eu!

Vestea atât de cumplită cerea luciditate şi un plan de măsuri bine gândit, care să-i salveze în cazul unor percheziţii la domiciliu. Predoiu nu ţinea armă în casă şi

nici hârtii compromiţătoare. Numai fete ţinea, pe câte-o zi, pe câte-o noapte, din când în când. Aducea fete de la orfelinat, se distra cu de iar după o zi ori după o noapte le trimitea înapoi, cu câte o scrisoare de mulţumire către directorul orfelinatului. Nu uita să facă şi aprecieri asupra felului cum se comportaseră fetele. Dădea note de la unu până la zece. Cam toate primeau nota zece. Cu fostul şef de poliţie, Alion Ham-ham, Predoiu se înţelesese cum te-ai înţelege cu un frate, mai ales că şi Alion lua fete de la orfelinat – el le lua cu chitanţă şi le restituia tot cu chitanţă. Dacă a venit un şef nou, lucrurile se încurcă puţin. Dar cât s-ar încurca, el nu poate să renunţe nici la fete, nici la vin, nici la o înjurătură ca lumea.

— Ia s-auzim, ce părere ai? întrebă Siminoc.

— O să-mi văd de ale mele, ca şi pân-acum.

— Atunci pot să-ţi garantez că în trei luni ajungi la închisoare. Am impresia, îl zgâlţâi avocatul, am impresia că încă nu înţelegi ce am pierdut. Ori, pur şi simplu, eşti un inconştient. Am pierdut poliţia! strigă el. Adică… adică, puterea! Dacă în clipa asta îmi vine şeful de poliţie şi-mi cere să-i deschid, în numele legii, eu n-am încotro. Cu Ham-ham era altceva. Ham-ham venea să-i dau de băut.

— Crezi că ăsta nu bea?

— Dar nu de la mine, nu de la tine!

— Am şaizeci şi cinci de ani, oftă Predoiu.

— O să mai trăieşti încă douăzeci.

— Ehe! ce mi-e scris, în frunte mi-e pus! Cel mult doi, trei. Dar pe ăştia vreau să-i trăiesc aşa cumi se cuvine: chiar de mi-ar lua tot, şi hainele de pe mine, încă îmi mai rămâne cu ce s-o scot la capăt doi, trei ani.

— Şi dacă te prinde cu fetele?

— Întâi, să mă prindă!

— Caută-ţi altele, mă! îl sfătui Siminoc. Altele, mai cu experienţă, care ştiu să tacă din gură şi care să nu ţină de

stat. Or, şi mai înţelept: cum tot ai împlinit şaizeci şi cinci de ani, încearcă să te lecuieşti de de.

— Ehe, boală grea!

— Şi moartei sigură! adăugă Siminoc.

Predoiu încercă să schimbe discuţia:

— Cum a fost pe-acolo? întrebă.

— Parcă-i aşa de greu să-ţi închipui! A fost… Putea să fie şi mai bine, spusei Siminoc, scărpinându-se discret pe piept şi pe spate. E o situaţie care mă îngrijorează din ce în ce mai mult, se mărturisi el. Apoi îşi suflecă manşetele cămăşii: erau pline de praf, dar nici urmă de ploşniţe. Vru să-l întrebe pe Predoiu: „Ce înseamnă când visezi ploşniţe?" îşi dădea seama, însă, că de-aci înainte, de când cu noul şef de poliţie, orice ar visa, tot prost iese. Eu nu mi-am revizuit niciodată concepţiile politice, continuă Siminoc, cu amărăciune în glas. Acum stau pe gânduri: ceva, ceva se mişcă! şi el se bătu cu degetul în tâmplă. Dacă tot era vorba de reforma agrară, dacă nu se mai putea altfel, oare de ce n-am făcut-o noi, ţărăniştii? E o chestiune lipsită de logică: partid ţărănesc, şi să nu faci tu reforma!… Cum intri în sat, cum te-ntreabă… Siminoc evită să spună ce-ntreabă ţăranii, ori să dea alte amănunte. Se mulţumi doar să-i comunice lui Predoiu concluzia la care ajunsese. Dragul meu, din lipsă de prevedere, ori din prostie (tot una!) am pierdut milioane de ţărani.

— Cu ei, ori fără ei…

— Cu ei, ori fără ei! imită Siminoc.

— Vreau să spun, reveni Predoiu, că voi sunteţi nişte păguboşi. Cel puţin în politică, preciză el. Aşa cum o văd eu, politica e pentru cine n-are bani şi vrea să aibă. Voi aveţi. Pe câte sute de milioane te culci, pe câte sute de milioane te scoli? Tu dormi, iar banii cresc peste noapte, aşa cum creşte iarba. Atunci?! se avântă Predoiu. Dimineaţa la tribunal, la prânz acasă, după prânz, în

vâjâială. De ce nu-ţi cauţi o fetişcană?

— Iar cu povestea asta!

— Într-o zi o să-mi dai dreptate!

— N-aş vrea să ajung o asemenea zi, se grăbi, Siminoc. Când mi-a fost de dragoste, am făcut dragoste. Aşa cum se face. De bălăceala voastră, de isteria voastră – greaţă mi-a fost, şi greaţă o să-mi fie.

— Fiecare cu ale lui, zise Predoiu.

— Bine-ar fi! Să răspundă fiecare numai de prostiile lui! Ce bine, ce grozav ar fi! repetă Siminoc. Dar câte prostii de-ale tale duc eu în spate, să nu mă întrebi! E de necrezut! E pur şi simplu revoltător! Acum, când ne bate poliţia la uşă, iar noi suntem obligaţi să-i deschidem, tocmai acum v-a apucat aiureala pe toţi. Dar există o unitate! strigă Siminoc, de care trebuie să ţinem seama! Există un partid al nostru, pe care trebuie să-l ducem în alegeri... Istovit de cât umblase în acea zi şi de cât strigase, avocatul se lăsă într-un fotoliu. Am trimis şase memorii la centru. Nici unj răspuns. Dindin a trimis vreo patru. Niciun răspuns. Oare nu e legitim să mă-ntreb ce face „Sfinxul” nostru? Am auzit! că s-a retras la Bădăcin cu trei durdulii... trei durdulii pe care le plăteşte ca să-l poarte) în braţe – nani, nani, taci cu mama! Iar noi ne zbatem aici, ca nişte idioţi. Chiar de-aş vrea să dau înapoi, oho! e târziu, prea târziu, am în spate douăzeci şi cinci de ani de politică ţărănistă. Şi-atunci judec aşa: fie ce-o fi, merg înainte! Dar tu, care ai militat alături de mine, prietenul meu, camaradul meu, tu ce faci?

— Cu mine e altceva! protestă Predoiu. Altă mâncare de peşte. Eu nu vreau s-ajung deputat. Eu nu mai am timp să mă gândesc la alegeri. Trebuie să mă gândesc la moarte. Şi parcă mi s-arată că o să moi, pe una de treisprezece ani. Îi dau mereu nota zece.

— Te-a trăsnit şi pe tine la bătrâneţe!

— Ehe! făcu Predoiu. De-ai şti tu cum îi când se scurge trăsnetul ăsta prin tine!

Avocatul înţelese că nu mai are niciun rost să continue discuţia. De aproape un an de zile, de când se înfiinţase orfelinatul din B., cu Predoiu nu se mai putea discuta decât despre fete. Îl avea de nepot pe director, se ducea la el, îi cerea sa scoată fetele în curtea, orfelinatului, la vedere, şi alegea: tu vii luni, tu miercuri, tu sâmbătă… Pentru sâmbătă le ţinea pe cele mai frumuşele. „O să-l prindă curând, curând, se gândi avocatul, şi va fi o mare ruşine pentru noi, pentru toţi”… Dar pe el nu îl mai interesează decât plăcerea. Dacă ar vrea să se scape de el, ori să-l excludă din partid, ar fi inutil. Mai degrabă să-l cuminţească, pentru totdeauna. Cu o injecţie.

— Cum stai cu inima?

— Îngrozitor, se plânse Predoiu. După ultimele întâmplări…

— Nici eu nu stau strălucit, anunţă Siminoc, ducând mâna în dreptul inimii, dar o să primesc zilele astea nişte medicamente din străinătate, cu efect sigur. Pot să-ţi dau nişte fiole, cu condiţia să te duci cu de numai la doctorul Călinoiu! Cinstit: nu mi-ar conveni să se afle că primesc medicamente.

— Cuvântul, exclamă Predoiu, şi mormântul!

Atunci veni fata de serviciu să-l anunţe pe procurorul Alexiu. Acesta intră şi îndată se mohorî: nu se aşteptase să-l găsească aici pe Predoiu. În ultima vreme, de când aflase că Predoiu ia fete de la orfelinat, îi era atât de silă de el, încât nici nu voia să-l mai vadă în ochi. „Mi-e teamă că într-o zi o să-l scuip”, se mărturisise procurorul. Predoiu aflase: „Mi-e teamă că într-o zi o să-i dau cu ceva-n cap, cât îi el de procuror!” Nu îşi mai spuneau bună ziua şi evitau să se-ntâlnească sub acelaşi acoperiş. Predoiu, care îşi făcuse vizita şi care ştia că îl aşteaptă acasă o fată de

paisprezece ani, se ridică din fotoliu: „Pentru unul, seara bună, ură el, pentru celălalt – hai sictir!” Ieşi repede, dar nu trânti uşa, având respect pentru uşile altora. Siminoc se scărpină în ceafă:

— Măi Alexandre, sărman de unitatea noastră!

— Cu escrocii n-o să mă unesc niciodată.

— Nici atunci când există interese superioare?

— Cred că nu există decât interese omeneşti.

— Asta-i după capul tău! Ai aflat de Hamham?

— Dacă i-am semnat ordinul de arestare…

— Cu mâna ta? se zbârli avocatul. Când?

— Ieri după-amiază, la ora şase.

— Şi de ce nu mi-ai dat de veste?

— Din motive pe care le ştii: există un secret de stat.

— Dragă Alexandre, avertiză avocatul, chiar de-am rămâne cei mai buni prieteni, asta n-o să ţi-o iert niciodată. Pentru mine, totul e secret, pentru domnul Strihan însă…

— Domnul Strihan ştia înaintea mea.

— De unde să ştie?

— A trimis patru memorii la direcţia generală a poliţiei.

— Aha! se înăspri Siminoc. Pe ăsta o să-l sting ca pe-o lumânare. Suflu o dată şi-l sting!

— Şi ce rezolvi cu asta? vru să ştie Alexiu. Intri la puşcărie pe viaţă, şi nimic mai mult. Puterea lor nu stă într-un om, în doi, într-o sută. Stă în nişte acţiuni precise, definitive; în respectarea fiecărei promisiuni.

— E adevărat că primarul a trecut de partea lor?

— Nu ştiu nimic.

— Ba ştii, pot să mă jur pe crucea mamii! Tu ştii tot ce se pune la cale, dar îţi place să ai secrete faţă de noi. Ca prieten, aş vrea să te-ntreb: şi dacă plăcerea asta o să te coste scump?

— Întotdeauna am plătit cinstit.

— Eh, ce vă pasă vouă! oftă Siminoc. Săriţi de pe-o cracă pe alta! Eu însă trebuie să port steagul, să-mi port jugul. Cu mâinile astea a trebuit să desfund toate privăţile ţărăniste. În loc să vă-mput pe voi, m-am împuţit pe mine. Câţi bani am luat eu din fondurile şcolii de Arte şi meserii? Cât să-mi cumpăr o bicicletă. Dindin a luat două sute de mii. Arpad o sută cincizeci. Predoiu, şaptezeci şi cinci de mii. Şi, în loc de şcoală, am construit un hangar. Cu toate astea, eu n-am dreptul să dau pe faţă ce-a fost şi cum a fost. Eu port steagul. Interese superioare! Siminoc îşi aprinse o ţigară şi întrebă: Ai ceva să-mi spui? Mai aparte?

— Mă gândeam doar să te previn că nu mai merge aşa…

— Ce-ar fi să-ţi vezi de ale tale? şi Siminoc scuipă la picioarele procurorului. Mai mult decât orice, îl înfuriau lecţiile de cuminţenie pe care mulţi se grăbeau să i le dea. Dragă Alexandre, ştiu că umbli prin oraş, ca să potoleşti spiritele. Du-te la cine te-o primi. De mine să nu te-ngrijeşti. Eu chiar dacă mă angajez, în clipa asta, în faţa partidului comunist, să fiu cel mai liniştit om din lume, până la urmă tot la închisoare nimeresc. Steagul, steagul! făcu Siminoc. Şi privăţile voastre. Nu-mi rămâne decât să mor cu mâna pe armă. Ar fi ultima şansă ca să se mai vorbească şi despre mine, cândva. Poate că o s-avem şi noi eroii noştri.

Procurorul îşi duse mâna la nas: „Pentru ca să fii erou, gândi el, ar trebui să te speli ceva mai des…” Intrase în camera aceasta de sute de ori. Şi vară, şi iarnă, aici mirosea a transpiraţie. Pătrunsese mirosul în mobile, în pereţi, în perdele, nu mai ieşea, nu se-nmuia. De sute de ori intrase aici şi de sute de ori se jurase că nu mai intră a doua oară. Jurămintele se adunau mereu, el le simţea povara, dar îşi spunea că n-are încotro; undeva trebuia să se ducă, dacă nu la Siminoc, atunci la Gherasim, dacă nici

la el… Aşa se învăţase din ziua în care sosise aici, în B. Aşa făceau toţi, se duceau unul la celălalt, în vizită, discutau despre aceleaşi lucruri, ani la rând, jucau aceleaşi jocuri de societate, trăiau cu aceleaşi femei. Atât de mult se asemănau toţi în gânduri şi preocupări, încât cu greu îi deosebeai – pe Siminoc de Dindin, pe Arpad de Predoiu. „N-ar fi păcat de noi, se gândea procurorul, nici dacă ne-ar pune să tragem la jug, măcar am face o treabă cinstită…” Şi-i închipui pe otrăviţii de pe-aici, pe toţi, cu neveste şi copii, trăgând la jug: arau strada Principală. Se zări şi pe el, într-un rând cu Gherasim şi cu un funcţionar de la preţură. „Nu-i păcat, nu, nu!” Procurorul se apropie de uşă: aici îşi făcuse vizita. Încă o oră putea să mai întârzie pe la Gherasim. Pe urmă nu-i mai rămânea decât să se-ndrepte spre casă. Se-ntrebă cine-o fi acum în vizită la el acasă?

Îi întinse mâna lui Siminoc.

Acesta nu încercă să-l reţină.

IX

Azi-dimineaţă trebuia să ţinem o şedinţă.

În fiecare dimineaţă ţinem câte o şedinţă, aici, la sediu, ori prin sate, pe unde ne aflăm. De vreo două săptămâni încoace, ordinea de zi i-aceeaşi: cum să luptăm împotriva foametei? (Formularea îi aparţine lui Voichiţă.) Cine are grâu şi slănină încearcă să vânda la negru, cine n-are nici de unele se roagă de noi să-i dăm. Şi foametea, pe-aici, e abia la început. În curând o să ne vină flămânzi de prin alte părţi, de prin Moldova, de unde au plecat cu miile şi zecile de mii, şi-atunci tot ce-avem şi nu avem o să-mpărţim cu ei. Azi-dimineaţă trebuia să discutăm şi despre cei care-or să vină. Voichiţă chiar pregătise un referat – câţi ne vin şi cam prin ce sate i-am putea trimite – însă din motive cu totul neprevăzute, şi-ntr-un fel de necrezut, discuţia noastră n-a mai avut loc.

Eram adunaţi toţi în jurul mesei de consiliu, când clanţa de la uşă a început să se mişte uşor de tot, în sus, în jos, în sus, în jos. „Care te joci, acolo?” a strigat Voichiţă. După câteva clipe, uşa s-a deschis larg, parcă izbită, şi-am văzut în prag ceva care semăna cu o femeie. Când s-a prăbuşit peste prag, cu mâinile întinse, şi ne-am repezit toţi să-i venim în ajutor, am băgat de seamă că abiaabia mai răsuflă. Pe obraji şi pe frunte avea pete de sânge, mâinile, dezgolite până la umeri, erau numai vânătăi şi crestături de cuţit... „Moare! s-a speriat Voichiţă. Nu vedeţi că moare? Apă! Doctor!”... Era o fetiţă de cel mult treisprezece ani (nici ea şi nici alţii pe care i-am întrebat n-au ştiut să ne spună exact ce vârstă are) – frumuşică, în felul ei, dar cu ochi de sălbăticiune la pândă. O dată m-am uitat în ochii ei şi mi-a fost de-ajuns. După vreo jumătate de oră, când şi-a mai venit în fire, i-am zis să iasă puţin la aer şi la soare. Ce-o fi-nţeles, nu ştiu, fiindcă s-a tras doi paşi înapoi, de parcă aş fi vrut s-o plesnesc. „Draga mea, n-ai niciun motiv să te sperii!” Asta i-o fi sunat ca o înjurătură, altfel, de ce s-a ascuns după dulap? De acolo, de după dulap, ne-a strigat să mergem la orfelinat, repede-repede, că Tanţi şi-a tăiat mâna.

— Cine-i Tanţi asta?

— A lui domnu’ Predoiu.

— Predoiu n-are fete.

— Aia de trăieşte domnu’ Predoiu cu ea!

— Ieşi de după dulap şi hai să vorbim.

— Nu ies, nu, nu! Plângea şi se bătea cu capul de dulap. Cinstea mea. Doamne! Cinstea mea!...

Doctorul şi o soră de la spital au rămas de gardă lângă ea. Manole s-a dus să anunţe poliţia. Eu şi Voichiţă ne-am grăbit să vedem ce se-ntâmplă cu Tanţi de la orfelinat. (Cum nu pot să le ştiu pe toate, n-o ştiam nici pe asta, că în B. Există un orfelinat, de la care se

aprovizionează cu fete negustorii şi avocaţii.) Voichiţă mă zorea: „Moare Tanţi! O să moară şi-a noastră, de la sediu! Vai, cât sânge rece aveţi! Ori v-aţi născut aşa, ori n-aţi văzut câtă suferinţă-i pe la noi…” (Băiatul ăsta, pentru care am şi dragoste şi stimă, şi tot ce vreţi, una ştie şi o ţine: suferinţa, suferinţa! Visul lui este să dea un decret: „De azi încolo va înceta orice suferinţă în ţara românească. Tineri şi bătrâni, deopotrivă, au dreptul să trăiască ani mulţi şi fericiţi. O mie de ani. În afară, fireşte, de tovarăşul Strihan, care mai are multe de-nvăţat…”)

De voie, de nevoie, mărşăluiesc alături de Voi Chiţă, pe străzi pustii şi pline de praf. Îţi vine să crezi că porţile şi casele şi copacii sunt numai din praf. Ici, colo, câte-o femeie aleargă de la o poartă la alta, strigă ceva şi dispare. Nu-mi place să alerg dimineaţa pe străzile din B. De-acasă până la sediu, şi-atât. Îmi pare că dimineaţa praful e mai gros şi mai lipicios, soarele dogoreşte mai năprasnic, iar oamenii sunt mai flămânzi. Sigur că-i doar o părere.

— Tanţi o fi tânără, mi-e groază să mă gândesc.

— De ce ţi-e groază, Voichiţă?

— Ştiţi dumneavoastră de ce!

În mai puţin de-un sfert de oră am ajuns la orfelinat, care-i undeva, pe-aproape de târgul de vite, într-o casă veche, acoperită pe jumătate cu şindrilă, pe jumătate cu paie; jur-împrejur, un gard de scânduri, înalt de doi metri, cu trei rânduri de sârmă ghimpată deasupra; ici, colo, pe gard: „Nu vă apropiaţi, epidemie!” Spre norocul nostru am prins momentul când o femeie în vârstă, cu un coş de rufe în braţe, ieşea pe poartă. Cineva, dinăuntru, s-a repezit să-ncale. I-am dat una peste mână şi-am pătruns, cu Voichiţă după mine. Um bătrânel soios, cu jiletcă şi pălărie tare, s-a repezit să m-apuce de gât. Proaste obiceiuri pe-aici! Pe urmă, când i-am spus de unde suntem, bătrânelul s-a dus repede să-şi anunţe şefii. Curtea era pustie, casa părea

pustie. Ce s-o fi petrecând aici? Uşa unei bucătării, sau magazii, s-a deschis şi ne-am pomenit faţă-o faţă cu un bărbat mohorât, de vreo patruzeci de ani, scump la vorbă şi rău de ochi. Avea ceva în buzunar. Dar mă pricep şi eu să duc mâna la buzunar, şi să-i conving pe toţi din jur că am ceva acolo, ceva cu multe focuri… (Aveam o cutie de chibrituri.) Când a simţit că nu-i de joacă, a vrut să ştie:

— Cine sunteţi?

— De la comitetul de plasă.

— Noi ţinem de primărie.

— Domnul meu, dacă nu scoţi mâna din buzunar…

Când şi-a scos mâna şi l-am văzut cam speriat, i-am cerut să se legitimeze. Ce nevoie aveam de legitimaţia lui? Cât ai clipi, a scos cuţitul; cât ai clipi, i-am prins mâna. Am mână de drac, învăţată cu fierul încins şi cu sloiuri de gheaţă.

— Vă rog să mă iertaţi.

Aşa mi-a zis: „Vă rog să mă iertaţi”. Ca şi când m-ar fi călcat pe picior, din greşeală. Cu un pumn în bărbie l-am întors de două ori peste cap. Cred că dacă nu intervenea Voichiţă, mărinimosul: „Ce faceţi, o să vă bage la-nchisoare!” îl dădeam la-ngropat. Însă, pe urmă, mi-a plăcut de Voichiţă: politicos, i-a cerut individului să ducă mâinile la spate. I-a legat mâinile cu cureaua de la pantaloni. („Măi Voichiţă, o să-ţi cadă pantalonii, de ce nu l-ai legat cu cureaua lui?” „Uite că nu-mi trecu prin cap!”) În loc să-şi caute un capăt de sfoară, ori să ia cureaua celuilalt, îşi ţinea pantalonii cu mâna. De la individ n-a fost chip să obţinem vreo explicaţie; de două ori mi-a promis că o să pună el mâna pe mine: „Şi din mormânt te scot, ca să te mai omor o dată!”

Uşa magaziei, sau bucătăriei, de unde ieşise individul, s-a deschis puţin şi prin deschizătură am zărit mutra lui Predoiu. „Dragile mele, a spus el, înainte de-a

ieşi, dacă o să mai aveţi nevoie de mine, puteţi să mă chemaţi la orice oră…” Deodată, deschizând larg uşa, a făcut pe miratul: „Dar ce senntâmplă aici?! Ia uite cine ne vizitează!” (Pentru orice eventualitate am dus din nou mâna în buzunar. Predoiu îşi ţinea fruntea sus. Pe frunte îi apăruseră broboane mari de sudoare, iar bărbia îi tremura. Vrând să mă silească să scot mâna din buzunar, mi-a întins mâna. I-am întins şi eu stânga. Eu n-am pistol; s-ar putea ca el să aibă.)

— Domnule Strihan, aţi trecut la poliţie!

— Încă nu.

— Atunci, cu ce drept? (În numele legii şi-a mai nu ştiu ce, s-a repezit să-l dezlege pe individ. Voichiţă, la post, m-a scutit de o intervenţie neplăcută…) Domnule, domnilor! şi Predoiu a ridicat mâinile spre cer. Dar există o lege şi-o dreptate! Acest orfelinat… acest lăcaş de orfani se află în grija noastră… a consiliului… În clipa aceea au intrat pe poartă Manole şi doi poliţişti. Predoiu şi-a înghiţit ultimele cuvinte şi s-a tras doi paşi înapoi. Cu un efort de demnitate a mai spus: Mă voi duce până la majestatea sa.

Tanţi zăcea în magazia de alimente.

După două nopţi petrecute cu Predoiu, încercase să-şi taie venele cu un cuţit de bucătărie; fusese obligată să meargă la Predoiu; toate fetele din orfelinat, care au trecut de treisprezece ani, sunt obligate să meargă la câte un domn…

În timp ce noi vorbeam cu Tanţi (care mai mult scâncea decât vorbea), Voichiţă s-a dus să vadă dormitoarele. După vreo cinci minute s-a întors tremurând. Astfel, ne-a luat de mână, pe mine şi pe Manole, ca pe doi copii şi ne-a tras spre treptele casei. „Sunt aici, sunt toate aici!” Dinăuntru nu răzbătea mici o şoaptă, nimic – şi mi s-a părut de mirare că după atâta zarvă, cu bătăi şi arestări, nicio fată, din patruzeci, câte erau acolo, n-a îndrăznit să

iasă, ori măcar să pândească de la ferestre. Vrând să mă protejeze (în cazul unui atac prin surprindere), Manole mi-a făcut semn să rămân la urmă. Cu neliniște, el a deschis ușa, puțin câte puțin. Din prag s-a uitat în sus, în jos, apoi s-a dat la o parte, ca să-mi facă loc. Într-o cameră obișnuită, în care ar putea să stea doi oameni, și pe lângă ei, la nevoie, un copil, erau înghesuite douăzeci de paturi, unul peste altul, pe trei rânduri, până în tavan; dintr-o ochire erai gata să juri că sunt niște lăzi cu cartofi, stivuite în grabă. În fiecare ladă zăcea câte o fată – directorul le pedepsise să stea o zi și-o noapte în pat, fără să se miște, cu pătura trasă peste ochi… Când am intrat, niciuna nu s-a răsucit să vadă cine e. Când le-am strigat să se dea jos, niciuna nu s-a mișcat. Nu-mi cunoșteau vocea, de ascultau numai de director. Cu chiu, cu vai (și cu un scurt discurs al lui Voichiță), le-am convins să ne-asculte. Multe n-au putut să coboare, de foame și de boală. Câte-au coborât erau frumușele și supuse. Pe două le-am rugat să pregătească ceva de mâncare, pe alte două să aducă apă de băut și de spălat. Se mișcau încet, de parcă le-aș fi trimis la moarte.

— Manole, tu o să rămâi aici, măcar o zi…

— Orice, asta nu!

— E o sarcină de partid.

— Prefer o sancțiune…

— Rămân eu, s-a oferit Voichiță, dar nu mai mult de-o zi.

Avocatul Pralea își invită prietenii la un Vivaldi. În program, „Cele patru anotimpuri”. Dintre avocații din B., Pralea era singurul căruia îi plăcea muzica simfonică, dar în ultima vreme nu mai avea răbdare să stea singur, ceasuri la rând, lângă picup, din care pricină se gândise că n-ar fi rău să-i invite și pe ceilalți, măcar de tovărășie. Soția avocatului, cu douăzeci de ani mai tânără decât el, se ocupa de partea organizatorică a acestor auziții muzicale:

cu două ceasuri înainte de a-i sosi invitaţii, pregătea mişte sandvişuri cu şuncă şi caşcaval, trimitea femeia de serviciu după prăjituri la cofetăria lui Benedict, turna ţuica în păhărele… Tot ea scria şi expedia invitaţiile. („Astă-seară, un Brahms. Veniţi cu soţia”. „Astă-seară, un Mozart. Audiţie pentru bărbaţi. Un Vivaldi…”)

Dar vai de aceste auziţii după câteva păhărele de ţuică! Vina era a soţiei avocatului. Ea îl întrebase pe Siminoc dacă ascultase cu atenţie „Bolero”-ul lui Ravel. Acesta ridicase din umeri: Nu-mi amintesc! Ea izbucnise în râs: „Bolero”-ul nu se uită, ori nu ştiţi despre ce e vorba?” Cu jenă, cu ochii plecaţi, cu toate cele cuvenite îi lămurise avocatului că „această bucată de Ravel imită, ştiţi dumneavoastră ce… adică, nu chiar imită… dar melodia, ritmul”… Lui Siminoc, obişnuit să spună lucrurilor pe nume, îi trebui deştul timp ca să priceapă că ea se referă la actul sexual. Când pricepu, o ţinu orbeşte: „Ravel! Să vină Ravel! Altfel plec de-aici!”

Niciunul dintre invitaţii la această audiţie nu auzise de Vivaldi. Silvian, dispus oricând să ia asupra sa şi incultura celorlalţi, îşi duse mâna în dreptul inimii: „Domnule Pralea, stimată doamnă, Vivaldi ne-a scăpat. Cu Mozart, cu Beethoven, cu Strauss e altceva…” Toţi se temeau că le va fi dat să asculte ceva din cale-afară de plicticos. „Cât durează?” se interesă Siminoc. „Ce orchestră, ce dirijor?” se interesă Dindin. „Vioi, vioi?” se interesă Silvian. Doamna Pralea îi pofti să ia câte un sandviş, domnul ciocni cu ei un păhărel de ţuică, femeia de serviciu îi întrebă dacă vor apă rece. Tolăniţi în fotolii, cu câte o farfurioară pe genunchi, ori pe braţul fotoliului, avocaţii şi negustorii ascultau într-o tăcere duşmănoasă. Din politeţe, Dindin făcu unele aprecieri. Zise că acest Vivaldi are ceva din Mozart, cel de săptămâna trecută. Avocatul Pralea îl rugă să tacă din gură, doar nimeni nu-i

cere mai mult decât să asculte. Aprecieri de acest fel să facă specialiştii.

Dindin trase un gât de ţuică şi ridică din umeri: „Aşa mi s-a părut mie. Poţi să mă acuzi de incultură, dacă aşa mi s-a părut?!”… Atmosfera se destinse, toţi îşi scoaseră hainele, cravatele, Siminoc îşi scoase chiar şi pantofii, rugându-l pe Pralea să-i dea nişte papuci de casă. După vreun sfert de oră, Dindin întrebă: „Ce e cârâiala asta, ce vrea să însemne?” Se referea la „Cele patru anotimpuri”. Doamna Pralea rămase lângă picup. Bărbaţii trecură în biroul avocatului, pentru a lua în dezbatere o chestiune politică de cea mai mare importanţă. „Iar cu politica? se mâhni doamna Pralea. Eu inu ştiu unde o s-ajungeţi!”… Soţul o mângâie pe frunte: „Încă trei, patru luni, până la alegeri”… Toţi jurau că după alegeri, şi mai ales dacă vor învinge în alegeri, se vor lăsa de politica asta măruntă, de hărţuiala politică. Merită să faci politică doar dacă eşti deputat… Dindin se aşează la birou, îşi potrivi dinainte câteva foi de hârtie, un dosar, un creion roşu, unul negru, şi întrebă: „Siminoc, ia să vedem ce se petrece în sectorul tău?” Avocatul scoase din buzunarul pantalonilor o hârtie şi începu să înşire câte accidente de muncă au avut loc în ultimele două săptămâni pe şantierele de reconstrucţie a ţării: unsprezece morţi, douăzeci şi unu de grav răniţi, opt cu şanse de-a rămâne întregi, trei ciungi, patru orbi, doi ologi… Dindin aprecie că serviciul de informaţii al lui Siminoc funcţionează destul de bine. Urmă la rând Silvian. El anunţă unsprezece cazuri de încălcare a legalităţii numai în plasa B., trei spargeri, în care se zice că ar fi implicat şi un membru al partidului comunist… Dindin îl opri, cu o iritare de profesor tipicar: „Aici nu merge cu „se zice”, „se pare”, „se crede”, că ne ducem de râpă!” Silvian promise, respectuos, că până a doua zi, dimineaţa, va aduce informaţii exacte. Avocatul Pralea avea de raportat

cu privire la viaţa particulară a activiştilor comunişti din B. El dădea ca sigure două relaţii extraconjugale: Strihan şi soţia lui Voichiţă – responsabila centrului de difuzare – şi Voichiţă... Era de părere că ar merita atenţie şi relaţia Manole-Cristina, cei doi făcând menaj comun înainte de a trece pe la ofiţerul stării civile (de cununie religioasă, nici gând!). „V-aş putea servi şi o chestie nostimă de tot, spuse avocatul, dar sunt de părere că asta nu trebuie să figureze în Buletin: Alexiu şi Roxana Coman se văd cam o dată pe săptămână, afară, pe câmp, prin păpuşoi... Mormânt!” ceru avocatul. Rând pe rând raportară şi ceilalţi invitaţi, care ce aflase, încât Dindin anunţă, la sfârşit, patruzeci şi una de nedreptăţi, unele din plasa B., altele de pe tot cuprinsul ţării, care aveau să figureze în „Buletinul nedreptăţilor” din săptămâna aceea. Ideea unui asemenea „Buletin” o avusese Dindin. Într-o lună de zile, tirajul crescusfe de la cinci mii de exemplare la douăzeci şi cinci de mii, „Buletinul” fiind cerut de mai toate secţiile P.N.Ţ. Din ţară. Câteva exemplare din fiecare număr erau expediate bibliotecii Academiei, cu precizarea: „Vă trimitem alăturat aceste modeste pagini din lupta noastră zbuciumată şi măreaţă!”... Toţi erau entuziasmaţi de câte nedreptăţi descoperiseră în săptămâna aceea. Siminoc spuse că după atâta trudă ar merita încă un păhărel de ţuică şi un „Bolero”. Dindin îşi suflecă mânecile cămăşii până la umăr: „Gând la gând cu bucurie!” strigă el. Se întoarseră în salon, îşi ocupară locurile în fotolii, apoi împreunându-şi palmele o rugară pe doamna Pralea „să-l pună pe Ravel”. Cu privirile aţintite asupra doamnei începură să se mişte lent, obsedant, după cum le-o cerea „Bolero”-ul.

X

De aproape trei săptămâni, gara din B. Se transformase într-un fel de azil pentru sute de oameni

sărmani, bărbaţi şi femei şi copii, chinuiţi de foame, de soare, de multele nopţi nedormite şi de boli de tot felul, care treceau de la unul la altul, până când se hotărau asupra unuia mai nemâncat, mai obosit şi nedormit decât toţi, şi pe acela îl trăgeau la groapă. Dormeau toţi de-a valma, unul lângă altul, unul peste altul, cum se nimerea, cum cădeau din picioare, dormeau în cele trei săli ije aşteptare – trei chilii puturoase, cu grilaj la ferestre – dormeau pe-afară, pe lângă cişmea, pe lângă W.C., ori în faţa bufetului în care de vreo lună nu se mai servea altceva decât apă de băut, apă călduţă, douăzeci şi cinci de lei paharul. Pe la cinci sau şase dimineaţa, femeile încercau să se trezească: întindeau mâna într-o parte, să-şi caute copiii, şi dădeau peste un străin căzut acolo, după ce adormiseră de întindeau mâna în cealaltă parte şi mâna se lovea de picioarele, de

Capul, de spatele cuiva, elre îndată cerea apa, cerei pâine, un muc de ţigară… Atunci, femeile închideau ochii, îşi frecau ochii cu dosul palmelor şi se porneau să cheme: „Ilie, Mihai, Vasilică, unde eşti, Ioane?” Chemau toate odată, din ce în ce mai tare, mai fără speranţă, până ce chemarea lor se abătea într-un plâns de îngropăciune. Ilie, Mihai, Vasilică, Ion se răsuceau pe unde erau, prin cuibare din cârpe şi paie. „Mamă, pâine, mamă, apă, mamă, ochii, mamă, ochii…” Copiii nu mai puteau să deschidă ochii de foame, de soare, de frică. Femeile alergau la cişmea, unde apa curgea greu, horcăit, parcă stoarsă din piatră seacă. Zeci de femei aşteptau la rând cu căni de apă, cu sticle, ori cu castroane şi farfurii. Deodată, li se părea că seacă fântâna şi se repezeau toate, murmurând ajutor, rostind înfricoşate numele bărbaţilor şi al copiilor. Sticlele se spărgeau, castroanele de tablă, încinse de soare, se rostogoleau pe lângă fântână şi se umpleau de praf. Copiii, îndoiţi, cu palmele la ochi, cereau apă – „Mamă, apă!”

Trenurile ajungeau greu pân-aici, trenuri de marfă, cu zeci de vagoane mirosind a fin, a balegă, a sudoare. Trenurile purtau cu de dintr-un capăt de ţară în celălalt, mii şi zeci de mii de flămânzi cu traistele petrecute pe după gât, traiste goale, rupte, năclăite de praf. „Prin partea asta mai e ceva de mâncare? Urzici mai sunt? Iarba s-a uscat? Apă, daţi-ne apă!” Unii coborau în gară la B. Să bea apă, ori să-ntrebe de ierburi. Cei care aşteptaseră până atunci în gară se grăbeau să le ia locul pe acoperiş, pe tampoane, în cabinele frânarilor... În ziua de şapte iulie 1946, prin gara B. Nu trecu niciun tren. Vreo trei sute de bărbaţi, femei şi copii, lungiţi printre linii, pe lângă cişmea, cu traistele goale pe cap, visau un tren lung, lung de tot, cu canapele de pluş, care să-i ia pe toţi şi să-i ducă undeva, unde sunt lanuri întinse de grâu, şi mere, şi prune, şi apă rece de s-abureşte paharul. Abia pe la zece seara, ţignalul gării bătu de trei ori scurt. Toţi, cu mic, cu mare, îşi adunară de pe jos bulendrele şi le scuturară de praf. După vreun sfert de oră, prin faţa lor trecu, zguduind pământul, un expres cu patru vagoane de lux, cu ferestre mari, luminate, şi perdeluţe la ferestre. „Carne! strigă un flăcău. Miroase a carne, mă!” El se uită întrebător la oameni, aşteptând un semn din partea lor; nimeni nu ştiu ce să-i spună; atunci flăcăul se răsuci, îşi smulse şapca de pe cap şi cu ea în mână alergă în lungul liniei ferate; dar ultimul vagon, cu felinar roşu, se pierdu repede la o cotitură... „Au fript carne!” şopti o femeie. „Au fript carne!” şopti alta, închinându-se. „Au fript carne... Doamne, nu ne lăsa! Au fript carne! se tângui un copil. Mamă, carne, mamă, carne...” „Tăceţi dracului! se răsti un bărbat. Vreţi să ne dăm suflarea aici?” Mirosul de carne pătrundea în oameni ca un venin. Câţiva, simţind arsuri, se apucară cu mâinile de burtă: „Apă, tu, aduceţi apă!” O femeie cu copil în braţe îşi făcu loc înspre cişmea. „Taci cu mama, taci cu mama,

bătu-i-ar Dumnezeu cu carnea lor!” Ea apăsă mânerul de fier, trase de el cu furie, apoi se lăsă în genunchi, istovită: „Apă, Doamne, nu mai avem apă!…” Atunci, o neliniște aspră îi cuprinse pe toți. Bărbații se adunară în jurul cișmelei. Rând pe rând încercară pompa, iar unul mai priceput se apucă să o desfacă. Abia când o desfăcu de tot, el își dădu seama că nu pompa-i de vină, ci apa – nu mai e apă, nu mai e – și omul izbucni în plâns. Fântânile din apropierea gării, fântâni adânci, de câmpie, secaseră de mult. Nu le mai rămânea oamenilor decât să colinde orașul după apă, să intre în curți pe furiș, să se bată pentru apă. Doi dintre ei se hotărâră să plece, cu multe sticle rânduite într-un coș de nuiele, dar tocmai atunci se stârni zarvă. Un băiețandru desculț, cu picioare noduroase de slugă și fața aspră, crestată în două locuri de cuțit, strecură o veste de necrezut: în noaptea asta se dă făină de grâu și de mălai… Unde sună trâmbița, acolo se dă… Prins și-nghesuit de oameni, flăcăul se jură că nu știe mai mult, însă ce știe e sigur. Câțiva, care zăceau de vreo săptămână în gară la B., își aduseră aminte că în urmă cu patru nopți, undeva, pe aproape de spital, într-o curte dosnică, se-mpărțise făină. Tot așa sunase trâmbița și oamenii se luaseră după ea, dar prea puțini nimeriseră looul. „De data asta o să nimerim”, spuse careva, și toți se legară să alerge pe viață și pe moarte.

Femeile care aveau copii în brațe rămaseră lângă cișmea, cu copiii; celelalte, cu traistele de gât, o porniră din vreme, pe străzi, la noroc. Bărbații își făcură planul s-o ia spre centru, în grup, și de-acolo să se repeadă unde-o trebui. Abia încheiat, planul se dovedi fără folos. De undeva, de foarte departe, din cealaltă margine a orașului ajunse până la înfometați, ca o adiere, un glas subțire de trâmbiță. Cei mai bătrâni înțeleseră că au pierdut și nici nu se clintiră din loc; cei tineri și-n putere

— Când aveau pâine şi apă, ţinură la fugă vreo două, trei sute de metri, după care se rezemară toţi de garduri. Curând, trâmbiţa se auzi în altă parte, ceva mai aproape de gară. Apoi iar departe, la o margine. La toate casele din orăşel se aprinse lumina şi din fiecare casă începu să alerge un bărbat, ori o femeie, ori un copil.

Pe la ora aceea, când suna trâmbiţa, Ilie Strihan ajunse acasă. Două zile şi două nopţi cutreierase satele din jur, în căutare de provizii şi de gazde pentru înfometaţi. Peste o sută de kilometri pe jos, pe bicicletă, ori în căruţe hodorogite. Îl durea capul de foame şi de soare şi de ţigările aprinse una de la alta. Slăbise mult, i se-nfundaseră ochii în orbite şi tremura tot, ca de friguri. Intrând în camera cu sfinţi, el spuse bună seara, cu glas străin, încât soţia, se-ngrozi. „N-am nimic, o linişti Strihan. Dar mă doare capul… şi mă dor ochii, de nici nu te mai văd… Azi, pe la prânz, a trebuit să mă ducă Voichiţă de mână, ca pe orbi. Apă, se rugă el, să beau şi să mă spăl, apă multă şi rece! Bău pe nerăsuflate trei pahare cu apă şi se spălă pe ochi. Nu te văd, spuse. Însă mi-e bine, m-am răcorit. Dacă ar fi şi ceva de mâncare…” Era ceva, nişte zeamă de cartofi şi cartofi prăjiţi. „Avem şi desert, spuse soţia, şi-i întinse două mere uscate. De-ai şti tu ce-a fost pe aici, şi cum m-au bătut pe mine!”… Plângând, soţia îi povesti cum ieri, la prânz, doamna Stamate îi adusese o jumătate de kilogram de carne de porc, în semn de bună înţelegere şi întrajutorare; un sfert de oră mai târziu, când ea frigea carnea, năvăliseră în bucătărie vreo zece femei, chemate de doamna Stamate, care, niciuna, nici două, să-i smulgă părul din cap! De ce nevasta lui Ilie Strihan are ce mânca şi ce bea, iar de n-au mai văzut carne de luni de zile?… „Au zis ceva că suntem comunişti?” întrebă Strihan. „Au zis… dar soţia nu vru să-i spună exact. Ceva foarte urât…” „Şi de ce nu le-ai scos în palme? Şi ăsteia, scorpiei,

de ce nu i-ai ars vreo două? Aşa eşti tu, o mustră Strihan, taci şi-n duri de la toţi”. El se ridică de la masă, ieşi în tindă şi ciocăni la uşa doamnei Stamate. „Eu sunt, m-am întors şi vreau să-ţi spun ceva”. Când o văzu în prag, în cămaşă neagră, cu părul alb revărsat pe umeri, Strihan scuipă printre dinţi. Ce să mai discute cu ea? Atunci s-auzi trâmbiţa. Sună, iar sună! „Dă-mi un măr”, îi ceru soţiei. Muşcând din mărul uscat, ieşi în stradă. Pe lângă el treceau în fugă zeci de bărbaţi şi de femei, în cămăşi de noapte, cu traiste şi cu geamantane în mână, unii eu felinare de vânt, să-şi lumineze drumul, toţi răsuflând greu, ca după multe ceasuri de urcuş.

De gardă la sediu era soţia lui Voichiţă. De când cu zilele de arşiţă, ea schimbase lodenul roşcat cu o rochie de stambă, aceeaşi în fiecare zi, spălată seara şi călcată dimineaţa: astfel, în rochie înflorată, cu guler alb de şcolăriţă, părea mult mai tânără şi ceva mai vesela. Când intră Strihan, ea adună repede nişte hârtii lineate cu creion albastru şi se ridică în picioare.

— Ţi-ai văzut bărbatul? întrebă Strihan.

— A fost pe-aici.

— Du-te acasă şi dă-i ceva de mâncare. Şi spune-i să doarmă până mâine la prânz. Dracu’ ne-a luat pe-amândoi, eu nici acum nu văd bine. Ceilalţi s-au întors?

— Bobic a telefonat că vine mâine, la prânz.

— Alte noutăţi?

— Iar sună ăştia… Toată noaptea o să ne ţină aşa… Dar Manole are pistol şi-a zis că-i împuşcă.

— Ce puneţi voi la cale?

— Să-i împuşte, spuse soţia lui Voichiţă, zău dacă mi-ar părea rău! Chinuie atâţia oameni şi nu dau nici măcar un pumn de făină. După o clipă de ezitare dureroasă, ea se mărturisi: Acu’ patru nopţi am alergat şi eu. Ştiam că nu se dă nimic, dar aşa-i când nu mai poţi. Eu… cât îi noaptea de

mare, visez apă şi făină, apă şi făină. Să-i împuşte, ori să-i spânzure cu trâmbiţa în gură. Auziţi cum sună?

— Dumneata ar trebui să te duci acasă.

— Stau aici, până-i prindeţi. Ea se lăsă pe un scaun, îşi cuprinse faţa în palme şi întrebă, chinuit: Cât credeţi că o să mai fie aşa? Fiindcă trec anii…

— Ai mei, oftă Strihan, au cam trecut. Patruzeci şi unu. Dacă ajung la cincizeci, mă declar mulţumit. Am văzut moartea, iar acum se cheamă că trăiesc din câştig. Pot să mai am vreo pretenţie? Ar fi, cumva, împotriva firii!

— Dumneavoastră trebuie să trăiţi mult.

— Unde scrie? se amuză Strihan.

— Spun eu, şi vă doresc.

— Frumos din partea dumitale. În general, ţi se-mplinesc dorinţele?

— Niciuna până acum, dar poate că într-o zi…

— O să vie şi acea zi.

— Trebuie să vie!

Ea spuse acel „trebuie să vie!” şoptit, pătimaş, apoi lăcrimând, dar fără să-şi şteargă lacrimile, se mărturisi ca unui părinte: Zise că de mică i-a plăcut să lucreze mult şi nu s-a dat în lături de la nimic; ea a ţinut casa bătrânilor, până când s-a măritat – fă de mâncare, du-te la câmp, ai grijă să fie un ban în casă, fugi după doctor şi plăteşte doctorul, dacă vrei să-ţi mai vină şi a doua oară. Acum lucrează în rând cu Voichiţă, cât câştigă el, atâta ea – şi, la nevoie, e gata să câştige pentru amândoi; Voichiţă e un om bun, toate sunt bune, însă anii se-adună; şi-a dorit şi ea, ca orice femeie, să fie cât de cât frumoasă, şi să-şi ţie frumuseţea, dar când trăieşti atât de rău, nici soarele nu te vede, nici luna nu te crede.

— Aşa e, zău, spuse Strihan şi ieşi în curte.

Adunase amărăciune, clipă de clipă, de la fiecare câte puţin; nu putea s-o mai ducă şi nici nu ştia cum să scape de

ea. Unde-l vedeau, unde se nimerea, oamenii îi treceau lui amărăciunea, aşteptând să se petreacă o minune, el să le dea în schimb linişte şi mulţumire. Astfel împovărat, avea clipe de slăbiciune, părându-i-se că a trăit vieţi fără de număr şi nu-i nicio pagubă dacă se duce… „Draga mea – şi toate dragile mele care nu sunteţi frumoase şi n-o să mai fiţi niciodată, eu ce pot să vă spun? Mi-e foame şi mie, mă doare capul, mă dor ochii şi mi-e cald, arde cămaşa pe mine”.

Fluturi de noapte, cu aripi prăfuite, se învârteau buimaci în jurul lui – şi el se întrebă de ce nu intră fluturii în casă, unde-i lumină, să se-nvârtă cum le stă lor bine? Valuri de căldură, parcă minate înadins spre el, îi tăiau răsuflarea. De zile şi săptămâni, de când începuse prăpădul, pereţii şi pietrele şi frunza adunaseră căldură, iar acum, în puterea nopţii, în taină, se căzneau s-o arunce asupra lui, ca pe-un blestem. El închise ochii, măcar ochii să şi-i ferească, şi astfel păşi greoi spre poartă. Avu senzaţia că trece printr-un foc mare, cum văzuse în copilărie, când s-aprinideau clăile de fân. Încă un pas, încă – şi flăcările scad, parcă lăcrimează, şi din atâtea lacrimi se unduieşte un izvor strălimpede, picurat de lună.

— Când v-aţi întors?

— În noaptea asta… Abia după ce răspunse, desluşi cu greu chipul Cristinei. În rochie albă, cu o floare albă în păr, şi mâinile împreunate ca pentru rugăciune, ea îi apăru ca un înger atunci căzut din cer. „Dacă a venit să mă ia pe mine şi să mă ducă, primesc. Doar să mai dau un telefon la judeţeană, ca să numească pe altul în locul meu. Unde găseşte fata asta atâtea flori? în fiecare zi, o floare în păr, una pentru Manole, una pentru mine…” Cristina îi întinse un trandafir alb, abia înflorit. Dacă nu-ţi ieşeam eu în cale, cui i-l dădeai? întrebă Strihan.

— Ştiam că sunteţi aici.

— De unde să ştii? Doar n-am dat de veste.
— Bănuiam.
— Umbli cu minciuni!
— Aşa e, umblu cu minciuni!
— Şi ce cauţi aici la ora asta?
— Am venit s-o văd pe Maria.
— Şi dacă minţi?
— E limpede că mint!
Poarta, smucită, se desprinse din ţâţâni.
Întâi apăru Manole, cel care zisese că-i împuşcă pe trâmbiţaşi, gol până la brâu, lac de sudoare, zgâriat pe faţă şi pe mâini, cu pantalonii rupţi în fund. Când o văzu pe Cristina, el se ruşină de cum arată şi mai ales de faptul că Strihan ghicise, şi vor ghici şi ceilalţi, pentru cine a venit ea aici. „Doar te-am rugat să rămâi acasă”, îi şopti. În urma lui Manole năvăliră vreo douăzeci de tineri, şi ei lac de sudoare, cu cămăşile rupte. Unul singur era teafăr şi liniştit; el avea mâinile legate la spate, iar de gât îi atârna o trâmbiţă turtită. Păşea conştiincios, în rând cu ceilalţi, ca şi când ar fi fost de-al lor. Strihan nu admise niciun fel de explicaţii; se repezi la tânăr şi-i arse o palmă, apoi îl ridică de jos, de lângă perete, şi-i mai arse una. „Acum, suflă! porunci Strihan. Până-ţi ies ochii!” Tânărul se rugă de Manole să-i ducă trâmbiţa la gură. Atunci, înjurând, Manole îi dădu şi el una după ceafă: „Capul tău sec! Dacă te-omoram? Ce alergătură! se plânse Manole. Şi nu l-am prins decât pe ăsta, care-i de-al nostru. Ce să facem cu el?”
— De unde eşti, mă? întrebă Strihan.
— Comuna Rariţa, satul Podele.
— Şi ce cauţi pe-aici?
— E dintr-un sat cu mine, se grăbi Manole, învaţă la Arte şi meserii, în clasa a treia. N-are pe nimeni, ţine cu noi…
— Am greşit, spuse trâmbiţaşul.

— Ai greşit! îl îmbrânci Strihan. Asta se cheamă greşeală? Iar tu, i se adresă lui Manole, să-mi dai pistolul. Te-nvăţ eu minte şi pe tine!

— De unde? se cruci Manole. N-am avut pistol în viaţa mea. Poate că v-a spus Maria, cu ea am vorbit de pistol.

— Cum vă jucaţi voi cu focul!... Dar nu ştiu cum, voi vă jucaţi, iar eu mă ard. Strihan s-apropie de trâmbiţaş, îi răsuci urechile îndelung şi întrebă: Cât ţi-au dat?

— O sută de mii de lei şi două pâini de cuptor.

— Pâini mari, cu coajă arsă.

— Cu coaja arsă.

Strihan îi mai arse o palmă. Atunci, elevul Dridea Aurel spuse că el a rămas în orăşel pe timpul vacanţei, ca să câştige cât să trăiască. Dar în două săptămâni nu i-au dat de lucru decât să adune balegile din parc. Azi, la prânz, a vrut să bea apă de la cişmeaua din parc. Nici nu-şi mai aduce aminte dacă a băut. S-a trezit pe o bancă, alături de un domn pe care l-a mai văzut de multe ori prin parc, ori pe stradă – era domnul avocat Siminoc. El i-a dat o sută de mii de lei şi două pâini de cuptor.

N-a mâncat decât jumătate dintr-o pâine. Ar putea s-aducă ce-a rămas, dacă tovarăşii vor.

— S-aducă, spuse soţia lui Voichiţă.

Ea se uită rugător la Strihan şi, primind încuviinţarea lui, îi smulse elevului Dridea trâmbiţa de la gât, apoi îi dezlegă mâinile. „Du-te! îi şopti. Să se mai ducă cineva cu el, să nu-i fure pâinea pe drum. Du-te tu, Manole...” Manole se chinuia să înnoade zdreanţa de cămaşă, pe care tot ai lui, tovarăşii lui, i-o rupseseră la supărare. Dacă nu intervenea Manole, cu vorba şi cu spinarea, cine ştie ce se mai alegea din elevul Dridea Aurel! „De ce n-ai fugit, când ai văzut că ne-apropiem? îl întrebase Manole. Noi tot te prindeam, asta-i lege, însă mă mir de tine...” „Dacă am luat

banii şi pâinea, lămurise Dridea, trebuia să sun. Eu mămânc, eu plătesc!” Acum, scăpat de trâmbiţă şi dezlegat, se ruga de Manole să meargă cu el după pâine. „Care-mi dai o cămaşă?” întrebă Manole. Un tânăr cam de statura lui îşi scoase repede cămaşa din pantaloni şi trase de ea, vrând s-o descheie odată la toţi nasturii. Un nasture căzu şi el se aplecă să-l ridice. Rămase aplecat, cu privirea aţintită spre poartă. „Ia uitaţi-vă, mă!” şopti tânărul.

Poarta, smulsă din ţâţâni de Manole şi rezemată, de alţii, de un stâlp, se prăbuşi cu zgomot. Doi bărbaţi mustăcioşi, numai în cămăşi şi izmene, cu izmene largi, cu ciucuri, pătrunseră în curte. După doi, trei paşi, ei se opriră nehotărâţi. În urma lor, dintr-o parte şi alta a străzii, de pe lângă garduri se iviră alţii, toţi cu saci în mână, cu sticle şi castroane, cu felinare de vânt. Cei doi bărbaţi din fruntea grupului, simţindu-se în siguranţă, se priviră cu înţeles şi unul întrebă:

— Aici suntem printre tovarăşi?

— Mergeţi în treaba voastră! îi repezi Manole, apoi, agitat, el îi şopti lui Strihan: Ăştia era să m-omoare, că de ce l-am fugărit pe trâmbiţaş. Voi n-auziţi?

— ÎDacă tu eşti mai mare aici, tu să strigi, îl înfruntă bărbatul mustăcios. Dacă nu eşti tu, să te duci în mâne-ta! Noi suntem care din Moldova, care de pe lângă Constanţa. De trei zile stăm în gară, acolo dormim, acolo răbdăm, acolo ne facem nevoile. Doi au murit, alţi doi zac pe zdrenţe, în sala de aşteptare. Dacă nici în noaptea asta nu dăm de pâine şi de apă…

— N-avem de unde, spuse Strihan, făcându-şi loc printre tineri. Nici noi n-am văzut pâine cam de multişor. În toate magaziile din oraşul ăsta n-a mai rămas niciun pumn de făină. Iar statul n-are de unde să ne mai dea şi nouă… că pe aici, de bine, de rău, ar mai fi ceva provizii, ascunse… Cine are vinde la negru… ştiţi şi voi. Ieri şi azi

am fost prin sate, cu primarii, cu notarii, şi în câteva zile scoatem douăzeci de vagoane de grâu. Care vreţi să mai staţi prin părţile astea o lună, două, până trece seceta, trebuie să ajungeţi la înţelegere cu ţăranii. Lucraţi, şi-n loc de bani o să vă dea bucate. Ceva grâu, ceva mălai, mai găsiţi şi fructe.

— Să intrăm slugi, cum ar veni.

— Dracu' să-l ia de năravl se supără Strihan. Voi una ştiţi, să-ntoarceţi toate pe dos. De ce nu pricepeţi că nu sunteţi singurii fără pâine şi fără apă, şi care muriţi prin gări? Eu nu zic să intraţi slugi, dar de lucrat – trebuie! Pe unde puteţi.

— Degeaba alergaţi după trâmbiţă! interveni Manole.

— Degeaba, da! Că aţi alergat voi mai tare!

— Cine a vorbit? întrebă Strihan. Vreau să-l văd aici.

Oamenii se mişcară de pe un picior pe altul, mocnind; câţiva, mai din spatele grupului, care până atunci se-afumaseră, pe rând, dintr-un capăt de ţigară socotind, pesemne, că fără intervenţia lor n-o să iasă pâine şi apă, îşi făcură loc, ameninţători; toţi erau tineri, la nici douăzeci de ani, uscaţi şi căzuţi în ispită prea devreme, de foame şi de multe nevoi. Ei una mai ştiau – să dea – şi primul care ajunse la un păs de Strihan ridică pumnul. Dar când se răsuci, cum îi venea mai la îndemână, ca să atace din plin, ceva îl fulgeră din creştet până în tălpi. El se-ndoi, până se făcu mic de tot, apoi horcăind se-ntinse pe pământ, cu picioarele răşchirate. „Vasiluţ! strigă un bărbat. Măi Vasiluţ!" Cel căzut îşi adună mâinile pe piept. „Are gălbinare, explică bărbatul, apropiindu-se. Care se pricepe să-l cresteze între sprâncene?! Voi n-auziţi, măi?" Nimeni nu se pricepea, ori nu avea curajul unei asemenea operaţii. Strihan îi îndemnă să-l ia pe braţe şi, să-l ducă repede la spital, unde chiar dacă n-o fi loc pentru el – s-o găsi cineva care să-i facă o injecţie. De aici se porni o harţă de oameni

flămânzi şi necăjiţi, cu vorbe grele, care loveau în cei vii şi în cei morţi. Pentru ei n-a mai rămas nimic, nici loc la masă, nici în casă, nici în ţintirim, ei trebuie să-şi pună ştreangul. „Care te pricepi să-l crestezi între sprâncene?” izbucnea din când în când bărbatul îngrijorat.

— Daţi-mi un briceag ascuţit, ceru Cristina.

— Stai cuminte, o rugă Manole, trăgând-o de mână. De ce nu te duci acasă? Ce cauţi tu aici? Dumnezeule, nu vezi că-i prăpăd?

— Moare dacă nu-l crestează, moare!

— Şi te-ai găsit tu!

— Daţi-mi un briceag.

— Măi îngeraş, să nu dai de dracu’! o preveni Strihan.

Ea îi împinse la o parte pe Manole şi pe Strihan, apoi, continuând să ceară un briceag, se aplecă asupra tânărului care abia mai sufla. Câţiva bărbaţi se strânseră roată şi unul dintre ei scoase un briceag, pe care, înainte de a i-l da Cristinei, îl încercă pe deget. „Cine nu suportă, spuse Cristina, să nu se uite!” Imediat se auzi un scâncet ca de copil. Cu întârziere, bărbaţii îşi duseră palmele la ochi. „Asta a fost! mai spuse Cristina, ridicându-se. Acum duceţi-l undeva, să doarmă”.

— În gară, strigă un bărbat. Acolo trăim, acolo murim!

Şi iar vorbe grele, înjurături adunate parcă de la facerea lumii şi până azi, blesteme cu viermi neadormiţi şi lăcuste. Trei femei desculţe, în rochii albe şi cu năframe albe, care până atunci rătăciseră prin orăşel, în nădejdea unui pumn de făină, veniră şi de cu sacii goi şi cu sticlele goale, să se vaite şi să ceară. Toate trei aruncară sacii la picioarele lui Strihan. Sticlele de apă se izbiră de colţul casei. Strihan, de obosit şi înăsprit ce era, prindea rar câte o vorbă din zbor şi nici nu voia să prindă mai multe, de

teamă să nu-i scape şi lui câteva. O rugă pe Cristina să-i aducă un pahar cu apă. Abia dacă sorbi o picătură. Apa era călduţă, ca de pâine, şi mirosea a gaz – turnase cineva gaz în fântână, ca să bea comuniştii apă cu gaz. „Măcar să mă răcoresc”, se gândi Strihan. Şi toată apa şi-o vărsă în creştet. Apa i se prelinse pe faţă şi pe spate. Întărâtaţi de gestul lui, oamenii înaintară cu pumnii strânşi. Iar el, cât îl mai ţinea mintea, se gândi că oamenii aceştia, după atâtea zile şi nopţi de foame şi de gălbinare, trebuie să mănânce pe săturate. Îi conduse la avocatul Siminoc.

XI

În numărul din 15 iunie al „Revistei literare” apăru următoarea povestire semnată de Victor Cezarin: în vara lui 1940 eram inginer pe un şantier din apropierea orăşelului B., unde se construiau trei vile pentru negustorii Ţintin, Volovan şi Aprod. Pe vremea aceea, bărbaţii buni de lucru erau concentraţi; pe şantier lucrau schilozi, bătrâni, copii, fete ale nimănui; vreo sută douăzeci de săpători, zidari, tâmplari – toţi sub paza: a trei soldaţi rgforinaţi.

Într-o zi a răsărit printre noi un băieţandru din cale-afară de slab, mai mult o arătare, unul Manolache. El spunea că are optsprezece ani, dar ne-am dat seama că minţea, de teamă să nu-l trimită la vreo muncă auxiliară. După înfăţişare era greu să-i fixezi vârstă, fiind uscat de tot, cu trăsături primitive – buze groase, pometii ieşiţi, ochii ascunşi sub fruntea boltită. Băieţii îl credeau tuberculos şi se fereau de el. Printre fete stârnise oarecare curiozitate. Una dintre de Niculina, îl sâcâia cu aceleaşi întrebări, în fiecare dimineaţă:

— Măi, de ce eşti trist?

— Ţi se pare.

— Aseară nu erai aşa de trist.

— Poate că nu.

— Şi-acum ce ţi-a venit?

— De unde să ştiu?!

— Ţie mereu îţi vine să fi trist…

Niculina se îndepărta, ridicând din umeri şi privind din când în când în urmă. Îi era teamă că într-o bună zi, când sendepărtează aşa, Manolache o s-arunce după ea cu pietre. Celelalte fete, care îşi doreau şi de un băiat, cum o fi, numai să fie, pe care să-l întrebe de ce-i trist, ori vesel, ori cu gândul aiurea, se interesau: „Ţi-a zis ceva, te-a sărutat?!” Iar Niculina: „Aiurea! îl ţin pe lângă mine, ca pe fratele meu… Nici nu ştie pe ce lume trăieşte!”

La prânz, Niculina se aşeza la masă lângă el:

— Eşti foarte slab.

— Aşa-i tot neamul meu.

— Parcă ieri nu erai chiar atât de slab.

— Nu chiar…

— Şi azi de ce-ai slăbit?

Ca să scape şi să-i priască mâncarea, minţea:

— Am ulcer.

— Da?! se mira fata, de fiecare dată. Dar asta-i foarte grav. O soră de-a mea a murit de ulcer. Duodenal? Că sunt de două feluri…

— Din ăsta, cum zici, duodenal.

— Ar trebui să ţii regim, se grăbea ea. Mâncare pe alese, somn după-amiază şi nicio supărare. Tu poţi să nu te superi? Zău lui Dumnezeu, dimineaţă, când te scoli, să-ţi pui în gând: fie ce-o fi, azi nu ţin seamă, Doamne-ajută, Doamne-ajută, Doamne-ajută! Eu pot, dacă-n ziua aceea nu văd nemţi.

Într-o după-amiază, când cei trei soldaţi reformaţi se zvârcoleau în spatele barăcii, de cât se cinstiseră cu ţuică şi untură (pentru bună purtare, negustorul Ţintin le adusese, în dar, un butoiaş cu ţuică şi o oală cu untură – şi toţi trei mâncaseră câte-o jumătate de kilogram de untură

sleita), Niculina îl duse cu ea, în pădure, unde să-i arate ceva. După ce se convinse că nu-i nimeni pe-aproape, care să-i vadă şi să-i asculte, ea îi arătă o revistă nemţească, în culori, cu mulţi soldaţi şi ofiţeri nemţi, toţi în uniforme negre, de SS, cu dulăi de zgardă şi multe fete – care în uniformă, care în rochii pestriţe, unele cu flori în mână, altele cu pistoale, ori cu cravaşe. „Îi vezi cum râd? şopti Niculina. Toţi râd!” Şi, într-adevăr, toţi erau prinşi în momentele lor de încântare, de parcă le-ar fi deschis cineva, tocmai atunci, porţile raiului. „Şi ce vrei, de ce m-ai chemat?!” se nedumeri Manolache. „Aşa, ca să ţi-i arăt. Eu visez mereu nemţi râzând, şi mi-e frică. Ea îşi ascunse faţa în palme şi spuse: Aşa râdeau şi când m-au prins pe mine… dar nu mi-au făcut nimic. Numai când le-am spus să se dea la o parte, să trec, au izbucnit în râs şi unul s-a maimuţărit în faţa mea…” Manolache privi pozele pe rând, o dată, de două, de-atâtea ori până văzu negru înaintea ochilor. Atâta mânie şi pornire nu simţise niciodată. El căută un spin, cu vârful lung şi ascuţit, care să pătrundă uşor prin hârtia lăcuită, şi cu acel spin îi chiorî, pe rând, pe toţi din poze. Încântată de isprava lui, Niculina începu să bată din palme: „Ce bine-mi pare, ce bine-mi pare… hai să te sărut. Dar când să-l sărute, ei îi veni un gând: Şi dacă eu te spun?! Dacă mă duc acuma şi te spun! Ha, ha, ha, nu mai scapi, nu mai scapi!”… Manolache nu ştia ce să creadă, şi era cât pe-aci s-o ia de păr. „Hai să te sărut!” se alintă ea. În după-amiaza aceea şi seara, el nu mai avu linişte. Seara, înainte de culcare, unul dintre soldaţi, un împiedicat, gângav şi molâu, îl apucă de bărbie:

— Nici azi n-ai dat cinci metri cubi.

— M-am silit…

— Norma-i de cinci metri cubi.

— Ştiu.

— O să te ard la salariu.

În fiecare seară, în baracă, se dezbrăca pe ascuns, să nu vadă ceilalţi cât e de slab, şi repede intra sub rogojină. După ce adormeau toţi, se apuca să facă socoteli. De când venise pe şantier, tot socotea, cum o să fie în ziua lefii. „Trei sute iau, pe puţin trei sute. Treizeci şi opt de lei îi dau Niculinei, care mi-a împrumutat să-mi iau de cămaşă. Doisprezece lei, de buzunar. Două sute cincizeci îi trimit mamei… Pe urmă se gândea că maică-sa are nevoie de mai mulţi bani, pentru doctor şi pentru câte medicamente îi prescrie doctorul. O rog pe Niculina să mai aştepte, iar eu pot trăi şi fără bani de buzunar. Din trei sute, trimit acasă două sute nouăzeci şi opt de lei, doi lei mă costă mandatul poştal”.

Din primul salariu nu se alese cu nimic, trebui să ia de la alţii cei treizeci şi opt de lei pe care îi datora Niculinei, pentru ca fata să-şi cumpere o rochie de stambă. De când venise pe şantier, de patru luni, ea purta ce avea, o singură rochie, nici neagră, nici albă, în niciun fel: ziua o stropea cu var, seara o spăla, noaptea i-o pătau ploşniţele.

— Mă, de ce eşti trist?

— Ţi se pare.

— Lasă, că fac eu rost de bani şi-ţi dau iar.

Maică-sa îi scria o dată pe săptămână. „A venit un om la noi, pe care nu-l ştiu, iar el n-a vrut să-mi spună cine-i şi de unde, însă eu cred că a lucrat cu taică-tău la calea ferată… Când să plece, mi-a lăsat o sută de lei. Douăzeci şi cinci de lei mi-a dat mătuşă-ta, Veronica. Treizeci şi doi am primit cu poşta, de la tine, ori de la cine?! Taică-tău nu scrie şi nu mai ştiu nimic de el… Dacă ai putea să-mi trimiţi măcar şaptezeci de lei, să plătesc doctorul, că altfel nu mai trece pe la noi…” Manolache ar fi vrut să ceară cuiva ajutor, unui om cu bani şi de-nţeles, dar nu prea avea cui.

Uneori se gândea să plece în altă parte, unde se

câştigă mai bine. „Dar n-o să mă primească, fiindcă-s prea slab. Aici îi nevoie de lucrători – se construiesc trei vile, în toamnă alte trei, toţi negustorii din B. Or să-şi construiască vile aici, între dealuri. Vara îi răcoare aici, toamna se coc strugurii, iarna cade multă zăpadă, şi se dau negustorii cu sania”. Cu chiu, cu vai reuşi să dea cinci metri cubi pe zi. „Dacă o ţin aşa, scot cel puţin şase, şapte sute de lei pe lună…” într-o zi, pe când săpa un şanţ de scurgere, descoperi o ţeavă de plumb, groasă ca mâna. „Asta face vreo şaptezeci de lei”, o cântări el. Ca să nu dea alţii peste ea, o îngropă într-un loc ferit. Noaptea, când ceilalţi dormeau, se furişă printre mărăcini, cu un hârleţ în mână. Scoase ţeava şi o strânse colac. Când să plece cu ea, auzi paşi pe aproape:

— Măi pocitu, ce aranjezi tu?!

— Nimic! şi repede zvârli ţeava-n mărăcini.

— Ba eu cred că te-am prins!

— Să trăiţi, domnule soldat, de ce să mă prindeţi?

Era un vlăjgan chior, care veşnic duhnea a medicamente. Ziceau băieţii că are ceva, de la o doamnă de negustor, şi se trataază.

— Mă, unde-ai zvârlit ţeava?

— După astea, şi Manolache arătă buruienile.

— Va să zică, furi, hotărî celălalt, cântărind ţeava în mâini. Eu o să te spun că furi. Pentru ţeava asta faci trei luni de corecţie. Mă, foaie verde, tu mi-ai furat fiolele din geamantan? Erau fiole nemţeşti, cu etichetă.

— Nici nu le-am văzut!

Se gândi, cu groază, că dacă soldatul spune ce-a văzut, el nu mai scapă teafăr – toate furturile de pe şantier or să treacă în seama lui. În urmă cu trei zile dispăruse o pereche de bocanci; în urmă

Cu două săptămâni, un ceas şi nişte pantaloni de postav… La mânie, oamenii judecă mai puţin şi, până când

or să priceapă toţi că-i nevinovat, cine ştie dacă mai scapă întreg! îl omoară păgubiţii, ori îl trimit la închisoare.

— Va să zică. Furi, repetă soldatul. Tu mi-ai furat fiolele, douăsprezece fiole nemţeşti, cu etichetă.

— Să trăiţi, domnule soldat…

— Vrei ca să te iert?

— Vă rog frumos.

— Bagă de seamă că am un frate plutonier şi te dau pe mâna lui, la spovedanie.

— Bag de seamă.

— Atunci, îmi împrumuţi două sute din salariu?

— Cât doriţi dumneavoastră.

— Două sute, am zis. Nu-mi dai, te duc la frate-miu.

Soldatul ascunse ţeava sub veston şi se duse cu ea în oraş, să i-o vândă negustorului Ţintin. A doua zi veni la băiat, se crăcănă în faţa lui şi-i ceru cincizeci de lei.

— N-am de unde.

— Cincizeci, am zis.

Speriat, el se duse la Niculina.

Fata n-avea bani. Ceru de la o prietenă.

Într-o bună zi, Manolache nu mai găsi de la cine să împrumute bani. După multe tocmeli cu cine se nimerea, îşi vându bocancii şi un pulover de lână pe mai nimic. Soldatul se ţinea de el, iar la salariu îi ceru trei sute de lei.

— N-am de unde.

— Trei sute, am zis.

— O sută n-ar fi de-ajuns?

— Ţi-am spus că am un frate plutonier.

— Să aveţi o mie de fraţi!

— Am unul şi bun.

— Să vă trăsnească pe-amândoi!

După această izbucnire, Manolache rămase fără un dinte.

Noaptea se visă acasă, în sat; alerga desculţ pe

uliţele prăfuite, cu mâna streaşină la ochi, întrebând: „Unde-i? Nu ştiţi unde-i tata?!” Mătuşa Veronica îi spunea: „Taică-tău e de serviciu la calea ferată, abia mâine seară vine-acasă…” Straja din sat îi spunea: „Taică-tău e la prăvălia lui Ţifrea, după feştilă de lampă”. Vecina Saveta îşi făcea cruce: „Taică-tău s-o înălţat la cer, îl trăgea cineva de păr, în sus…” Mai spre dimineaţă se văzu cu maică-sa, ei doi stând la masă, sub umbrar. Ea îl întreba dacă vrea să-i dea mere, după ciorbă şi friptură. „Dacă vrei, aşteaptă, să mă duc să culeg din măr…” De sub umbrar, el o urmări cum aleargă spre grădină, apoi cum se urcă în măr. Culese două mere – şi deodată, el văzu cum rămâne agăţată de o creangă. Se ţinea numai cu mâna stângă şi striga ceva de neînţeles. Vru să-i sară în ajutor. Atunci îl zgâlţâi cineva – şi se trezi. Un flăcău, venit abia de vreo săptămână pe şantier, pe care Manolache îl cunoştea, fiind vecini cu satele – se întorsese la ora aceea din oraş, de pe unde hoinărise, şi se ruga de el să-i dea săpunul şi un prosop. „Mie mi-a luat careva şi lacătul de la cufăr”, se plânse el.

— Îţi dau tot ce vrei, se grăbi Manolache, însă tu mi-ai promis ceva şi nu te-ai ţinut de cuvânt. Să ştii că nu i-am purtat decât duminica, în vreo şase duminici.

— Cum arată la manşetă?

— Arată, uite, să-i vezi… şi el scoase din cufăr nişte pantaloni de doc, largi şi lungi, cât pentru un om în toată firea, cu manşete de-un lat de palmă. I-am luat mai lungi, mai largi, explică el, ca să-mi fie buni şi mai târziu. Ţi-i dau cu optzeci de lei.

Dimineaţa, Manolache expedie banii.

Peste unsprezece zile fu chemat la poşta din B. Mandatul se întorsese fără nicio explicaţie. El ridică banii şi porni spre şantier, hotărât să-şi plătească datoriile. Pe drum se gândi însă că Niculina iar o să-l întrebe de ce-i trist. Intră într-o bodegă şi ceru un păhărel de ţuică. În loc

s-o bea, vărsă ţuica în palma făcută căuş. Îşi stropi faţa cu ţuică, şi hainele.

Cei trei soldaţi, simţind mirosul de ţuică, îl crezură beat mort. Aşa, în treacăt, îi arseră câte un dos de palmă.

Niculina îi aduse un pahar cu apă rece:

— Nici eu nu mai am pe nimeni, spuse ea.

Când nu avea ore de serviciu la tribunal, când nici nu se plimba, nici nu dormea, procurorul Alexiu îi scria Roxanei Coman. Iată: *Azi dimineaţă, pe când îmi făceam obişnuita şi, dacă vrei, penibila mea plimbare (Câmpului, Teilor, Internatului, Negustori), l-am văzut de la oarecare distanţă pe domnul profesor. Tocmai ieşea din prăvălia lui Silvian. Ieşea cu mâna goală. Câteva ore mai târziu am aflat nişte lucruri îngrozitoare (sunt absolut convins că el, din mândrie, nu ţi le-a spus...). Prăvălia era plină de oameni, vreo două sute de oameni, care aflaseră că se dă peşte. Îţi închipui ce înghesuială, câte înjurături, câte înghionteli! Fiecare se lupta să ajungă la rând, înainte de a se termina marfa. Atunci intră domnul profesor. Îndată ce-l văzu, Silvian le strigă celorlalţi să se dea la o parte: „Domnul profesor e suferind, domnul profesor a avut un infarct!" Unii îl cunoşteau pe domnul profesor, alţii nu – dar nici unii, nici alţii nu se grăbeau să-i facă loc, până când Silvian se înfurie: „Nu mai servesc pe nimeni, înainte de a-l servi pe domnul profesor!... Cântări trei kilograme de peşte, apoi întinse mâna să ia banii. Ohoho! strigă Silvian, de parcă atunci ar fi aflat că domnul profesor stă prost cu banii. Din ăştia-mi sunteţi? Izbi pachetul de duşumea: Să poftească la rând cine are bani!"*

Dragă Roxana, din suflet te rog, nu cumva să te trădezi faţă de dânsul. Ar suferi cumplit; s-ar ruşina pentru câte zile mai are; şi mă tem, tare mă tem că mai are puţine zile. Cred că e timpul să te-ntreb: tu nu te simţi cu nimic vinovată? (Ce brutal sună întrebarea asta! Dar fără ea nu

se poate…) De luni de zile împleteşti ciorapi. Oare cine se mai gândeşte la ciorapi de lână? Coşi feţe de perină? Cine se mai gândeşte la feţe de perină? Eşti de o neîndemânare teribilă, vrei să scoţi bani din piatră seacă. Iar domnul profesor se stinge. De ce nu accepţi un împrumut? îţi garantez că nimeni nu va afla. (Uneori îmi spun: şi dacă s-ar afla? Cu atât mai bine! Dar suntem nişte oameni ciudaţi, dacă nu altfel, dacă nu mai rău. De când am venit aici, de peste douăzeci de ani, mi se atrage atenţia mereu: „Vezi ce vorbeşti, pe unde umbli, că nimeni nu te iartă”… Sfaturi idioate! Parcă, dacă te porţi corect, te iartă cineva? Eu am patruzeci şi cinci de ani, tu ai douăzeci şi nouă, oameni în toată firea, iar grija noastră cea mai de seamă este să nu intrăm în gura lumii. Doamne, această „gură a lumii” de-aici, care mi-a întors viaţa pe dos!) Dacă ai vreo îndoială (îmi trec tot felul de gânduri prin cap), pot să te asigur că nu îţi voi pretinde nimic în schimbul acestor bani. Numai gândul că te-aş jigni – cu gândul, ori cu fapta

— Mă îngrozeşte. După fiecare scrisoare pe care ţi-o trimit am nelinişti de adolescent: dacă am jignit-o fără voie? (Oare e cazul să mai trăiesc asemenea nelinişti la anii mei? Ce vrei să fac – dacă nu le-am trăit la optsprezece ani?) Aş *vrea să-ţi asigur măcar banii de piaţă, dacă nu accepţi mai mult. Să îndrăznesc şi un cadou? Ştiu, te-ai resemnat. Dar ia încearcă să îmbraci o rochie frumoasă (pe care nu o ai) şi-apoi să te uiţi în oglindă?! Ce folos de rochii, mai târziu!*

Sunt dezolat: oare de ce nu vrei să m-asculţi? De aproape două luni te rog să discuţi cu domnul Strihan. Îl cunosc, îl respect, garantez pentru el: este singurul de-aici în măsură să-l ajute pe tatăl tău. Odată şi-odată o să te convingi că am dreptate. Şi dacă va fi prea târziu? E momentul să fiu brutal: nu mai judeca oamenii după cum ţi se năzare, după câte auzi. Felul tău de a judeca, de a

spera, mă nelinişteşte: *„Dacă i-ar fi dragi intelectualii, ar veni să-l întrebe pe tata de sănătate*!*” Chiar aşa*?! *întreb eu. Sunt convins că nici n-a auzit de domnul profesor – de la cine s-audă*? *Iar dacă o fi auzit, întâmplător, peste cinci minute a şi uitat. E nevoie să-l cauţi tu, să-i explici, să-l inviţi la voi. Pot să te asigur că se va simţi bine în casa voastră.*

Când vrei să ne vedem şi unde? *Ar fi destul de plicticos să o luăm iar razna pe câmp. Aş zice să ieşim de-aici pentru câteva ore. Z. E un orăşel simpatic, odihnitor, are grădini, restaurante cu terase, un parc de distracţii… (Încă nu ştiu cum arată un parc de distracţii. Covorul fermecat, oglinzile, căluşeii, roata… Ce-ar fi*?*) Avem un tren la ora două şi jumătate, pe la patru fără un sfert am fi acolo.*

XII

Maria Voichiţă cumpără patru metri de stambă (care, dată la apă, se strânse la trei metri şi jumătate). Din stamba asta îşi făcu o rochie de vară, prima ei rochie de după război. Dar bărbatul nu observă că ea are rochie nouă; abia când îi atrase atenţia şi se răsuci într-un picior în faţa lui, Voichiţă spuse: „Pentru toamnă e prea subţire…” De unde ea înţelese că ar fi trebuit să-şi facă o rochie care să poată fi purtată şi vara, şi toamna, şi iarna. Asta era singura lui observaţie? Asta era, de îndată ce, uitând de roichie, îşi văzu, în continuare, de cărţi şi de planşe. Maria îl privi cu lacrimi în ochi. Şi fiindcă el nu îişi mai aduse aminte de ea, simţi că e pentru ultima oară când îl priveşte aşa. Dacă alţii nu i-o spuneau, măcar soţul ei să-i fi spus că are o rochie drăguţă; că, îmbrăcând rochia asta, pare mai tânără şi, fără-ndoială, mai simpatică; nu avea pretenţia să i se spună că pare mai frumoasă. Dar de-o vreme încoace, Voichiţă nu-i mai vorbea ca unei femei, ei ea unei tovarăşe pe care o aprecia pentru convingeri

politicei şi munca de fiecare zi. De ochii şi de gura lumii ieşeau de două, sau chiar de trei ori pe isăptămiană în oraş, unde totul se desfăşura după un program dinainte stabilit: o plimbare, de braţ, pe strada principală, cu o scurtă oprire en faţa cinematografului, apoi câteva halbe la bufetul „Garofiţa” – şi repede acasă. Îndată ce intrau în caisă, el răsufla uşurat: Scăpase de o povară! Plimbările erau o povară pentru el. Discuţiile despre alte chestiuni decât cele politice tot o povară. Dacă se bărbierea în fiecare dimineaţă, era numai fiindcă aşa îi ceruse Strihan.

— Îmi dai voie să mă duc la plimbare? întrebă ea.

— Cu cine să te duci?

— Singură.

— Eh, singură! făcu el. Aşa se plimbă fetele bătrâne.

— Şi eu sunt un fel de fată bătrână.

— Maria, de ce nu vrei să înţelegi?

Îndemnurile lui la înţelegere şi cuminţenie o îngrozeau: chiar dacă nu făcea nimic, el tot o îndemna, preventiv, să înţelleagă. Aşa le treceau zilele. Aşa aveau să le treacă şi anii? Uneori se gândea că parcă tot e mai plăcut să te certe bărbatul, ori să te înjure, decât să te îndemne, în fiecare zi, de zece ori pe zi, monoton, istovit, să înţelegi, să fii cuminte. De luni de zile, ea se aştepta să-l vadă izbucnind: „Cum a fost atunci? E adevărat? Dacă *e*...” Dar Voichiţă se prefăcea că nu ştie, n-a auzit nimic şi n-are ce să-i reproşeze.

— La ce oră ai şedinţă? întrebă ea.

— Pe la şapte şi jumătate.

— Uită-te la mine când vorbeşti!

— A, da, te rog să mă ierţi, se scuză el, şi imediat se întoarse spre ea, cam speriat. Dacă ai vrea să amâni plimbarea pe mâine dimineaţă, am ieşi împreună, Tot e duminică. Poate că mergem la un ştrand, undeva. Ce-ar fi să vorbeşti eu Cristina?

— Îţi arde ţie de ştrand?

O oră, două.

— Acum aş vrea să discutăm despre altceva.

— Trebuie să mă pregătesc pentru şedinţă.

— Totuşi…

— Ei, totuşi! Maria, nu-ţi cer decât să mă-nţelegi.

— Aici e nenorocirea, spuse ea. Aş vrea să-mi ceri mai mult. Altfel, s-o ducem aşa, ca doi străini, iar mâine, poimâine, ca doi duşmani…

— Ce spui?! se miră el. Ca doi duşmani?

— O să mă duşmăneşti într-o zi.

— Ca să vezi la ce se gândeşte ea!

Crezuse că va reuşi să amâne la nesfârşit o discuţie de care se temea; o discuţie care avea să-l mâhnească pentru toată viaţa. Se ridică de la masă, se duse la fereastră şi se aplecă peste pervaz. Când Maria veni şi-i cuprinse umerii, el se întoarse brusc:

— Ce vrei? Ce mai vrei?

— Vreau să ştiu ce-ai auzit şi ce gândeşti?

— Pot să cred, măcar o clipă, că n-a fost aşa? întrebă el.

— Asta nu, din păcate, nu, nu!

— Atunci?

— Aş vrea să m-asculţi, se rugă ea.

— Spre binele meu şi-al tău, nu mă interesează.

— Care bine? Că ieşim de două ori pe săptămână la plimbare? Iii trase de la fereastră, fiindcă treceau oameni pe stradă, şi îl sili să se aşeze pe un scaun. Se aşează şi ea, în faţa lui, căutându-i privirea; i se /părea că ei doi s-ar înţelege mai curând din priviri, decât din vorbe. Aşa nu se poate, iar dacă nu m-asculţi, îmi iau hainele şi plec în seara asta. E de-o mie de ori mai cinstit şi mai uşor pentru amândoi. Ştiu ce gândeşti când mă vezi, când ţi-aduci aminte de mine. De ce nu mi-o spui? Ca să nu plâng, să nu-

mi iau câmpii? înainte de toate, ironiză ea, chinuit, noi suntem tovarăşi, trebuie să avem grijă unul de celălalt, să nu ne dăm în spectacol… De ce nu te uiţi la mine? Când ne-am căsătorit, nu m-ai întrebat nimic. Şi chiar dacă m-ai fi întrebat, se grăbi ea să adauge, nu ţi-aş fi spus. Ce s-a întâmplat atunci, cu el, a fost o nenorocire. Nenorocirea mea. Cine are dreptul să mi-o amintească mereu?

— Eu nu ţi-am amintit-o niciodată, spuse Voichiţă.

— Ba da, ba da, prin tăcere, şi asta e mai rău, e ca o pedeapsă, ca o boală din moşi-strămoşi, care te duce sigur la groapă. Dacă e să mai trăim aşa, o s-avem zile puţine.

— Ce pot să-ţi spun?… se agită Voichiţă.

— Spune-mi măcar atât: du-te unde vezi cu ochii!

— După ce ne-am făcut atâtea jurăminte?

— După, după! Ce rost mai au jurămintele? Doar n-o să murim cu de de gât! Dar nici să plec nu-ţi convine: ţi-a intrat în cap că dacă un activist se desparte, înseamnă că se dă în spectacol, şi râd oamenii. Care oameni? întrebă ea, cu dispreţ pentru cei care ar fi îndrăznit să râdă. Îţi dau voie să spui motivul adevărat. Şi-o să viu la proces, să recunosc.

— Aş face asta, spuse el, dacă te-aş duşmăni.

— Altfel, nu?

— Situaţia e mult mai complicată, spuse Voichiţă. Eu nu-ţi reproşez ce s-a întâmplat atunci. Poate că nu ţi-aş reproşa nici dacă ai fi trăit cu un bărbat din dragoste, din marea ta dragoste! Dacă după tot ce-a fost, ai primit să te măriţi cu mine, e dar: vrei să fii cu mine şi nu cu alţii. Dar, continuă el, jenat, nici s-ajung în gura lumii nu-mi suriâde, din multe motive, şi-ntâi de toate fiindcă sunt activist, trebuie să ies printre oameni de tot felul.

— Şi-atunci? stărui femeia.

— Aş zice să mai avem răbdare.

— Ar fi spre răul tău, spuse ea.

— Cine ştie…

Dacă s-ar fi simţit în stare să continue discuţia, atunci ar fi trebuit să-i spună că, oricum, nenorocirea nu este numai a ei, ci şi a lui, şi mai ales a lui, fiindcă de-o vreme încoace nu trece zi în care să nu aifle cam ce se discută – despre el şi soţie şi cam ce cred oamenii. Primise şi câteva scrisori, dintre care una îi rămăsese în minte, ca o poezie învăţată demult, în copilărie: „Domnule, vrând-nevrând, sunteţi soţul unei foste fete de serviciu care s-a aventurat cu domnul Dindin, asta se ştie, asta e sigur. Cum de mai aveţi pretenţia să ne convingeţi de avantajele comunismului? Dacă veţi medita asupra acestei chestiuni, poate că ne veţi da dreptate”… Alte pricini de discuţie şi de ocară nu-i găsiseră. Şi nici nu se chinuiau să-i mai caute. Cum nu putea să dea replică, ori să tragă pe cineva la răspundere, el încerca să înfrângă cleveteala printr-o indiferenţă simulată, destul de bine simulată, dar care îi cerea un preţ de neînchipuit. Se mira el de cum arată, de la o zi la alta, mohorât şi străin, ca un condamnat la veşnică suferinţă. Doar munca şi alergătura de fiecare zi îl ajutau să mai uite. Îşi spunea şi el, adesea, că aşa nu se mai poate. Avea momente de oboseală, de saturaţie, când se gândea că tot ce-i mai irămâne de făcut ar fi să plece undeva, unde nimeni nu-l ştie şi unde să-şi vadă de meseria lui de strungar.

— Îmi dai voie să viu şi eu la întrunire?

— Parcă am stabilit odată… îi aminti el.

— Atunci, mă culc.

— De ce nu te duci în vizită la Cristina?

— E cu Manole, pe undeva.

— Ăştia ce fac, se iau? întrebă Voichiţă.

— Îi priveşte, zâmbi ea, apucându-l de braţ; dă-mi voie să viu cu tine, că nu mai râd, orice ai spune „taie şi-ascult, iar la urmă te felicit.

— De-ajuns că ai râs o dată, spuse e-l.

În drum spre cinematograful „Progresul”, unde urma să aibă loc întrunirea, încercă, şi într-o oarecare măsură izbuti, să pară bine dispus şi binevoitor. Salută în dreapta şi-n stânga, pe cine se nimeri, chiar şi pe doamna procuror Alexiu o salută cu o reverenţă de adolescent, iar cu negustorul Gherasim se întreţinu aproape un sfert de ceas. „Mă simt onorat”, îi spuse negustorul, la despărţire, ceea ce lui Voichiţă îi plăcu, în principiu, dar pentru a evita alte amabilităţi, a căror sinceritate o cam punea la îndoială, tot din principiu, îşi văzu de drum. Era convins că după acest „mă simit onorat”, însoţit de zâmbete şi plecăciuni, urmează o invitaţie la masă, pentru duminica viitoare, şi un mic cadou.

Deşi bănuia că va fi o întrunire dificilă, mai degrabă o înfruntare decât o întrunire, e-l nu avea temeri; intră în sală cine vrea, iese cine vrea. Întrunirile acestea, adesea pătimaşe, de care prietenul său Manole se cam ferea, lui îi dădeau un sentiment de combatant. În prima linie. Niciodată nu îşi pregătea cuvântările de aicaisă, precizând că el nu e conferenţiar, ci agitator; la câte o întrunire vorbea de trei şi patru ori, până când simţea că oamenii au trecut toţi, sau aproape toţi, de partea lui; rareori se lăsa intimidat, dar şi atunci îşi revenea repede, căuta argumente, iar dacă se întâmpla să nu-i vină în minte argumentele de care avea nevoie, o întorcea pe suferinţă, pe suferinţa celor mulţi, din moşi-strămoşi… / (Cu toată înţelegerea pentru el, Maria îşi îngăduise să-i atragă atenţia, de câteva ori, că prea se agaţă de suferinţă, prea o întoarce pe toate feţele, încât, într-o bună zi, oamenii or să se plictisească. Observaţia, repetată, când cu mustrare, când cu drăgălăşenie de nevastă îl făcuse pe Voichiţă să creadă că ea gândeşte şi simte destul de superficial, fiind gata să ia în derâdere chiar şi suferinţele lor de până

aicum. Drept pedeapsă, îi interzisese să mai ia parte la întrunirile conduse de el…)

În faţa cinematografului se adunaseră vreo trei sau patru sute de cetăţeni, de toate vârstele şi de toate convingerile politice: unii veniseră să-şi spună cuvântul, să afirme eu vehemenţă, ori să nege cu vehemenţă, alţii doar să vadă, să asculte, sau să înjure. Erau mulţi lucrători şi vânzători de prăvălie, obişnuiţii întrunirilor; erau bărbaţi mohorâţi şi desculţi, de pe străzi mărginaşe, veniţi aici în speranţa că li se va da ceva de lucru; erau coate-goale, dornici de încăierare, şi bătrâni lustruiţi, foşti negustori, ori funcţionari, trimişi aici ca iscoade… Voichiţă îşi făcu loc printre ei până la intrarea în sală, unde îl aştepta Codrescu.

— E prăpăd! se plânse Codrescu. Au intrat peste şapte sute de oameni, se dărâmă balcoanele, se dărâmă sala… Dacă luăm foc? Am chemat pompierii, cred că într-un sfert de oră or să fie aici… Din ce în ce mai agitat, prevăzând un dezastru, Codrescu îl rugă să ia măsuri de ordine: Sunt peste o sută cincizeci de ţărănişti în sală, iar o parte dintr-ai noştri au rămas în stradă. Trebuie să daţi dispoziţii de evacuare: asta nu-i întrunire pentru ţărănişti.

— Cine i-a chemat?

— Parcă trebuia să-i cheme cineva?

— Doar n-o să ne speriem de ei! Ba cu-atât mai bine, să stea aici, să afle! hotărî Voichiţă. Codrescule, urci cu mine la tribună; să mai urce şi Creţoiu de la sindicat; o echipă tare, de combatanţi unul şi unul! Ce-ar fi să conduci tu şedinţa?

— Mă luaţi aşa, pe nepregătite? se sperie Codrescu.

— Deschizi, dai cuvântul şi închizi!

În sală era o învălmăşeală ca de Mici: câţi nu apucaseră loc pe scaune, şi erau, pe puţin, vreo trei sute, se înghesuiau pe intervale, pe la margini, ori în faţa scenei.

De-afară veneau mereu alţii, bătăioşi, istrigând să li se facă loc. Pe deasupra capetelor pluteau avioane de hârtie... După ce aruncă o privire ici-colo, prin sală, Voichiţă ajunse la concluzia că nu există motive de îngrijorare.

— Ce ordine de zi anunţ? îl întrebă Codrescu.

— O cuvântare şi discuţii, lămuri Voichiţă. Ce va cuprinde cuvântarea, o să vezi... Unde-i Creţoiu? Repede, că urcăm. Urcarea pe scenă echivala pentru el cu un început de atac. Îşi netezi părul, tuşi de câteva ori pentru a-şi controla glasul şi bătu uşor din palme: Poftiţi! Poftiţi! îi plăcea să urce ultimul pe scenă şi să se aşeze la o margine a mesei. În timp ce urcau, Codrescu în frunte, Voichiţă la coadă, cineva scoase un „cucuriguuu!” prelung, care se bucură de aplauze şi miorlăituri. Rând pe rând cotcodăci o găină, mieună o pisică, orăcăi o broască. Creţoiu făcu un semn spre sală, cerând „să tacă odată orătăniile astea!” Voichiţă îl apucă uşor de braţ. „Răbdare, un pic de răbdare! Ei cu „cucurigu”, noi cu argumentele, o să vezi!” îndată ce Codrescu îl anunţă la cuvânt, el se ridică, se depărtă doi paşi de masă şi spuse, arătând spre membrii prezidiului: Suntem aici de la comitetul de plasă şi de la sindicat. Noi am fost pe la dumneavoastră pe-acasă, ştim cum trăiţi, ştim cât suferiţi...

— Placa, placa, schimbă placa! izbucniră câţiva.

— O schimb imediat, anunţă Voichiţă, cu un calm desăvârşit. Chiar voiam să vă-ntreb: ce face omul cinstit, când nu mai are cu ce trăi? Vine în rând cu noi, luptă alături de noi, ori se vinde pe doi bani?

O muzică violentă inundă sala. Imediat lumina se stinse şi în spatele lui Voichiţă, pe pânza ecranului, apăru o fată care tocmai se pregătea să intre în cada de baie. Câteva clipe se uită şi el la fată, cu uimire: Când şi de unde apăruse? Apoi, când ea începu să-şi scoate halatul, se-ntoarse iar cu faţa spre sală. Şapte sute de oameni se

înghionteau, strigau, unii strigau să se-aprindă lumina, alţii – să dispară cei din prezidiu, că nu se vede. Creţoiu se apropie de ecran şi acoperi cu palmele chipul fetei, Codrescu voia să ştie cine aruncă cu cartofi. Voichiţă urmărea cum se mută încăierarea dintr-o parte în alta a sălii şi cum se apropie de ieşire. De sus, din cabina proiecţionistulud, răzbăteau strigăte desperate. Fata de pe ecran dispăru înainte de-a se-mbăia. Şi deodată se făcu linişte. Când se aprinse lumina, oamenii se uitară, curioşi, unii la ceilalţi. Erau întregi şi teferi. Ici-colo se eliberaseră scaune. Se găsiră destui care să se bată pentru de Codrescu adunase pe masa prezidiului o grămăjoară de cartofi.

— Argumente! strigă preşedintele sindicatului, luând doi cartofi din grămăjoară. Cartofi şi pietre, şi înjurături.

— Da’ fata era frumoasă, observă cineva.

— Aşa, sunt multe fete frumoase…

— Vă rugăm să faceţi linişte, ceru Codrescu.

— Cine vrea să mai cânte „cucurigu”, spuse Voichiţă, apropiindu-se încet de masa prezidiului, e liber să cânte. Îi ascultăm eu multă bunăvoinţă. Până n-o mai putea, până i-or plesni corzile… El scoase din buzunarul dinlăuntru al hainei un teanc de hârtii şi, arătând cu teancul spre sală, spuse: Dacă nu mai sunt amatori, atunci să venim şi noi cu nişte argumente. Vă pusesem întrebarea: ce face omul cinstit? Luptă alături de noi, ori se vinde? Ţărăniştii au înfiinţat, în ascuns, un fond pentru alegători: cine face agitaţie pentru ei primeşte bani, alimente şi stambă… Aduci zece alegători, capeţi trei metri de stambă, ori o pereche de pantaloni de doc. Dar mai întâi trebuie să te vinzi printr-un angajament. Am aici copii la maşină după angajamentele a şaptezeci de oameni cinstiţi. Originalele se află la poliţie, şi-au fost descoperite când cu arestarea lui Predoiu, Popău şi Siminoc. Poftiţi! şi el lăsă pe masa

prezidiului o hârtie. Primul angajament e semnat de Caracaş Dumitru, zilier, strada Acvilei, numărul patru. Unde eşti, Caracas? întrebă Voichiţă. Nu eşti, ori te faci că n-auzi! Ai şi încasat trei metri de stambă, dar să vedem ce-i încasa după alegeri! Al doilea angajament: Ste lian Victor, strada Câmpului, douăzeci şi trei, birjar.

— Eu nu! izbucni un glas. Eu n-am semnat nimic!

— Oi fi semnat eu în locul dumitale.

— Ai primit şi-o ladă cu biscuiţi, strigă preşedintele sindicatului.

— Ce-i fi vrând să mănânc? întrebă omul, înaintând printre rânduri spre masa prezidiului. Să te mănânc pe dumneata? Dacă mă-nscriu în sindicat, cejmi dai de mâncare? Dacă mă-nscriu la comunişti, ce folos? Aici, de faţă cu toţi, vreau să fiu lămurit: dacă nu câştig cu birjăritul, cu ce vreţi să câştig? Nevastă, trei copii, soacră, socru…

— Dar ceilalţi, pe care-i convingi, cu ce trăiesc? întrebă Voichiţă, poftindu-l să urce pe scenă. Omul nu se lăsă prea mult poftit. Poate că era pentru prima oară când urca pe scenă. Se uită spre sală şi ce văzu îi plăcu: văzu sute de oameni care se uitau ţintă la el. Niciodată nu se simţise privit cu atâta atenţie. Din angajament, îi spuse Voichiţă, reiese că dumneata eşti un agent plătit al ţărăniştilor. Cum se-mpacă asta cu legile noastre?

— Trebuie să dau biscuiţii înapoi? întrebă omul, cu o încercare de râs. De unde, fraţilor? C-au intrat pe-aici şi-au ieşit pe-aici, el arătă pe unde. Nu dau nimic înapoi.

— Al treilea angajament! strigă Voichiţă.

— Cu mine-aţi isprăvit? întrebă birjarul, parică indispus că trebuie să coboare de pe scenă. Eu n-am convins pe nimeni să voteze cu ţărăniştii, preciză el, dar nu mi-e greu s-o fac… Dacă nu-mi daţi voi de lucru, mai iau trei lăzi de biscuiţi. Ce s-aude cu fabrica? O să fie fabrică-

fabrică! – ori una de propagandă?

— Toate la vremea lor, spuse Voichiţă.

— Vin la fabrica voastră, cu doi cai şi doi copii.

— Al treilea! Pârdău Teodor, strada Unirii, tâmplar.

Când să anunţe „al zecelea angajament” Voichiţă trebui să se oprească: cei mai mulţi dintre semnatari se aflau în sală şi unii dintre ei, ştiind că o să le vie rândul, începură să se-agite. Erau mai toţi oameni săraci care, după ce căutau câteva zile de lucru şi nu găseau, erau gata să accepte orice. Acum strigau să le spună Voichiţă ce s-aude cu fabrica şi, dacă se poate, să le dea nişte garanţii. Câţiva, de teamă că până la urmă tot îşi vor auzi numele strigat, părăsiră sala. Cei mai mulţi înaintară spre scenă, care şchiopătând, care tuşind. „Oameni necăjiţi, îi şopti lui Voichiţă preşedintele sindicatului. Aş zice să fiţi cu băgare de seamă…”

Voichiţă primi observaţia cu o uşoară mohoreală, din care preşedintele trebui să înţeleagă limpede că ştie şi el cum să se poarte în astfel de împrejurări. El îi credea pe toţi că sunt cinstiţi şi necăjiţi, dar nu admitea ca ei să discute numai despre mâncare şi să uite, astfel, de chestiunile politice importante.

— Cine vă apără pe voi? Dindin, cu trei lăzi de biscuiţi? Am suferit atât amar de vreme, pentru ca să ne lăsăm înşelaţi tocmai acum, când am învins? În clipa aceea o zări pe Maria, în rochia ei nouă: era aproape de uşă, pesemne că abia atunci intrase. „Cine te-a adus aici?” vru să-i strige. Prezenţa ei îl stingherea într-atât, încât nu reuşi să mai spună nimic.

Coborî de la tribună cu capul plecat.

Până să iasă din sală îi trebui o jumătate de oră. Ca niciodată, oamenii se ţineau scai de el, unii dezvinovăţindu-se pentru că au semnat angajamente, alţii, şi cei mai mulţi, întrebând de fabrică. El nu se grăbi să dea

răspunsuri precise, ştiind că pentru astfel de răspunsuri va fi aspru criticat, cum mai fusese, deşi îi stătea pe limbă să spună tot ce ştie: „Peste c’câteva zile va apărea un anunţ oficial şi-o să vă chemăm pe toţi, pe toţi…” Dus de valul de oameni, se pomeni faţă-n faţă cu Maria. Ea îi zâmbi, ea o nevastă, dar simţind că lui nu-i place, se trase puţin la o parte. Asta îi făcu să roşească. O luă de braţ, o conduse, încercă să pară vesel şi izbuti. În faţa cinematografului îl aşteptau alţi oameni, unii vrând să-l întrebe câte ceva, alţii doar să-şi ia rămas bun. Creţoiu îl pofti în vizită, şoptindu-i că are trei kilograme de vin şi nişte pastramă de oaie. Arătându-se încântat de invitaţie, el refuză, spunând că îl doare capul. Preşedintele îi strânse mâna, să i-o frângă:

— Oricum, n-o să uit întrunirea asta!

— Ce ţi s-a părut aşa de grozav? se nedumeri Voichiţă.

— Cum le-ai adus argumente.

— A fost de răsunet, spuse Maria.

— Voi vreţi să mă-mbătaţi cu apă refce, spuse Voichiţă.

În sinea lui începea să le dea dreptate: poate că a fost o întrunire de efect, iar dacă el e nemulţumit, mohorât ca după o înfrângere, asta e din altă pricină, din pricina Mariei, care venise, ştiind că n-are voie să vină, care aştepta un cuvânt hotărâtor – aşa, ori altfel? „Să plec, ori să rămân?” Iar el încă nu avea curajul să spună nici da, nici nu. „Oare de ce a trebuit să ajungem ai ci? se întreba. Pentru că am ţinut prea mult unul la celălalt?” Când s-apropiară de casă şi ea îi spuse din nou că aşa nu se mai poate, ce fel de viaţă e asta? etc., el o acuză că împrumută de la Cristina argumente copilăreşti – astea-s prostiile ei, doar numai ea, când umblă pe străzi hai-hui, ori când se-mbu’înează, când nu-i sunt toate pe plac, trânteşte câte una ca asta: aşa nu se mai poate! „Ba uite că se poate, noi

suntem altfel de oameni, am trecut prin, multe nenorociri, pe noi nu ne cheamă Cristina, nici Manole, nu avem voie să ne luăm după ei, să gândim ca ei, să ne răsfăţăm: aşa nu se mai poate!”

XIII

Până pe la vârsta de cincisprezece ani, Vaier Codrescu trăise la sat, într-un sat risipit pe dealuri cu vii, tăiat în două de o vale cu maluri abrupte, care nu seca niciodată. Trăise cu gândul că niciunde pe lume nu se află un sat mai frumos şi mai binecuvântat ca al lui, din care pricină, atunci când se văzuse nevoit să plece prin alte părţi, în căutare de lucru, şi din ce-o câştiga să-i trimită ceva şi maică-sii, se crezuse al nimănui, jefuit de splendorile pământului şi de gânduri. Se gândea, adesea, la cum trăise acolo, încercând să reconstituie zile şi nopţi de farmec, dar în închipuire toate apăreau strâmbe şi pocite: el se vedea mâncând prune verzi din livada vecinului şi-apoi ţinându-se cu mâinile de burtă, ori încolţit de vreun câine, despre care se zicea că ar fi turbat... Cu cât se depărtau în timp, zilele trăite acolo se amestecau una cu alta şi toate la un loc parcă se amestecau cu ale altora de vârsta lui, ori ceva mai mari decât el, prietenii din copilărie, cu care alergase pe dealuri şi mâncase prune verzi... Venise în B. În urmă cu opt ani şi încă din primele zile simţise cum se desparte de amintiri, cum de se retrag una câte una şi se urâţesc. Aici, ziua de azi semăna cu cea de ieri şi de-alaltăieri, şi cu altele, de acum z ece şi douăzeci de ani. Îi venea să creadă că oamenii de-aici nici nu au amintiri; ori poate că aveau toţi o singură amintire... în fiecare zi întâlnea aceeaşi oameni, pe stradă, la atelier, ori în parc. Nu îi saluta decât pe cei indicaţi de patron: pe negustori şi pe câţiva avocaţi mai de vază. Cei mai mulţi dintre negustori se obişnuiseră cu el; într-atât se obişnuiseră, încât îi cereau să le facă diverse servicii, să

alerge la poştă, la tribunal, ori să care mărfuri de la magazie la prăvălie. Avocaţii nu îi răspundeau la salut, dar el continua să îi salute cu respect, după cum primise indicaţii. Până când, într-o zi, avocatul Siminoc îl apucă de cureaua de la pantaloni; cu o mână îl sălta de curea, cu cealaltă îl plesnea peste gură. Numărase loviturile până la zece. Îl trezise din leşin un căruţaş, care n-avea loc să treacă, fiindcă el zăcea de-a curmezişul străzii, pe burtă, cu mâinile întinse spre bordură. Aflând cele întâmplate, patronul îi dăduse dreptate lui Siminoc: „Înseamnă că l-ai supărat pe domnul avocat!” Şi se rugase de avocat să-l ierte, pentru că are lucrători proşti şi obraznici. De atunci, Codrescu nu mai saluta pe niciun negustor şi pe niciun avocat. Dacă, prin absurd, l-ar fi salutat ei, nu le-ar fi răspuns.

A treia zi după arestarea lui Predoiu, pe când se îndrepta spre dormitor, prinse de veste că procurorul Alexiu se ţine pe urma lui. Pe procuror nu îl salutase niciodată (Predoiu era în relaţii proaste cu el) – deşi era singurul dintre domnii din B. Care îi stârnea un vag interes. Acum ar fi vrut să-i spună bună ziua şi să-l întrebe: „De ce tot umblaţi dumneavoastră pe străzi, cât îi ziua de mare? Până şi copiii sunt curioşi…” Se opri, ca să-l aştepte, dar în aceeaşi după se opri şi procurorul. „Doar n-o să ne jucăm de-a baba oarba!” se enervă Codrescu, văzându-şi de drum. Câteva minute după ce ajunse la dormitor şi se întinse pe pat, auzi ciocănituri în uşă. Procurorul deschise, spuse bună ziua şi întrebă dacă îl poate primi într-o scurtă vizită. Codrescu îi arătă un scaun pe care îl şterse de dimineaţă de praf. Era aproape jignit de această vizită. Pe alţii, care ştiau cum arată mizeria, îi primea cu plăcere; dar pe omul ăsta, care se temea să stea pe scaun şi se tot uita pe pereţi, să vadă dacă nu umblă ploşniţele, ar fi vrut să-l scoată de-aici cât mai repede.

— Cu ce problemă? îl întrebă pe procuror.

— Mă uit cum locuiţi, începu procurorul, continuând să se uite pe pereţi, şi mi se confirmă cele spuse de curând de domnul Manole. Nu mai am nicio reţinere, anunţă el. Dacă doriţi, vă pot oferi o cameră în casa mea. Prea mari iluzii să nu vă faceţi. E o cameră de serviciu, de unu pe doi, cu o singură fereastră, un fel de chilie.

— Atâta bunăvoinţă mă surprinde, spuse Codrescu, încercând să ghicească ce interese ar avea procurorul să-i dea lui o cameră. Bani nu, că are destui, despre bani nici nu poate fi vorba. Mai degrabă vrea să-şi facă un pic de faimă la comitetul de plasă: găzduieşte un comunist, nu-i cere chirie prea mare şi nu-i face zile amare. Întâi de toate, spuse Codrescu, aş vrea să ştiu cum de v-aţi hotărât.

— Am opt camere.

— Dar plină acum n-aţi închiriat nimănui.

— Domnul Manole m-a convins. Poate să vi se pară de necrezut, dar şi eu am locuit într-o cameră ca asta, poate chiar mai proastă, eu alţi şapte. Până câwd mi-am terminat studiile, preciză procurorul. De-atunci am opt camere. Eu nu folosesc decât una. Când aţi dori să vă mutaţi?

— Mâine, ori poimâine.

— După ce-o să vorbiţi cu domnul Manole…

— Văd că îmi ghiciţi gândurile, se ruşină Codrescu.

— Domnul Manole a stăruit şi o să fie de acord. Eu n-am nicio pretenţie – doar o rugăminte, una singură: soţia mea ştie că ne-aţi fost repartizat de către comitetul de plasă. Aşa să-i spuneţi şi dumneavoastră, pentru a evita anumite situaţii neplăcute.

După ce se sfătui îndelung cu Manole şi mai în treacăt cu Strihan, şi amândoi îl îndemnară să nu mai stea pe gânduri, Codrescu îşi făcu nişte socoteli de om sărac, din care reieşea că e absolut obligatoriu să-şi vadă lungul

nasului. Oricât de greu i-ar fi la un loc cu alţi patru, într-un dormitor care aduce a magazie, el nu poate să se instaleze în casa unui procuror, amabil de voie, ori de nevoie, dar în sinea lui îngreţoşat când dă cu ochii – de mizerie; acolo o să-i apese pereţii şi o să-i cadă tavanul în cap… Vreo trei zile nu mai trecu pe la comitet şi renunţă la plimbările prin oraş, de teamă să nu se pomenească faţă-n faţă cu procurorul. În cea de-a patra zi, spre seară, procurorul apăru iar în pragul uşii: „Îmi vine să cred că aţi interpretat greşit propunerea mea”, se plânse el. Atunci, Codrescu îşi trase de sub pat cufărul – de brad şi se aşează pe el:

— Asta mi-e toată averea.

— Bănuiam că nu aveţi mai mult.

— Pe ce dorm, cu ce mă-nvelesc? întrebă Codrescu, parcă înveselit de sărăcia lui. Coate-goale, poftim! – se duce cămaşa, se duc pantalonii, într-o bună zi n-o să mai pot ieşi din casă. Ieri am păţit o mare ruşine… (minţea: ruşinea o păţise în urmă cu vreun an şi jumătate) ieri mă plimbam, ca omul, şi tocmai în centru, de faţă cu nişte femei, mi s-a rupt cureaua la pantaloni. Putrezise cureaua şi, uite-aşa, am venit acasă ţinând pantalonii cu mâna.

— Aveţi o dormeză şi ceva albituri, îl linişti procurorul. Aveţi şi o măsuţă şi două scaune. O să-mi dau osteneala să vă simţiţi Cât mai bine, deşi trebuie să vă spun că nu este casa mea, ci a soţiei.

— Vă supăraţi pe mine dacă vă întreb încă o dată ce interes aveţi? îndrăzni Codrescu. Dacă îmi răspundeţi cinstit, în două minute îmi scutur hainele, îmi iau cufărul şi vă însoţesc.

— Aş vrea şi eu să nu mai fiu singur…

— Să nu mai fiţi singur?! se nedumeri Codrescu. El se gândi puţin şi ridică din umeri: Nu pricep nimic. Şi asta, dintr-un motiv foarte simplu: eu, dacă aş avea o casă, o nevastă şi-o fată, nu m-aş simţi niciodată singur. Mai sunt

şi alte lucruri pe care nu le pricep: de ce vă plimbaţi atâta şi la ce vă gândiţi? Dar nu mai insist.

Chiar în acea seară se mută în cămăruţa oferită de procuror: o alta, mai bună, nici nu îndrăznea să-şi dorească. Pereţii erau spoiţi de curând, parchetul lustruit; avea o dormeză aproape nouă, dulap cu două despărţituri, o etajeră mică pentru cărţi, lighean, măsuţă şi două scaune; pe jos, în loc de covor, erau fixate, în pioneze, cartoane colorate. Codrescu înţelese că aici totul a fost aranjat de procuror, cam în pripă, fără ştirea soţiei şi a fiicei. Îl întrebă dacă n-ar fi cazul să se prezinte doamnei şi să-i aducă mulţumiri.

— Doamna lipseşte vreo două zile, lămuri procurorul.

— M-aţi adus în ascuns.

— Cum te-am adus, n-ar trebui să te intereseze prea mult. Doar să ţii seama de câteva indicaţii: dacă o întâlneşti în curte, ori pe – stradă, îi spui bună ziua, E aproape sigur că n-o să-ţi răspundă. Asta nu contează, o saluţi în continuare. Dacă îţi strigă ceva urât, mă anunţi imediat… Şi o ultimă chestiune, îşi aminti procurorul. Ieşi din curte şi intri în curte pe portiţa din dos… Noapte bună!

Doamna procuror se întoarse acasă abia peste patru zile şi Codrescu îi simţi imediat prezenţa: trecând prin faţa ferestrei lui, ea aruncă o piatră şi sparse geamul! Asta se întâmplă după-amiază, pe la patru şi jumătate. Codrescu nu ieşi din cameră toată după-amiaza, nu zise nimic. Aştepta ca procurorul să-i facă o vizită. Seara, pe la nouă şi jumătate, cineva îi aruncă în cameră o căpăţână de varză murată. El se jenă să iasă, ori măcar să scoată capul pe fereastră, bănuind că e tot soţia procurorului. După nici zece minute auzi ciocănituri în uşă. Era fiica, pe care o văzuse de-atâtea ori prin oraş – cam prea dezvoltată pentru cei şaptesprezece ani ai ei, cu faţa umflată de plâns, ori de plăceri, ţâfnbasă şi rea. Deschizând puţin uşa,

ea întrebă:

— A ce miroase aici?

— A varză murată.

— Dumneata ţii varză murată în cameră?

— Dacă dumneavoastră mi-aţi aruncat-o pe fereastră!

— Ce obraznic! şuieră fata. Veni la el, îi arse o palmă şi imediat se retra se spre uşă. Eşti bolnav de plămâni? întrebă.

— Nu sunt bolnav, domnişoară.

— Şi de ce – stai aşa, ca momâia?

— Dar ce-ar trebui să fac? întrebă Codrescu.

— Măcar să-ţi duci palma la faţă, că te-am lovit.

— Dacă ar fi să-mi pun mintea cu dumneavoastră, ar trebui să fac altceva: să vă trag vreo două. Sunt sigur că v-ar prinde bine. Şi, deodată, el simţi că nu îşi mai poate stăpâni furia şi o anume vulgaritate, greţoasă.

— Eşti un mitocan! spuse fata, ieşind.

În noaptea aceea, Codrescu dormi liniştit.

A doua zi, pe la şase dimineaţa, când încă mai lenevea în pat, se pomeni cu Voichiţă. Acesta se voia entuziast, ca de obicei, dar abia îşi mai ţinea ochii deschişi. Îşi petrecuse noaptea la sediu, lângă telefon, aşteptând o veste de la Bucureşti – care pentru el nici nu mai era veste. De vreo patru zile, Strihan îi comunicase oficial că în B. Se va construi o fabrică de maşini agricole – în mai puţin de cinci luni, înainte de-a da îngheţul, clădirea trebuia să fie terminată la roşu – şi tot atunci îi ceruse să se gândească la nişte băieţi descurcăreţi, care să îndrume echipele de brigadieri. Voichiţă se glândişe la mulţi, îi verificase, Strihan semnase listele, dar el nu anunţase pe nimeni. Acum pornise să-i anunţe pe toţi, mai precis, să-i ia cu el şi să-i poarte prin tot oraşul: „Ducem vestea din casă în casă. Instalăm megafoane şi transmitem din oră în oră”.

Codrescu, răscolit de entuziasm, izbucni în plâns.

Apoi i se făcu foame. O foame crâncenă, încât începu să se zvârcolească în pat. „Bea apă!” îl sfătui Voichiţă. Se duse chiar el să-i aducă o cană de apă rece. Când se-ntoarse, era ud de sus până jos. Doamna procuror venise şi ea la fântână, luase o căldare de apă şi i-o vărsase în creştet. Uluit de întâmplare, el nu reuşise să zică, ori să facă ceva

— Decât să se scuture de apă. Acum îşi revenise.

— Dacă aşa stau lucrurile, o să facem puţină ordine aici! hotărî Voichiţă. Mai au opt camere, afară de asta. O să ne mai dea una, asta de-alături, şi el ciocăni cu degetul în perete, unde să-ţi faci biroul. Trebuie să ai un birou, unde să stai de vorbă cu oamenii, unde să ţii evidenţa… Dacă nu veneam la tine, şi dacă nu mă stropea cu apă, zău că nu-mi trecea prin minte! învăţat să creadă că tot răul e spre bine, Voichiţă se bucură din toată inima: Pot spune că ne-am ales cu ceva.

— Casa e pe numele doamnei, îl înştiinţă Codrescu.

— Asta nu-i o problemă.

Când ieşiră din cameră, vrând să respecte indicaţiile procurorului, nu din teamă, ci pentru a evita noi neplăceri, Codrescu se îndreptă spre portiţa din fundul curţii. Voichiţă îl lăsă să facă vreo zece paşi, până când se lămuri cum stau lucrurile, apoi îl opri, enervat: „Ce eşti tu? Slugă? El îşi duse mâinile la şolduri şi cercetă curtea cu ochi lacomi. Imediat găsi loc pentru nişte bănci, unde vor sta tinerii, de poveşti, înainte de-a intra în biroul comandantului. E spaţiu aici pentru două sute de bănci. S-ar putea face şi un teatru de vară în curtea asta…” Voichiţă porni spre poarta principală, cu cămaşa udă, cu pantalonii uzi, dar demn, cu fruntea sus. Codrescu venea în urma lui, atent la mişcările din casă. Îl zări pe procuror chinuindu-se să treacă un dulap dintr-o cameră în alta. Amândoi se ţinură demni până în stradă. În stradă, Codrescu se plânse din nou că leşină de foame. Voichiţă îl linişti spunându-i că

la sediu aveau apă rece…

Strihan era prezent, tuns şi ras şi bine dormit, îi primi imediat, cam prea gălăgios pentru felul său de a fi: „Salut voios! şi îi bătu pe umeri. La voi mi-e toată nădejdea”. Când auzi însă ce vrea să facă Voichiţă, cu umblatul din casă în casă şi cu megafoanele, el se mohorî, ca după o noapte de nesomn:

— Aş zice altfel… dacă se poate, fără gălăgie şi pupături. Cred că se poate. Iar entuziasmul ăsta de doi bani hai să-l cheltuim cu folos.

— Ar fi important, îndrăzni Voichiţă.

— Ar fi… dar cel mai important e să-i convingi pe oameni să lucreze pe de pomană. Un ceai dimineaţa, o ciorbă şi încă ceva la prânz. Atât o să le dăm. Şi-o să le cerem să ridice o fabrică.

— E prea puţin, interveni Codrescu.

— Dacă te gândeşti aşa, e mai nimic.

— Şi noi, care lucrăm, cu ce-o să trăim?

— Acum de câte ori mănânci pe zi? întrebă Strihan.

— O dată, la prânz.

— O să-ţi dăm ceva şi dimineaţa, şi-o să-ţi mai dăm dreptul de-a te angaja la fabrică. Peste cinci, peste şase luni. Dacă nu merită, să ne-o spui de la început.

— Merită! se avântă Voichiţă. Oricâte sacrificii.

După obiceiul său de om sărac, Codrescu se apucă să-şi facă nişte socoteli. Aproape că-i venea să-l înjure pe Voichiţă, care tot timpul vorbeşte despre cum înfrângem noi suferinţa, prin muncă şi luptă, dar nu dă nicio soluţie de unde să ia oamenii bani şi mâncare ca să poată munci şi lupta. Şase luni, cu un ceai dimineaţa, o ciorbă la prânz, o pereche de bocanci şi două rânduri de salopete

— E greu, e cumplit de greu. Ce se fac cei care fumează? îi trecu prin minte. Strihan îi spuse că fumătorii înrăiţi – şi preciză: numai cei înrăiţi!

— Vor primi o raţie de zece ţigări pe zi, ţigări „Plugar”, cele mai proaste. Codrescu nu era fumător: întrebă dacă în loc de ţigări s-ar putea să-i dea nişte bomboane, cât să ronţăie când i se face foame. Cu bomboanele se lămuri îndată: bomboanele costă scump, şi dacă dai unuia, cer toţi, ar ieşi un balamuc întreg. Codrescu renunţă la bomboane şi se gândi la cămăşi, la izmene, la batiste, la tot ce-avea şi nu avea. Aşa făcea întotdeauna când trebuia să ia o hotărâre – inventaria şi haine, şi gânduri, pentru ca să ştie exact pe ce contează. Abia când Voichiţă îi promise o cămaşă în carouri, purtată numai de trei ori, el se-nvoi să lucreze voluntar pe şantier. De îndată ce se-nvoi, uită de haine şi de bomboane, şi ceru să i se spună ce are de făcut.

În dimineaţa următoare, tot pe la şase, tot entuziast şi nedormit, Voichiţă veni să-l anunţe că e în ordine: procurorul a semnat o hârtie prin care se angajează să-i mai dea o cameră pentru birou… Procurorul se plimba prin curte, cu o legătură de chei în mână. Codrescu se întrebă dacă omul acesta e în toate minţile. Se plimbă zi şi noapte şi îşi dă casa pe mâna altora. Poate că o face împotriva soţiei şi a fiicei? Ar fi un fel cam ciudat de a se răzbuna… îndată ce-i zări în prag, procurorul le făcu semn spre camera alăturată. Apoi căută o cheie, o scoase din legătură şi i-o întinse lui Codrescu. Camera aceasta era de vreo două ori şi jumătate mai mare decât a lui Codrescu. Din mobila de-aici nu mai rămăsese decât o masă, două scaune pluşate şi o noptieră. Pe jos erau fixate cartoane groase de un deget. Codrescu se aşează la masă, vrând să vadă cum îi vine. Pe Voichiţă îl pofti să stea în faţa lui, pe celălalt scaun. Procurorul se rezemă de perete, zâmbind:

— Sunteţi atât de tineri amândoi!

Ei se priviră, se îndemnară din priviri, dar până la urmă nu găsiră ce să-i spună. Omul ieşi, zdrăngănind

legătura de chei, coborî treptele şi începu să se plimbe prin curte. Simţindu-se vinovaţi faţă de bunăvoinţa lui, cei doi se acuzară pe rând de lipsă de politeţe şi de prostie: „Tu niciodată nu ştii să intervii când e nevoie!” spuse Voichiţă. „Iar dumneata, se supără Codrescu, de câte ori intervii, de atâtea ori dai în gropi! Entuziasmul, suferinţa!” înainte de-a ajunge prea departe cu învinuirile, se întrebară am îndoi cum să-şi spele obrazul de ruşine. Codrescu se angajă să-l invite pe procuror la inaugurarea şantierului. Şi astfel, ei se împăcară

— Ba li se părea chiar că, după o ciocnire ca aceasta, erau şi mai buni prieteni. Voichiţă scoase din buz una un carnet în care îşi nota sarcinile pe ziua în curs: de instalarea lui Codrescu scăpase, mai avea o şedinţă cu agitatorii, de verificat trei dosare, de trimis două rapoarte informative la judeţeană. I se părea că e puţin pentru o zi întreagă, se temea să nu-i rămână câteva ore libere, în care nu prea ştia ce să facă. În alt oraş ar fi ştiut – un teatru, un film, o plimbare prin parc… înainte de-a pleca, îi spuse lui Codrescu să scrie pe o bucată de carton: „Biroul comandantului!” şi să o fixeze pe uşă. Acesta se execută imediat, cu evidentă plăcere. După ce lipi cartonul pe uşă, se întoarse la masa-birou şi se aşeză pe un scaun. Pe masă împrăştie nişte hârtii. Parcă nu’s. E mai putea dezlipi de-aici. Aştepta clipa când primul tânăr va deschide uşa, spunând că vrea să stea de vorbă cu tovarăşul Codrescu. Atunci, el se va ridica în picioare: „Eu sunt! Poftiţi, luaţi loc… II Trei ceasuri încheiate nu se mişcă de la masă. Între timp aţipi, căzu cu capul pe masă şi visă că se plimbă pe malul unui râu înspumat cu fiica procurorului. Când se limpezi la minte, îşi spuse că fata asta e o adevărată pacoste pe capul lui, vine la el în cameră, *Se* ceartă cu el, iar el o visează ziua, o visează noaptea. Încerca să şi-o închipuie în poziţii penibile, pentru a i se face scârbă de

ea. Pe la nouă şi jumătate auzi mişcare în curte, şi bănuitor, deschise uşa: erau patru tineri, îndrumaţi încoace de Manole. Pe doi îi rugă să aştepte în curte, pe bancă. Pe ceilalţi doi îi pofti să intre. Ascuţi un creion, îşi potrivi nişte hârtii în faţă şi întrebă:

— Numele?

— Zmeu Alexandru.

— Profesia?

— Fără profesie.

— Păi din ce trăişi, frate, plină acuma?

— Tata, mama, bunica, bunicul…

— Şi tu nimic?

— Dacă mă trageţi de urechi…

— Ia s-auzim, ce vrei să-nveţi? întrebă Codrescu. Zidărie, tâmplărie, strungărie… Pe gratis. Cursuri de la şapte la zece seara.

În ziua în care ziarul „Scânteia” a publicat, chiar pe prima pagină, la loc de frunte, ştirea că în B. Va începe curând construirea unei fabrici de maşini agricole, nu ştiu cine mi-a trimis un avertisment scris cu sânge: „Ai adus nenorocire şi moarte aici. În nenorocire şi moarte vei sfârşi. Dacă în 48 de ore nu pleci din B. De bunăvoie, o să pleci cu picioarele-nainte!” Pe cât mi-a stat în puteri, am încercat să fac haz de necaz, chiar şi faţă de Valeri, care tremura şi plângea, dar îmi era limpede că de astă dată ei se vor ţine de cuvânt. Şeful de poliţie mi-a dat multe sfaturi şi, pe lângă de doi poliţişti tineri, care să stea de pază, cu schimbul, pe-aproape de sediu. Cu cei doi apărători ai noştri ne-am înţeles de minune, mai tot timpul şi-l petreceau la sediu, ajutând la scrierea de lozinci, ori la curăţenie. În fiecare zi, Voichiţă le făcea cadou câte un pachet de „Naţionale”. Eram aproape sigur că ţărăniştii or să mă atace undeva, pe drumuri de ţară – şi nu le-ar fi fost greu, fiindcă străbăteam zeci de kilometri pe jos, fie zi, fie

noapte, pe câmp, prin păduri, pe unde şi-a înţărcat dracul copiii. Uneori mă însoţea câte un băieţandru, care n-avea de lucru, ori dă-te un instructor de la noi, dar de cele mai multe ori umblam singur – şi n-aveam la mine nici măcar un briceag. Vreo câteva zile am fost cu ochii în patru şi chiar am renunţat la nişte drumuri pe care le aveam de făcut. Mi s-a părut, ori într-adevăr se ţinea cineva de urma mea? Dar când îţi stau o mie de treburi pe cap, una mai încurcată decât alta, te zbaţi, alergi, uiţi de primejdie. Într-o seară, tocmai când voiam să plec de la sediu, a sunat telefonul. Era destul de târziu, pe la zece şi jumătate – şi un activist de la judeţeană, de curând pe-acolo, îmi cerea să-i prezint, până la miezul nopţii, o dare de seamă privind ultimele acţiuni ale celulelor de partid din vreo şapte sate. Întâi m-am certat cu el, fiindcă asemenea situaţii nu se cer chiar aşa, în miez de noapte – de unde să iau informaţii? să chem activiştii? să zbor eu din sat în sat şi, cât ai bate din palme, să aflu tot? Celălalt s-a dovedit mai încăpăţânat decât mine – sarcina e sarcină!

— Iar informaţiile îi sunt absolut necesare secretarului judeţenei, care a doua zi, la şase dimineaţa, pleca la Bucureşti. Ştiam şi eu că secretarul e chemat la Comitetul Central şi-n cele din urmă mi-am zis că n-are rost să-l încurc – bine, de unde, de neunde o să scot nişte date! în birou era o căldură înăbuşitoare, care mă prostise de tot; am deschis fereastra şi îndată au năvălit de-afară o droaie de musculiţe şi fluturi şi ţânţari; în curtea vecină a început să latre un câine; cum mă vede seara la fereastră, potaia îşi iese din sărite şi latră, şi latră, până când sting lumina şi plec; parc-ar fi plătit să-mi facă scandal. Tocmai când să m-apuc de lucru, a intrat Codrescu, garda de noapte, care mi-a adus o cană cu apă rece. Cum era obosit şi flămând, i-am zis să stea întins, în camera de gardă (o fostă bucătărie), iar când o fi să plec, îi dau eu de veste.

Căutam procese-verbale, rapoarte, note – şi nu găseam nimic. Cum mă angajasem să scot datele din pământ, din iarbă verde şi, în cel mult două ore, să le telefonez lui Panciu de la judeţeană, nu-mi rămânea altceva de făcut decât să caut, cu răbdare, ori cu furie – asta n-avea nicio importanţă – şi să găsesc!

După ce am răscolit sertarele din biroul meu, fără niciun folos, m-am gândit să trec în camera alăturată, unde mai erau destule sertare, dar când am trecut (nici n-am avut vreme s-aprind lumina), moartea s-a şi repezit din urmă. Două grenade au explodat, la interval de câteva secunde, în biroul pe care abia îl părăsisem. Pereţi, uşi, ferestre – praf şi pulbere! Când m-au scos de sub dărâmături, casa ardea. O limbă de foc se întinsese până la mine şi mă pişcase de câteva ori. Băiatul de gardă, Codrescu, cocoţat într-un vârf de copac, cu mâinile pâlnie la gură, striga din răsputeri: „Arde, ajutor, arde!” îndată, clopotele de la trei biserici au început să bată, anunţând primejdie. Oamenii se adunau repede, desculţi, dezbrăcaţi, dar cei mai mulţi, în loc să se apuce de treabă, se înghesuiau să mă vadă pe mine – mort, viu, schilod pe viaţă? A venit şi Dindin, printre primii, în halat de mătase, cu o căciuliţă de sugaci pe cap, şi era cât pe-aici să-mi ţină un discurs: „Noi înfierăm acest gest…” Până să ajungă în stradă, Dindin a primit la picioare şi la pumni de la toţi de a trebuit să-l ducă pe targă la spital.

Valeri şi Voichiţă trăgeau de mine, se rugau, strigau să mă duc acasă. (Parcă aş fi fost beat, iar ei voiau să mă scoată din crâşmă, ca să nu mă fac de râsul lumii!) Deodată au izbucnit ţipete de femei; apoi ţipete de femei şi bărbaţi, plânsete şi înjurături. Codrescu, din vârf de copac, striga ajutor, clopotele băteau, clinii urlau, era iadul pe pământ! Câteva sute de oameni se luptau cu focul, iar focul trecuse printre ei, peste ei, la casele din vecini. Oase

de lemn, garduri de lemn, o magazie de scânduri; într-o curte – zeci de butoaie goale, în alta, căruţe, scânduri, lăzi de carton; odată dezlănţuit, focul se grăbea să-nghită tot. Ardeau casele ca nişte căpiţe de Inn.

Aproape trei mii de oameni au înconjurat sediul poliţiei. Nimeni nu s-a mişcat de-acolo până la cinci dimineaţa, când şeful poliţiei a ieşit s-anunţe că totul e în ordine (chiar aşa a zis: „Totul e în ordine, dragii mei!” – ca şi când ar fi fost vorba de-o afacere oarecare…). Dindin a fost scos pe targă şi transportat la spital, unde să i se cârpească fundul. Din asta toţi au înţeles că el n-are niciun amestec. După el au mai ieşit Silvian şi fostul prim-prefcor Mihoc, un negustor de mărunţişuri, un farmacist de aproape şaptezeci de ani şi un profesor de matematică de la Arte şi meserii. Toţi se arătau smeriţi, atinşi de duhul sfânt, de parcă ar fi ieşit de la împărtăşanie. Trecând printre rânduri se înclinau respectuos, cu mâna în dreptul inimii: „Respectele mele, respectele mele!” Ceilalţi trei – frizerul Teodorescu, un negustor de vinuri şi altul de stămburi, care pregătiseră, într-un fel, atacul (Teodorescu avansase mari sume de bani unui fost plutonier major, în schimbul asigurărilor acestuia că, în mai puţin de o săptămână, Strihan nu va mai exista!), au rămas pentru cercetări suplimentare.

Am trecut pe-acasă, cât să mă schimb şi să beau o cană de ceai. Pe la şase fără un sfert au început să sosească, din toate părţile, procurori, poliţişti

XX – Oraşul cu o mie de blesteme

— Chiar şi primul secretar al judeţenei şi-a amânat plecarea la Bucureşti. În acea zi, niciunul dintre negustorii mai răsăriţi n-a îndrăznit să iasă din casă; în vitrinele câtorva prăvălii au apărut anunţuri deocheate: „Închis pentru renovare”, „Plecat din localitate, din cauză de boală”… După patru ore de cercetări, poliţiştii au reuşit să-

l descopere pe fostul plutonier major, care aruncase grenadele, într-un cuptor de pâine. O jumătate de oră mai târziu, proprietarul cuptorului s-a sinucis.

A doua zi, dimineaţa, în piaţeta din centru se adunaseră vreo patruzeci de negustori, în haine negre, iar printre ei se învârteau fotografi, ziarişti, tot soiul de terchea-berchea, sosiţi peste noapte de la Bucureşti. Pancarte mari, îndoliate, anunţau populaţia că prăvăliile din B. Vor rămâne închise până după alegeri. Opt funcţionari refuzau să se mai prezinte la serviciu. Dindin, care avea doar nişte vânătăi binemeritate, se voia pe moarte, victimă a „terorii comuniste!” Două stenodactilografe stăteau la căpătâiul lui, notând fiecare cuvânt, doi fotoreporteri se omorau să-i prindă ultimele zbateri. Am lăsat baltă toate treburile, şi-nsoţit de doi medici, de primar, de şeful poliţiei şi de procurorul Alexiu m-am dus în vizită la Dindin – dacă tot e pe moarte, măcar să-i ţin lumânarea! în curtea spitalului, pe sub copaci, zăceau doisprezece bolnavi (câţiva erau în a doua, sau a treia zi după operaţie) – bolnavi pe care directorul spitalului îi evacuase dintr-un salon, în miez de noapte, pentru ca Dindin să se poată simţi aici ca la el acasă! într-adevăr, salonul fusese pus la punct: perdele, covor persan, câteva mese, scaune tapisate, vaze cu flori, încât aducea a birou (şi, oricum, era mai elegant decât biroul meu de secretar de plasă!) Când am intrat – cam brutal, izbind uşa de perete – Dindin şi-a tras repede pătura peste cap. Cele două stenodactilografe, pricepând că nu-i de glumă, s-au ridicat în picioare. Doamna Dindin, în halat alb, cu o cruce de aur la gât (cred că o împrumutase de la vreun protopop), s-a prăbuşit peste soţul-erou, strigând ajutor. A fost un bâlci şi-o vânzoleală, până când cei doi medici, făcând puţină ordine, i-au cerut lui Dindin să-şi scoată pijamaua. „Da, da, nu-i nicio ruşine, doamnele, dacă vor,

pot să iasă!” Astfel, ca să nu avem vorbe, Dindin a fost supus unei consultaţii amănunţite, i s-a făcut chiar şi o radiografie pulmonară, i s-a controlat dantura! Şi când totul s-a dovedit limpede – sănătos tun! – i s-a arătat uşa. Afară, în stradă, îl aşteptau vreo douăzeci de negustori în haine negre, fotografi, ziarişti şi o fetiţă care i-a oferit un buchet de flori artificiale. „Trăiască libertatea!” a strigat Dindin. (în ziarul ţărănist de-a doua zi a apărut fotografia lui Dindin, cu buchetul de flori în mână, iar sub fotografie se putea citi: *Iată-l pe domnul 1. Dindin, preşedintele nostru din B., părăsind sediul poliţiei, unde a fost reţinut şi maltratat, în urma unor denunţuri calomnioase. Domnia sa a declarat unui ziarist: „În ciuda terorii, orăşelul B. Continuă să rămână o citadelă a libertăţii, un simbol…”*)

A fost nevoie ca primarul să le-aducă aminte celor o sută douăzeci şi patru de negustori din B. Că există nişte legi care se cer respectate. Tare-aş fi vrut ca Dindin să facă pe bătăiosul până la capăt! Spre mirarea mea, el a fost primul dintre negustori care a redeschis prăvălia, anunţând în gura mare că are marfă proaspătă şi de calitate – şi tot spre mirarea mea, acest Dindin mi-a trimis acasă, în dar, o ladă cu biscuiţi – erau acolo cel puţin treizeci de kilograme de biscuiţi! Să-l cred nebun, nu mă lăsa inima. Ştiam că mai trimisese, în dar, biscuiţi şi ciorapi şi cămăşi – cam de toate, din câte avea în prăvălie – şi altor activişti, şi continua să le trimită chiar dacă aceştia îl refuzaseră o dată, de două, de zece ori. Voia să mă fericească şi pe mine.

Câteva nopţi am dormit buştean.

Azi-noapte n-am dormit de loc.

După mulţi, după treizeci şi mai bine de ani, mi-a fost dat să întâlnesc o altă noapte de-a mea – era tot o noapte de vară! – care cine ştie pe unde rătăcise până acum, pe unde mă căutase şi cât mă dorise. Eu am copilărit într-un

sat de munte, cu case împrăştiate, parcă aruncate cu furca, şi până la opt ani n-am ieşit din sat. Dar într-o seară, tata m-a luat pe genunchi, m-a tras de urechea dreaptă, apoi de stânga şi iar de dreapta (un fel de a mă alinta; cam singurul; din urechelile astea am înţeles că sunt băiat bun, dar nu-i de-a junǎ: „Tu, Ilie, trebuie să te porţi frumos, să vorbeşti frumos, ca să ne placă şi nouă şi lui Dumnezeu…”) – până când mama i-a dat peste mână: „Vezi, mă, că o să-i lungeşti urechile, ştii tu…” (mama se referea la măgari; ea îşi dorise mult să aibă un flăcău de să moară fetele după el; slabă nădejde; semănăm cu tata…) „Mâine dimineaţă… o să te iau cu mine la târg!” (Tata nu avea expresii pe care să le reţii. Nici nu obişnuia să repete o vorbă, ca să-ţi intre în cap. Aşa se face că eu nu pot să reproduc nimic din ce-a spus el într-o împrejurare sau alta. Ce-a spus în seara aceea, cu târgul, mi-a rămas pentru totdeauna.) Până pe la miezul nopţii am sărit într-un picior, tata mi-a cârpit opincile şi pălăria de paie, iar mama, care ţinea să ies în lume ca un domnişor, mi-a cârpit şi mi-a spălat cămaşa (la opt ani, purtam cămaşă lungă, de cânepă). „Şi dacă nu se usucă până plecăm? a întrebat tata. O să-l las acasă”. Din pricina cămăşii n-am închis ochii. Era întinsă afară, pe-o sfoară, s-o bată vântul. Dar nu se simţea nicio boare de vânt. Şi-am început să suflu eu – fu! fu! fu! – până am căzut în nas.

„Valeri, te rog să-mi speli pantalonii de doc”.

„Ce vrei cu ei? Acum cinci zile ţi i-am spălat”. „Dacă eu te rog frumos?”

„Îţi place să mă rogi”.

„Şi cămaşa albă, cu mâneci scurte”.

„Ai una cadrilată”.

„Dacă eu vreau una albă?”

Când insist pentru ceva, fără să dau explicaţii (şi de multe ori nu pot să dau, ori pur şi simplu mi-e lene), Valeri

spune: „Aşa eşti tu!” – ceea ce ar vrea să-nsemne că m-a iertat, dar mintea îi umblă, scorneşte întrebări, nu-i merge cu una, încearcă alta: „Te duci cumva la judeţeană? îţi vine cineva de la Comitetul Central? Pantalonii spălaţi, cămaşă albă

— Măi, tu ţi-ai găsit una pe-aici!” în timp ce Valeri spăla, eu mi-am văcsuit pantofii şi m-am bărbierit. „Mâine dimineaţă… o să te iau la târg!” Ce mai e şi asta? Ce să fie, mai nimic. (Ba nu, pentru mine e mult, ar trebui să fie şi pentru tine, dar uite că au trecut anii şi n-am avut vreme, ori n-am ştiut să ne spunem ce-a fost cu noi înainte de-ntâia îmbrăţişare. Poate că într-o zi or să ne caute amintirile şi chiar or să dea de noi!) Dragă Valeri, într-o seară de vară, tata m-a luat pe genunchi, m-a tras de urechea dreaptă, apoi de stânga şi iar de dreapta…

Nu-mi place să mi se raporteze ca la armată.

Nu-mi place să mărşăluiesc.

Mai ales, nu-mi place muzica de fanfară.

Azi-dimineaţă, la ora şase, Vasile Voichiţă, încremenit în poziţie de drepţi, mi-a raportat că cei şase sute optzeci de brigadieri voluntari din oraşul B. Sunt gata de muncă şi aşteaptă indicaţiile mele. („Ale comitetului de plasă, dragă Voichiţă. Şi de ce-au venit şase sute optzeci, când a fost vorba de patru sute?”) Bună dimineaţa! Astăzi, unsprezece august, o mie nouă sute patruzeci şi şase, vom începe construcţia primei fabrici din oraşul nostru. N-avem de unde să vă dăm nici măcar un leu; n-avem salopete; n-avem ghete; câte-un ceai dimineaţa şi câte-o ciorbă la prânz. Pentru atât de puţin, voi să lucraţi cu voie bună – şi să nu uitaţi această zi! („Voichiţă, fanfara!”) Câteva comenzi ale lui Voichiţă – şi-am pornit spre strada Viilor, spre fosta stradă a Viilor; eu în frunte, după mine o gardă de onoare cu drapelul, după gardă – fanfara, după fanfară, cei şase sute optzeci! Toţi băteau pasul cu înverşunare.

Dar nu auzeam niciun ropot. Toţi erau desculţi.

XIV

Era gata să admită, cel puţin în faţa prietenilor, că s-a purtat ca un măscărici când cu internarea în spital, din pricina unor biete vânătăi, ba mai mult, era gata să primească mustrări şi sancţiuni, toate însă cu o condiţie: ceilalţi, fruntaşii, sfetnicii lui, să admită şi ei că de-o vreme încoace nu le-a mai trecut prin cap nicio idee mai de Doamne-ajută, măcar atâta să admită, între ei, între patru pereţi. Ceilalţi, fruntaşii, sfetnicii, mereu bântuiţi de patimi, ultima fiind o patimă gastronomică (îndeosebi pentru fuduliile de berbec), se întruneau aproape în fiecare zi, fără ştirea lui, pentru a compune nişte manifeste politico-gastronomice destul de îmbietoare. (Către ţărani: „Iubiţi fraţi de la coarnele plugului, vrem să vă asigurăm pita şi slănina, precum şi tradiţionalele plăcinte cu brânză, ori cu mere…” Către preoţi: „Iubiţii noştri duhovnici, vrem să vă asigurăm sfânta prescură şi vinul de împărtăşanie, precum şi tradiţionalele noastre sarmale…” Către învăţători: „Iubiţi şi modeşti cărturari, vrem să vă asigurăm cafeaua cu lapte, puişorul în mujdei, precum şi tradiţionala noastră tocăniţă…”) Dindin constată că aceste manifeste nu pot fi citite decât în timpul unei mese îmbelşugate. Cu mare greutate izbuti să-i adune pe fruntaşi la el acasă (nu prea veneau la el, ştiind că n-o să le dea nimic de mâncare), şi-n loc de „bine-aţi venit!” le strigă:

— Voi toţi sunteţi nişte… Ah! n-am cuvinte! Pe o foame ca asta vorbiţi de puişor în mujdei!

— E o chestie de perspectivă, interveni Silvian.

— Apropo de perspectivă, apropo! se răsfăţă avocatul Zănoagă. Ce-ai zice tu, Iosife, de nişte vinişor la gheaţă? Odobeşti 36, din care mai ai un butoiaş.

— Aşa suntem noi, se mâhni Dindin, inconştienţi, cam

prea inconştienţi!

Câteva minute, până când Anica aduse trei sticle cu vin de Odobeşti din pivniţă, el se învârti prin cameră, printre fruntaşi, cu mâna dreaptă în buzunar, cu stânga la spate, întrebându-se dacă n-ar fi cazul să-şi dea demisia din funcţia de preşedinte. Cu cine să te legi, cu cine să te înţelegi?! Şi pentru cine să lupţi? Silvian îşi desfăcea cureaua, în aşteptarea vinului de Odobeşti, Pralea se închipuia dirijor, dând din mâini şi icnind câte un „bum! bum! bum!”

Zănoagă chiţcăia fără motiv – niciunul dintre ei nu mai era în stare să se gândească la ceva grav. Cât despre politică, era sigur că uitaseră de ea.

— Dacă nu-i un Odobeşti pe cinste, fac scandal! se alintă Zănoagă, piţigăiat, îndată ce Anica apăru în prag cu sticlele de vin. Iosife, Iosifel

— Să-ţi pară bine şi de ăsta! îi aruncă Dindin.

— Poşircă? se strâmbă avocatul.

— Odobeşti 36. Hai, umflaţi-vă repede.

— Tu nu bei? îl înghionti Silvian.

El clătină din cap, în semn că nu: aici nu-i petrecere. Atunci, Silvian îşi smuci cureaua, o, strânse, apoi adună sticlele, paharele şi le înşiră pe toate pe covor, în mijlocul camerei. Zănoagă, vestit prin reacţiile sale neaşteptate, se plesni cu o palmă peste frunte, cu cealaltă peste genunchiul drept, şi exclamă: „Sic transit gloria mundi!” Pralea îşi frecă puţin bărbia asudată, apoi exclamă şi el: „Rahat cu perje, domnilor!”

— Bravo, bravo! Ca la uşa cortului, oftă Dindin.

— Ce muscă îţi bâzâie sub coadă? vru să ştie Silvian.

— Silence! ceru Pralea.

— Silence! imită Dindin.

Îşi zise că invitaţii lui, sfetnicii lui sunt toţi o apă şi-un pământ: era timpul să se-ntrebe dacă el e mai înţelept

decât ei şi mai puţin ridicol?! De o vreme încoace îl urmărea teama de ridicol; de când aflase că Strihan îl numeşte „Marţafoiul din B”; de când primarul îi strigase: „Învaţă gramatica, mă!”, de când ziarul comitetului judeţean P.C.R. Dăduse în vileag amănunte scandaloase din biografia lui de politician… Într-o dimineaţă se trezise plângând. Într-altă dimineaţă era să nu se mai trezească, „Politica! stabilise doctorul Călinoiu. Ce-ar fi s-o laşi în plata Domnului?” Târziu, prea târziu – în politică era şi viaţa, şi moartea lui.

— Oare cine vă descântă şi vă-ncântă? îi întrebă pe invitaţi. Aş vrea să ştiu dacă vă daţi seama de o realitate crudă. De o nenorocire, „negustorule. De o mare nenorocire, avocatule. De chestia asta cu şantierul. Chestia asta ne-a pus în defensivă.

— Aşa apreciezi tu? se sperie Zănoagă.

— Aşa apreciez.

— La zid cu trădătorii! strigă Silvian.

Negustorul de peşte îşi consumă furia luând două sticle de vin şi izbindu-le una de alta, cu putere. „Să fie de pomana maică-tii!” spuse, închinându-se în batjocură.

Acum se liniştise.

Şi nu se gândea să plece.

Nici Dindin nu se gândea stă-l dea afară.

— Se strică frumuseţe de covor, observă Zănoagă.

— Ce nu se strică pe lumea asta, oftă Dindin.

— Cum, în defensivă? îşi aminti Silvian. De ce vrei tu să ne baţi la e… cu urzici? Uite-aşa, uite-aşa ne baţi. Iar eu strig: „Nu mă las, nu’ mă las”. Ce e, mă, ce dacă au deschis un şantier? Dacă au prins putere?

— Aha, recunoşti! se repezi Dindin.

— Cu dragă inimă. De ce să nu ne dea şi ei o mână de ajutor? Ei ne dau o mână de ajutor: fabrica asta o să fie a noastră! Ai uitat că avem vreo şaisprezece milioane de

românaşi, din care se prezintă la vot cam în jur de zece milioane, şi uite-aşa: dau trei milioane pentru Bloc, un milion pentru liberali etc. – deci ne mai rămân şase milioane. De ce nu ai tu încredere în popor? Asta mă seacă pe mine, că tu nu ai încredere în cine trebuie! Hai să adunăm cioburile astea…

— Aiurea! spuse Dindin, lăsându-se pe vine, în rând cu ceilalţi. Tot ce spui tu, Silviane, e aiurea. Chestia cu poporul e când aşa, când aşa! De unde ştii tu ce vrea poporul, dacă el vrea ce vrei tu?! Ca să-ţi spun drept, povestea de ieri dimineaţă mi-a strâmbat fălcile.

— Să ţi le potrivesc eu? se oferi Zănoagă.

— Măi, mă! se-ngrozi Dindin. Voi nu aveţi nimic sfânt.

Ieri dimineaţă urmărise de pe acoperişul casei, cu ajutorul unui binoclu, toată mişcarea din orăşel: cum ieşeau oamenii din case, cum se uitau la cer, apoi în lungul străzii, şi cum o luau spre centru. Încet, încet se goleau casele, se goleau străzile; – de ce s-or fi ducând la lucru flămânzi şi desculţi? de ce s-or fi ducând să dea cu târnăcopul opt ore, când ştiu că n-o să capete niciun leu?! Dindin îi urmărise pe cei şase sute de lucrători în drum spre şantier: de ce cântă, dacă n-au mâncat nimic de dimineaţă? de ce bat pasul, dacă sunt desculţi? „Aşa începe marea trădare! prorocise el, în timp ce cobora de pe acoperiş. Voi, toţi, care bateţi pasul, şi voi, toţi, care îi petreceţi cu urări de bine, sunteţi nişte trădători!… Asemeni lui Silvian, făcuse şi el o socoteală: Din trei mii de cetăţeni ne-au mai rămas vreo mie cinci sute… Să vedem, să vedem!…”

Silvian aruncă cioburile pe fereastră.

Anica veni să măture covorul.

— Nu desfacem sticla asta? se rugă Zănoagă.

— Iar cu băutul? şuieră Dindin, vrând să salveze sticla de Odobeşti. O să bem ceva mai târziu, acum ar

trebui să stabilim o tactică defensivă…

De astă dată, Silvian se ţinu bine, nu mai sparse nimic, nici măcar nu mai înjură. Era doar puţin iritat că i se repetă la nesfârşit o prostie. Ceilalţi, Pralea şi Zănoagă, bănuind că Dindin, mânat de cine ştie ce interese, ar vrea să treacă de partea Blocului, începură să discute, între ei, despre trădători. „Răsar trădătorii ca ciupercile după ploaie!” spuse Pralea. „Întrebarea e: unde răsar? se agită Zănoagă. Răspunsul e: răsar printre noi!…” Dindin socoti că e absolut necesar să aducă nişte argumente în sprijinul poziţiei sale. Cine să-l asculte? Atunci, el se întrebă dacă nu cumva s-a pripit cu tactica defensivă; dacă o asemenea tactică n-ar însemna renunţare, înfrângere, dezastru? „Am uitat de factorul moral, se mustră el. Oamenii ăştia vor să mănânce, să bea, să ţină câte o femeiuşcă pe gettuftchi, dar să şi creadă cu tărie în ceva, iar credinţa poate să facă minuni”.

Apariţia neaşteptată a doamnei Costinaş îi uni Pe „toţi patru în zâmbete şi exclamaţii politicoase. „Lăsaţi, lăsaţi!” îi repezi ea. Nu avea nevoie de zâmbete, de exclamaţii, ci de îngrijorarea, de furia lor. Din poşeta neagră de lac, doamna Costinaş scoase un afiş mare cât o pagină de ziar, pe care i-l întinse lui Didin. „Priviţi, citiţi şi bucuraţi-vă!” strigă ea. Apoi alunecă într-un fotoliu, rugându-l pe Zănoagă să-i facă vânt cu ceva. „Bu! Bu! Bu!

O alintă Zănoagă, trecându-i prin dreptul nasului, încoace şi-ncolo, palma lui mare şi asudată. Bu! Bu! Bu!…” „*Ordonanţa 73* – citi Dindin – *către toţi cei care vând produse alimentare, către toţi cei care cumpără*… „Phii! ce formulare!” se uimi Pralea, exigent. „Să vezi mai departe!” se agită doamna Costinaş. „Bu! Bu! Bu!” o linişti Zănoagă. Ordonanţa 73 interzicea comerţul la negru, anunţând pedepse aspre, de la doi la şapte ani închisoare, pentru cei care ar fi ndrăznit să încalce legile în vigoare. După

unsprezece paragrafe, care toate începeau cu: „*Se interzice*!”... urma un apel către toţi oamenii cinstiţi din B: „*Dragi cetăţeni, este în interesul vostru să-i demascaţi pe odioşii speculanţi...1* „Odioşii! remarcă Dindin. Apoi, în glumă, îl apucă pe Silvian de piept: Odiosule!... Îi ardea de glume: Ce v-aţi înmuiat aşa, ca după tăvăleală?! Să mă ierte doamna – sărut mâna! – dar mă înduioşaţi...” Avea încă o dovadă că ceilalţi, fruntaşii, sfetnicii lui, nu pricep nimic din politică. O întrebă pe doamna Costinaş:

— Ai auzit vreun comentariu pe marginea Ordonanţei?

— Câte vrei!

— Cetăţeanul de rând?

— El, el, se grăbi doamna Costinaş, cetăţeanul de rând, care vine să mă roage să-i dau pe ascuns, să-i dau pe datorie, care vine să-l ajut, să-l apăr

— El, cetăţeanul de rând, e revoltat!

— Asta voiam s-aud! triumfa Dindin. Ordonanţa asta nu loveşte în mine. Eu am ce mânca, eu pot trăi şi fără să vând, eu fac ceva pe toate Ordonanţele din lume! strigă el, trăgând de cureaua pantalonilor. Să mă ierte doamna, sărut mâinile... Dar adevăr zic vouă: aici va izbucni flacăra revoltei! Şi-acum, arhanghelii cu voi!

Se despărţiră, urmând să-şi comunice telefonic, din oră în oră, impresiile în legătură cu starea de spirit a populaţiei. Dindin promise că nu se va mişca de lângă telefon până în clipa cea mare. Când se văzu singur, desfundă sticla de Odobeşti, gâlgâi aproape jumătate din ea, apoi îşi scoase cămaşa, pantalonii, pantofii şi se aşeză turceşte pe covor, cu sticla alături. Telefonul ţârâi abia după vreo trei sferturi de oră. „Strada Sf. Niculaie porneşte spre primărie! anunţă Silvian. Ne-ar trebui nişte pancarte”. Dindin îşi notă pe o agendă: Str. Sf. Niculaie – prima care a dezlănţuit atacul, într-un viitor apropiat,

răsplată generoasă!”… După încă un sfert de ceas telefonă doamna Costinaş: „Strada Mixandrelor porneşte spre primărie!”… Aprecie că fruntaşii, sfetnicii lui, s-au orientat ca nişte adevăraţi oameni politici, dezlănţuind primul atac asupra primăriei. „Bonjour! Bonjour!” strigă el, sărind într-un picior. Îi veni ideea să joace şotron. Aruncă o monedă de o sută de mii pe covor, sări, o ridică, o aruncă iar. Obosi neaşteptat de repede. Astfel, cuminţit fără voie, îşi duse amândouă mâinile în dreptul inimii şi se târî până la uşă. De câte ori avea palpitaţii, se lăsa în grija nevestei, ori a Anicăi. Nevasta! plecase undeva, niciodată nu îi spunea unde pleacă. Anica jumulea o găină la bucătărie. O rugă să aibă grijă de el, din cinci în cinci minute să deschidă uşa camerei lui şi să-ntrebe: „Cum se simte domnul Iosif?” Ea se prăpădi de râs: „Chiar aşa – domnul Iosif?!” El îi spuse că pentru leafa pe care o primeşte ar trebui să fie ceva mai respectuoasă: dacă într-o bună zi o s-o dea afară?! Anica îl pofti să-ncerce. A fost doar un avertisment prietenesc, o linişti Dindin, întinzându-i sticla de vin. Se temea de ea, de gura ei, de câte văzuse, de câte ar fi putut să spună la sindicat, ori în altă parte. Pentru a evita astfel de neplăceri, îi promise o pereche de ghete îmblănite. „Ce zici, Iosife, să te sărut?” se oferi ea. „Altă dată! spuse el, moleşit. Acum aştept veşti hotărâtoare…” Dar veştile întârziau nepermis de mult. „Cetăţeanul de rând! strigă el. Unde e cetăţeanul de rând? S-a dus cetăţeanul de rând să dea cu târnăcopul… îl cuprinse o mâhnire de comandant suprem, rămas singur pe câmpul de bătaie. Cu cine să te legi, cu cine să te-nţelegi şi pentru cine să lupţi?!”… Silvian îi telefonă că strada Sf. Niculaie încă n-a ajuns la primărie, din pricini uşor de bănuit: toate străzile sunt pline de agitatori comunişti – şi toţi agitatorii dau asigurări că, în câteva zile, oraşul va fi aprovizionat cu douăzeci şi două de vagoane de porumb, unsprezece de grâu, două de

macaroane, cinci mii de kilograme de untură… „Şi cetăţeanul de rând? se interesă Dindin. Cetăţeanul care până ieri-alaltăieri mi-a intrat în casă pe uşa din dos, cu pălăria într-o mână şi cu traista în cealaltă, ce zice bunul nostru cetăţean?! 1 … Nu mai avea chef să asculte bâlbâielile negustorului de peşte; în mintea lui se născuse un gând de răzbunare, şi se agăţă de acest gând; era stăpân pe casa lui, pe banii lui, pe griul lui, cine să îl tragă la răspundere dacă îşi dărâmă casă, dacă dă foc sacilor cu bancnote, dacă seamănă grâul pe străzi?! Zece căruţe încărcate cu grâu să umble toată noaptea pe străzi, de pe o stradă pe alta, iar grâul să curgă şuvoi… în zori, cetăţeanul de rând să iasă în stradă, să se-ntindă în mijlocul străzii şi, cu ultimele puteri, să adune un pumn de boabe.

— Cum se simte domnul Iosif?

— Zece căruţe!

— Ce să faceţi cu de?! se miră Anica.

— Zece căruţe! strigă el, ridicând pumnii.

— Zece să fie!

Chemat de urgenţă, doctorul Călinoiu stabili că nu e nimic grav: totuşi, ar fi bine ca domnul Dindin să se gândească mai puţin la politică.

Doamna Pralea împlinea douăzeci de ani.

Amantă de căpitan la şaisprezece, soţie de avocat la optsprezece, casnică la douăzeci – ea se simţea şi chiar se voia mult mai în vârstă, din care pricină aniversarea aceasta i se părea cam lipsită de haz. Dacă tăcea, dacă admitea pregătirile de aniversare era doar pentru că soţul o ameninţa mereu cu o surpriză, o mare surpriză. Dar ce altă surpriză putea să-i facă el, decât să transforme aniversarea într-un fel de întrunire politică? Bănuiala i se confirmă în dimineaţa zilei ei de naştere, când avocatul îi prezentă lista invitaţilor: douăzeci şi patru de persoane, printre care şi un reprezentant al conducerii centrale

naţional ţărăniste. Pentru toţi aceşti douăzeci şi patru, el închiriase un salon de lux la restaurantul „Dacia”. Petrecerea avea să ţină de la opt seara până a doua zi la unsprezece, când se va organiza un miting în piaţeta din centru.

Tânăra sărbătorită se cam sperie:

— Asta ţi-era surpriza?

— O să fie spre binele tău şi-al nostru.

— Politică şi iar politică! Altceva nu mai ştiţi?

— Prea eşti cuconiţă, o mustră soţul. Tu vrei bani, fără să-ţi pese cum se fac banii, vrei linişte, fără să te-ntrebi cum se obţine liniştea. În momentul de faţă, tot ce pot să-ţi spun este că din politică ne-am născut şi în politică ne vom întoarce.

Câteva ore mai târziu, doamna Pralea află de la fata de serviciu, care şi ea aflase de la fata de serviciu a lui Dindin, că va fi aleasă, în unanimitate, preşedinta Asociaţiei femeilor patriote din B. Încă nu exista o asemenea asociaţie, dar ce era mai simplu decât s-o înfiinţezi în timpul unei petreceri cu icre negre, pui în mujdei şi vin de Odobeşti? Perspectiva unei funcţii politice o îngrozi. Pân-aici, viaţa ei de soţie de avocat cu oarecare prestigiu se scursese monoton şi sigur: citise mai toate cărţile lui Cronin, Maugham, Vicki Baum – etc., ascultase sute de discuri cu muzică simfonică, dormise câte două şi trei ore în fiecare după-amiază, o dată pe săptămână se dusese în vizită, o dată pe săptămână primise vizite. O zi din viaţa ei se multiplica parcă la nesfârşit, iar toate la un loc îi dădeau senzaţia că se află în carantină. Nu îşi manifestase niciodată şi în niciun fel dorinţa de a evada. De o vreme încoace, doamnele din B. Erau indignate de cuminţenia ei. Doamna Dindin, vrând s-o iniţieze într-ale vieţii, îi propusese o călătorie la Bucureşti, unde-i lume şi strălume. Ea ridicase din umeri, naiv: „Aici nu-i lume?”

Până pe la ora trei, când îi veni soţul de la tribunal, doamna Pralea citi vreo două sute de pagini din „Pe aripile vântului”; acţiunea o prinse în aşa măsură, încât uită de aniversare şi de ambiţiile politice ale soţului; când fata de serviciu o pofti la masă, ea îi strigă să se ducă dracului; când soţul veni s-o întrebe: ce înseamnă purtarea asta? ea îi strigă să tacă din gură.

— De ce nu te-ai dus la coafor? mai întrebă soţul.

— Am citit, am uitat.

— Cărţile astea te îmbolnăvesc pe tine. Vrei un calmant (Ar fi vrut să-i spună altfel: „Cărţile astea te zăpăcesc pe tine, încât o s-o iei razna, într-o bună zi…” Cam o dată la trei, patru zile o silea să ia un calmant, preparat de el, pe bază de bromură.) Azi n-ai voie să citeşti, n-ai voie să te enervezi, n-ai voie să zici: nu! (Sper să ţi se facă doar propuneri rezonabile, preciză el, zâmbind.) Azi eşti sărbătorita noastră, a tuturor!

Doamna Pralea se gândi că soţul ei este un om ridicol, un fel de paiaţă şi nimic mai mult. Îi era de mirare: în urmă cu numai doi ani, ea se măritase cu un om de prestigiu, elegant şi distins, ascultat de toţi, preţuit de toţi. Ce se întâmplase în aceşti doi ani cu soţul ei? Era tot elegant, tot distins, nu spunea mai multe prostii decât spusese – şi totuşi, ei i se părea ridicol, demodat, prostănac… Dacă el nu se schimbase, atunci se schimbaseră alţii…

— Eu am mâncat ceva pe la douăsprezece, spuse doamna Pralea. Până mănânci tu şi te odihneşti puţin, mă duc la coafor.

— O să facem altfel, îi propuse soţul, bănuitor. O să-l chem pe Mardare aici, da, da – e mai practic şi mai puţin obositor. Ai ceva împotrivă?

Astfel, doamna Pralea trebui să rămână acasă până la opt seara; de câteva ori se simţi spionată de soţ… Dacă

soţul nu i-ar fi venit cu calmante, din oră în oră, dacă fata de serviciu nu s-ar fi ţinut de ea pas cu pas, dacă uşa de la intrare n-ar fi fost încuiată – doamna Pralea ar fi fugit. Unde? la cine? Nu ştia, nici nu o interesa, voia doar să se vadă în stradă. Coaforul, croitoreasa, fata de serviciu o suciră, o învârtiră, până când soţul spuse: „E în ordine. Acum, draga mea, nu-ţi cer mai mult decât să mă asculţi!” îi cerea totul.

— Pot să-ţi cer şi eu ceva? îl întrebă.

— Chiar şi viaţa, se eschivă el.

— O, nu, de asta n-am nevoie. Îţi cer ceva mult mai simplu: să nu-l aduci pe nenorocit (se referea la Dindin), dumnezeieşte te rog, altfel o să-mi ies din răbdări. Şi zău dacă ştiu, dacă bănuiesc măcar, ce-o să se-ntâmple…

— E al doilea invitat, explică soţul.

— De ce s-a spovedit? întrebă ea. De ce se spovedeşte în fiecare zi, de şapte zile încoace?

— Necazuri, gânduri, nu ştiu.

— De ce nu vrei să ştii?

— Încă o dată îţi propun să iei un calmant.

Prin oraş se zvonise că Dindin ar vrea să obţină, prin intermediul unui preot din B., iertarea păcatelor trecute şi viitoare, mai ales viitoare. Nimeni din cetăţenii oraşului nu-şi amintea să-l fi văzut intrând în biserică până acum, până acum şapte zile, când a intrat, când şi-a făcut o cruce mare, când a căzut în genunchi, hohotind, în faţa părintelui Dionisie. Îngrijoraţi, prietenii încercaseră să afle de la el, apoi de la părinte, cam despre ce ar fi vorba. Dindin tăcea, părintele ridica din umeri, prietenii se întrebau dacă n-ar fi cazul să se spovedească şi ei. „Ar fi de efect, îşi dăduse cu părerea Silvian. Ar intra ăştia în sperieţi!” Într-adevăr, pentru mulţi, spovedania lui Dindin era prevestitoare de nenorociri. Doamna Pralea îl visa mereu tăindu-şi o şuviţă de păr (din câte şuviţe mai avea) cu o lamă de bărbierit.

Cineva îi tălmăcise: moarte!

Salonul de lux al restaurantului „Dacia” era împodobit cu drapele, cu tot felul de panglici şi portrete. Doamna Pralea îşi descoperi portretul între două drapele. „Vivat! strigă soţul. Habar n-aveam. Trebuie să-i mulţumeşti lui Dindin. Alo, bătrâne, vino să-mi săruţi nevasta!”… Dindin nu auzi, nu veni. Înţepenise lângă portretul „Marelui Sfinx”. „E întors pe dos, îi şopti Pralea soţiei. Îl înjură pe maestru, îl trimite la toţi dracii!” Neînţelegând ce se petrece (de ce a înţepenit Dindin?), ceilalţi invitaţi călcau pe vârfuri, îşi vorbeau prin semne, până când înţepeniră şi ei, rând pe rând, lângă portretele unor politicieni obscuri. Dorind să întreţină atmosfera de mister, Silvian începu să cânte „Tatăl nostru” – cam gâfâit, cam pe sărite – dar apariţia primarului îl sili să exclame: „Şi-aşa mai departe, să trăiască domnul primar, invitatul nostru de onoare!”… Primarul îşi scoase pălăria de pai, se înclină în faţa doamnei Pralea şi spuse:

— Doamnă, şi domnule, şi ceilalţi, eu am depăşit vârstă petrecerilor, încât n-o să vă plictisesc, nici n-o să vă sărăcesc. Dar fiindcă mi s-a spus că aveţi nişte icre negre, mă gândii să trec pe-aici şi să vă rog de-o porţie…

— Poftiţi, sunteţi invitatul nostru!

— Nu aşa, nu, nu! se apără primarul. V-am spus că nu rămân. Dacă vreţi să-mi daţi şi mie pe-o farfurioară… El scoase din buzunarul hainei o farfurioară de dulceaţă, pe care o şterse îndelung cu o batistă. Se poate? Ori e prea mare paguba? Doamnă, şi domnule, şi ceilalţi – încă n-am avut prilejul…

— Nu vă prinde figura asta de măscărici, spuse Dindin.

— De unde până unde măscărici? i-o întoarse primarul, zâmbind. Mi-e poftă, domnule, după şaptezeci de ani de viaţă, mi-e poftă de nişte icre negre. Am auzit că

aici se găsesc şi-am venit aici. Vreţi bani? Pot să vă dau pensia mea pe trei luni de zile în schimbul a o sută de grame. Vreţi mai mult?

— Am vrea să ne acordaţi respectul cuvenit…

— Greu cu voi, făcu primarul, lăsând să-i lunece farfurioara în buzunar. Prea sunteţi pretenţioşi, prea din cale-afară: şi icre negre, şi respect! Ar trebui să vă hotărâţi, ori pentru una, ori pentru alta. De unde-aţi făcut rost de icre pe-o vreme ca asta?

— Aţi venit în anchetă? se interesă Pralea.

— Doamne fereşte! Venii ca invitat. Vreţi să rămân? Ar fi un dezastru. Dacă rămân, vă sărăcesc şi, până la urmă, cine ştie, poate că mă ia gura pe dinainte şi vă zic vreo două. Aşa, e mult mai simplu: îmi daţi o porţie.

— Domnul primar se-ntrece cu gluma! izbucni Dindin.

— Să credeţi voi că îmi arde de glume!

Primarul îşi flutură pălăria de pai, în chip de salut, şi ieşi sprijinindu-se în baston. „Ce-a fost asta? se nelinişti avocatul Zănoagă. Ori ce-a vrut să fie?” Dindin îşi permise un gest obscen. Pralea îşi numără invitaţii: erau toţi, în afară de reprezentantul Bucureştiului, care avea să sosească abia pe la miezul nopţii. „Să se-nchidă toate uşile! ceru avocatul. Apoi îşi sărută soţia pe frunte: De ce te-ai speriat*? E nebun… Domnii mei, domnule Zănoagă, Dindin şi ceilalţi – nu v-am spus eu că ăsta e nebun? Vă rog să luaţi loc: N-a fost şi nu s-a întâmplat nimic!…” Invitaţii aproape că uitaseră de petrecere şi, mai ales, de bunele maniere: şi bărbaţi, şi femei înjurau năprasnic, ameninţând cu pumnii spre uşă. „A fost o provocare 1, stabili Dindin, cătrănit.

Pralea îi sili să se aşeze la masă:

— Pentru tânăra mea soţie! închină el.

— Pentru tânăra noastră… Mona! – unde eşti?!…

Mona, Mona! se agitară invitaţii, ridicând paharele.

— Dragă Mona, de ce mă tragi pe sfoară tocmai într-un moment ca acesta? se alintă avocatul. Doar mi-ai jurat credinţă. Doar ţi-am jurat şi eu. Cine ştie un descântec de nevastă?

— Melc, melc, codobelc, începu Zănoagă.

— …scoate coarne boureşti, continuă Dindin.

— …şi te du la baltă, şi bea apă caldă, încheie Silvian, în aplauzele celorlalţi. Spiriduş învârtecuş, unde eşti? Acum două minute era aici.

— Mie-mi spui? zâmbi Pralea. Doar o sărutai…

— Atunci înseamnă că…

— Treci peste mojicii!

— …anumite necesităţi fiziologice…

— A, da! admise Pralea, jenat.

După vreo jumătate de oră porniră toţi în căutarea doamnei Pralea. Acasă nu era; pe la rude, pe la prieteni nu era; poliţiştii nu-şi aminteau s-o fi văzut în ultimele două săptămâni; birjarii se jurau că nici n-o ştiu cum arată la faţă.

O găsiră târziu, după răsăritul soarelui, dormind într-o livadă umbroasă.

XV

Aproape în fiecare seară, după opt ore de lucru la atelierul de croitorie şi alte trei, sau patru pe şantier, Cristina se ducea la clubul tineretului progresist, unde să scrie lozinci împotriva reacţiunii, ori să-i înveţe pe băieţi dansuri clasice şi moderne. Cu lozincile era floare la ureche. Manole, ori Voichiţă, ori chiar Strihan îi lăsau un text, ea număra literele: zece de „a”, douăzeci de „b” etc., apoi desena şi tăia literele pe care alte fete le coseau pe fâşii de pânză roşie. Dar cu dansurile o scotea greu la capăt, din ce în ce mai greu, mai ales de când apăruseră pe la club nişte flăcăi voinicişi guralivi, care se tot jurau pe

viaţa lor că nu ştiu să danseze şi-i de datoria ei să-i înveţe. „Ce vreţi voi?” se răstea Cristina, iar flăcăii se grăbeau să-i cadă în braţe. Într-o seară, ea îi spuse lui Manole că nu se mai duce la club decât însoţită de el, ori de Voichiţă. „Altfel, dragă Manole, în scurt timp o să rămâi fără mine! Şi nici n-ar fi de mirare: de câte ori m-ai strâns tu în braţe? Ăia mă strâng în fiecare seară. Câte prostii mi-ai şoptit tu la ureche? Ăia îmi şoptesc o mie, în fiecare seară. Ce să mai vorbim, sunt printre ei câţiva foarte, foarte drăguţi!” Iar Manole, care din zori şi până-n miez de noapte se lupta cu reacţiunea, îşi cam ieşi dintr-ale lui. „Tu glumeşti?” Cristina izbucni în râs:

— Fetele sunt cam slabe de înger.

— Dar tu ai o răspundere, acolo!

— Chiar aşa, cu răspundere, dacă ăia mă strâng în braţe?!

Dorind să pună lucrurile la punct, o dată pentru totdeauna, Manole se interesă cine sunt, după tată şi mamă, flăcăii voinici şi guralivi; niciunul nu era fiu de negustor; doi zidari, doi tâmplari. Manole încercă să-i scuze pe cei patru („Sunt oameni şi ei, din carne şi oase, dacă le faci ochi dulci, sigur că nu se dau în lături!”) şi o sfătui pe Cristina să fie mai atentă, iar la o adică să le-aducă aminte de morala proletară.

— Dar să nu iasă scandal, preciză el.

— De ce să nu iasă? Dacă tu nu vrei, ori nu eşti în stare să-i iei de guler, o să mă rog de alţii, mai de Doamne-ajută.

— Degeaba! făcu Manole, înţelept. Degeaba vrei să mă convingi că numai ei sunt de vină. Mai bine adu-ţi aminte ce ţi-am spus: tu prea mult glumeşti! Şi te pricepi să faci ochi dulci.

Când auzi de ochi dulci, Cristina se mohorî şi nu mai scoase un cuvânt. „Uite cum îmbătrâneşti!” vru să-i spună

Manole, speriat, căci avu impresia că ea îmbătrâneşte clipă de clipă. Fără zâmbetul ei, fără dragostea ei se simţi sărac şi păcătos. „Eu cum oi fi arătând? Li se întrebă, trecându-şi palma peste faţă. O rugă să-l ierte şi, stângaci, îi sărută mâna. „Bine!” spuse ea, dar n-avu puterea să-i mai zâmbească. Manole se duse la sediu, unde trebuia să conducă o şedinţă cu agitatorii. Vorbi răstit, iar când vreo trei dintre agitatori îi pretinseră o purtare tovărăşească, el mormăi înţelept: „Ce ştiţi voi!” Astfel, toţi bănuiră că lui Manole i s-a întâmplat ceva neplăcut, poate că a primit o scrisoare de ameninţare, şi-ncetul cu-ncetul se-ngrijorară pentru el: „Ce-aveţi, tovarăşu’ Manole?” „Una caldă, una rece, aşa-i viaţa!” filosofă Manole. Din asta, nimeni nu înţelese mai mult decât că tovarăşul Manole, într-un fel sau altul, a nimerit cu oiştea în gard.

Manole nu era omul care să ezite prea mult, când era vorba de o fată frumoasă. Dacă, totuşi, n-o îmbrăţişase pe Cristina şi nici măcar nu ieşise cu ea la plimbare, în văzul lumii, aceasta se explica printr-un fel de prudenţă politică: el, Manole, e activist, temut de negustori, şi aşa trebuie să rămână în ochii tuturor. Toţi sunt cu ochii pe el. Dacă s-ar afla că are multe şi mărunte slăbiciuni, ca oricare, toţi ar discuta numai despre aceste slăbiciuni. Se temea de gura lumii, de blesteme şi ocări; îndată ce-i ajungea la ureche că doamna Dindin, ori altă doamnă a râs de cum se poartă şi de cămaşa lui cârpită pe care şi-o spăla singur de două ori pe săptămână, îşi pierdea cumpătul, ziua înjura, noaptea, parcă-nvins şi-al nimănui, se gândea la câte umilinţe îndurase.

Portarul îi atrase atenţia că sună telefonul.

— Crezi că eu n-aud? se supără Manole.

— Şi de ce nu răspundeţi?

— Fiindcă nu sunt aici.

— Dumneavoastră glumiţi, iar oamenii vă caută.

— Or să se descurce şi fără mine, spuse Manole, ridicând doar pentru o clipă receptorul. Mă doare capul, mă dor ochii, cred că am răcit – eu răcesc în fiecare vară mai rău decât iarna. Se întinse pe canapea, cu mâinile căpătâi, şi închise ochii.

Peste vreun sfert de oră apăru Voichiţă care, aflând de la portar că prietenul său are ceva, ori e bolnav, ori l-a supărat cineva aşa de tare, de un te mai poţi înţelege cu el, se îngrijoră mai mult decât era nevoie: „Să chem un doctor? Cred că ai temperatură… Inima? Ceva cu inima?” Când auzea de oameni bolnavi, chiar dacă nu-i cunoscuse, Voichiţă se întreba cum ar face să le vină în ajutor. Ai lui, părinţii şi-un frate, suferiseră de o boală grea, care nu-i iertase. Rând pe rând s-au dus, sub ochii lui. De-atunci, el se temea de alunecarea spre moarte.

Manole îl rugă să se potolească:

— N-am nici pe dracu’, în afară de nişte gânduri.

— Dar se vede că nu ţi-e bine, stărui Voichiţă.

— Că nu mi-e bine, asta-i adevărat, zâmbi Manole, dar nu că m-ar durea ceva… Phii, câţi mă latră, câţi mă-njură! făcu el, ducându-şi palmele la urechi, îmi ţiuie amândouă urechile. Iar mă-njură doamna Dindin, iar bate mătănii doamna Predoiu, să mă duc în iad… îl apucă de mână pe Voichiţă: Acum te-am prins şi te rog să-mi explici un lucru. Eu, Manole, nu mă tem de luptă deschisă: nu mă tem de burghezie şi de toată reacţiunea la un loc! Dar de ce mă tem de bătaia de joc a ăstora? Nici nu mai dorm noaptea.

— Ar trebui să dormi.

— Că tu ai dormit, când au spus ei despre Maria!

— Ştiam şi eu, şi ea, şi toţi, că nu-i adevărat.

— Asta-i altă poveste! Dar gândurile?

— Nu era cazul să-mi aminteşti, se mâhni Voichiţă.

Când înţelese cât de tare a lovit, Manole se-nroşi

până-n vârful urechilor. Stângaci, îl cuprinse pe Voichiţă de după umeri şi-l ţinu mult, aproape de el, să-i simtă durerea şi să i-o aline. Ei doi nu vorbiseră niciodată despre ce-a fost, ori n-a fost... Acum se gândi că nu poate să-şi răscumpere vina decât mărturisindu-se până la capăt:

— Aş vrea să mă-nsor cu Cristina. Şi de ce nu te-nsori? o să mă-ntrebi tu. Fiindcă mi-e teamă de câte-or să spună despre mine, despre ea. Nu! strigă

Manole, observând că prietenul său se strâmbă a dezgust. Nu sunt laş! Orice să crezi despre mine, asta nu!

— Dacă ţi-e teamă, spuse Voichiţă, nu te-nsura. Dacă ţi-e teamă, nu mai ieşi din casă. Să nu te mai aud. Să nu te mai văd! izbucni el.

— O să trec pe la voi în seara asta, spuse Manole.

Era sigur că peste o oră Voichiţă îl va primi cu braţele deschise. Ei doi aveau dese ciocniri, uneori îşi aruncau vorbe grele: să nu te mai aud! să nu te mai văd! pentru ca un ceas mai târziu, o zi mai târziu, rar de tot două, trei zile, să reia prietenia, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Ceva grav, ireparabil nu se întâmplase niciodată şi nici nu era cu putinţă. De astă dată, Manole primi ca pe-o binefacere izbucnirea prietenului. În felul acesta, Voichiţă îi plătise pentru nechibzuinţa de-a fi pomenit de Maria şi fără-ndoială, plătindu-i, îl şi iertase. „A fost o zi neagră”, îşi spuse Manole, ştiind că multă vreme nu va uita această zi, cum nu uitase nici alte zile negre, zile de păcate, de ruşine, care îl făceau să umble cu ochii-n pământ.

Întâlnirea cu Cristina îl neliniştea.

Pornind spre club, unde ştia că o va vedea, el se gândi că, înainte de-a ajunge acolo, ar trebui să se petreacă o minune, ceva care să-i solicite pe toţi în aşa măsură, încât să uite jignirile de peste zi. Cerul să se-ntunece, nori grei, învrăjbiţi, scânteind, să se lupte

deasupra caselor; vântul să alerge nebun de pe o stradă pe alta, adunând hârtii, izbind ferestre; mamele să-şi strige copiii: „Ion, Vasile, Mihai, vine ploaia, mă!” Toţi, cu mic, cu mare, să iasă din case, încremenind cu ochii spre cer. A picurat!

Clubul tineretului se afla chiar pe strada Principală, în fosta prăvălie a lui Popău – o clădire mohorâtă, cu patru ferestre zăbrelite spre stradă şi patru uşi pe care erau prinse reclame de cremă de ghete, de pălării şi pantofi. Cu toate că uşile şi ferestrele rămâneau toată ziua deschise, înăuntru stăruia un aer umed şi înecăcios, de pivniţă. De câte ori venea aici; Manole fuma ţigară după ţigară, zicând că e mult mai plăcut să te-neci cu fum, decât cu miros de şobolani. De trei zile, clădirea era în renovare. Din cele opt încăperi, numai două mai serveau de club – o sală pentru şah şi ping-pong şi una pentru dans. Manole trecu mai întâi pe la şahişti; erau vreo cincizeci, strânşi în jurul a trei mese; câţiva jucau, cei mai mulţi dădeau sfaturi, ori trăgeau nervos din ţigară.

Din sala alăturată răzbăteau râsete şi chiuituri. O clipă, Manole şi-o închipui pe Cristina strânsă în braţe de un vlăjgan suflecat, care pariase cu alţi vlăjgani pe-o sticlă de bere, pe-o sticlă de vin, că în seara asta neapărat o va strânge în braţe. Şovăind, el s-apropie de uşă: „Unu, doi, trei – începem!” s-auzi vocea Cristinei. Imediat, acordeonistul atacă un tangou la modă, însă după câteva clipe, când Manole deschise uşa, el se opri stânjenit şi, vrând să se tragă înapoi, călcă o fată pe picior. „Dă-i bătaie! ceru Manole. Doar n-am venit în control. Şi chiar de-aş fi venit!” Cristina continua să danseze şi fără muzică: „Unu, doi, unu, doi. De ce nu eşti atent?” Tânărul ei partener, un vlăjgan mustăcios şi suflecat, întocmai cum şi-l închipuise Manole, râdea tot timpul, trăgând cu ochiul la cei de pe margine, la prietenii lui, tot vlăjgani suflecaţi.

Aceştia se înclinară, pe rând, în faţa lui Manole. Unul se grăbi să-i ofere un scaun. „Mulţumesc”, spuse el, împingând scaunul la o parte. Cristina nu părea încântată de vizita lui, iar tinerii, crezând că a venit în control, să-i ia la ochi, se mişcau greoi, împiedicat. Partenerul Cristinei se-nroşi, transpiră şi-n cele din urmă se lipi de perete. Ceilalţi vlăjgani îşi făceau loc spre uşă. Pe câţiva dintre ei Manole îi cunoştea de pe şantier, erau tâmplari şi zidari, băieţi de treabă, glumeţi, aprigi la încăierare. Îi pofti să ia loc pe o laviţă, lângă perete. „Următorul! strigă acordeonistul. Cine dansează?” Toţi tăceau şi se fereau, de parcă li s-ar fi cerut să iasă la tablă. Atunci intră pe uşă un băieţandru zgâit, cu urechi mari şi tuns chilug, care neştiind ce se petrece aici, de ce-i atâta linişte şi smerenie, zise: „Pardon!” şi încremeni/ Zăpăceala noului venit îi făcu pe toţi să izbucnească într-un hohot de râs. „Pândele, de când te-aştept! se bucură Cristina. Ia poftim! îl apucă de mâini, ca pe-un iubit de mult aşteptat: Unu, unu-doi, unu… Tu o să fii cel mai bun dansator, iar eu la toate petrecerile numai cu tine o să dansez!” Pândele se dovedi de o conştiinciozitate exemplară: de câte ori i se atrase atenţia că a greşit, de atâtea ori o luă de la capăt, încet, cu răbdare şi cu o totală indiferenţă faţă de cei din jur, care nu mai pridideau cu ironiile. Când, din greşeală, se apropia mai tare de Cristina, parcă îl lua cu ameţeli: închidea ochii şi se clătina. După două tangouri chinuite, el se aşeză pe un scaun, lângă fereastră, fără a o slăbi însă din ochi pe Cristina. Acordeonistul anunţă o pauză de un sfert de oră.

— Eu plec! spuse Cristina. Mai sunt fete pe-aici.

— Dar nu-s ca tine! îndrăzni Pândele.

— O să continuaţi mâine seară, interveni Manole, apucând-o pe Cristina de braţ. Astfel, toţi pricepură că el a venit pentru Cristina, iubita lui, şi că de-aici înainte ei nu mai au dreptul să o strângă în braţe şi să-i şoptească tot ce

le trece prin cap. Pândele se ghemui pe scaun, cu bărbia în pumn. Avem şi noi nişte obligaţii, explică Manole, stângaci.

Când ajunseră în stradă, Cristina pufni în râs:

— Eşti ca un urs! De ce n-ai plecat imediat?

— Doar tu mi-ai zis să viu!

— Credeam că îţi face plăcere.

— Sunt obosit, necăjit, m-am certat cu Voichiţă.

— Din vina cui?

— Din vina mea.

— Nici nu se putea altfel. Şi-acum ce-ai de gând, să te cerţi şi cu mine? Pentru ce mi-ai zis azi, îi aminti ea, ai merita să ajungi în iad. Dar, cine ştie, dacă mă inviţi la o bere, poate că ţi se trece cu vederea.

— He, he! făcu Manole. De-ai şti tu cât sunt de sărac! Scoase din buzunar trei bancnote mototolite pe care le jucă în palmă ca pe nişte pietricele: Tata, fie-iertat, se-mbăta o dată pe an, de ziua lui. Aduna bani din vreme, se ducea la crâşmă şi-acolo se-mbăta.

Seara se-ntorcea acasă pe două cărări, nu vedea pe nimeni, nu supăra pe nimeni. Cânta: „Sunt sărac şi-mi pare bine, ce-i acasă-i tot pe mine!” Eu mă-mbăt o dată în trei ani, dar aş putea să cânt în fiecare zi. Ce vrei să-ţi cumpăr cu banii ăştia?

— Nişte cercei de aur! se răsfăţă Cristina.

— Dacă ai fi ceva mai puţin pretenţioasă, mai realistă, sublinie Manole, cred că ar fi în folosul tău. O batistă cu dantelă?

— Nu se mai poartă de pe vremea bunicii.

— Am văzut eu într-o prăvălie.

— Câţi bani ai?

— Cât să-mi cumpăr trei pachete de ţigări şi bonuri pentru două zile la cantină. Dar, bravă el, de dragul tău sunt gata să-mprumut ţigări şi să mănânc pe datorie. Or, vrei să mă sacrific chiar de tot, să rabd? Dacă te lasă

inima, n-ai decât să-mi porunceşti: „Rabdă, Manole, cântă, Manole, joacă, Manole!” Sunt al tău supus pe veci! O cuprinse pe Cristina de după umeri: De sărăcie nu mi-a fost ruşine niciodată. De-aici încolo, cu-atât mai puţin o să-mi fie. Ce să-ţi cumpăr?

Era cu vreun sfert de oră înainte de-a se-nchide prăvăliile. Năduşiţi, cu cămăşile descheiate până la brâu şi mânecile suflecate, negustorii se preumblau prin faţa prăvăliilor, ochind pe câte-un cunoscut, cândva client de-ncredere, pe care-apoi să-l tragă înăuntru: „Avem marfă, din cât avem dăm şi pe credit, pentru alegători…” Oamenii se lăsau greu, ca şi când li s-ar fi propus o afacere necurată. Ca să scape de gura negustorilor, unii mergeau grăbiţi pe mijlocul străzii, ori ocoleau strada Principală. De Manole, pe care toţi îl ştiau de activist, nu se agăţase nimeni. Acum, văzându-l la braţ cu o fată frumoasă, râzând, chicotind, negustorii prinseră curaj: „O pereche de pantofi pentru domnişoara, o sticlă de colonie, mătase naturală, mătase artificială, culori atrăgătoare”. Manole trecu pe lângă trei dintre ei, fără o privire, fără un cuvânt – „Nu vă cunosc şi n-am nevoie de voi” – dar îi veni un gând viclean şi în faţa lui Dindin se opri, chiar îi întinse mâna.

Ca fruntaş pe-aici, Dindin se purta vară-iarna cu haină de culoare închisă, cămaşă albă, cravată şi batistă înfoiată la buzunar. Acum era leoarcă de sudoare, nu-i mai ajungeau batistele, se ştergea, discret, pe frunte şi pe gât cu mâneca hainei.

— Iese răutatea din mine! Iese, iese! încercă el să glumească, în timp ce se apleca să sărute mâna Cristinei. Stimată domnişoară, daţi prospeţime şi vigoare orăşelului nostru. Imediat, el se-ntoarse, zâmbind, spre Manole: Dacă mi-e îngăduit să mă exprim astfel…

Manole s-apropie de uşa prăvăliei. Un val de mirosuri amestecate, de colonie, de bomboane şi motorină îl obligă

să-şi ducă mâna la nas.

— Ce-aveţi pe-aici?

— O! făcu Dindin. Mă onoraţi cu o vizită?

— Aşa, în trecere, voiam să vedem.

— Pot să vă asigur că oamenii de gust n-au ieşit niciodată nemulţumiţi din prăvălia mea. Se înclină în faţa Cristinei, oferindu-i braţul. Căci tot pentru oameni, pentru populaţie, se corectă Dindin, ne zbatem şi noi. Unii mai mult, alţii mai puţin, după puteri şi bunăvoinţă. Dragoman, încă două becuri!

Cel numit, care dormitase până atunci după tejghea, se execută cu o vioiciune uimitoare. În câteva secunde numai, el avu timp să se-ncline în faţa cumpărătorilor, să sară peste tejghea şi să răsucească un comutator. Ceilalţi vânzători se înclinară şi ei, pe rând, unii cu mâna în dreptul inimii, alţii cu două degete la o şapcă imaginară. Apoi, cu ochii pe stăpân, ei aşteptară un semn. Stăpânul ceru să se mai aprindă un bec. În prăvălia scundă, cu ferestre mici, zăbrelite, nu pătrundea soarele decât dimineaţa, două, trei ore, din care pricină era nevoie de multe becuri: pentru clienţii obişnuiţi, Dindin aprindea două becuri; pentru cei aleşi, încă două, sau trei; pe Manole îl onoră cu şapte becuri şi era dispus la încă două.

— Dragoman, la ordin! Cu ceilalţi am terminat pe ziua de azi! şi Dindin bătu din palme, de parc-ar fi vrut să împrăştie nişte orătănii. Trei băieţandri se înghesuiră la o uşă ce dădea în curte. Din pragul uşii îi urară stăpânului noapte bună. Dumnezeu cu voi! spuse Dindin, în silă. Dând la o parte stămburi şi stofe grosolane, el descoperi un cupon de mătase, pe care i-l prezentă Cristinei în termeni superlativi, pomenind totodată numele doamnelor din orăşel, care ar fi fost încântate să poarte aşa ceva. Ei, perdeaua!… Dragoman, băiatul, prevăzând ce-avea să urmeze, se afla la post, lângă o perdea de stambă, pe care

o trase dintr-o smucitură. În clipa următoare, el încremeni cu ochii holbaţi la oglinda fixată în perete, înaltă cât un stat de om, cu ramă de aluminiu: cineva scrisese pe oglindă o lozincă… Ce-i cu tine, mă, te-a trăsnit? strigă Dindin, înaintând ameninţător spre băiat. Când să ridice palma, îl văzu în oglindă pe Manole şi se dezmetici. O inscripţie! Ce ţi se pare atât de nemaipomenit? O inscripţie, ca înainte de alegeri. Noi scriem să trăiască partidul ţărănesc, comuniştii scriu să trăiască al lor… Din sprâncene şi din bărbie îi picurau stropi de sudoare. De uimit şi năduşit ce era, se şterse pe faţă şi pe gât cu mătasea bleu-ciel. O, coniţă! O, domnişoară, se zăpăci el, aruncând mătasea pe tejghea, îmi pare nespus de rău că apar în faţa dumneavoastră ca un prăvăliaş idiot. Încercă un zâmbet şi o plecăciune: Cerându-vă iertare, îmi permit să caut un alt cupon.

— De ce să vă mai osteniţi?

— Altfel nu mi-aş ierta niciodată gestul, într-adevăr penibil, declară Dindin. În câteva secunde numai scoase de sub tejghea, dintr-un loc ştiut, două cupoane, tot mătase – un verde închis şi un portocaliu. Acum va apărea în acest magazin cea mai frumoasă dintre zâne: mâinile pe lângă corp, lejer, fruntea sus! în ciuda protestelor, o înveli pe Cristina în mătase, în verde, în portocaliu; o ciupi de braţ; întârzie cu mâinile pe la şolduri; îmbrâncit de Cristina, se trase un pas înapoi.

— Ar fi cazul să-i ceri scuze, interveni Manole.

— Hai să ieşim, se rugă Cristina.

Prea mânios, Manole îi făcu semn să se dea la o parte. Dindin, prevăzător, se apropie de uşa ce dădea în curte. Vrând să sară în ajutorul stăpânului, Dragoman scoase de la cingătoare un cuţitaş de-un lat de palmă, pe care îl agită deasupra capului.

— Jos! strigă Dindin, aruncă-l jos! La picioarele

domnului!…

Izbit cu sete, cuţitul se înfipse în duşumea, la un pas de Manole. „Mi-ai zis să te apăr! scrâşni Dragoman. Să-ţi fiu pavăză şi scut! Hai noroc!” Pricepând că a făcut ceva nepermis, ceva ce greu se iartă şi se uită, băiatul izbucni în plâns. Cum nimeni nu-i spuse nicio vorbă de alinare şi nimeni nu mai avea nevoie de el, ieşi din prăvălie plângând. Dindin, socotind că momentul greu a trecut, se apropie de Manole ca de un om în stare să-i înţeleagă durerea şi chiar să-i dea un sfat. Sudoarea îi pătrunsese prin gulerul cămăşii, i se lăţise pe piept, până la curea. Ca să nu răcească, se bătea cu palmele pe piept, pe spate, pe umeri. Uitase, ori voia să uite, că de faţă se află o domnişoară pe care o râvnise.

— De douăzeci de ani, de când ţin prăvălie, nimeni nu s-a amestecat în afacerile mele. Nimeni nu i-a învrăjbit pe vânzători împotriva mea. Şi iată că, în momentul de faţă, vânzătorii nu mai ascultă de mine, ci de domnul Creţoiu. Eu îi ţin, eu le dau bani şi de mâncare, iar ei se duc la domnul Creţoiu, ori la domnul Strihan, ca să-i apere. În această situaţie îmi îngădui să vă cer un sfat: ce trebuie să fac eu, pentru ca să mai exist? Aş vrea să-mi răspundeţi deschis. Închipuiţi-vă că am fi într-o sală de tribunal, dumneavoastră procuror, eu acuzat. Curaj!

În acest îndemn Manole simţi o aprigă dorinţă de răzbunare. Priceput şi nărăvit în combinaţii, în a întinde curse, Dindin voia să obţină, după întâmplările penibile de mai înainte, un triumf, cel puţin un triumf teoretic, demonstrând temeinicia şi forţa ideilor sale. Ca niciodată, avea nevoie de un triumf, pentru ca să poată merge spre casă cu fruntea sus, să poată mânca, să poată dormi. Dacă Manole ar fi făcut o singură mişcare, s-ar fi repezit asupra lui, să-l reţină. Manole îşi lăsă palmele pe genunchi şi se aplecă puţin:

— Am să vă dau un singur sfat, spuse el. Să nu-i mai trimiteţi domnişoarei biscuiţi şi cămăşi de noapte. Dacă nu ţineţi seama de acest sfat înţelept, o să vă port prin tot oraşul cu punga de biscuiţi la gât. Pe onoarea mea!

— Ai auzit ce-a spus? întrebă Cristina.

— Păcat! Păcat că aţi părăsit argumentele politice, spuse Dindin. Cu mâna întinsă spre uşă, adăugă: Am plăcerea să vă conduc... În timp ce-i conducea spre ieşire, mai aruncă nişte vorbe: Până una-alta, noi suntem cu marfa, de la noi cumpăraţi până şi pânza şi hârtia pentru lozinci. Iar drept mulţumire, vreţi să ni-i daţi de chiriaşi pe lucrătorii dumneavoastră. Ştiu eu, ştiu şi ce visaţi.

Manole ridică ochii spre cer. Niciun semn de ploaie! apoi se uită în lungul străzii, înspre parc, unde se ivise coloana brigadierilor. „Să mergem acasă", îi propuse Cristinei. În clipa următoare, când îşi luă rămas bun, simţi că asupra lui se va abate o mare primejdie curând, prea curând, poate chiar în noaptea aceea. Dindin avea mâna asudată şi rece, şi grea. Pe faţă şi pe frunte îi apăruseră câteva pete vineţii, ca nişte amprente digitale. Din bărbia ascuţită îi picura sudoare, strop după strop, încât aveai impresia că toată faţa lui, ca de ceară murdară, se topeşte încet, egal şi sigur. Spuse ceva ce nu se-nţelese. Poate că nici nu era de înţeles. Când Manole vru să se depărteze, făcu doi-trei paşi în rând cu el, ţinându-i mâna. Era ultima încercare, tăcută, desperată, de-a mai câştiga ceva.

— Să ne grăbim, spuse Cristina.

Din tot ce se întâmplase în seara aceasta, chiar şi din înfruntarea cu Dindin, ea se căznea să reţină, în primul rând, faptul că legătura ei cu Manole a ajuns să fie cunoscută în public aşa cum se cuvine. Aşteptase ieşirea în lume alături de el mai mult cu mândrie, decât cu emoţie. Fiind prea ocupat, departe de petreceri, el n-avea de unde să ştie câte fete din B. Şi-l doresc pentru toată viaţa, ori

numai pentru câteva nopţi. Până şi fata procurorului Alexiu, învăţată cu ofiţeri şi avocaţi, se jurase că e gata să-i cadă în braţe, fără nicio condiţie. „Ce-or fi găsind fetele astea la tine? îl ar fi vrut să-l întrebe Cristina. Amâna întrebarea pentru mai târziu, când între ei doi se vor fi stabilit raporturi trainice, pe care oricâte glume şi vorbe în doi peri nu pot să le mai zdruncine.

— Şi-acum? întrebă Cristina.

— Mergem acasă la noi.

— Asta înseamnă că mă iei de braţ.

— Aşa scrie?

— Nu cred să scrie undeva. Aşa îmi place mie.

Îndată ce se văzu în curte, Manole se duse să-l caute pe Voichiţă. Era convins că prietenul său, de care avea atâta nevoie, e acasă şi îl aşteaptă cu braţele deschise, nici nu s-ar putea altfel. Când află că Voichiţă a plecat de vreo jumătate de oră la o şedinţă cu profesorii de la Arte şi meserii, de unde nu se va-ntoarce înainte de miezul nopţii, îl cuprinse o nelinişte de om al nimănui. Dacă ar fi fost dimineaţă, ori în miezul zilei, ar fi găsit pe cineva cu care să se sfătuiască şi, astfel, să împartă neliniştea, dar acum, când oamenii se duceau la culcare, ori la şedinţe? încă de mic se temea de nopţile albe. În astfel de nopţi, neplăcerile de peste zi luau proporţii, se împleteau cu visuri de groază, îl copleşeau. Soţia lui Voichiţă îl pofti să intre în cameră. El refuză, arătând discret spre Cristina. Doar atât vru să ştie:

— Înainte de-a pleca, ţi-a zis ceva de mine?

— Da, mi-a zis că eşti un motan încălţat!

— Uite, măi! Aşa a zis Voichiţă?

— Chiar aşa! se amuză femeia.

— O să-i zic şi eu cumva, da, da.

Acest „motan încălţat” avu darul de a stabili o legătură tainică între Manole şi prietenul său. De câteva ori el repetă: „Motan încălţat, motan încălţat” – de parcă în

acest fel ar fi comunicat cu Voichiţă despre necazurile sale. Îi ură soţiei lui Voichiţă noapte bună, „de asemenea, soţului tău!”

— Şi se îndreptă ceva mai liniştit, mai puţin singur, spre chilioara lui. Cristina îl aştepta în pragul uşii, cu o tavă de lemn pe care se aflau două roşii mari, nişte ardei, brânză şi câteva felii de pâine neagră.

— Ce ţi-a zis Maria? întrebă ea.

— De-ale ei, de-ale noastre.

— O să te cheme să-ţi zică ceva important: dacă să se despartă ori nu de Voichiţă. Nu cumva să te bâlbâi, îl preveni ea, drăgăstos. E absolut obligatoriu să se despartă, altfel ajung la duşmănii!

— Tra-la-la! făcu Manole. Tu eşti tra-la-la! o privi îndelung, cu o uimire prefăcută, puţin furioasă, vrând să câştige timp. „Asta înseamnă, îşi spuse, că tot ce-am auzit noi e adevărat”. Din respect pentru prietenul său, evită să discute amănunte. Dar o luă pe Cristina la rost: Te pomeneşti că i-ai dat sfaturi. Cu ce drept?

— E prietena mea!

— Ce meriţi tu! Ce bătaie meriţi tu! o repezi Manole.

— Dimpotrivă, cred că merit felicitări, bravă ea. Şi-am să mă ţin de capul ei zi de zi, până când se duce la tribunal. I-am şi găsit motiv de divorţ: nepotrivire de caracter… Unde mai pui că e şi la modă! în clipa aceea, Manole ridică palma. Ea închise ochii, dar nu se feri, aşteptă. Cât să mai aştept? întrebă după o vreme, zâmbind. Dacă nu m-ai lovit acum, a doua oară o să-ţi fie şi mai greu!

— N-ar fi de mirare să mă loveşti tu, spuse Manole.

— De ce să fie? Atâtea neveste îşi bat bărbaţii.

— Depinde de bărbaţi.

— Cu Maria am dreptate, reluă Cristina.

— Niciun cuvânt, se răsti Manole. Îţi interzic să mai

discuţi despre asta. Prea ţi se pare că le înţelegi pe toate. Prea îi vrei pe toţi pe gustul tău: să se poarte aşa, să gândească aşa. Prea dai sfaturi, când încă n-ai de unde. Ştii tu cum s-au petrecut lucrurile? Ţi-a spus ea? Ţi-a spus el?

— Ştiu că dacă nu se despart or să fie nenorociţi. Ori crezi că se poate trece uşor peste chestii dintr-astea? Tu ai trece? întrebă ea, agresiv. Să afli mâine că…

— Aşa mă scoţi din sărite!

Dar în loc să-şi iasă din sărite, Manole abia se potoli. Ştia că dacă Maria, ori Voichiţă o să-i ceară părerea, o să-i îndemne la divorţ. „Într-adevăr, admise el, sunt întâmplări peste care nu se poate trece”. Şi în clipa aceea, uitând de cei doi, se întrebă dacă Cristina a fost cuminte.

Imediat după masă, Cristina îi spuse că de mâine dimineaţă nu se mai duce la atelierul de croitorie, fiindcă nu vede la ce i-ar folosi – banii sunt puţini, un atelier al ei n-are de gând să-şi deschidă şi, pe lângă toate astea, meseria n-o atrage. Pentru doamnele din B. Ea nu-i decât o slujnicuţă, care în loc să facă de mâncare şi să deretice prin casă, trebuie să le îmbrace şi să le suporte toate mojiciile. Dacă doamna Dindin vrea să-şi facă o rochie, ea e obligată să stea la dispoziţia doamnei Dindin; iar doamna o cheamă acasă, o laudă ori o jigneşte, şi, oricum ar fi, se dezbracă în faţa ei, fără nicio jenă; pentru că ea, Cristina, nu există… De mâine dimineaţă, dacă el e de acord, s-ar duce pe şantier; trei, patru luni fără salariu, dar măcar învaţă o meserie care-i place. Manole o ascultă până la capăt, cu o senzaţie ciudată. Aceasta avea să fie prima lor noapte de dragoste; ea începea într-un mod neaşteptat: cu discuţii despre doi prieteni care se despart, cu înţelegeri casnice… De-a lungul anilor îşi închipuise prima noapte de dragoste cu femeia iubită în afară de timp şi de spaţiu, ca o dăruire şi o totală uitare de sine. Iată că lucrurile afveau să

se petreacă altfel, într-o realitate bine definită. „Poate că e firesc să fie aşa!” admise Manole, cu un vag regret. Apoi îşi făcu în minte o socoteală, dacă numai salariul lui, salariu destul de modest, le-ar fi de-ajuns ca să mănânce şi să sembrace, până când Cristina o să-nveţe o nouă meserie. Prea strălucit n-aveau s-o ducă: mâncare la cantină, câte o rochie, o cămaşă, ţigări din cele proaste, câte un film pe lună.

— Sunt de acord, spuse Manole, de mâine dimineaţă te duci la şantier. Cât despre bani şi celelalte, zău dacă îmi fac gânduri. De-o rochie de stambă o să găsim bani, oricând. Da, da, de stambă, râse el, fiindcă ţie îţi stă bine cu orice!

Pe urmă nu ştiu ce să-i mai spună.

Era ca atunci, în copilărie, când îl scotea la lecţie: „pentru astăzi avem… pentru astăzi avem… Îl dar nu mai ţinea minte ce aveau. Cristina şedea lângă el, pe marginea patului, cuminte, sfioasă, cu ochii plecaţi. Privind-o, mângâind-o cu privirea, înţelese că îşi ea a uitat tot, în aşteptarea a ceva neobişnuit. Şi, deodată, lui îi veni să râdă de cât de stângaci şi de cuminţi pot fi ei.

XVI

— Am găsit teren pentru afacerea aia…

— Şi ce mai aşteptaţi?

— Am vrea s-avem şi aprobarea dumneavoastră.

13 – Oraşul cu o mie de blestewe

192

— O aveţi, spuse Strihan, fără să ridice ochii de pe nişte hârtii cu scris mărunt. Sunt gata să vă dau o mie de aprobări în schimbul a două, hai să zicem trei ore de linişte. Poftim! şi bătu hârtiile cu palma. Azi e sâmbătă, ziua mea de rapoarte, de concluzii şi de autocritică, fiindcă din pricina mea şi-a voastră, cu toate stăm prost pe săptămâna asta: tu trebuia să pleci prin sate, şi te-ai

învârtit pe-aici, iar eu, eu nici nu ştiu cum au trecut zilele, de parcă aş fi dormit de luni până sâmbătă. Uite câte hârtii, câte rapoarte!... Ei, ce mai doreşti? îl întrebă pe Voichiţă.

— Să vedeţi terenul.

— Încă nu mi-a fost dat să mai întâlnesc unul ca tine! ... Strihan împinse hârtiile spre un colţ al biroului, în semn că nu mai poate lucra – oare unde s-a mai pomenit atâta lipsă de bun simţ? vru să-i spună lui Voichiţă: „Profiţi de faptul că nevastă-ta e secretară, intri când vrei, ca la tine acasă...” Observaţia i se păru prea brutală pentru un colaborator apropiat şi o îndulci puţin: Profiţi de faptul că ţin la tine, însă oricât aş ţine, mă simt obligat, înţelegi tu? obligat să-ţi spun că tu nu ştii de vorbă, nici de ruşine, cum nu ştia prietenul tău Vlad Lupaşcu. Vrei să te dau afară?

— Ies eu de bunăvoie.

— Ei, ei! Parcă ai fi un copil! o întoarse Strihan, ridicându-se de la birou. Voichiţă se apropia de uşă, cu ochii plecaţi, răsucind în mâini o şapcă de doc. Era mai degrabă dezamăgit, decât ruşinat, ceea ce îl făcu pe Strihan să-şi ceară iertare, într-un fel destul de ciudat: Mai treci şi tu cu vederea. Că destul mă acuză alţii... De ce ţii neapărat să văd terenul?

— Credeam că o să vă facă plăcere, spuse Voichiţă, cu glas obosit şi fără să ridice privirea. Altfel, terenul e bun, inginerii şi-au dat aprobarea, peste vreo două ore începem. Îmi daţi voie să vă spun ceva? se hotărî el. Dumneavoastră aţi îmbătrânit, de la o zi la alta aţi îmbătrânit, sub ochii noştri. Vă faceţi meseria, şi atât: şedinţe, rapoarte, instrucţiuni. Cum aţi fora o sondă, precis, pe zile, pe ore. Dacă vreţi să rămâneţi un meseriaş, vă priveşte, dar de ce vă legaţi de Vlad Lupaşcu? E un luptător, a suferit, a... Cât despre mine, mai spuse el, coborând privirea, tare-aş vrea să plec de-aici undeva, pe-

un mare şantier, cu mii, cu zeci de mii de lucrători, să dau cu târnăcopul în rând cu ei, să alerg, să strig, numai să nu mă doară capul. Aici mă doare.

Îşi înfundă şapca pe cap (era printre puţinii din B. Care purtau şapcă pe-o vreme ca asta) şi deschise uşa; vru să iasă, apoi se răzgândi, încă mai trăgea nădejde să-l înduplece pe Strihan. Dacă n-ar fi fost uşa deschisă, Strihan l-ar fi întrebat: „De ce te doare capul? Crezi că eu nu văd, nu aud, nu pricep? Eşti om în toată firea, ar trebui să ştii că de necazuri nu scapi fugind, te-ajung din urmă, se-agaţă de tine, ca nişte mărăcini, te-nţeapă şi te otrăvesc…” Amână tot ce-ar fi vrut să-i spună pentru altă dată, pentru când s-or nimeri la un pahar de vin. Pe urmă, când îl văzu cum trece pe lângă nevastă-sa, fără măcar să-i arunce o privire, se întrebă dacă n-ar fi mai înţelept să-i ia la rost, ca între prieteni: „Ce-aveţi voi, de tot vă plouă şi vă ninge? Dacă e aşa cum zic oamenii şi dacă voi simţiţi că nu se mai poate, degeaba o lungiţi…”

Vreo treizeci de săpători, un inginer şi câţiva tâmplari aşteptau de aproape trei sferturi de oră sosirea lui Strihan, cum îi instruise Voichiţă – în linişte şi cu respect. Inginerul, om trecut de cincizeci de ani, prea puţin obişnuit cu discursurile, se tot întreba ce ar putea să spună el de efect („de mare efect politic!” îi ceruse Voichiţă) J înainte de a începe construcţia unei cantine. Săpătorii şi tâmplarii îşi treceau din mână în mână o hârtie cu angajamente. Strihan nici nu vru s-audă de miting.

— Dumneavoastră aţi uitat ce spun clasicii despre mitinguri, despre entuziasmul colectiv? întrebă Voichiţă.

— Vreau să văd entuziasm la lucru.

Pe locul acela fusese cândva o prăvălie: a şaptea prăvălie de stămburi din B., aparţinând unui fost deputat, Ion Mottoi, trăit pe-aici, trăit pe la Bucureşti, căzut într-o încăierare. Pe unul din pereţii prăvăliei, de altfel singurul

care se mai ţinea în picioare, conducerea de azi a partidului ţărănesc fixase o placă comemorativă, care aducea la cunoştinţa curioşilor că din această prăvălie a cumpărat daruri pentru cei săraci în ziua de 7 mai 1919 M.S. Regele Ferdinand…

Voichiţă desprinse placa şi o trânti de pământ.

Cei treizeci de săpători se apucară de lucru.

— O să iasă scandal, mare scandal, spuse Strihan.

— Şi ce propuneţi? întrebă inginerul.

— Ei, ce să propun! Avem nevoie de o cantină, la doi paşi de şantier, ăsta-i locul cel mai potrivit, o construim aici!

În stradă se adunaseră vreo zece femei. Una dintre de deschise o umbrelă albă, făcu doi paşi înainte şi arătă acuzator spre Strihan… Era doamna procuror, destul de greu de recunoscut din pricina unor ochelari de soare, care-i acopereau jumătate din faţă, şi a părului tuns băieţeşte. Parcă mai slăbise, parcă întinerise. Purta o rochie roz, strânsă pe corp, pantofi albi, de lac, şi cercei de aur în urechi. Pomenind ceva de casa-muzeu, de tribunal, ea se apropie de fosta prăvălie cu smerenie. Din greşeală, şi numai din greşeală, călcă pe placa comemorativă. Scoase un ţipăt scurt, îşi făcu o cruce mare şi strigă: „… Pe viaţă… Pe viaţă!” Cu placa în mână se întoarse la femeile din stradă: „Blestemaţi!… blestemaţi!” Una singură îi făcu pe voie, celelalte se traseră înapoi, cam speriate. Doamna procuror îşi potrivi placa sub braţ şi porni spre casă. Dar abia făcu vreo douăzeci de paşi, când fostul prim-pretor, care până atunci pândise de după un gard, sări s-o atace. Doamna strigă ajutor, Mihoc o îmbrânci cât colo, intră în posesia plăcii şi o rupse la fugă.

Câteva minute mai târziu îşi făcură apariţia, în costume de ceremonie, Dindin, avocatul Pralea, un fost primar, cei doi fotografi, Şerbu şi Velinţă, doi negustori, doi

funcţionari de la primărie... Vorbind toţi deodată, dar fără să ridice glasul, ei îi cerură lui Strihan asigurări că nu vor fi atacaţi. „V-am ruga să dispuneţi ca tinerii să arunce lopeţile!” îndrăzni Dindin. Îndrăzneala îl costă vorbe de ocară şi câteva minute de spaimă. „V-a atacat cineva până acuma? vru să ştie Strihan. Vi s-a făcut vreo nedreptate? Atunci de ce vă răţoiţi aşa? Toţi tinerii să vină aici, cu lopeţi, cu târnăcoape!” strigă el. Avocatul Pralea şi fostul primar o rupseră la fugă. Dindin ridică ochii spre cer, ca un martir. Şerbu şi Velinţă se pregătiră să imortalizeze momentul. Tinerii se adunară în grabă şi, fără să le-o ceară cineva, îl prinseră la mijloc pe Dindin. Acesta strigă ajutor. Aparatele de fotografiat ţăcăniră de câteva ori. „A ieşit pe voia dumneavoastră, spuse Strihan, enervat că a ieşit tocmai aşa. N-aveţi decât să publicaţi fotografia asta. Domnul Dindin atacat de nişte huligani, în timp ce... Ia să vă daţi la o parte cu lopeţile astea!” strigă el. Dindin apăru dintre lopeţi şi capete ciufulite, teafăr şi-nţepat. „Măi băieţi, continuă Strihan, domnul Dindin se teme de voi. Zice că aţi vrea să-l atacaţi. Vai, vai, ce prostie! Ia să repetaţi după mine: „Dacă domnul Dindin e cuminte, n-o să-i dăm nici măcar un bobârnac!” Acest jurământ, rostit de treizeci de tineri cu lopeţile în mână, îl jigni profund pe Dindin. Îndată ce tinerii se retraseră, el deschise un dosar cu documente. Erau acolo nişte documente care arătau că, de optsprezece ani, casa lui Ion Mottoi a fost decretată casă-muzeu. Semnau: majestatea sa, un ministru, doi deputaţi şi fostul primar din B. „Dumneavoastră ce documente aveţi? întrebă Dindin. Măcar un aviz de la primărie? Nici măcar un aviz? Atunci trebuie să vă spun că aţi insultat coroana regală şi aţi jignit sentimentele populaţiei pentru majestatea sa! Acest caz va fi raportat palatului. Iar acum vă rog să părăsiţi terenul!” Strihan nu prevăzuse că va intra în conflict cu coroana regală. Ce era

să mai facă? Doar să-l critice pe Voichiţă pentru că n-a obţinut un aviz… Cei doi funcţionari de la primărie, care veniseră la faţa locului cu nişte articole de lege privind ocrotirea monumentelor istorice, se mirau că el nu dă dispoziţii de evacuare. „Cum aţi pătruns dumneavoastră aici? îi strigă unul. Sunteţi organ de stat? îmi pare că sunteţi mai degrabă inconştient…” Ameninţările lui Dindin şi ale celor doi funcţionari îl făcură să se încăpăţâneze la limită, declarând că nu îl interesează niciun fel de documente: şantierul are nevoie de o cantină pentru şase sute de muncitori, aici e locul cel mai potrivit şi nu va pleca de-aici! Transmise tinerilor să-şi vadă de lucru, pe răspunderea lui. Pe domni îi pofti pe la casele lor. Dindin încercă o ultimă intervenţie de părinte înţelept: „De ce ne obligaţi să vă facem un rău atât de mare? Veţi fi acuzat de lezmajestate…”

El se apucă de lucru, în rând cu băieţii, izbi în zid şi cără pietre, până când Voichiţă îl anunţă că a sosit primarul în anchetă. „E un fel de a spune

— În anchetă! se gândi Strihan. Vrea doar să-mi atragă atenţia, ca între oameni serioşi, de răspundere, că asemenea prostii dau de bănuit. Oare n-o fi la mijloc o prea mare încredere în forţele proprii? Oare n-o fi la mijloc o dorinţă de a sfida autorităţile de stat?”

Primarul se oprise la o margine a terenului, lângă o tufă uscată de liliac. Cu pălăria de pai într-o mână, cu bastonul în cealaltă, răsuflând greu, el părea un biet călător împovărat de ani şi de tristeţe. Când îl văzu pe Strihan apropiindu-se, tăcut şi supus, gata să-şi primească mustrările – îşi aminti că a venit aici în anchetă. Asta era o treabă plicticoasă şi inutilă.

— Aşa ne-a fost înţelegerea? întrebă.

— Eram aproape convins că există o aprobare.

— Ce înseamnă: aproape convins?

— Credeam că tovarăşii mei v-au consultat.

— Cine să mă consulte? Domnu' Voichiţă? Domnu' Codrescu? primarul zâmbi într-un dinte: Oare ce-ar fi să spunem lucrurilor pe nume? Şi continuă, declamând: Dumneavoastră sunteţi nişte revoluţionari cu trecut glorios, cu viitor de aur. Iar eu – ce sunt eu?! şi ridică din umeri, umil, voit umil. Sunt, cel mult, un om de bună credinţă, un pensionar de bună credinţă. Cum o să mă consulte domnu' Voichiţă pe mine?

— E obligatoriu, spuse Strihan.

— Obligatoriu?!... Hă, hă! De unde, până unde? ironiză primarul. Ar fi prea de tot!

— Ar fi legal.

— Parcă eu mai ştiu ce e legal şi ce nu? se mohorî primarul. Ştiu doar că acum o jumătate de oră cineva mi-a aruncat pe fereastra cabinetului o scrisoare de ameninţare. Veţi fi de acord cu mine că la şaptezeci de ani e periculos să primeşti asemenea scrisori. Aţi auzit de profesorul Tiberiu Coman? Iertaţi-mă, dumneavoastră nu aveţi timp de profesori...

— Din păcate... admise Strihan.

— Clar! Clar ca bună ziua! Nu aveţi timp. În epoca noastră, o cantină face cât o sută de profesori pensionari. Am zis bine? Hă, hă! Am zis. Dacă n-ar fi aşa, prietenul meu, profesorul Coman, ar mai trăi vreo zece ani. Şi poate că n-ar trăi de pomană.

— Vă rog să-mi explicaţi: a fost jignit, i s-a făcut vreo nedreptate? Dacă stă în puterile mele... insistă Strihan.

— Când era domnul Lupaşcu pe-aici.

— Îmi pare rău.

— De ce să-ţi pară, dacă nici măcar nu l-ai cunoscut? Dumitale nu trebuie să-ţi pară rău de nimic! decretă sarcastic primarul. Dumneata trebuie să mergi înainte, drept înainte, să mergi, să mergi... Iar eu o să mă duc

acasă, la o – ciorbă de peşte. Respectele mele!

XVII

„Cine ţi-a spus că aş fi avut scandal acasă, din pricina ta? De douăzeci şi trei de ani am scandal aproape în fiecare zi, din pricini pe care încă n-am ajuns să le cunosc şi cu atât mai puţin să le prevăd. Dacă eu nu-mi fac gânduri, ce rost ar avea să-ţi faci tu? Ceva, totuşi, mă îngrijorează: fata care poartă numele meu – şi cu asta ţi-am spus totul! – se duce mereu la doctor, uneori singură, de cele mai multe ori însoţită de maică-sa. Am întrebat-o ce are. „Ceva cu ficatul", mi-a zis. Am întrebat-o pe maică-sa. „Ce te priveşte pe tine?" mi-a zis. Doctorul Călinoiu, care mi-a fost cândva prieten, a dat din colţ în colţ: „În general, mi-a zis, n-ai niciun motiv să te îngrijorezi". Acest „în general" îmi dă dureri de cap: ar putea să însemne o boală lumească. Cearta de aseară a pornit tocmai de-aici, de la bănuiala mea. În semn de recunoştinţă pentru grija ce-i port, fata mi-a strigat să ies din casă. Maică-sa, fire mai practică, mi-a aruncat hainele pe fereastră. Aşa o duc de la o zi la alta. De ce nu fac ordine în casa mea, de ce nu plec? Cred că dintr-un motiv cât se poate de stupid: din comoditate. Pentru mine e mai comod (sau a fost până azi-dimineaţă) să suport măgăriile zilnice, decât să mă lupt cu de ori chiar să fug de de Azi-dimineaţă am angajat trei zidari, trei tâmplari şi cinci lucrători, să-mi ridice o căsuţă – două camere, bucătărie, baie şi o cămară de alimente. Soţia încă nu ştie nimic. Când va afla şi de la cine – de asta prea puţin îmi pasă! În cel mult trei luni o să am casa mea. Dacă vrei, casa noastră. (Am fost văzuţi în parcul de distracţii din Z. Avocatul Pralea şi-a permis chiar o glumă răutăcioasă, iar eu m-am înfuriat ca un adolescent şi i-am ars o palmă…) Ca să vezi ce gândesc şi cum mă port eu, când pe-aici toţi gândesc şi se poartă ca nişte politicieni, când nimeni nu mai are timp de plimbări prin parcuri de

distracţii, nici de dragoste, nici de moarte, numai de politică! Aş zice că e îngrozitor ce se petrece. Nu zic nimic, fiindcă altfel nu se poate, acum se dă bătălia – eu ştiu cine o să câştige, şi e drept să câştige, eu nu am nimic de pierdut. Ce-a fost să pierd am pierdut de mult: zilele, nopţile, anii. Cândva, într-o noapte de înviere, înăbuşită de tămâie şi vag înmiresmată de florile de prun, am hotărât să-mi scurtez drumul cu un gest desperat, un ultim gest de călător înfrânt. Înconjurasem biserica de trei ori, cu lumânări aprinse în mână, într-un murmur de cântare de taină, dând gândului putere de-nălţare, când m-a fulgerat umilinţa: soţia nu mai era lângă mine… în noaptea aceea s-a zămislit, după un gard dărăpănat, într-un culcuş de paie, fata care poartă numele meu. Eram tânăr, cu sufletul împovărat de nimicuri – pe care ades le confundam cu suferinţa – eram visătorul fără vise, într-o noapte fără stele. Dar a fost să trăiesc, şi am trăit într-un fel de beţie a suferinţei, pentru ca azi să mă simt puţin ridicol: oare am dreptul să spun cuiva (în afară de tine) că şi eu am suferit? Abia a trecut războiul, azi se numără morţii, schilozii, flămânzii, se face o sinistră trecere în revistă a suferinţei, iar eu trebuie să mă trag la o parte şi să tac. În tăcere, şi din tăcere se naşte o cutezanţă. Îmi spun mereu – a devenit o obsesie! – că mi-ar trebui zece ani buni, zece ani de lucru. Dragă Roxana, odată cu scrisoarea asta o să-ţi trimit şi două cărticele – 68 şi 88 de pagini

— Scrise de mine, semnate cu pseudonim, trecute cu vederea de istoria literaturii. Două cărticele cu epigrame. (Figurez şi într-o Antologie a epigramei româneşti, tot cu pseudonim. Poate că ai răsfoit Antologia…) Soţia nu ştie că scriu, fata nu ştie, nimeni din acest orăşel nu ştie… Pur şi simplu n-am avut curajul să mă dau de gol. Acum două luni mi-a apărut o povestire în „Revista literară”.

— Prima mea povestire, la vârsta de patruzeci şi cinci

de ani! Nimeni de-aici nu cumpără revista asta. Cinci exemplare au sosit, pe toate cinci le-am cumpărat eu. Ieri mi-a apărut a doua povestire. Dacă scriu bine, dacă scriu prost, asta o să mi-o spui tu. (O să te-ascult, în afară de cazul că m-ai sfătui să renunţ...) Azi am început să scriu o carte, îţi trimit primele pagini:

„Mi-o amintesc îndoită ca o seceră, cu obrajii scobiţi şi buza de jos căzută. Oamenii spuneau că de-a lungul anilor adunase atâţia bani, încât ar putea să-şi cumpere un orăşel. Nimeni nu ştia, nici măcar nu bănuia unde îşi ţine banii. Copii nu avea, dar luase pe lângă ea un nepot slăbănog, pe unul Iosif. Un an, doi, cât era încă băieţandru, Iosif mătura prin curte şi se ducea la şcoală. Voica îşi pusese în gând să-l lase moştenitor, şi într-o zi i-a spus:

— Iosife, tu trebuie să-nveţi cum se face banu'!

Seara l-a trimis să fure găini. El a plâns cu sughiţuri, zicând că nu-i hoţ, dar Voica l-a învineţit cu greutăţile de la cântar. Azi aşa, mâine mai rău, până când Iosif s-a dat pe brazdă. Fura găini şi alerga în târg să le vândă. Când se-ntorcea, Voica îl bătea măr, să-i ştie de frică şi să n-ascundă vreun ban. Cu vremea, Iosif a prins gust de avere şi se ruga să crape bătrână, ca să rămână stăpân. Odată s-au ţigănit pentru nişte cuie de potcovit, pe care Iosif le vânduse fără ştirea ei, oprind banii. Vrajba s-a încins aprigă şi Voica a sărit să-l ia de gât. Atunci el, pierzându-şi minţile, a plesnit-o peste faţă cu o sticlă de lampă. Noaptea întreagă, Voica s-a tăvălit prin crâşmă, încercând să-şi scoată cioburile din ochi. Iosif n-a vrut s-o ducă la doctor. După întâmplarea asta, crâşma a trecut pe numele lui. În trei ani a ridicat un rând de case şi s-a îngrăşat de un i se mai vedeau ochii.

Prin o mie nouă sute douăzeci şi nouă, în vremea crizei, s-a gândit să-şi sporească averea. Într-o zi, de unde, de neunde, a adus două vagoane de făină mucegăită.

Oamenii n-au mai întrebat dacă-i bună făina, au dat pe ea vite şi pământ. Apoi, mai toţi au zăcut între viaţă şi moarte. Iosif a fost închis vreo şapte luni. Când s-a întors, avea umerii căzuţi şi ochi sălbatici. Voica îl simţi în casă abia după câteva zile. Întinse mâinile în gol şi întrebă:

— Ai venit, Iosife? Tu eşti?…

El se feri din calea ei şi nu-i răspunse. Voică rămase cocoţată în pat, ca o buhă, şi nu mai întrebă nimic. Cu toate astea, ştia ce se petrece în casă. Îndată ce nu-l mai simţea pe Iosif, cobora din pat şi pipăia toate, pe rând. Mai întâi se ducea la oale şi gusta din mâncare. „A avut lapte şi plăcinte, dar mie nu mi-a dat…” Odată, cotrobăind printr-o ladă, găsi nişte sandale din hârtie presată, din acelea pentru morţi. Pricepând că Iosif le cumpărase pentru ea, ţipă, scoasă din minţi, apoi aruncă sandalele în sobă: „Aşa să arzi tu la talpa iadului, cum ard astea…” De atunci, în fiecare zi îşi blestema nepotul ceasuri întregi. Iosif se băgase în politică; Iosif umbla să-şi găsească o nevastă bogată, nu mai avea vreme să cureţe după o hoaşcă… Dar într-o zi, ea îl chemă, ca de pe altă lume:

— Iosifel…

Căzuse pe marginea patului şi trăgea să moară. Privind-o, el simţi cum îi scapără nebunia:

— Ai zis că-mi dai avere! S-o văd!

Voica se zvârcoli şi începu să cotrobăiască în salteaua de sub ea. De mulţi ani ţinea ascunsă în saltea o pungă mare din piele de miel, cu banii. Îi adunase într-o viaţă întreagă. Acum, când înţelegea că se duce, nu ştia ce să mai facă cu ei.

— Tu eşti, Iosife?

— Cine să fie?!

Ea hohoti scurt:

— Na… na! şi îi întinse punga cu bani.

Iosif se uită la punga soioasă, doldora de hârtii, şi se

cutremură. Erau bani vechi, din urmă cu ani: câteva sute de mii de lei, cu care altă dată ar fi cumpărat o moşie.

— Îs mulţi, Iosife? Ţi-ajung?!

— Mulţi… mulţi…

Bătrână se lăsă în voia morţii, împăcată. El rămase cu punga în mână: „Trei sute de mii… Şi ce-i fi vrând să fac cu ei?!”… Se uită la hârtii, pe rând. Fiecare avea în colţ un semn, un V… V.V.V.

Voica, Voica, Voica… Trei sute de mii!… Se năpusti asupra bătrânei, îi descleştă gura şi-i îndesă hârtiile în gură. Voica horcăi slab, tot mai slab, apoi se stinse, ca şi când n-ar fi fost”.

XVIII

După o noapte de explicaţii şi încercări desperate de a se convinge că totul n-a fost decât un vis urât, pe care trebuie să-l uite – ajunseră amândoi la concluzia că nu se mai poate face nimic. Pe la şase dimineaţa, cu vreun sfert de oră înainte de a pleca pe teren, Voichiţă îşi adună hainele, cărţile, hârtiile şi se mută în fosta cameră a Cristinei. Despărţirea avu un efect aproape miraculos asupra lor, îi întineri cu câţiva ani. Maria îşi puse rochia nouă, întârzie mult în faţa oglinzii (îi venea să se-ntrebe: „Eu sunt, nu sunt eu?”), iar când el vru să-şi ia rămas bun, se oferi să-l conducă la gară. Pe drum îşi povestiră întâmplări mărunte, din urmă cu câteva zile, ori chiar cu o lună de zile, pe care, la vremea lor, le trecuseră cu vederea. „Ca să vezi! exclamă Voichiţă, când află că Manole întrebase de el, într-o seară. Şi de ce nu mi-ai spus atunci?” Ea îl mustră ştrengăreşte: „Dar tu de ce nu mi-ai spus că era să te-mbeţi cu rom? Tu ştii ce beţie grea e asta?” Şi tot aşa, până când se mirară de câte nu şi-au spus! în apropierea gării se despărţiră, urându-şi să se vadă cât mai repede. Ea îi promise că într-o zi, două îi aranjează camera, cu covor, cu perdele, cu tot ce trebuie,

iar în alte câteva zile o să-i facă rost şi de un dulap. Acum, când nu mai era terorizată de tăcerea lui, de durerea lui, era gata să facă orice pentru el. Se gândea că ei clipi vor rămâne prieteni şi chiar le va face plăcere să se vadă mereu şi să povestească: nimic mai firesc, deoarece ei nu erau vinovaţi unul faţă de celălalt, nenorocirea le venise din altă parte... în drum spre sediu se opri la câteva prăvălii, de unde îşi cumpără tot felul de mărunţişuri – ace de păr, o panglică albă, alta roz, tot pentru păr, nişte mărgele ieftine şi o broşă. Ar fi putut să-şi cumpere şi până acum astfel de mărunţişuri, dar ce folos de de dacă omul cel mai apropiat, soţul ei, tot nu le-ar fi băgat în seamă? Acum nu voia să se gătească pentru un bărbat anume (încă nu-i trecuse prin gând să-şi găsească alt bărbat!), ci pentru ea, să se ştie gătită şi veselă, cum îi stă bine unei femei de douăzeci şi doi de ani. Aproape fără să-şi dea seama, imita felul de a fi al Cristinei, reproducea multe din părerile ei. Se gândi s-o caute pe Cristina pe şantier: „Oare o să priceapă, din cum mă port, din cum vorbesc şi mă uit, că s-a întâmplat ceva?” Cristina striga şi se agita în jurul unei betoniere, iar trei flăcăi, care ar fi trebuit să se-apuce de lucru, râdeau să se prăpădească. Ea îi trase de urechi, ceea ce îi făcu pe toţi trei să se tăvălească pe jos, pe nisip. Râdeau de ea, de cum îi ia la rost şi se-ncruntă. Când o văzu pe Maria, pricepu totul, îi lăsă pe cei trei să moară de râs şi sări s-o îmbrăţişeze. Atunci, Maria spuse că aşa ceva nu s-a mai pomenit: să te desparţi de un om la care ai ţinut mult de tot şi să-ţi pară atât de bine că te-ai despărţit. Oare de ce?

— Mâine o să-ţi fie dor de el, o preveni Cristina.

— Ar fi prea de tot.

— Poimâine şi mai dor!

— Ce-ţi veni cu prorocirile astea?

— Să mă tragi de urechi, dacă n-o fi aşa, se alintă

Cristina, dar tu să nu te laşi, să nu mai dai înapoi, oricât de greu ţi-ar fi o vreme!

— Greu? De ce să-mi fie greu? De ce te îngrijorezi pentru mine? o certă Maria, prietenos. Doar tu mi-ai zi trebiţi? să scap de o povară, am scăpat, mă simt bine, ca atunci când eram mică şi când mi se părea că toată lumea-i a mea! Ce va fi de-aici încolo, va fi când mai bine, când mai rău, dar eu m-am obişnuit cu de toate.

Se îmbrăţişară încă o dată, cu lacrimi în ochi, spre nedumerirea celor trei băieţi de la betonieră, care ar fi vrut să ştie ce înseamnă asta: o fi ziua Mariei, a Cristinei, or fi primit. Vreo veste grozavă? Unul, mai isteţ, crezu că a găsit explicaţia: Voichiţă a fost decorat! (Auzise el ceva de nişte decoraţii.) Maria se duse la sediu şi, înainte de a se apuca de lucru, îşi puse mărgelele, panglica albă şi broşa. Ar fi vrut să fie cineva pe-aici, s-o vadă. Erau doi bărbaţi mai în vârstă, de la administrativ, dar degeaba s-ar fi dus în biroul lor – ei nu ştiau, ori nu îndrăzneau să-şi dea cu părerea despre cum se-mbracă ea. Ceilalţi, mai îndrăzneţi şi mai de gust, plecaseră pe teren, prin sate, pentru câteva zile. Doar Strihan, dacă s-o întoarce pe la prânz. Îl aştepta cu nerăbdare, ca pe un om drag; fără el, totul i se părea pustiu pe-aici. (O dată chiar se întrebase, cu spaimă, dacă nu cumva ţinea la el. Nu, despre aşa ceva nu putea fi vorba, dar o fascina siguranţa şi felul lui de a se purta cu oamenii: era singurul care îi mai spunea şi ei, din când în când, că arată bine, a întinerit, seamănă cu o şcolăriţă în vacanţă. Se gândise să-l întrebe ce să facă ea, să mai rămână cu Voichiţă, să se despartă? că zilele trec…)

Avea de transcris nişte procese-verbale într-un registru: după fiecare rând se ducea la fereastră şi se uita în lungul străzii, ca şi când ar fi aşteptat pe cineva, anume. Apoi schimba două vorbe cu portarul, care se plimba prin curte, pufăind din ţigară, se privea în oglindă şi bătea

scurt din palme: Gata! gata! – şi iar se apuca de scris. „Oare mâine o să-mi fie dor, poimâine şi mai dor?” Se temea să nu fie altfel. Dacă Voichiţă ar intra acum pe uşă, i-ar zâmbi, s-ar bucura de întoarcerea lui? „De rău n-o să-l vorbesc, hotărî ea, n-am niciun motiv”. Dar, aproape fără voia ei, începea să-i reproşeze zilele mohorâte de până acum: zilele în care el tăcuse şi gândise ceva, ce abia în urmă cu câteva ore îi spusese. „Şi totuşi, admise ea, mi-e dor – dar de cine mi-e dor?” În birou intră un bărbat între două vârste, cu tâmple sure şi faţa blândă, de duhovnic. După ce lăsă geanta burduşită şi pardesiul pe un scaun, el scoase din buzunarul de la spate al pantalonilor un portvizit, iar din portvizit un carnet roşu, de ziarist, şi o delegaţie. „Mihai Chelaru”, citi Maria, cu voce tare, şi îndată se întrebă dacă îi întâlnise semnătura în „Scânteia”. Era pentru prima oară când avea să stea de vorbă cu un ziarist de la „Scânteia” şi se intimidă într-atât, încât nici nu îndrăzni să citească delegaţia până la capăt: „Vă rog, vă rog, spuse ea, nu e nevoie, nouă ne pare aşa de bine că aţi venit!” Îi viză delegaţia, puse ştampila şi îl pofti să ia loc: „Dar să ştiţi că toţi ai noştri sunt plecaţi pe teren, prin sate”. Îi spuse şi de ce: în ultimele zile, ţărăniştii răspândiseră multe manifeste în care se scria că reforma agrară e numai de propagandă, până după alegeri… „Poate că pe la prânz o să se-ntoarcă tovarăşul Strihan, iar dacă nu, o să vă spun în ce sat îl puteţi găsi”… Omul căzu pe gânduri: situaţia, aşa cum se prezenta, nu îi plăcea de loc. Asta o intimidă şi mai tare pe Maria. În ochii acestui om se simţea o biată secretară care nu ştie nimic. Într-un târziu, el scoase din geantă un blocnotes cu scoarţe roşii, notă ceva, o întrebă cum o cheamă, de când e membră de partid, de când e secretară – notă tot ce spuse ea, apoi oftă: „Am picat prost, dar o să-i găsesc pe-ai voştri prin sate. Înainte de a pleca, aş vrea să-mi dai nişte informaţii,

ca să ştiu pe ce lume trăiesc”… Maria nici nu îşi dorea mai mult, decât să-i fie de folos: aduse rapoartele, hârtiile de evidenţă, citi din hârtii şi spuse tot ce ştia, tot ce se discutase în şedinţele comitetului. Ziaristul nota de zor, din ce în ce mai mulţumit, iar la sfârşit îi strânse mâna ca unei prietene: „Văd că te pricepi, le ştii pe toate, o să scriu ceva şi despre dumneata…” Maria îl conduse până în stradă: „Numai să nu pierdeţi blocnotesul, îi spuse ea, că toate datele astea sunt secrete”. Ziaristul izbucni în râs: „Cum o să-l pierd? Ei, cum îţi închipui că o să-l pierd!”

Iar se apucă de procesele-verbale, dar cu şi mai puţină tragere de inimă decât înainte: munca de secretară, care trebuie să scrie şi să transcrie mereu, să ţină socoteala hârtiilor, a telefoanelor, a celor care vin şi pleacă, i se părea din ce în ce mai searbădă. Până la venirea lui Strihan făcuse muncă de teren, prin sate, alerga dintr-un sat în altul, obosea, flămânzea, câteodată îi venea să-şi blesteme tinereţea care o părăsea mult prea devreme. Acum se gândea că nici telefoanele, nici hârtiile n-or s-aducă vreo înviorare în viaţa ei, dimpotrivă, o ţin aici, legată de birou câte opt, câte zece şi douăsprezece ore pe zi, încât trebuie să vadă cam aceeaşi oameni zi de zi. Care oameni? Dacă Voichiţă ar fi intrat acum pe uşă, n-ar fi reuşit să-i spună mai mult decât: „Ce e cu tine? De ce te-ai întors?” Mâine n-o să-i fie dor, poimâine cu atât mai puţin. Ce va fi peste câteva zile, peste o lună? Citise undeva că nu mai poţi fi prieten cu o femeie pe care ai iubit-o. Dar o femeie mai poate fi? Un huruit de motor înainta pe stradă, vertiginos. Ea sări la fereastră şi începu să bată din palme, copilăreşte. Îndată îşi adună gândurile şi se potoli: „Noroc că nu m-a văzut!” Strihan coborî din „Škodiţă”, schimbă două vorbe cu portarul, apoi se avântă pe trepte. Urca treptele câte două, câte trei, semn că era grăbit, enervat. „Ar trebui să mă găsească lucrând”, îşi

spuse Maria, în timp ce îşi potrivea funda albă din păr. „Singură pe-aici? întrebă Strihan. Îi întinse mâna, vru să intre în biroul de-alături, dar se opri în prag. Dacă eu îţi spun că întinereşti de la o zi la alta, înseamnă că s-a întâmplat ceva”. Ea confirmă, cu o jenă de fecioară: „Ce părere aveţi, o să fie spre binele, ori spre răul nostru?” Strihan se mohorî o clipă, nu ştiu ce să-i răspundă, apoi o întrebă ce-a mai fost pe-aici, în lipsa lui. Când află de ziarist („Da, i-am citit nişte articole!”), îi păru rău că n-a dat de el: unde îl poate găsi? Atunci Maria se grăbi să-i înşire toate informaţiile pe care i le dăduse ziaristului. Vorbea cu mândrie: ştie şi ea ce ştiu toţi activiştii, poate oricând să dea informaţii, să întreţină o discuţie cu ziariştii, cu activiştii superiori, cu oricine. Prinsă de mândria ei, nici nu observă cum el se-ntunecă şi amuţeşte. Când Observă, era prea târziu, nu mai avea nicio scăpare. „Cine eşti tu, să-i dai asemenea informaţii?” Ea îşi găsi o singură scuză: crezuse că nu trebuie să aibă secrete faţă de un ziarist de la „Scânteia”. „Şi dacă n-a fost ziarist?” întrebă el. I se părea ciudat ca un ziarist să ia informaţii de la o secretară tehnică, apoi să dispară. Maria începu să-i dea dreptate, se sperie şi, fiindcă el nu mai avu ochi pentru ea, nici vorbe de încurajare, ori măcar de mustrare, izbucni într-un plâns hohotitor. Îl auzi cum cere Bucureştiul, redacţia ziarului „Scânteia”. După ce vorbi cu redacţia, veni la ea şi-i spuse că de mâine încolo va lucra la secţia administrativă.

Ea continuă să transcrie procesele-verbale şi din când în când să răspundă la telefon. După vreun sfert de oră veniră la sediu primarul, şeful de poliţie, Codrescu şi încă doi lucrători de pe şantier. Strihan îi primi imediat şi se închise cu ei în birou. „Oare mâine o să mai trăiesc?” se întrebă, dar fără spaimă. Acum se gândea că toată viaţa ei n-a fost altceva decât o nenorocire: de ce ar mai spera în

ziua de mâine? de ce şi-ar mai pune mărgele şi panglică albă? De Voichiţă îşi aducea aminte ca de un prieten de demult, cu care a discutat o noapte întreagă – să fie ani, zeci de ani de-atunci? – şi de care nu mai ştie nimic – oare o mai fi trăind? Adună hârtiile, creioanele, îşi smulse mărgelele şi panglica albă, apoi ieşi din birou, coborî treptele încet, ţinându-se de balustradă şi se îndreptă spre casă.

Nici nu observă că din cameră lipseau hainele lui Voichiţă, fotografiile, cărţile... Se aşează pe un scaun, lângă uşă, ca în casa altuia, şi aşteptă să i se întâmple ceva – încă o nenorocire. După o vreme auzi ciocănituri în uşă. Se ridică să deschidă: ar fi vrut să fie Strihan. Era Manole, cu o haină de doc într-o mână şi cu geanta în cealaltă.

— Al tău s-a întors? întrebă el.

— Abia a plecat.

— Am primit ordin să fim aici, astă-seară. Ştii ceva?

— O să aflaţi, spuse Maria.

— Ceva grav?

— Da, da...

— Cristina pe unde-o fi?

— Cred că s-a dus la plimbare. Cât e ceasul?

— Şapte şi jumătate.

Pe la miezul nopţii auzi pe culoar paşii lui Voichiţă.

Şi se gândi că ei n-o să-i mai fie dor de nimeni, niciodată.

XIX

Îl căută la sediu o femeie de vreo treizeci de ani: era încă o femeie frumoasă, dar se vedea, după zâmbetul ei resemnat, aproape umil, că frumuseţea nu-i adusese nicio mulţumire. Purta o rochie decolorată, cam prea scurtă şi prea strâmtă la şolduri, sandale din pânză, cu talpă din postav, şi o pălărie din paie de grâu, cu o panglică neagră, lată cam de două degete. După ce îşi ceru scuze că îl

deranjează, ea scoase din poşeta de pânză un plic albastru, fără adresă. Iar Strihan citi: „Am onoarea să vă invit pentru astă-seară, orele nouăsprezece, la locuinţa mea din strada Măgurele 18, în vederea unei discuţii de interes1 … Semna profesorul Tiberiu Coman, pensionar. Era prima scrisoare de acest fel pe care o primea de când venise în B., totuşi se gândi că e mult mai cuminte să refuze invitaţia: Zise că are o şedinţă, are şi nişte obligaţii familiare… Femeia stărui cu un fel de desperare în glas: „Ar fi o mare satisfacţie pentru tatăl meu, măcar cinci minute, zece minute, din suflet vă rog”… El se lăsă convins mai degrabă de ciudăţenia femeii, poate şi de frumuseţea ei strânsă într-o rochie decolorată, decât de cuvintele pompoase din scrisoarea profesorului pensionar. Când îi strânse mâna, de despărţire, şi-apoi când o conduse până la uşă, i se păru că surprinde o anume viclenie în privirea ei: poate că scrisoarea aceea era scrisă chiar de ea… Pe la şapte fără un sfert îi spuse Valeriei că trebuie să facă o vizită cuiva

— N-are importanţă cui! – şi o porni în căutarea străzii Măgurele. Ajunse abia la şapte şi zece minute, strada fiind undeva, la o margine a oraşului. Femeia îl aştepta după o poartă înaltă, din leaţuri date cu smoală. Acum purta o rochie de seară, şi mai decolorată decât cea de zi, roasă pe la mâneci, cârpită la umeri, strânsă în talie cu un cordon de lac alb. Era neliniştită, aproape speriată, crezuse că el n-o să vină. Înainte de a-l conduce în casă, ţinu să-i spună că tatăl ei e în convalescenţă, abia a scăpat de un infarct. „Dacă o să vă supere cu părerile lui, vă rog să nu-l contraziceţi…” Din zăpăceală, ori fiindcă îşi dorea în clipele acelea un om puternic lângă ea, îl apucă de braţ. Strihan avu o uşoară ezitare; se uită prin curte, se uită pe stradă… Era cât pe-aci să-i dea un brânci. Abia când pătrunse într-o odăiţă scundă, cu ştergare înflorate pe

pereţi şi buchete de busuioc la grindă

— Se mai linişti. Poate că îl linişti mirosul de busuioc, aducându-i aminte de copilărie. Vară-iarnă, în casa lor mirosea a busuioc... Pe jos, pământ; pe masa din scândură de brad, o lampă de petrol; pe un pat larg, perne mari, trei perne cu feţe înflorate... O uşă se deschise şi în pragul ei apăru un bărbat trecut de şaizeci de ani, înalt şi osos, cu părul alb căzut în plete. Era îmbrăcat într-un costurri negru, destul de bine păstrat, cu floare albă la butonieră. („O fi singurul lui costum, se gândi Strihan. Şi I-o fi păstrat pentru înmormântare... Îl) „Poftiţi! spuse gazda, schiţând un zâmbet speriat. Aici la noi e mare înghesuială..." Câteva minute, Strihan se simţi teribil de stânjenit, mai ales că se petrecu ceva nedorit nici de el, nici de gazdă: scaunul pe care se aşezase scârţâi scurt şi se prăbuşi. El se adună de pe jos într-o clipă, o linişti pe femeie că „nu-i nimic" şi vru să-l liniştească şi pe bătrân. Acesta îşi şterse sudoarea de pe frunte şi spuse: „Nu sunt eu vinovat de câtă sărăcie e aici... Aş fi, dacă n-aş fi muncit!"

Camera în care locuia bătrânul nu avea nicio mobilă, în afară de pat – numai cărţi avea, mii de cărţi, rânduite pe lângă pereţi, până în grindă, şi pe jos, pe foi de jurnal. Femeia aduse o măsuţă şi două scaune, apoi mai aduse două farfurioare cu dulceaţă de prune şi două pahare cu apă. Când socoti că nu mai are nimic de adus şi de făcut, se aşează pe pat. Înainte de a începe discuţia, ea încercă un fel de complicitate cu Strihan; îi făcu semn cu ochiul să fie chibzuit... Strihan regretă că venise aici: discuţiile acestea, cu pensionari care îşi aduc aminte cum era pe vremea lor şi se miră că azi nu-i tot aşa (s-a întors lumea pe dos!), i se păreau din cale-afară de plicticoase. Hotărî să-l aprobe în toate pe bătrân, iar după vreo jumătate de oră, mulţumind frumos pentru cinste şi tratаţie, să se retragă. În faţa lui, bătrânul se simţea mic şi neputincios, deşi se voia mândru.

Îi trebuiră câteva minute, până când să întrebe: „Aţi fi de acord să vorbim deschis?” Iar când Strihan zise că e absolut de acord, el zâmbi, chinuit: „Am impresia că nu m-aţi înţeles exact: „deschis”, în sensul că ceea ce voi spune să nu-mi aducă neplăceri… Dacă v-am jignit, reveni el, după o pauză de efect, vă rog să-mi permiteţi o explicaţie: în urmă cu un an şi jumătate am intrat în sediul dumneavoastră cu gânduri bune. Doream să aduc la cunoştinţă anumite nedreptăţi care se fac…” Dar nu mai avu timp să înşire aceste nedreptăţi, deoarece femeia interveni cu destulă bunăvoinţă, precizând că pe-atunci domnul Strihan era în altă parte, cu alte treburi. (Dacă nu mă-nşel, eraţi petrolist?) – de ce să-l facă răspunzător tocmai pe el?! Obişnuit, poate, să admită toate observaţiile femeii, bătrânul o admise şi pe aceasta. Zise că nu are nicio pretenţie, a pomenit de nedreptatea aceea doar aşa, în treacăt. Totuşi, după câteva minute, când surprinse un schimb de priviri între femeie şi Strihan (ea vrând să-i spună că de-aici încolo totul e în ordine), bătrânul reveni cu oarecare înverşunare în glas: „Am şaizeci şi cinci de ani, nu sunt comunist şi e sigur că n-o, să fiu niciodată, declară el. Poate că o să faceţi multe lucruri bune în ţara asta. O să le faceţi, fiindcă ştiţi să puneţi preţ pe omul care munceşte. Dar de ce aveţi convingerea că numai alţii greşesc, iar dumneavoastră niciodată?” Stând ca pe ghimpi, Strihan nu se prinse în discuţie, nu acordă gravitate observaţiei bătrânului, zise doar că el nu are această convingere, ştie că se fac greşeli, mai face şi el din când în când, nici nu se poate altfel… Bătrânul se mulţumi şi cu atât: „Dacă gândiţi aşa, înseamnă că sunteţi un om drept şi puternic!” Femeia întrebă dacă ei ar vrea să le mai aducă dulceaţă de prune. Aduse dulceaţă, aduse apă şi iar se aşeză pe marginea patului. Era alta, veselă şi încrezătoare şi complice. Veselia ei şi aprecierile favorabile

ale bătrânului („sunteţi drept şi puternic!”) îl făcură pe Strihan să fie şi mai rezervat: bănuia că i se va cere sprijinul în rezolvarea unei probleme complicate – un serviciu pentru ea? o pensie, ori mărirea pensiei pentru el? Bătrânul zise că e la curent cu tot ce s-a întâmplat în B. În ultimele luni (fiica lui îi aduce veşti în fiecare seară!) şi că n-are nimic de obiectat: în sfârşit, se alege grâul de neghină! După ce îi făcu semn femeii să închidă fereastra (iar ea, înainte de-a o închide, vru să vadă dacă nu se-ascunde cineva sub fereastră), bătrânul se dezlănţui împotriva negustorilor din B., acuzând cu atâta vehemenţă, încât, la un moment dat, Strihan avu impresia că îl ascultă pe Voichiţă… Părerea lui era că cel puţin zece dintre negustori ar trebui să fie închişi pe viaţă, pentru că zeci de ani la rând au distrus tot ce-a fost speranţă, cinste şi gândire în acest oraş. Aici s-au sinucis, după nopţi de orgii, unsprezece femei; aici s-au născut patruzeci şi unu de copii din flori; aici a fost transformată o librărie în depozit de butoaie; aici au fost bătuţi până la pierderea cunoştinţei trei profesori de la Arte şi meserii, care au refuzat să se-nscrie în partidul ţărănesc. Bătrânul se lăsă pe spătarul scaunului, îşi încrucişă mâinile pe piept şi mai spuse: „Aici am murit eu, vreme de patruzeci de ani, în fiecare zi câte puţin. Ultima zi, care se-apropie, mi se pare mai nimic pe lângă ce-a fost. Poate că aţi auzit de soţia mea?” Strihan nu auzise şi nici să audă acum nu i se părea potrivit (suporta din ce în ce mai greu astfel de mărturisiri), dar bătrânul se încăpăţână să-i spună tot: „Soţia mea s-a sinucis. În scrisoarea de adio (toţi sinucigaşii lasă o scrisoare de adio!) mă îndemna să plec de-aici, să uit că am trăit aici… Au trecut douăzeci şi cinci de ani. Eu am rămas, fiica mea a plecat şi iată că a trebuit să se-ntoarcă lângă mine. Dar eu vă plictisesc!” Din politeţe şi numai din politeţe, Strihan zise că e gata să-l asculte în continuare.

Atunci, bătrânul îşi îngădui să-l mustre părinteşte: „Se vede pe faţa dumneavoastră…” Femeia socoti necesar să intervină în discuţie. Zise că asemenea întâmplări, mai ales pentru un om care a trăit într-un alt mediu, sunt într-adevăr destul de plicticoase. Ce-ar fi ca tatăl ei să-i spună domnului Strihan de ce l-a chemat? Bătrânul o asigură că aşa va face. Dintr-o ladă de fier, cu lacăt greu, pe care o ţinea sub pat, el scoase un teanc de caiete, câteva reviste şi multe planşe în tuş. „Asta mi-e comoara! spuse el, zâmbind. Vreau să vi-o încredinţez… înainte de-a lua această hotărâre, m-am interesat, prin fiica mea, dacă sunteţi omul care să m-ajute. Cred că sunteţi!” Se aplecă, se lăsă în genunchi lângă pat, apoi înşiră pe pat, într-o anumită ordine, caietele, planşele, revistele. Când reveni pe scaun, faţă în faţă cu Strihan, bătrânul avea mulţumirea celui care ştie că a făcut o treabă bună, şi această mulţumire îl ajută să se ridice deasupra neplăcerilor de fiecare zi şi chiar să facă haz de de (Pomeni de un sac cu cartofi, pe care încercase să-l ducă în spate, de la gară până acasă, dar pe la jumătatea drumului simţise că ceva nu-i în ordine, apoi nu mai simţise nimic.) Strihan se resemnase: aici era răcoare, putea să rămână aici oricât, să mai asculte câte o întâmplare, să mai ia câte o linguriţă de dulceaţă. Avea impresia că trăieşte o poveste cu un moş, o fată şi-o pisică. Pisica nu se-arată, o fi prin vecini, dar acuşi-acuşi o să miaune la uşă… Şi dacă în caietele acelea şi în reviste or fi versuri?! Cum era învăţat cu de toate, nu se sperie prea tare. Bătrânul vru să ştie dacă el cunoştea ţara; dacă ştie ce bogăţii ascunde pământul ei udat cu lacrimi şi cu sânge… Apoi spuse că el a obosit. O rugă pe fată să-i dea domnului Strihan explicaţiile necesare. Fata începu astfel: „În caietele acestea se află munca de un sfert de veac a tatălui meu”… Pentru ca să-şi poată desfăşura munca de cercetător de-a lungul atâtor

ani, bătrânul vânduse o casă cu etaj, zestrea soţiei, cinci hectare de pământ şi o vie, tot zestrea soţiei, şi nişte bijuterii, tot de-ale soţiei. Rezultatul cercetărilor sale îl trimisese, pe rând, unui ministru, unui institut de cercetări şi unei reviste de specialitate. Doar revista de specialitate îl onorase cu un răspuns injurios: „Domnule profesor, ar fi bine să nu confundaţi mătreaţa din capul dumneavoastră cu nişte zăcăminte de cupru. În regiunea la care vă referiţi, nici nu poate fi vorba... după cum reiese din studiul domnului X, consacrat acestei regiuni”... Ceva mai târziu, prefectul judeţului îi transmisese că, dacă nu se-astâmpără, o să-l invite la o discuţie între patru ochi. Nimeni nu avea interes ca într-un judeţ agri-Bol să se descopere zăcăminte de cupru. „Mă credeţi?” întrebă profesorul. Strihan făcu o greşeală de neiertat – rămase o vreme pe gânduri, apoi spuse zâmbind: „Întâi, să cercetăm!...” „Da, am înţeles!”, se mâhni profesorul. O rugă pe fată să adune caietele şi să le încuie în cufăr. Ea se grăbi să-i mângâie fruntea îmbrobonată. „Întâi, să cercetăm, repetă Strihan, cu o linişte care îl sperie pe bătrân. Iar dacă se va dovedi că aveţi dreptate...” Bătrânul se ridică de pe scaun, dar nu reuşi să se ţină drept: „Cum de îndrăzniţi să puneţi la îndoială munca mea de un sfert de veac?” Atunci Strihan îi ceru iertare şi îl rugă din suflet să aibă încredere în el: chiar mâine se va adresa Comitetului Central cu rugămintea de a trimite aici, cât mai repede cu putinţă (cât mai repede ar însemna poate două, trei luni!), un grup de specialişti. Să nu se teamă că cercetările lui de un sfert de veac vor trece în seama altora. Dar e nevoie de o confirmare... Precizarea aceasta îl făcu pe bătrân să se liniştească într-o oarecare măsură, totuşi, când Strihan vru să ia caietele, întrebă: „Sunteţi convins că partidul dumneavoastră va admite ca numele meu să fie legat de această descoperire? Eu nu sunt

membru de partid şi nici n-o să fiu, din lipsă de timp: m-aşteaptă cineva, în altă parte…” Se despărţi cu greu de caiete, deşi le avea transcrise în trei exemplare. Strihan, care se aşteptase la nişte versuri respinse de ziare şi reviste, se simţi deodată ruşinat, cum de puţine ori fusese, şi copleşit de răspundere; de aici încolo, speranţele acestui om, care şi-a sacrificat o mare parte din viaţă unor cercetări, al căror rezultat s-ar putea să fie infirmat, se legau de el; în noaptea aceasta, bătrânul va dormi liniştit, va câştiga în putere şi multe zile şi nopţi va fremăta, în aşteptarea izbânzii. Dar dacă?! încercă să înlăture orice îndoială: ar fi cu neputinţă ca un om să se înşele de-a lungul atâtor ani. Cu un glas tremurat, care o surprinse pe femeie şi îl emoţionă pe bătrân, spuse că el îşi va da toată silinţa în a-i convinge pe tovarăşii de la Comitetul Central să acorde atenţie acestor caiete. Fără voia lui, cuvintele sunau pompos: le temperă îndată, urându-i bătrânului profesor multă sănătate şi succes.

Femeia îl conduse până la poartă şi cum el nu se grăbi să-i întindă mâna, de despărţire, îl mai conduse puţin, până în dreptul unei prăvălii de mărunţişuri, unde intră ca să-şi cumpere nişte agrafe de păr. Strihan înţelese prea bine că îi vine greu să se despartă, ar vrea să-l ştie alături de ea şi de bătrân. Nu o bănui de alte intenţii… Cum era târziu, nu mai trecu pe la sediu, se duse drept acasă, puse caietele pe masă şi se apucă să-i povestească Valeriei cum a fost în vizită. Vorbind precipitat, răsfoia caietele, pomenea când de bătrân, când de femeia aceea, ca de nişte prieteni vechi, pe care de mult a tot vrut să-i revadă… Zise că ar fi bine să-i invite într-o duminică la masă, ori să iasă cu ei la plimbare pe undeva; ei nu au pe nimeni în orăşelul ăsta… Deodată i se păru că Valeri îl urmăreşte cu un zâmbet suspect. Ea nu mai avea nevoie de nicio lămurire – chiar aşa-zise – ea ştia unde fusese, cum îl

primise femeia la poartă şi-apoi, la plecare, cum îl condusese până în dreptul prăvăliei lui Ţifrea. E convinsă, e absolut convinsă că el s-a dus în vizită cum s-ar fi dus în interes de serviciu, dar oamenii au şi prins de veste, oamenii discută, chiar şi cei care ţin la el… Toţi ştiu că el a fost în vizită – şi se-ntreabă care ar fi motivul? Umblă fel de fel de vorbe în legătură cu fata profesorului. Poate că, într-un fel, e de înţeles, zise Valeri, de vreme ce nu s-a măritat. Oricum, ar fi bine ca el să nu mai dea pe-acolo. Pe bătrân să-l susţină, chiar acum să scrie la Comitetul Central, dar să nu mai dea pe-acolo… Strihan era uimit de cum se răspândise vestea, şi mai era uimit de judecata Valeriei – oare ea se temea de o rivală? „Cum le încurcăm noi pe toate, vrând-nevrând! se gândi. Cât de uşor învăţăm să fim prudenţi, suspicioşi…” Chiar în acea noapte scrise la Comitetul Central, iar dimineaţa expedie scrisoarea, împreună cu două caiete. Pe la prânz plecă pe teren, prin sate. Se întoarse după şase zile. Atunci află că bătrânul profesor murise şi fusese înmormântat.

Azi-dimineaţă, la ora şase şi treizeci, a trebuit să iau parte la o festivitate destul de ciudată: Voichiţă, bunul meu Voichiţă, care ar vrea să fericească o lume întreagă, a împărţit bocanci şi salopete celor şase sute optzeci de brigadieri de pe şantier. Totul se putea rezolva într-o jumătate de oră, fără strângeri de mână, fără urale şi cuvântări ca la miting. Dar am pierdut trei ore de lucru, în care am ascultat nu mai puţin de optsprezece cuvântări. Prima a fost a lui Voichiţă, despre cum învingem noi suferinţa prin muncă şi devotament, (în acest timp, şeful şantierului, inginerii îmi trimiteau bileţele: Cât mai durează?) Apoi au urcat, pe rând, la o tribună improvizată, cei optsprezece brigadieri, mândri şi înflăcăraţi, de parcă în viaţa lor se petrecuse ceva din cale-afară de important. Toţi analizau situaţia internă şi internaţională, iar la sfârşit

îşi luau angajamente pe zile, pe săptămâni, pe luni şi ani. După o oră şi jumătate, era cât pe-aci să le strig să-şi vadă de lucru. Voichiţă, care mă pândea, care ştie nu numai ce gândesc, dar şi ce visez, a intervenit la timp: „Ei au vrut. Şi eu sunt de acord cu ei! Trebuie să ne-arătăm entuziasmul cu orice prilej. Aici e nevoie şi de un cuvânt al dumneavoastră, ca secretar". împotriva dorinţei mele, m-a tras de mânecă spre tribună. Pentru ca un cumva s-o iau razna, a ţinut să precizeze: „Acum va vorbi tovarăşul Strihan despre entuziasmul şi devotamentul vostru şi despre lipsurile care mai există". Mare minune dacă trece o zi în care eu să nu ţin un discurs. Cu toată bunăvoinţa, e treaba la care mă pricep cel mai puţin. Prea repede uit că mă aflu la tribună şi o iau cu ale mele, de fiecare zi:

„Voi să vă purtaţi corect, de salopete şi de bocanci s-aveţi grijă"… Azi, tinerii m-au aplaudat mai mult decât ar fi fost nevoie. Voichiţă mi-a spus:

— Altă dată n-o să vă mai dau cuvântul.

— Chiar aşa prost am vorbit?

— Ca la biserică: să fiţi buni şi drepţi, cu frica lui Dumnezeu, altfel n-o s-ajungeţi în rai, cât îi hăul şi pârâul!

— Bătrâneţea, Voichiţă, păcătoasa de bătrâneţe!

— La patruzeci şi unu de ani? Dumneavoastră o să trăiţi mult, peste şaptezeci! Ca şi Manole: toate cu măsură, uneori chiar cu teamă – da, da, ferice de cine poate să fie aşa!

— Ia s-aud, ce ai tu cu Manole?

— E un motan încălţat!

— Înseamnă că şi eu sunt.

— Cu dumneavoastră e altceva. Prea vă stăpâniţi, judecaţi fiecare lucru de-o mie de ori, până să trageţi o concluzie încep oamenii să caşte.

Dacă ar fi după el, ar trebui să mor eroic cam de două ori pe zi; să aduc ploaia printr-un semn; cu un singur

discurs să dau gata reacţiunea, şi alte minuni de acest fel.

Azi-dimineaţă, după festivitate, vrând să-l mai scot dintr-ale lui, de fiecare zi, i-am spus că totul e pregătit pentru ca sâmbătă la prânz să plecăm în excursie, undeva la munte, poate pe Retezat, unde Manole cunoaşte vreo trei cabanieri. A ridicat din umeri, a dat din mâini – de unde să ştie el ce-o mai fi până sâmbătă? apoi şi-a tras şapca pe ochi:

— Am de lucru.

— Mai lasă şi pentru altă dată.

— Ca să mă luaţi la rost?

— De data asta o să trec cu vederea.

— Am de lucru până peste cap, mi-a repetat cu înverşunare. Nici nu-mi doresc altceva, decât să am de lucru! Am simţit că are chef de răfuială, ca niciodată, dar nu cu mine, ci poate cu o durere a lui, pe care şi-o tot ascunde, ca pe ceva de ruşine, iar ea tot se zbate să iasă la suprafaţă, şi iese când el se aşteaptă mai puţin: atunci, speriat, se apucă de lucru, aleargă, vorbeşte despre suferinţă. Sunt eu omul de excursii şi de petreceri? mă întreabă. Am eu mutra unuia care să urce pe Retezat? Deodată tresare, devine bănuitor: De unde până unde gândul ăsta ca să mă luaţi şi pe mine în excursie? Pe mine şi pe Maria? Da, ar fi frumoasă o împăcare, în vârf de munte, pe o stâncă.

De undeva, de prin apropierea băii comunale, a izbucnit un semnal de trompetă. Deşi am făcut armata şi mi-au rămas în minte pentru totdeauna toate semnalele, pe ăsta nu l-am priceput: era mai degrabă un ţipăt de om descreierat. Câteva clipe mai târziu, când ţipătul s-a stins, s-au pornit să urle şi să răcnească, şi să fluiere sute de oameni. N-am fost niciodată la vânătoare de fiare, dar mi-am închipuit că aşa trebuie să fie: hăitaşii fluieră şi răcnesc, fiarele, încolţite, însângerate îşi dau sfârşitul într-

un urlet înspăimântător. Printre urlete şi fluierături şi-a făcut loc, cu greu, un marş cântat de clarinet, acordeon şi trompetă. Toboşarul a luat-o razna încă de la început, el bătea ca la horă, repede-repede, să se-nvârtă jucătorii mai cu foc. „Asta se cheamă campanie electorală”, i-am spus lui Voichiţă. După cum era de aşteptat, ţărăniştii din B. Apelaseră la ai lor, de prin sate… Pe măsură ce coloana se apropia de şantier, strigătele se înteţeau, devenind într-adevăr de nesuportat. Câini hămesiţi, oare nu mai lătraseră de luni de zile, acum alergau la porţi, hămăind; caii, de prin grajduri, de peafară, începură să necheze; uliţele se goliră de copii.

Voichiţă mă zgâlţâia de umăr:

— Ce-aveţi de gând?

— Să discut ceva cu inginerul-şef.

— Încă o dată vă-ntreb: ce-aveţi de gând?

Brigadierii, în salopete noi, cu banderole roşii, se adunau de peste tot cu sape, cu lopeţi, cu târnăcoape. Un trimis al lor veni la Voichiţă să-l întrebe dacă e cazul să iasă la manifestaţie cu toţii. Ar fi mai bine să iasă doar o parte, cei mai destoinici, fiindcă ceilalţi, motanii, abia încurcă. Voichiţă îi şopti ceva, nu prea vesel, apoi mă pofti la o discuţie între patru ochi:

— Noi suntem aici şapte sute, ei câţi pot să fie? îi învăţăm o dată minte şi avem linişte până la alegeri. Altfel, o să fiţi tras la răspundere, vă asigur!

— Dragă Voichiţă, sunt liberi să manifesteze, înţelegi? Atâta vreme cât merg pe stradă, şi cântă, şi ţin discursuri, chiar dacă le ţin împotriva noastră, sunt liberi!

— Îi auziţi cum urlă?

— Scrie undeva că n-au voie să urle?

— Dacă tinerii vor să iasă în stradă, nu avem dreptul să-i oprim, se încăpăţânează Voichiţă, hotărât să mă înfrunte până la capăt. (Bănuiesc primejdia: îi de-ajuns să

le facă un semn şi toţi or să se ia după el.) Ce-aveţi de gând?

— Să te trimit la sediu, însoţit de Codrescu.

— Vă asigur că nu-i nevoie de însoţitor.

— Am spus: te duci însoţit de Codrescu.

Cei vreo două sute de manifestanţi au trecut spre centru, cântând. Erau ţărani de prin sate, cam bătrâiori, rotofei şi mustăcioşi, gătiţi ca de petrecere, cu cămăşi înflorate, cu pălării negre, cu pene la pălărie şi cu cizme grele în picioare, cizme cumpărate de pe la soldaţi, ori aduse de ei de pe front. Erau şi pierde-vară, erau destui, îmbrăcaţi cu haine de-ale stăpânilor, dichisiţi, dar se vedea cât de colo că ei tot la zdrenţe trag şi la o gură de ţuică. Toţi erau beţi, cu hainele sucite, mânjite, cu sticlele goale, cu traistele goale. Odată ajunşi în centru, s-au apucat să cânte „Trăiască regele 1. Cum prea puţini se mai ţineau pe picioare şi prea puţini ştiau cuvintele, au întors-o repede pe un cântec popular: „Hai, mândruţo, nu ştiu unde!”… pentru ca să-l schimbe şi pe acesta cu un cântec de crâşmă. Organizatorii alergau de ici-colo, înjurând, înghiontind, făcând apel la onoare şi disciplină, iar înghiontiţii, înjuraţii se cam tăvăleau pe jos, de dureri de burtă, de cap, ori numai aşa, de-o încercare, să vadă şi ei cum e când te tăvăleşti pe ciment. Unsprezece au fost transportaţi la spital cu birjele. Pe drum, opt dintre ei – pălmuiţi, stropiţi cu apă, traşi de păr, de mâini şi de picioare – şi-au mai revenit, însă ce folos!… Dindin, care intenţionase să ţină un discurs, aflând cum se desfăşoară manifestaţia şi prevăzându-i un sfârşit lamentabil, a refuzat să iasă din prăvălie.

XX

Doisprezece dintre ţăranii care manifestaseră, cei mai rotofei şi mai înfloraţi, ajunseră uşor la părerea că pe lumea asta totu-i zădărnicie, în afară de un picior de pui şi

o gură de ţuică. Asudaţi, prăfuiţi, abia târându-şi cizmele, ei se retraseră în piaţetă, unde erau nişte bănci proaspăt vopsite. Doi dintre ei, mai fără socoteală, gata să se-aşeze oriunde, chiar şi pe talpa iadului, se vărgară cu verde, ceilalţi, luând aminte, îşi potriviră sub fund ştergare şi hârtii, apoi toţi se apucară să mănânce pe întrecutele, care mai mult, care mai repede. Într-o mână ţineau câte un picior de pui, în cealaltă câte o bucată de pâine albă: muşcau o dată din pui, o dată din pâine, apoi închinau cu sticlele de ţuică. Desagii erau desfăcuţi, ca să se vadă ce bunătăţi mai aveau, cozonaci cu mac, scoverzi şi slănină râncedă. Copii şi oameni sărmani, nimerind prin piaţă, se opriră fără voie; ei dădură de veste şi altor copii şi oameni sărmani

Să vină aici; veniră grupuri-grupuri, să se uite şi să-nghită-n sec. Înfloraţii n-aveau ochi pentru ei: îşi trecură desagii mai aproape (unii şi-i legară de cizme) şi continuară să se ospăteze cu şi mai mare chef. Când trecură la slănină (de-un lat de palmă slănina!), veni şi-un fotograf cu burduf, să-i ia pe rând şi pe toţi la un loc. Asta le plăcu nespus: râseră gă lgâit, de parcă i-ar fi scărpinat cineva la tălpi. Unul câte unul înţepeniră în faţa burdufului, cu slănina în mână… Apoi veni un grăsan cu fruntea îngustă, care îi invită să-i viziteze bazarul, pe de gratis. Cei doisprezece traseră la ţintă, până când îi apucă râgâitul.

Ceilalţi manifestanţi rătăciră în grupuri pe străzi, în căutare de apă şi de umbră. Erau molâi şi nedumeriţi: Asta a fost să fie? De-acasă, de prin sate, porniseră într-un fel de alai, cu muzici şi discursuri şi strigăte de ura, ca nişte soldaţi care pleacă pe front. Domnul Dindin le spusese că venind aici vor trebui să facă faţă unei înfruntări decisive – ori ei, ori comuniştii. Acum se uitau la ciomege şi la bricege: oare ce folos de de dacă nu le ieşea nimeni în

cale, care să-i zgândăre? câţiva, care se voiau glumeţi şi ceva mai isteţi, se legară să facă rost de nişte comunişti, pe care să-i ia la-ntrebări şi-apoi să-i judece ca la curtea marţială. Întâi se exersară cu un băieţaş cu trotinetă. Doi îl traseră râzând de urechi, alţi doi, scoţându-şi bricegele, ziseră că o să-i facă de petrecanie. Copilul, în loc să se sperie, se crezu alintat. El se uita cu jind la traistele înflorate, în care se ghiceau resturi de mâncare, şi se rugă de nişte pâine cu cârnaţi. Pâine mai aveau oamenii, de cârnaţi, nici pomeneală. Îi dădură pâine şi nuci şi trei bucăţi de zahăr. Apoi uni rândul domnişoarei Alexiu. Ea mergea pe mijlocul străzii, meditând, cu bărbia în piept, şi mâinile înfundate în buzunarele rochiei. Când se văzu faţă-n faţă cu vreo douăzeci de bărbaţi, care zâmbăreţi, care încruntaţi, dar toţi cu ochii pe ea, ca pe-o minune, încercă un zâmbet îngăduitor:

— Ce vreţi, mă? spuse. De ce nu vă daţi la o parte?

— Noo, că acuma sunteţi a noastră, râse careva.

— Uite, mă! Uite la ei! făcu domnişoara.

— Da’ sunteţi, ori nu, comunistă? se izmeni un bărbos.

Domnişoara îşi făcu loc printre ei, se uită pe rând la toţi, la cei mărunţi, la cei spătoşi, nu găsi niciunul care să-i fie pe plac, ridică din umeri şi spuse: „Măi, măi, măi”… Aştepta să-i vină o înjurătură, ca o pleasnă de bici. Oamenii, întărâtaţi, o înghesuiră puţin şi-o trecură unul altuia, ca într-un joc, având de grijă să-i atingă sânii şi fundul. Ea se lăsă, chiar îi plăcu, dar jocul se termină repede. „E din alea, măi!” spuse unul, convins că domnişoara ţine de vreun bordel. Domnişoara nu se grăbi să dezmintă. Oamenii o uitară în mijlocul străzii.

Pe-aproape de şantier se întâlniră cu Manole. Câţiva, învăţaţi să se-ncline în faţa domnilor, se înclinară: „Să trăiţi, domnule!” Ceilalţi, vrând s-arate că ei nuse-nclină în

faţa unui astfel de domn, se traseră doar la o parte. Glumeţii nu îndrăzniră să deschidă gura.

— El, cum vă lăudaţi? întrebă Manole, vioi.

— Fiecare cu ale lui şi Dumnezeu cu toate.

— De ce nu vă duceţi voi acasă? vru să ştie Manole.

— Am venit aici cu o treabă.

Manole îi simţi înrăiţi şi dornici de înfruntare. Şi se gândi că e mult mai înţelept să-şi vadă de drum.

Dar nu făcu nici doi paşi, când ei se repeziră să-l apuce de mâini: câteva clipe rămase prizonierul lor, supus, fără vorbe şi zbateri. „Ce gânduri aveţi cu noi, domnule?” întrebă careva, oropsit. Atunci, toţi se traseră puţin la o parte, cu ochii plecaţi. Manole pricepu că ei vor să-l reţină cu orice preţ, având nevoie de el, şi se-nvoi: „Ei, vă ascult! îndată se mişcară toţi, puţin iritaţi de bunăvoinţa lui. Ar fi vrut să-l vadă izbucnind, pentru ca să poată izbucni şi ei. Cu strigăte şi ameninţări, toţi la un loc, toţi pe un gând, s-ar fi simţit mai tari. Când îşi pierdură orice nădejde într-o astfel de înfruntare, unul dintre ei se hotărî să arate ce primise el înainte de a pleca de-acasă: primise o hârtie, un fel de cuvânt către alegători, în care se spunea că reforma agrară din 1945 e numai de propagandă. Dacă ar fi să învingă în alegeri, comuniştii ar trece tot pământul la stat

— Şi cel de la reformă, şi cel pe care ţăranii îl au din moşi-strămoşi – iar după aceea, tot comuniştii i-ar sili pe ţărani să ia pământ de la stat, în arendă, în nişte condiţii revoltătoare. „Ce gânduri aveţi cu noi, domnule?” se repeziră câţiva, ca într-un început de harţă. Manole vru să ştie dacă au mai primit şi alţii asemenea hârtii şi de la cine. Asta îi aprinse pe toţi: ziseră că de ce vrea el să ştie mai mult decât trebuie? îi smulseră hârtia din mână şi reveniră la întrebarea lor: „Ce gânduri aveţi cu noi?” Când el se apucă să le spună că pământul o să rămână în folosinţa oamenilor pentru totdeauna, îi strigară că asta-i

propagandă. Manole trebui să tacă. Atunci îl luară la rost că de ce tace! Se învârteau în jurul lui, cârâind, spumegând şi, din când în când, ca din greşeală, îl izbeau cu cotul. El înţelese că în purtarea lor e mai multă zăpăceală, decât duşmănie, de aceea nu se grăbi să scape de ei, ori să-i amenințe. Îi lăsă într-ale lor, până când se potoliră singuri.

— De ce nu mergeţi la preşedintele vostru? îi întrebă. El trebuie să ştie ce-i cu hârtiile astea. Doar el vi le-a trimis… Aţi dat ochi cu el? De ce s-ascunde de voi? în clipa aceea îi veni gândul să-i conducă la Dindin şi chiar să-l provoace pe acesta la o discuţie despre pământ şi despre propagandă, de faţă cu oamenii. Păcat de voi! mai spuse Manole, cu o mâhnire de înţelept. Oare de ce credeţi voi în nişte hârtii strecurate pe sub mână?

15 – Oraşul cu o mie de blesteme

— Sunteţi bun de gură! observă careva.

Acum aveau chef de joacă: se înghionteau, râdeau, se ascundeau unul în spatele celuilalt. Păreau nişte copii bătrâni şi ofticaţi. Îi înăsprise băutura. Îi moleşise soarele. Ei porniseră pe străzi, în căutare de apă şi de umbră, ce nevoie aveau de Dindin? Abia într-un târziu, după multă hârjoană, căzură de acord că trebuie să-i facă o vizită. După ideea unuia dintre glumeţi, se încolonară pe două rânduri, cei mărunţi în faţă, spătoşii la coadă, iar glumeţul începu să comande, ca la armată: un, doi, un, doi… După vreo sută de paşi, unuia din fruntea coloanei, mai nemâncat şi mai băut, i se făcu rău. Astfel, le pieri la toţi cheful de joacă. Până la prăvălia lui Dindin se tot văitară că îi doare capul. Uşa prăvăliei era deschisă, dar dinăuntru pândeau doi vânzători. Când îl văzură pe Manole apropiindu-se cu oamenii după el, ei se repeziră să încuie. Asta li se păru tuturor de neiertat: bătură cu pumnii în uşă, strigând că au venit la preşedinte. Manole îi rugă pe câţiva

să-l însoţească în curtea prăvăliei, dar fără gălăgie şi ciomege. Îl prinseră pe Dindin tocmai când se pregătea să sară gardul în curtea vecină. „Ţi-au venit colindătorii!” îi strigă Manole. Dindin avu curajul să se-ntoarcă. Se apropie cu paşi siguri de Manole. Îl îmbrânci şi-i trase două palme.

Când înţelese primejdia, se oferi:

— Poftiţi! Sunt gata să primesc două palme.

— Îmi cereţi prea mult, spuse Manole.

— Două am dat, două vreau să primesc.

— Îmi cereţi să vă iert. Nu pot, domnu’ Dindin.

— Dar e un lucru ştiut că în politică palmele sunt un rău necesar! stărui Dindin, apropiindu-şi faţa de Manole. Oameni buni, dragii mei, de ce vă uitaţi aşa? De ce nu daţi voi, poftim! Domnilor, şeful partidului meu s-a supărat odată pe mine şi mi-a dat două de le-am simţit. După cinci minute a venit la mine, mi-a luat mâna şi mi-a spus: „E în joc obrazul dumitale, onoarea dumitale, poftim!” Vă aflaţi exact în situaţia mea, domnule Manole, poftiţi! Două, trei. Câte doriţi dumneavoastră.

Îi promisese Cristinei că în după-amiaza aceea or să meargă împreună la ştrandul din M. Îi mai promisese şi în alte rânduri… Acum nu putea să mai dea înapoi, ea luase biletele de tren, totul era pregătit, deşi el numai la scaldă şi la zbenguială nu se gândea. Ştia că îndată ce vor ajunge acolo, Cristina o să-l ia la rost: „De ce nu înoţi? De ce nu sari de pe trambulină? De ce nu te întinzi pe nisip?” Ea are obiceiul, ori mai degrabă puterea de a stabili când ai dreptul să fi mohorât şi când e obligatoriu să fi vesel. Dacă alergi trei zile pe teren, ori dacă te critică în şedinţă că ai alergat de pomană, sigur că n-ai niciun motiv să sari într-un picior. Dar când mergi la plimbare, ori la ştrand, nici nu se mai discută: uiţi tot ce-a fost, cel puţin până când te-ntorci apasă, şi te porţi aşa cum trebuie să se poarte oamenii la plimbare, ori la ştrand. Manole era de acord, în

principiu: aşa ar trebui! – însă el alerga mult şi avea zile proaste, când se temea pentru el şi deopotrivă pentru ea. Acum se temea mai tare ca oricând, de răzbunare se temea, de un atac la colţ de stradă.

Cristina îl aştepta în faţa casei, cu o sacoşă burduşită în mână, pe care o zvâcnea în toate părţile. Ea terminase cu necazurile pe ziua aceea, acum, ar fi trebuit să-nceapă partea veselă a zilei, care să-i dea putere şi curaj pentru necazurile de mâine dimineaţă. Când îl văzu pe Manole cum se chinuie să pară vesel şi sigur de sine, şi-apoi se dă de gol, îl întrebă dacă mai e cazul să meargă la ştrand. El o apucă de braţ:

— Ce nu ţi se pare în ordine?

— Nu mi se pare cum arăţi tu.

— Sunt cam obosit, obosit şi pălmuit, adăugă Manole, zâmbind.

Cristina nu aflase nimic şi nici nu-i venea să creadă.

— Două palme zdravene de la Dindin.

— I-ai zis, ori i-ai făcut ceva? se sperie Cristina.

— I-am cerut să stea de vorbă cu nişte alegători de-ai lui, iar el – pleosc! pleosc! – pe urmă, când şi-a dat seama, a alergat după mine, să-i dau şi eu două palme. Nu pot, domnule, te rog să mă ierţi, mi-e imposibil! Ei, făcu Manole, să vedem ce-o fi, ce-o ieşi!

— Ai martori?

— Am vreo zece.

— Atunci, totul e foarte limpede! hotărî Cristina. Ei aşa i se părea că ar fi, nu o ducea gândul la primejdie şi o mira ezitarea lui, zâmbetul forţat. De ce taci? Bănui că s-a întâmplat ceva mult mai grav, ceva de care el se teme şi nu vrea să-i spună, ca să n-o sperie. Îndată se posomorî, îşi şterse o lacrimă şi se rugă: Mie trebuie să-mi spui tot!

Asigurările lui, mai multe decât ar fi fost nevoie, că nu mai are nimic de spus, nu o liniştiră. Ea o luă spre gară,

repede-repede, cu sacoşa sub braţ, ca o ţărăncuţă care a fost la cumpărături, iar acum se grăbeşte spre casă, ştiind că o aşteaptă bărbatul şi copiii, speriaţi de întârzierea ei. Un fotograf ambulant, în căutare de clienţi, îi făcu semn, aproape îi porunci să se oprească. „Douăzeci de mii, domnişoară, douăzeci, ce dracu', parcă ar fi oavere!" Ea îşi duse palma la ochi şi o rupse la fugă pe mijlocul străzii. Apoi se abătu din drumul spre gară, intră în parc şi se aşeză pe un colţ de bancă. Ştia că Manole îi va spune, cum îi spusese şi ieri, şialaltăieri, că e mult prea capricioasă pentru a fi soţia unui activist cumsecade. Dar nu era vorba de un capriciu: faptul că el încerca să o ţină departe de necazurile lui îi dădea o stare de nelinişte şi de inferioritate.

Manole îi strigă de departe:

— E patru fără zece!

— Să fie! spuse ea, pentru sine.

Se răsuci astfel, încât el să nu-i vadă faţa.

Şi ca de-atâtea ori: în ultima vreme, izbucni în plâns.

Când îl simţi la doi paşi, îl ruga să plece.

— Mi se pare că azi o să ne certăm, spuse el.

— Cu tine n-o să mă cert niciodată, îl asigură Cristina. Destul că mă cert cu alţii pe care nu-i sufăr şi de care nu mai scap. De la tine vreau să aflu de ce râzi, când îţi vine să plângi? Zău, mi-e aşa de teamă!

— Dacă eu îţi spun că n-are de ce să-ţi fie?

— E greu să te cred.

— Aş zice să renunţi la presupuneri, o sfătui Manole, încercând să-i cuprindă umerii. Nu ştiu ce-ţi vine ţie câte odată să mă iei la întrebări – şi orice ţi-aş răspunde, zici mereu că nu-i aşa! Ştii tu mai bine decât mine, care sunt în cauză? N-ai de unde, dar îţi place să faci pe vrăjitoarea, care leagă şi dezleagă taine. Vrând s-o abată de la gândurile ei, îi întinse palma stingă: Ia să te văd cum

ghiceşti. Linia vieţii, linia dragostei… Ea îl lovi peste mână. Cu tine e o fericire să plece omul la drum, se plânse Manole. Îţi vin tot felul de idei pe drum, până când pierdem trenul. Cine nu te lasă pe tine să trăieşti în clipa asta?

— Mi-e frică.

— O presimţire?

— Fie şi o presimţire, admise Cristina.

— Ajungi la vorba mea: eşti o vrăjitoare… Se ridică, o apucă de mână şi o trase doi paşi după el, râzând de unul singur. De ce vrei tu să mă simt caraghios? întrebă, lăsându-i mâna. Eu tot mă lupt să te-nveselesc, dar degeaba, şi zău, mă simt caraghios. Ce e cu presimţirea asta?

— N-o să fie bine cu noi!

— Vorbeşti prăpăstii.

Ea înţelese, ca de atâtea alte ori, de când îl cunoştea, că insistenţele, cât de cinstite şi de dureroase ar fi, nu-i vor ajuta la nimic. Astfel, îşi luă sacoşa burduşită şi iar se grăbi spre gară. Abia când el o întrebă ce are în sacoşă, încetini pasul şi începu să-i înşire, eu o plăcere de nevastă, tot ce adunase acolo: două cearşafuri albe-al be, două prosoape, costumele de baie, crema de faţă şi altele… Manole încercă să pară încântat, zicând că ei doi merg la ştrand ca nişte boieri. Dacă ar mai avea şi nişte halate şi două şezlonguri, chiar că ar fi boieri adevăraţi! Or să aibă de toate, peste un an, doi; atunci n-or să mai alerge la ştrandul din M; ce altă treabă are Voichiţă decât să se ocupe de parcuri, de ştranduri şi de terenuri de sport? Vor avea un ştrand aici, în B., cu apă adâncă şi limpede, cu cincizeci de cabine şi cu un bufet bine asortat.

Când se urcară în tren, Manole nu găsi ce să-i mai spună; dar zâmbi, tot timpul îi zâmbi, abia întărind bănuielile ei; zâmbea chinuit, parcă îşi storcea zâmbetul,

cu ultimele puteri, dintr-o veselie de mult consumată. Pentru prima oară se vedea angajat într-un conflict personal cu unul dintre cei mai înrăiţi indivizi din câţi cunoscuse. O! ar fi îngrozitor să se-ntâmple ceva. Strihan îl întrebase dacă n-ar vrea să plece într-un concediu de nuntă, de vreo două, trei săptămâni. Asta însemna că şi el se gândise la rău.

Drumul până la M., care nu dură mai mult de o jumătate de oră, i se păru enervant de lung şi de obositor. Cristina îşi făcuse loc la o fereastră, la aer curat şi mereu îl chema să-i arate câte ceva pe câmp. El îi făcea semne că ştie, a văzut... a văzut... Când coborî în gară la M. Se răzvrăti ca unul care a nimerit în cu totul altă parte decât şi-a dorit. „Cine poate să-mi spună ce caut eu aici?” întrebă. Cristina nu se grăbi să-l certe şi nici să-l îmbuneze. Ea ştia că numai lăsat în voia lui, până când i s-o face lehamite de gânduri şi de bănuieli, o să se destăinuie. Simţea cum se apropie clipa acestei destăinuiri şi se gândi că orice i-ar fi dat să afle, datoria ei este să-i vină în ajutor. Când ajunseră la ştrand, în loc să se destăinuie, el începu să acuze: „Ştrand ţi-a trebuit! Ce să facem aici? Poftim!” Câteva sute de oameni se înghesuiau într-un bazin mic, pentru copii. Alţi o sută se agitau pe marginea bazinului, cerând să li se dea voie şi lor.

— Vrei să stăm la coadă? întrebă Manole.

— Doamne fereşte! se apără ea.

O vânzătoare de la bufet veni la ei, le spuse că îi cunoaşte, sunt activişti din B., şi îi pofti să ia loc la o măsuţă care tocmai se eliberase. Zece tineri se băteau pe măsuţa aceea şi pe cele două scaune. Când îl văzură pe Manole, toţi se traseră înapoi, cu respect: „Să trăiţi, tovarăşu’ Manole, şi bine-aţi venit!” Erau toţi muncitori la fabrica de spirt din M. Unul şi unul, puşi pe fapte mari:

— Dacă doriţi să faceţi baie, îi evacuăm pe ăştia!

— Cum de vă trece prin cap? se sperie Manole.

— O meritǎ! se încăpăţânară câţiva. Ori să-i evacuăm, preciză un ciufulit, ori să-nchidem ştrandul! în trei luni, abia dacă am apucat să ne bălăcim şi noi de vreo două ori. Dimineaţa vin cucoanele cu copiii. După-amiaza vin stăpânii cu slugile. Când ne-apropiem şi noi de bazin, iese scandal.

— O să luăm măsuri, îi linişti Manole, chiar mâine o să discut… Şi se gândi că el trebuie să-i asigure şi să-i liniştească pe toţi, dar pe el cine poate să-l asigure? Totul i se păru anapoda: vine şi el la ştrand o dată într-o vară şi aici, în loc să înoate, să se-ntindă pe nisip, e obligat să asculte plângeri şi să ia măsuri! Pentru toate trebuie să ne luptăm. Chiar şi pentru ştrandul ăsta nenorocit. Dimineaţa vin cucoanele cu copiii. După-amiază, stăpânii… Vă rog să aveţi încredere, le spuse băieţilor.

Când să se aşeze la masă, i se păru că îl vede, printre alţii care îşi scoteau hainele lângă o cabină, pe fostul vânzător al lui Dindin, pe Dragoman.

Fata de la bufet le aduse două halbe gulerate.

Bere rece, cum nu mai băuseră din iarnă.

— Să fim sănătoşi, spuse Manole, ciocnind.

— Şi ceva mai veseli, adăugă ea.

— S-o ia dracu’ de veselie!

Cristina se sperie de izbucnirea lui.

Aşteptă o vreme, crezând că el o să-şi ceară iertare.

Manole împinse halba la o parte şi se-ncruntă.

— Aşa o să ne fie greu să trăim, spuse Cristina, dacă mereu întoarcem lucrurile pe dos şi ne speriem de cum arată. Întoarse pe dos, întotdeauna or s-arate îngrozitor… Şi suntem abia la început! îi apucă mâna şi vru să i-o mângâie: Aşa cum te porţi tu, nu se poate. Altfel! Aş sta cu tine toată viaţa, chiar dacă ai fi numai spărgător de piatră, ori grăjdar – însă atunci când te chem, când te-aud, când

te văd, să te simt liniştit. Or, zilele trec şi nu trece o zi în care tu să nu te gândeşti la rău.

— Aşa el spuse Manole. Şi cred că am destule motive. Până acuma am primit scrisori de ameninţare. De azi încolo n-o să mai primesc niciuna. De azi încolo o să mă pândească zi şi noapte.

— Atunci de ce atâtea gânduri? De ce atâtea justificări? De ce atâtea complicaţii? îl repezi Cristina, dând să se ridice de pe scaun. Avem tren peste o jumătate de oră. Cum ajungem în B., te duci la poliţie să-ţi retragi declaraţia, pe urmă te duci la Dindin, îi dai şi tu două palme, ori îi ceri nişte biscuiţi, şi-o să rămâneţi prieteni până la adânci bătrâneţi!

— Una ca asta n-o să fac niciodată, spuse Manole, stăpânit, încercând să-i ierte reproşul. Nici dacă ar fi să nu mai fiu. Dp ce nu vrei tu să m-asculţi şi să judeci cum stau lucrurile, fără îmbufnări şi fără lacrimi? Prea uşor îţi dau lacrimile! Ce folos că eu mă bat cu pumnii în piept: nu mă tem de nimeni, iar el vine din urmă şi-mi dă în cap! Cristina, ce-ar fi să plecăm de-aici vreo trei săptămâni, până la proces? Mergem acasă, la soră-mea. Ei o să-i pară bine.

— Iar noi o să ne gândim tot timpul că am fugit.

— Chiar de-ar fi să ne gândim!

— Ar fi o nenorocire! spuse ea. Dacă fugim, o s-avem trei săptămâni de chin, tu o să râzi mereu, cum ai râs azi, eu o să râd numai când mă vezi tu şi o să plâng când nu mă vede nimeni. După trei săptămâni, cred că o să blestemăm şi ziua când ne-am cunoscut.

— Poate că ai dreptate, conveni Manole.

— A plouat! strigă fata de la bufet. A plouat.

Ea veni în fugă, întâi la ei, să le spună ce auzise la radio: auzise că a plouat în Ardeal şi în Banat, ceasuri la rând. De Manole nu îndrăzni să se-apropie, dar pe Cristina

o strânse la piept şi o sărută pe obraz. „A plouat!” continuă ea să strige, îndreptându-se spre cei care ieşeau buluc din bazin. Cineva deschisese la maximum aparatul de radio, încât se auzea vocea crainicului până departe: „În patru regiuni ale ţării au căzut ploi torenţiale…” Oamenii ascultară o vreme în linişte, privind spre cerul sterp şi lucios, apoi începură să strige şi ei, în ritm cu fata: a plouat, a plouat! Manole se ridică în picioare, să-i vadă pe toţi. Îl văzu pe Dragoman la numai câţiva paşi de el.

— Mai doriţi o bere? întrebă fata de la bufet.

— Mâine, ori poimâine, când o să mai trecem pe-aici. Şi Manole se gândi că neapărat trebuie să mai treacă pe-aici, pentru a reface vizita de azi, atât de ştearsă şi de chinuită. El îşi însemnase în minte multe astfel de vizite neizbutite, pe care ar fi vrut să le reia, într-o altă formă, pentru a scăpa de amintiri neplăcute. O apucă pe Cristina de braţ: Peste douăzeci de minute avem tren.

— Nu vreau să mergem la gară, spuse ea.

— Dormim aici?

— Oriunde: ajici, pe câmp, în pădure…

Îi ceru să-i facă şi ei o dată pe voie: să se lase dus de ea. Dar nu ştia unde o să-l ducă; ştia numai că, dacă o să se-ntoarcă în B., unde el se crede în primejdie, noaptea lor o să fie o noapte de oameni amărâţi, care de prea multe temeri au şi uitat de dragoste… (O speriase mărturisirea unei femei sărmane: „Trec luni de zile în care nici nu mă gândesc la bărbat: dimineaţa ne amărâm, fiindcă nu ştim încotro s-o luăm, ca să facem rost de haine şi de mâncare; seara ne amărâm, fiindcă n-am făcut rost nici de unele… Ne dezbrăcăm pe întuneric, ca să nu vedem cât suntem de slabi şi de trecuţi, şi ne întindem unul lângă altul, şi stăm aşa, ca doi saci…”) Manole se lăsă condus. După atâtea gânduri şi răzvrătiri, căzuse într-o stare de supuşenie totală. Numai de l-ar duce ea, cum îi promisese odată, pe

marginea unui râu cu ape strălimpezi, unde s-a adunat toată liniştea din lume… Ieşiră din oraş: în faţa lor se întindea câmpul ars de secetă, ruginiu şi pustiu. O luară peste câmp, la întâmplare. Deasupra lor, cerul se-nnegrea şi adormea.

Ajunseră acasă abia spre dimineaţă.

XXII

De ieri, de la prânz, avem două camere – într-una să dormim, în cealaltă să înjurăm şi să plângem. De când ne-am sculat, eu înjur; de când ne-am sculat, Valeri plânge, plânge, fiindcă de multe ori, când i-e greu, nu ştie să mai facă altceva, decât să plângă. Valeri s-a gândit – nu ştiu cum, nu ştiu cât – şi mi-a spus că eu aş fi principalul vinovat de moartea lui Manole. Dacă mi-am dat seama că omul se află în primejdie, de ce nu l-am obligat să plece undeva, pentru o vreme, chiar pentru un an, numai să scape cu viaţă? Dacă ar fi aşa, dacă ar fi după judecata ei, ar trebui să plec şi eu, în clipa asta, şi nu pentru un an, ci pentru mulţi, şi să mă-ngrop într-un sătuc de munte.

Valeri s-a ghemuit într-un fotoliu şi plânge şi se roagă s-o iert. „Sigur că te iert şi până la urmă o să te strâng în braţe, dar niciodată n-o să uit, n-o să pot uita că m-ai socotit vinovat de moartea tovarăşului meu!” Valeri plânge aici; dincolo, în dormitor, plânge Cristina. „Dragile mele, plânsele mele, ar fi timpul să mergem… Valeri, şterge-ţi ochii! Cristina nu se poate ridica de pe pat. Două zile n-a vorbit, n-a plâns, nu s-a uitat la nimeni. Azi-dimineaţă s-a sculat plângând. Şi de-atunci plânge întruna, încet, mocnit, încât îmi pare că plânsul ei vine de departe, încărcat cu multe dureri, îi cuprind umerii, o chem şi ea îşi revine brusc: dar nu e vocea lui…

Afară e prăpăd: soarele s-a topit şi a curs peste porni, peste case, a curs pe străzi, ca o apă tulbure. Străzile-s pustii, pasele-s pustii, porţile au rămas pe jumătate

deschise. „Tu nu ştii, îmi spune Valeri, tu nu ştii că aşa se lasă porţile, când mergi la mort?” Nu ştiu, n-am auzit până acum şi nu cred, le-or fi uitat oamenii deschise. Cristina se opreşte din când în când, se uită la soare şi spune: „Azi o să plouă”. În haine negre, în haine de împrumut, pare că s-ar fi despărţit pentru totdeauna de zâmbet şi de flori şi de toţi anii ei tineri: nu mai e decât una din multele femei de pe-aici, care-au învăţat, ori învaţă să-şi ducă morţii la groapă. O întreabă pe Valeri dacă trebuie să ţină o lumânare în mână; dacă la groapă, să arunce ea primul bulgăr de pământ? – cum se obişnuieşte? Valeri ştie, a îmbrăcat de multe ori haine negre, îi spune…

Şoferul a ridicat capota camionului şi repară ceva. Pe lângă camion se foiesc negustori şi avocaţi, toţi în haine negre, cu pălării tari şi pantofi de lac. Doamnele şi-au pus rochii de seară, lungi până la călcâie (n-au prea avut ocazia să le-mbrace, în ultima vreme), iar pe la cearcăne şi-au dat cu negru şi cu vânăt, ca să pricepem noi că le pare rău şi au plâns. A venit şi doamna Costinaş, fosta patroană a Cristinei, deşelată şi boită, cu voal pe faţă, cu mănuşi lungi, peste care şi-a trecut lănţişoare de aur, cu cercei de aur, un evantai de mătase, cu două lacrimi în ochii ei sângerii. Îşi ridică voalul, vrând s-o sărute pe Cristina, şi-atunci îi spun: „Ce-ar fi să nu-ţi risipeşti lacrimile pentru noi?” Valeri mă strânge de braţ: „Aici nu eşti la şedinţă!” O dau uşor la o parte şi încep să mă-nvârt, cu mâinile la spate, printre negustori şi avocaţi, printre doamne boite şi fetişcane care abia îşi ţin râsul. Şi domni, şi doamne se înclină în faţa mea. Dacă mâine aş fi eu pe catafalc, tot aşa ar veni şi la mine, iar doamna Costinaş, ori vreo altă doamnă, şi-ar ridica voalul, vrând să o sărute pe Valeri. „Minunile pământului, cine v-a adus aici? * Mă uit la voi şi după cum mă uit – de ce nu înţelegeţi că trebuie să plecaţi?” 1 E destul să fac un pas, într-o direcţie, că toţi se

dau la o parte, îmi deschid drum. Şi se-nclină. În numele tuturor „negustorilor cinstiţi din acest oraş”, Silvian, noul preşedinte, îmi prezintă condoleanţe: „Este regretabil că am păstrat atâta vreme în rândurile noastre un criminal odios. Vă rog să primiţi, domnule Strihan… Valeri se ţine mereu pe urmele mele, când poate mă strânge de braţ, când nu – ridică din umeri. Zece muncitori cu banderole roşii pe braţ urcă în camion. Alţi cincizeci înconjoară camionul. Negustorii se văd nevoiţi să se retragă pe trotuar, apoi, încet-încet, spre rândurile din urmă ale convoiului. S-au adunat aici, pe strada Câmpului, vreo cinci, ori şapte mii de oameni – cred că n-a mai rămas niciunul pe-acasă. Văd oameni în cârje, alţii sprijiniţi de subţiori, alţii în cărucioare. Nimeni nu-şi cedează locul din coloană, încât negustorii trebuie să se-nşire, pe ici-colo, pe margini, unde li se-ngăduie. Oricât de greu le-ar fi, cât de ruşinaţi s-ar simţi în haine de gală, printre atâţia în zdrenţe, n-au de gând să plece acasă, vrând să ne-arate că şi lor le pare rău, şi ei suferă, şi ei sunt oameni. Silvian, care nu-şi mai află locul, o zăreşte pe sora lui Manole, s-apropie de ea şi-i mângâie faţa. Ea ţine cu amândouă mâinile un buchet mare de busuioc uscat. Se uită la negustor, tace şi-ndură. De azi-dimineaţă au tot mângâiat-o mâini parfumate, mâini înmănuşate – ştie bine că nu poate să – scape de deşi se resemnează. A venit aici de două zile, n-a plâns, n-a mâncat, n-a vorbit. Ar plânge, ar striga, şi-ar smulge părul – o simt, o înţeleg – dar se ruşinează de atâţia oameni străini. Mi se pare că n-a mai fost la oraş decât de vreo două ori. Se lasă în voia cui vrea s-o mângâie. Dar nu ştiu ce-i spune Silvian, că îl plesneşte cu buchetul de busuioc peste ochi şi-i strigă să se dea la o parte. Valeri o apucă strâns de braţ. „Îl văd, spune ea, arătând spre camion, îl văd cât a crescut de mare! Hai la sora ta, hai…” Femeile din jur se închină, Silvianse-nchină

şi se retrage de-a-ndărătelea spre ultimele rânduri.

Soarele se lasă pe creştetele noastre, pe umerii noştri, ne apasă şi ne ameţeşte. Voichiţă, care merge în rând cu mine, ridică pumnul stâng şi după câteva clipe strigă: „Sculaţi, voi oropsiţi ai vieţii!” El ştie să cânte, dar acum nu poate, îi dau lacrimile, îşi frânge mâinile. Toţi cântă, numai el strigă, parcă ar îndemna la atac. Voichiţă a fost martor, cu ochii lui a văzut, cu inima lui a simţit. Se îndrepta spre o berărie, împreună cu Manole şi Cristina. Era seara, târziu, strada aproape pustie, ei povesteau şi râdeau. Dindin venea spre ei legănat, cu mâinile la spate. În dreptul lor şi-a scos pălăria: „Bună seara, domnişoară! Bună seara, domnilor!” I-au răspuns toţi trei.

Codrescu îşi face loc printre oameni, s-apropie de mine, speriat, şi îmi şopteşte ceva despre un om care nu-i de pe-aici, însoţit de alţi trei, de pe-aici, care toţi se înţeleg din priviri, se risipesc prin mulţime, se-adună, iar se risipesc. Îl rog pe Codrescu să tacă din gură – „Ţi s-a părut!” – dar mă răsucesc mereu, în toate părţile, să-mi văd moartea. Şeful de poliţie, care o fi prins şi el ceva, îmi face un semn, din care nu pricep nimic. Într-un târziu descopăr pe marginea rândului, la vreo cinci paşi de mine, o păcăleală de bărbat, cu urechi clăpăuge şi bărbia crestată de cuţit. E lac de sudoare, e strâmb şi smerit, şi merge cu mâinile încrucişate pe piept. Cât poate, se trage în spatele meu. Bag de seamă că nu mai are niciun dinte, iar mâinile îi tremură din ce în ce mai tare. Între mine şi el sunt câţiva tineri înalţi şi voinici, printre care i-e greu să răzbată. Se lasă dus spre marginea rândului, căutând, pesemne, un unghi bun de ochire. Îşi lasă mâinile pe lângă corp, îşi duce dreapta în buzunar şi scoate o batistă murdară, pe care o scutură de tutun, ori de firimituri. În clipa aceea simt mişcare la vreo zece paşi în urma mea. Imediat, cel prins izbucneşte: „Fraţi români!” Bărbatul de

pe margine îşi suflă nasul cu zgomot. Când Voichiţă îi arde una după ceafă, cade în nas. Cortegiul s-a oprit, oamenii se strâng, s-aud chemări.

Acum se adună în grabă pistoalele şi grenadele care se pot aduna. Cei care vor să iasă din convoi şi s-o întindă sunt prinşi imediat, smuciţi, supuşi unui control riguros. Îl văd pe procurorul Alexiu cum se învârte pe lângă doamna Costinaş, cum le face semn altora, să se-nvârtă şi ei. Se provoacă un fel de încăierare, ca între copii proşti, în timpul căreia Silvian izbuteşte să smulgă geanta doamnei. Imediat strigă: „Pistol, are pistol!” Alexiu îi ia pistolul şi aleargă cu el la şeful de poliţie. Are sentimentul că a săvârşit o faptă eroică. Şi vine la mine să mă-mbrăţişeze: mă ia, mă strânge de-mi pârâie oasele şi mă sărută pe obraz. Apoi se uită în jur, se întreabă unde-o fi mai multă nevoie de el şi se repede, înfierbântat. Aud glasul doamnei Costinaş: „Fraţi români! Eu vă rog, fraţi români!” Soţiile de negustori o calcă pe mâini şi pe picioare, cu pantofii lor de lac. Se îndeamnă între de se iau de martori: „Am dat, şi eu am dat, şi eu!” Ar omorî-o, numai ca să ne dovedească nouă, comuniştilor, că în împrejurări grele sunt alături de noi.

Poliţişti care să facă zid în jurul celor prinşi sunt puţini. Tot noi, eu şi Voichiţă şi ceilalţi, trebuie să ne păzim criminalii. Eu îl păzesc pe fostul vânzător al lui Dindin, pe Dragoman: trebuie să-l ţin în braţe, să-l acopăr, să-l apăr cum pot. Codrescu vine să mi-l ia, dar când să i-l dau, mi-l smulg oamenii, Îl văd pe Dragoman aruncat în sus, cu putere, şi căzând, mototol, la pământ. Urlă, se zbate, şi-o fi rupt ceva. Oamenii îl împing cu piciorul spre trotuar. Alţi trei, printre care şi bărbatul ştirb, sunt aduşi pe trotuar. Toţi strigă: „Nu aveţi dreptul să ne chinuiţi. Nu aveţi dreptul, nu aveţi!”… Nu mai pricep nimic şi, de teamă să nu-mi fac dreptate singur, mă ţin la o parte, printre ai mei,

în grija lor mă las. Doamna Costinaş e purtată pe braţe de patru tineri voinici. Tot vrea să-şi acopere goliciunea cu zdrenţele ce i-au mai rămas. Cu câtă putere mai are, se vaită după brăţările de aur. Un tânăr i-arată mereu brăţările, mănuşile, poşeta şi încearcă s-o îmbuneze: „Taci, cucoană, taci, că te-omor, taci, că te-omor…” Soarele parcă se-adună încet-încet de pe străzi, de pe case. Copacii cu frunze puţine şi arse încep să foşnească. „Poate că dă Dumnezeu ploaie”, spune sora lui Manole. Din buchetul de busuioc nu i-au mai rămas decât vreo câteva fire.

Însoţit de Voichiţă şi de şeful de poliţie, mă îndrept spre ultimele rânduri. Negustorii, doamnele şi domnişoarele se trag puţin înapoi, ca din faţa unei primejdii, apoi îşi aduc aminte cum au dezarmat-o pe doamna Costinaş, şi îndată îşi recâştigă demnitatea. Silvian ar dori să-mi ţină un discurs, dar eu mă grăbesc: „Domnule, doamnelor şi domnilor, vă cer să vă întoarceţi acasă. Nu avem nevoie de hainele voastre negre, de lacrimile voastre…” întâi se retrag domnişoarele, bosumflate că nu pot să ia parte la paradă – aici se cred la paradă! – apoi doamnele şi-abia la urmă bărbaţii.

Şi iar s-aude glasul lui Voichiţă: „Sculaţi, voi oropsiţi ai vieţii!”… Toţi cântăm şi ne uităm la cer. Cerul se încreţeşte, se scămoşează; scamele se-adună şi-aleargă devale, ca nişte oiţe fugărite. „Astea or fi oile Domnului?” o întreb pe Valeri.

Ea clatină din cap, cu mâhnire: „Azi n-ai spus nicio vorbă ca lumea!” Se poate şi una ca asta, le-oi fi spus pe toate, până azi, ori n-o să le mai spun niciodată. Dintr-o curte ne iese înainte o căruţă trasă de doi măgăruşi. În căruţă, şi pe lângă ea, trei copilaşi în zdrenţe, o femeie tinerică şi speriată, cu părul despletit, şi un bărbat posac. Toţi se uită la cer. Copiii arată cu mâna, acolo, acolo şi-acolo! Bărbatul trage căruţa la marginea drumului, ca să

ne facă loc, dar şi în timp ce-o trage, tot la cer se uită. Îl ştiu, a fost alaltăieri pe la mine, împreună cu doi vecini, doi martori, care să jure pentru el că e un om cinstit: iar dacă e cinstit, noi ar trebui să-i dăm ceva de lucru, ori să-i facem rost de nişte făină. I-am spus să aştepte câteva zile… Omul şi-a încărcat în căruţă copiii şi sărăcia, a pus lacăt la uşă, la poartă şi vrea să plece încotro l-or duce ochii, încotro I-o duce drumul. Măgăruşii trag căruţa pe marginea drumului, până când o izbesc de un stâlp. Omul se lasă în genunchi, cu ochii spre cer. În spatele lui, femeia îl mângâie pe creştet.

Procurorul Alexiu, ajuns de-a dreapta mea, între mine şi Voichiţă, se şterge de praf cu o batistă albă şi subţire, de se vede prin ea; se şterge pe faţă, pe mâini, pe haine, se şterge în neştire, până când batista se face neagră; atunci o aruncă la marginea drumului. Praful i s-aşterne din nou pe faţă, pe guler, pe reverele matlasate. Praful ne învăluie, ne obligă să ne-acoperim faţa cu palmele. Hârtii şi paie şi frunze se zbat, în vârtej, deasupra noastră. Azi o să se prăbuşească multe case, altele or să ardă.

— Mă gândesc la noi, care am venit aici cu pantofi de lac şi brăţări de aur, spune procurorul. Nu ştiu dacă toţi am fi în stare de crime. Dar ridicoli suntem toţi. Cu obiceiurile, cu gândurile, cu viaţa… Deodată mă apucă strâns de braţ şi-şi lipeşte fruntea de umărul meu prăfuit: Fata… fata care poartă numele meu, e bolnavă… cea mai grea, cea mai ruşinoasă dintre boli.

— Am auzit.

— Sifilis, spune procurorul. Ce mi se pare curios, dacă vreţi – neomenesc, e că nu mă simt îndurerat, ci ridicol. Vă rog să mă iertaţi, se grăbeşte el, lăsându-mi braţul, ştiu că nu se cuvine să vorbim tocmai acum, dar sunt copleşit: azi, pentru prima oară, m-am gândit la moarte cum te gândeşti la o treabă oarecare – să mergi la

tribunal, să răsfoieşti o carte, să cumperi ceva.

Acum mergem pe câmp, mai avem de mers puţin, nicio sută de metri: nu văd crucile din cimitir, numai vârfuri de copaci şi nişte ciori care abia mai bat din aripi. Nori de praf s-au lăsat peste cimitir, peste câmp, nori grei şi statornici, iar ziua scade, se-ntunecă, pare că ne părăseşte pentru totdeauna. Femeile se roagă, le aud cum murmură şi le văd cum îşi fac cruce. Nu ştiu dacă se roagă pentru Manole, ori pentru sufletele lor, şi pentru pământ, să se-nmoaie pământul, să rodească. Cristina nu se uită la cer, se uită la cei din jur cu o nedumerire care mă nelinişteşte. „Unde mergeţi? Şi ce se întâmplă aici?” Valeri o ia de braţ, o duce cu de-a sila. Dar la poarta cimitirului Cristina se opreşte. Zgârie poarta de fier cu unghiile. Până când i se tocesc unghiile.

De la cimitir ne întoarcem tot în convoi, cum ne-am dus, cinci mii, ori şapte mii de oameni, uniţi prin durere; aşa, în convoi, străbatem străzile, încet, fără o vorbă, fără o privire, aşteptând să se scuture odată norii şi să ne ude până la piele. În fruntea convoiului sunt vreo treizeci de copii desculţi, în cămăşuţe albe, care ţin palmele căuş, vrând să prindă ploaia în palme. După ei ne luăm

— Pe unde merg ei, pe-acolo şi noi, pe străzi înguste, fără trotuare, fără stâlpi de telegraf – şi nimeni nu se-ntreabă unde o s-ajungă, departe de casa lui, aproape, asta n-are nicio importanţă, acum suntem toţi, la un loc, după multe încercări, după prea multe şi grele încercări. Azi nu lucrăm, azi e zi de doliu şi de speranţă pentru noi. Copacii de pe margini se apleacă şi se frâng. Şindrile şi smocuri de paie smulse din acoperişuri ne izbesc în faţă. Cristina se sprijină de braţul meu. O întreb:

— Ai vrea să rămâi la noi? Măcar o vreme.

— Chiar de-aş rămâne toată viaţa!

— Ştiu, chiar de-ai rămâne toată viaţa, tot n-ai reuşi

să uiţi. Nici nu-ţi cer, nici nu-i bine să uiţi, nici eu n-o să uit, nici Valeri, nimeni – dar e obligatoriu, cât de greu ţi-ar fi, să te-ntorci la anii tăi, la zâmbetul, la florile tale. Aş zice să rămâi.

— O să plec de-aici. Cât mai departe. Pentru totdeauna o să plec. Poate că peste ani şi ani o să ne mai întâlnim. Aş vrea mult, mult de tot.

— Peste ani şi ani! Cine ştie!

— Dumneavoastră trebuie să trăiţi mult. Eu vă doresc.

— Ţi s-au împlinit multe dorinţe până acuma?

Copiii din fruntea convoiului încep să strige şi să zburde.

xxm

După ce se risipi convoiul şi oamenii îşi aflară adăpost prin case, ori pe sub streşini, Voichiţă o rugă pe Maria să meargă acasă, pretinzând că el ar avea de lucru la sediu, nişte rapoarte pe care cei de la judeţeană i le tot cer de vreo patru zile. Minţea, de nevoie, vrând să scape de întrebările şi de plânsul ei. „Ce crezi? Te rog să-mi spui ce crezi!” insista Maria. Orice i-ar fi spus, ea tot în felul ei credea: dacă n-ar fi venit ziaristul acela, care s-a dovedit spion, dacă ea ar fi ştiut cum să se poarte, Strihan nu l-ar fi chemat pe Manole de pe teren… „îţi faci nişte gânduri absurde! îi spunea Voichiţă. Ce legătură are una cu alta?!”… Şi-ar fi vrut să-i mai spună: „Vina e a mea, numai a mea!” în seara aceea, Manole îl anunţase că la ora nouă vine Cristina, şi-o să meargă împreună la un bufet de pe strada Câmpului, unde se dă bere de la gheaţă. Dacă el ar fi de acord să-i însoţească, lor le-ar face plăcere, mai uită de necazuri şi de rapoarte şi o trec pe cele lumeşti.

Cristina venise la ora nouă fără cinci minute. Voichiţă nu mai avea cine ştie ce de lucru, nişte hârtii de pus în ordine, dar el se învăţase să întârzie la sediu, chiar dacă

nu avea nicio treabă: zicea că e gata de plecare, însă abia după vreo jumătate de oră se hotăra să încuie sertarele şi să stingă luminile. Astfel, în rugase pe Manole şi pe Cristina să-l aştepte puţin, încă puţin, invocând motive la întâmplare, ba că a rătăcit un raport de care Strihan o să aibă nevoie mâine dimineaţă, ba că e prea devreme de intrat în crâşmă.

Acum se zăpăcise de tot, începea să creadă că el este cel vinovat de nenorocire. Poate că dacă îi lăsa pe cei doi să plece la ora nouă, cum hotărâseră, nu se mai întâlneau cu Dindin… De trei zile nu îşi găsea locul şi rostul; nu mâncase, nu dormise şi nu mai lucrase nimic, nici nu mai vorbea ca înainte – mai mult striga şi se răstea.

În drum spre sediu îl opri un bărbat înfăşurat într-o manta de ploaie, care zise că ar dori să-i arate ceva. Voichiţă îl privi în treacăt – era un tip cu bărbie proeminentă, buzat şi ochios – şi cum i se păru că l-a mai văzut pe la sediu, ori la judeţeană, se lăsă tras de el într-un gang, unde mirosea a varză murată. Bărbatul se străduia să fie amabil şi îndoliat. El îi strânse mâna, ca unui vechi prieten, îl bătu uşor pe umăr, în semn de încurajare, apoi scoase de sub mantaua de ploaie o altă manta, subţire şi lucioasă, împăturită ca un ziar.

— Pe-aici, pe la noi, spuse el, n-o să găsiţi marfa asta decât peste vreo zece ani. Eu am primit câteva

— N-am nevoie de toate – şi m-am gândit la dumneavoastră, la activişti: umblaţi mult pe teren, acum dau ploile, o manta ca asta, pe care-o poţi vârî în buzunar, e de mare folos.

— Manta nemţească, observă Voichiţă.

— Englezească.

— Şi nemţii aveau din astea.

— Altă calitate, mult mai proastă.

— Nu mă pricep la calitate.

— O dau ieftin, spuse bărbatul, pentru dumneavoastră, activiştii, am fixat un preţ special. Mă gândeam să trec şi pe la domnul Strihan, iar dacă mai aveţi cunoscuţi, v-aş ruga să-mi faceţi legătura cu ei. Încă oi dată vă spun că preţul este rezonabil.

— Nu-mi trebuie! spuse Voichiţă, dând să plece.

— Am şi nişte lame nemţeşti, se grăbi celălalt.

El scoase dintr-un buzunar al pantalonilor o cutie de aluminiu, în care se găseau vreo sută de lame de ras şi vru să probeze una pe faţa lui Voichiţă. Acesta îi smulse cutia şi o izbi de pământ. „Ştiu, strigă Voichiţă, ştiu cu cine am de-a face!” Dar nu îndrăzni să se-apropie de escroc. Îl lăsă să se retragă de-a-ndărătelea spre fundul curţii şi-apoi să sară peste gard. Astfel, se stabili între ei o înţelegere tacită, cu garanţii reciproce, care pe Voichiţă îl făcu să izbucnească în plâns: pentru prima oară se temea pentru viaţa lui. Se rezemă de un perete şi rămase aşa, până când veni la el o femeie din curte, care îi spuse că o nenorocire ca asta, cu Manole, nu s-a mai pomenit pe-aici. Voichiţă ieşi în stradă, cu ochii înlăcrimaţi şi se uită în toate părţile, în nădejdea că escrocul s-o fi învârtind pe-aproape. Strada era pustie, casele adormite, şi ploua, ploua…

Îndată ce intră în sediu, telefonul din biroul lui de la evidenţă începu să sune. Parcă era un făcut:

de câte ori intra în sediu, fie dimineaţa, fie searî, telefonul începea să sune. O vreme crezuse că se ţine cineva de glume, prea se potrivea cu intrarea lui, iar când ajungea sus, telefonul amuţea. Acum urcă în fugă treptele care duceau la etajul întâi. Înainte de a deschide uşa, se opri o clipă să răsufle. Auzi o voce de bărbat, atât de cunoscută lui: „Alo? Cine-i acolo?” Deschise uşa încet, se uită la bărbatul care vorbea la telefon şi ameţi, într-un târziu se pomeni prins de braţ şi zgâlţâit cu putere:

— Dumneavoastră sunteţi Voichiţă?

— Cum e cu putinţă?

— Dumneavoastră sunteţi?

În clipa aceea, Voichiţă îşi veni în fire şi se uită, cam jenat, la cel din faţa lui; nu era Manole, cum i se păruse, era Vasiliu, de la judeţeană, care avea să lucreze aici, ca instructor. Îl cunoştea pe Vasiliu de vreo doi ani, dar abia acum îl izbise asemănarea lui cu Manole. Se gândi cum să-i spună că ar trebui să se-mbrace altfel, nu în alb, iar părul să şi-l tundă scurt-scurt, ori să şi-l pieptene cărare. Vasiliu abia sosise de la gară, era cu geamantanul aici, cu toată averea. Cam dezorientat de primirea pe care i-o făcea, Voichiţă, el îşi luă geamantanul şi se trase încet spre uşă.

— Stai să te-ntreb ceva, îl rugă Voichiţă. Ai auzit de un negustor de la Galaţi, ori de la Brăila, care avea şi el o dugheană, iar peste noapte s-a pomenit mare bogătaş? Doar s-a scris şi la ziar anul trecut. Să vezi cum: au fugit nemţii şi omului i-a venit un gând – ia să vadă el ce-au lăsat nemţii prin magazii! Aşa se face că a descoperit o ladă, în care se aflau peste un milion de lame de bărbierit. E o bogăţie?

— Şi încă ce bogăţie! se miră Vasiliu.

— Acum umblă prin toată ţara, să-şi vândă lamele.

— Dacă are autorizaţie…

— N-are nimic! se revoltă Voichiţă. Cine să-i dea autorizaţie? Umblă de ici-colo şi agaţă oamenii, ca un escroc. Acum un sfert de oră m-a agăţat pe mine, aici, la doi paşi de sediu.

— Poate că era altul, spuse Vasiliu.

— Sunt absolut sigur că era el, se încăpăţână Voichiţă, când e vorba de escroci, nu mă-nşel. Dar mi-a fost teamă – oare mă crezi că pentru prima oară mi-a fost teamă cu adevărat? Când să-l iau de guler, a vârât o mână în buzunar, şi-atunci i-am dat voie să se retragă. Cine era la telefon? îşi aminti Voichiţă.

— Un băiat de la şantier.

— Codrescu?

— Parcă aşa ceva.

— Azi nu se lucrează, informă Voichiţă, dar de mâine îi dăm bătaie în trei schimburi, zi şi noapte, zi şi noapte, că vin ploile de toamnă, vine îngheţul, iar noi ne-am angajat să terminăm înainte de îngheţ. El formă un număr de telefon şi îl ceru pe Codrescu. Aşteptă vreo două minute cu receptorul în mână şi se lăsă prins de îngrijorare: Dacă s-a întâmplat ceva? E de neînchipuit câte se întâmplă, clipă de clipă, şi cât suferă oamenii. Codrescu îl anunţă că el şi încă zece brigadieri, un fel de delegaţie, ar dori să stea de vorbă cu Strihan, dacă se poate chiar acum, într-o chestiune foarte importantă. Nu vru să dea niciun amănunt la telefon. Bine, bine, se-nvoi Voichiţă. Poftiţi încoace, iar eu o să-l chem pe Strihan. Apoi i se adresă lui Vasiliu: Mai rămâi pe-aici?

— Aş rămâne, dacă vine şi Strihan.

— Sigur că da, sigur, sigur, făcu Voichiţă, fiindcă tot trebuie să discuţi cu el. Însă eu aş vrea să te rog ceva… să mă-nţelegi şi să nu te superi… aş vrea să-ţi schimbi pieptănătura… încearcă o cărare, ori dă fuga să-ţi scurtezi părul… Voichiţă îşi acoperi faţa cu palmele şi mai spuse: Semeni cu el, nici nu-ţi închipui cât semeni!

Vasiliu îşi scoase pieptenul şi se apropie de fereastră. Întâi desprinse din păr o şuviţă, pe care o netezi îndelung pe tâmpla dreaptă, după ea trase altele, mai scurte, care mereu se-nfoiau, până când le stropi cu apă şi le netezi. Era cam speriat de cum arată: ori poate că nu arăta rău, dar nu era obişnuit să poarte cărare. Voich-iţă îl privi pe furiş, apoi întrebă:

— Ai vrea să lucrezi în birou cu mine?

— Dacă mă primeşti, cu multă plăcere.

— Cu o condiţie: să nu vorbim despre el.

— Eu nici nu l-am cunoscut, spuse Vasiliu. Ştiu doar că se discuta să-l trimită la o şcoală. Câţi ani avea?

— Douăzeci şi doi… Părea ceva mai în vârstă. Cred că toţi părem mai în vârstă. Dumneata câţi ani ai?

— Douăzeci şi unu.

— Ai scăpat de front.

— Am fost la închisoare.

Voichiţă se lăsă pe un scaun, îşi duse palma la gură şi începu să tuşească şi să tremure. Îl plouase bine, i se lipise cămaşa de piele, acum îl dureau oasele, parcă înţepenea. Aici n-avea cu ce să se schimbe, iar să dea o fugă până acasă, tot prin ploaie, ploaie deasă şi rece, nu se-ndura. Vasiliu îl întrebă dacă ar vrea să-mbrace o cămaşă de-a lui. Scoase repede din geamantan o cămaşă cadrilată, cu mâneci scurte, şi un pulover gros, bun de purtat în miezul iernii. În timp ce Voichiţă, tot tremurând şi clănţănind din dinţi, se schimba, Vasiliu mai scoase o sticlă cu ţuică.

— Bei din sticlă, întrebă, ori să-ţi caut un pahar?

— Din sticlă, spuse Voichiţă.

Bău şi Vasiliu, mai mult ca să-i ţie tovărăşie.

Atunci apăru Codrescu, însoţit de cei zece brigadieri, pe care-i anunţase la telefon; toţi erau uzi şi ciufuliţi, dar se ţineau, ori încercau să se ţină bine. Voichiţă nu-i întrebă nimic, puse sticla de ţuică pe o masă, în faţa lor şi îi rugă să aştepte puţin. Ieşi din birou, trecu în biroul de-alături, apoi în biroul lui Strihan şi după câteva minute se întoarse cu zece pahare de toate mărimile, pahare de apă, de bere, de coniac, pahare aduse aici şi uitate aici. Paharele de coniac le adusese Cristina, într-o seară, când îi cinstise, pe el şi pe Manole, de ziua ei. Voichiţă turnă în pahare, împărţi paharele şi le propuse băieţilor să bea pentru sănătatea lor. Băură toţi, în tăcere, apoi se apropiară unul câte unul de fereastră. Numai Voichiţă rămase la biroul lui, ameţit de durere şi de ţuică.

— Ce faceţi voi aici? întrebă Strihan, deschizând uşa larg şi lăsând-o deschisă. Aveţi nevoie de mine? Numai dacă aveţi neapărată nevoie… îi pofti pe toţi în biroul lui, fiindcă aici mirosea a ţuică. Nu-i certă că au băut. Acum i se părea că nu e în stare să mai certe pe nimeni. Lui Vasiliu îi strânse mâna ca unui vechi prieten – ei doi împărţiseră, câteva zile, o celulă de închisoare. Dacă eşti obosit, îi spuse, du-te şi te odihneşte! Ştii unde o să locuieşti?

— Ştiu… Eu nu l-am cunoscut…

În biroul lui Strihan mirosea a busuioc.

Sora lui Manole îi lăsase câteva fire de busuioc uscat.

— Sunt gata să vă ascult, spuse Strihan.

— Am venit cu o problemă complicată, anunţă Codrescu.

— Parcă ar exista şi altfel de probleme!

— Poate că aveţi dreptate… Noi am venit ca să vă spunem ce ştiţi şi dumneavoastră: sunt în oraşul ăsta peste două sute de familii, care nu mai au unde locui. Sunt şi mulţi lucrători de-ai noştri, unii dorm în gară, alţii în parc. Acum au început ploile. Ce-aveţi de gând?

— Oare când o să scap de întrebarea asta? vru să ştie Strihan. Apoi se întoarse spre Voichiţă: Ce sunt eu? Ia spune tare, ca s-audă toţi: „Eşti un meseriaş!” – cu planuri de muncă pe zile, pe ore… Trebuie să-ţi dau dreptate. Am fost şi am rămas un meseriaş. Ce am eu de gând? Numai din gândurile mele nu iese nimic. Vreau s-aud ce-aveţi voi…

— Aş zice să ridicăm nişte barăci la marginea oraşului, spuse Codrescu, măcar să ţină de ploaie şi de vânt. Am vorbit cu toţi lucrătorii.

— De unde bani?

— Asta dumneavoastră trebuie să ştiţi.

— Până la primăvară n-o să mai primim niciun leu.

Iar ce-aţi vrea voi, cu barăcile, nu-i o soluţie. Ce te faci cu oamenii la iarnă, când dă îngheţul? Ei tremură în barăci, tu tremuri de mila lor. Cred că în cel mult trei ore, spuse Strihan, cu un aer conspirativ, o să obţinem aprobarea consiliului comunal pentru închirierea spaţiului disponibil din B. Dacă nu ştiţi, vă spun eu: numai pe strada Principală, pe Câmpului şi Teilor sunt peste două sute de camere libere. Vreau să-i văd pe oamenii noştri, să-i ştiu pe-aici, pe-aproape, în centru. O să-mi rămână în minte pentru toată viaţa ziua în care o să înainteze spre centru, încet-încet, încet şi sigur şi pentru totdeauna.

— O să fie cu scandal, spuse Codrescu.

— Altă soluţie mai bună şi mai dreaptă nu există.

Codrescu şi ceilalţi din delegaţie se retraseră.

Când se văzu numai cu Voichiţă, Strihan scoase dintr-un buzunar al pantalonilor un petic de hârtie, ceva mai mare decât o carte de vizită, şi citi: „Fraţi şi surori! Lupta împotriva comuniştilor este o datorie sfântă pentru voi. Nu vă temeţi de legi şi închisori. Dacă învingem în alegeri, o să fiţi eliberaţi şi veţi primi fiecare sume de bani cât să vă construiţi o casă şi să vă cumpăraţi cinci hectare de pământ!”… Fiţuicile astea, explică Strihan, au fost răspândite azi-noapte. Dimineaţa sau şi găsit destui care să le ia în seamă. Dar va fi linişte aici, curând, mai curând decât se aşteaptă ei!

Voichiţă luă de pe birou un fir de busuioc şi îl fărâmiţă în palmă.

— Aţi vorbit azi cu Maria? întrebă.

— Nici nu mai ţin minte, se scuză Strihan.

— Aş zice să vă faceţi timp şi să vorbiţi cu ea. De mine n-ascultă, degeaba îi zic să nu-şi mai facă gânduri: ea crede că toată nenorocirea a venit din pricina ei. Dacă nu greşea ea, dumneavoastră l-aţi fi lăsat pe Manole să mai stea pe teren cel puţin o săptămână.

— O să vorbesc.

— Ar trebui să vorbiţi şi cu mine, spuse Voichiţă. Poate că dacă nu întârziam în seara aceea…

— Şi cu mine cine o să vorbească? întrebă Strihan.

— Cu dumneavoastră?

— Da, cu mine.

— Înţeleg, spuse Voichiţă. Vă rog să mă iertaţi.

Ieşind din biroul lui Strihan, îşi şterse fruntea de sudoare, îşi făcu vânt cu palma, apoi se îndreptă cu paşi nesiguri spre biroul lui de la evidenţă. (Aşa făcea întotdeauna când ieşea de la Strihan; ştia că Manole îl aşteaptă, uneori numai curios, alteori îngrijorat: „Ce s-aude? E rost de autocritică?”) Biroul era gol. Cineva lăsase fereastra deschisă, fereastra se izbea ritmic de perete. Se izbi o dată tare şi geamul se sparse.

Începuse furtuna, oraşul era numai strigăt şi dangăt de clopote. În mai puţin de o jumătate de oră se prăbuşiră trei case, arse un depozit gol (cândva, depozit de muniţii) şi se sparseră sute de geamuri. Apoi totul se linişti, ca după un atac crâncen; pânza de ploaie se subţie, cerul se lărgi, iar undeva, pe după norii fumurii, în destrămare, se ghici soarele. Oamenii ieşiră din case, se învârtiră pe lângă case, inventariind tăcut câte ţigle au sărit din acoperiş, câţi copaci au fost smulşi, câte porţi zac la pământ. Geamgiii (şi nimeni nu bănuise că ar fi atâţia geamgii în B.) năvăliră cei dintâi pe străzi. „Geamuri! Geamuri!” După ei veniră coşarii, tâmplarii, instalatorii – şi, la urmă de tot, oamenii care nu mai aveau unde locui. Aceştia se adunară, tăcuţi, în faţa comitetului. Patru dintre ei ţineau câte o capră de funie, doi câte o văcuţă. De la comitet se duseră la primărie: cei, cu caprele şi cu văcuţele mergeau în fruntea convoiului.

Pe la şase după-amiază, Strihan chemă la sediu două sute de agitatori, pe care îi instrui în vederea acţiunii de a

doua zi dimineaţă, cum să se poarte, cum să evite scandalul, încăierările – unde nu pot să intervină ei, or să intervină autorităţile. Agitatorii erau, toţi, băieţi de ispravă şi entuziaşti, instruiţi până acum de Manole şi de Voichiţă, prea dornici de acţiune şi prea puţin temători. Privindu-i şi ascultându-i cu răbdare cum se angajează să-şi facă datoria, Strihan se întrebă câţi dintre ei or să se-ntoarcă mâine seară cu capetele sparte, cu hainele zdrenţuite şi câţi or să primească, începând de mâine, scrisori de ameninţare? Ar fi vrut să-i ştie pe toţi în siguranţă, mâine seară să-i întâlnească zâmbitori şi sătui şi bine îmbrăcaţi, dar una ca asta era aproape cu neputinţă.

Plecă de la sediu înainte de terminarea şedinţei. Afară, pe străzile plouate şi adormite, se alinta un pui de vânt. Acum, pe vânt şi pe ploaie, cu becuri puţine şi chioare, oraşul părea jefuit şi învins, şi lăsat să moară de urât. Nicio mişcare, niciun strigăt, de niciunde. Prăvăliile închise, crâşmele închise, poliţiştii pitiţi pe sub streşini. „În seara asta se aprind lumânări la icoane şi se rostesc blesteme nemaiauzite”, se gândi Strihan. Ştia că lumânările sunt pentru el, blestemele tot pentru el. Păşea domol, cu mâinile la spate, atent la ferestre: numai ferestre întunecate, poate că negustorii s-or fi temând să blesteme pe lumină. De cum coti pe strada Principală, văzu o căruţă cu coviltir din cearşafuri şi pături, oprită în faţa unei prăvălii. Sub coviltir ardea un felinar şi la lumina lui se ghiceau feţele a doi bărbaţi. Strihan se apropie, bănuitor. Oamenii tocmai scoseseră dintr-o traistă o bucată de pâine, nişte cartofi şi castraveţi şi se pregăteau să mănânce. Îndată ce îl văzură apropiindu-se, cei doi îşi făcură semn cu ochiul. Asta însemna că erau de pe-aici.

— Bună seara, spuse Strihan. Dumneavoastră?

— Am primit repartiţia şi-am venit, explică un bărbat.

— Era vorba să veniţi mâine, la prânz.

— Şi până mâine? interveni celălalt bărbat. Tot îi mai bine aici, în centru, mai sunt poliţişti, are cine să te apere. Pe ăi de-au rămas pe la margine i-au snopit azi în bătăi. Cam toţi se trag spre centru. Omul arătă în lungul străzii: ici, colo pâlpâiau felinare… Doar n-o să vă supăraţi pe noi pentru atâta lucru. Că la dumneavoastră ni-e toată nădejdea.

— La ce mi-ar folosi să mă supăr? făcu Strihan.

Ceilalţi, câţi mai erau, prinseseră de veste că le-a venit cineva în inspecţie – cu gând bun, ori cu gând rău, asta n-aveau de unde s-o ştie – şi rând pe rând săreau din căruţe, cu felinarele în mână. Îndată ce îl recunoscură, se strânseră buluc în jurul lui. Erau uzi şi mohorâţi şi miroseau a ceapă. Un flăcău îndrăzni să-i ceară o ţigară, jurându-se că o s-o împartă cu alţi doi. Strihan îi întinse pachetul cu ţigări, apoi se căută prin buzunare şi scoase toţi banii pe care îi avea la el. Imediat se auziră chemări înăbuşite: „Ileană, Marie, tu – veniţi încoace”. Femeile veniră să ia banii. Bărbaţii nu se mişcară din loc. Voiau să ştie cum va fi a doua zi. Oricum ar fi, ei or să-şi pretindă drepturile, altfel unde să se ducă, unde să doarmă, unde să moară?

Oamenii îl însoţiră de la o căruţă la alta, arătându-i cam toată averea, nevestele şi copiii şi nişte bulendre, pe care le scuturaseră şi-aveau să le mai scuture şi mâine dimineaţă, ea să nu-i supere pe proprietari. Când le ură noapte bună, Strihan avea lacrimi în ochi; era cuprins de duioşie pentru toţi oropsiţii din lume; şi se gândea câţi ani vor trece, şi cât de greu va fi până când oamenii aceştia, de pe unde-or fi, să nu-şi mai scuture bulendrele în miez de noapte. (Era şi o întoarcere în timp, la nişte nopţi ale lui, petrecute tot aşa, la margine de drum şi pe sub poduri; de fiecare dată, înainte de a întinde hainele pe jos, ca să se culce, le scutura de praf; când se scula, dimineaţa, le

scutura iar. Era, poate, un fel de a se închipui acasă, unde totul trebuia să fie curat şi îngrijit...)

Pe-aproape de poarta casei lui se plimba un bărbat înalt, înfăşurat într-o pelerină de ploaie, cu glugă pe cap. Era în afara oricărei îndoieli că aşteaptă pe cineva, care a intrat într-o curte de pe-aici, ori trebuie să se-ntoarcă din oraş. După încă vreo zece paşi, Strihan îl recunoscu pe procuror. Nici că se putea o întâlnire mai nepotrivită

— Şi i se adresă procurorului în gând: „De azi-dimineaţă, de la şase, nu ştiu dacă a fost un minut în care să n-alerg, să nu vorbesc, să nu mă enervez... Acum, la nouă şi jumătate seara, mi-e greu să te ascult, mi-e şi mai greu să te poftesc în casă". Procurorul îi veni în întâmpinare, cam ruşinat, scuzându-se că a fost nevoit să recurgă la o asemenea soluţie... „Ştiu că picaţi de oboseală..." (Strihan, căruia nu-i plăcea să-i plângă alţii de milă, chiar dacă pica de oboseală, îi făcu semn că nu.) Procurorul îşi scoase mâinile de sub pelerină şi mâinile îi tremurau. Trecură mai bine de două minute, până când reuşi să vorbească. Reuşi doar în clipa când Strihan, bănuind că e vorba de ceva grav, îi cuprinse umerii.

— Azi am. Fost penibil, şi mi s-a părut că mă dispreţuiţi. Este adevărat?

— Vii şi dumneata cu nişte întrebări! se eschivă Strihan.

— Înseamnă că e aşa cum simt.

— Domnule procuror, te rog să ai un pic de înţelegere şi pentru mine. Sunt într-adevăr obosit şi mă tem să n-o iau razna. Poftim, e trecut de nouă şi jumătate, mă întorc şi eu acasă, mi-e foame, mi-e somn, iar dumneata îmi ceri să-ţi răspund, pe loc, dacă te dispreţuiesc ori nu, şi pe urmă să-mi văd de ale mele. Dacă îţi convine, făcu Strihan, dacă aşa vrei dumneata, eu pot să-ţi fac pe voie. În două vorbe am spus tot, intru în casă, mănânc şi mă culc. Ce-o să faci

dumneata, în noaptea asta, e altă poveste! Cred că dacă aş face aşa, chiar că te-aş dispreţui. Ei, hai! te invit la mine, pentru un ceas, am două camere, nu ne deranjează nimeni.

— În niciun caz nu pot primi.

— Nici eu nu insist, reveni Strihan, gândindu-se că o mai are acasă şi pe Cristina, care o fi plângând, ori o fi dormind. Dar ce să facem? Batem străzile, trezim câinii, o să ne ia oamenii la rost. Îl apucă pe Alexiu de braţ şi aproape că îl trase după el în lungul străzii. Domnule procuror, din multe motive, printre care şi acela că sunt foarte obosit, nu mă mai impresionează oamenii care mă aşteaptă la poartă, vrând să afle dacă îi dispreţuiesc, ori nu… Închipuie-ţi şi dumneata ce-ar fi dacă m-aş lăsa impresionat de toţi câţi mă aşteaptă pe la porţi? Se opriră sub un felinar şi, pentru prima oară de când se cunoşteau, se priviră în ochi.

— Ce credeţi că ar trebui să fac? întrebă Alexiu.

— Cumplită întrebare mai e şi asta! zâmbi Strihan, gândindu-se la cei care i-o puseseră înaintea procurorului. Ar fi multe de făcut – dar ce să cred eu despre dumneata, dacă admiţi, ori treci cu vederea nişte lucruri cum nu se poate mai ruşinoase? Eşti în stare să m-asculţi până la capăt?

— Sunt, cât de greu mi-ar fi, spuse procurorul. Şi nu vă ascund că-mi este foarte greu. Multe din lucrurile la care vreţi să vă referiţi îmi sunt cunoscute de mult, încă din primii ani de căsnicie. Cum de le-am admis? întâi din laşitate şi dintr-un anume interes, apoi din comoditate… din convingerea că şi alţii, mulţi, se află în situaţia mea… Iar acum, acum mi-e silă să mai stau de vorbă cu soţia, cu fata. În seara asta m-am hotărât să plec de-acasă. A trebuit să ajung la patruzeci şi cinci de ani, ca să mă hotărăsc.

— Şi unde-o să dormi?

— Îmi place că sunteţi un om practic, zâmbi Alexiu.

— Aşa m-am învăţat.

— De la vârsta de douăzeci şi trei de ani şi până azi n-am mai dormit prin gări şi prin parcuri. Poate că asta a fost nenorocirea mea. Dacă în noaptea asta o să mă plimb, ori o să cer găzduirea cuiva… (se sfii să-i spună că se va duce la Roxana Coman) – înseamnă că altfel nu se mai poate. Ceva mai înviorat, parcă întinerit, îi întinse mâna lui Strihan: Atunci, să mă prezint mâine pe la douăsprezece la primărie?

— Chiar mai devreme, îi ceru Strihan, amintindu-şi că îl propusese în comisia de repartizare a locuinţelor. Pe la nouă, ori nouă şi jumătate. Oamenii nu mai au răbdare, se apropie de centru, e dreptul lor. Eu te rog din tot sufletul să fii foarte atent. Mâine seară să arăţi tot aşa, teafăr şi…

Dar nu ştiu ce să-i mai spună. Îşi recunoscuse, mai de mult, o anume stângăcie în relaţiile cu oamenii încâlciţi, chiar dacă ei erau de bună credinţă

— Stângăcie care la el uşor se transforma în brutalitate. De aceea se uită la ceas: târziu, târziu… Când procurorul îi strânse mâna, înţelese că acesta îşi pune toată nădejdea în el. Şi i se păru ciudat cum se încurcă şi se descurcă lucrurile aici. Venise în B. Într-o după-amiază de april, cu soţia şi cu trei geamantane; de-atunci au trecut câteva luni; de-atunci a văzut moartea, a simţit-o, dar ea s-a dus la altul; de-atunci, sute şi mii de oameni i-au cerut pâine şi apă şi un cuvânt de încredere. În seara asta, încă un om s-a lăsat în grija lui. Îşi spuse încă o dată că trebuie să rămână aici, până când oamenii îşi vor găsi locul şi rostul, şi se vor putea lipsi de el.

Intră în casă, cu gândul la mâncare şi la somn.

O surprinse pe Cristina tocmai când trecea un geamantan din camera lui de lucru în dormitor. Valeri încercă să-l ia cu vorba, să-i abată atenţia, de parcă ar fi

fost un copil nătâng. El se aşeză la masă şi nu întrebă nimic. Nu întrebă, fiindcă ştia că nu se mai poate face nimic. Pierdea pe cine n-ar fi vrut să piardă niciodată. Îl lega de Cristina, pentru totdeauna, amintirea lui Manole. Ar fi vrut să ştie ce crede ea despre tot ce se întâmplase aici şi despre nenorocirea ei.

— Tu nu mănânci? o întrebă pe Valeri.

— Mănânc.

— Şi Cristina?

— Ea a mâncat mai devreme... Valeri se aplecă la urechea lui şi îi spuse: Să nu-i mai ceri nimic, să n-o opreşti.

— Mănânc şi eu, spuse Cristina, revenind în cameră.

— La ce oră ai tren? întrebă Strihan.

— Pe la unsprezece şi un sfert.

El o urmări cum se chinuie să mănânce, numai ca să nu-l supere. De-ar avea atâta putere, se gândi, încât să rămână aici. Ştia că nu are dreptul să-i spună ce gândeşte; nu are dreptul să-i mai ceară nici cel mai mic sacrificiu. Mâncă şi el, de parcă ar fi fost obligat să mănânce. Valeri se întorcea mereu cu faţa la perete, ca să-şi şteargă lacrimile. „Ei, cam asta el vru să-i spună. Noi întotdeauna am pierdut ce ne-a fost drag – ar fi timpul să înţelegem, ori măcar să ne obişnuim”. O rugă pe Cristina să primească nişte bani de drum, apoi se duse să controleze geamantanele, dacă sunt bine închise. Până la plecare mai aveau aproape o oră, şi el nu ştia ce să mai facă.

— De ce nu mi-ai spus mai devreme că vrei să pleci?

— Aveai de lucru...

— Nu trebuia să-ţi fie milă de mine. O să ne scrii?

— Sigur că o să vă scriu, şi-o să ne-ntâlnim, de multe, de foarte multe ori. Dar nu aici. Niciodată aici!

Când ieşiră în stradă, s-auzea un scârţâit de căruţe.

Se apropiau căruţele de centru.[1]

1 Aici se încheie o etapă din viaţa lui Ilie Strihan (n.a.).